

Επίσημη Εφημερίδα

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 112

47ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

30 Απριλίου 2004

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
		
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	404η σύνοδος ολομέλειας της 10ης και 11ης Δεκεμβρίου 2003	
2004/C 112/01	Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η στρατηγική της Λισαβόνας»	1
	407η σύνοδος ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004	
2004/C 112/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ενημέρωση και απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου [COM(2003) 71 τελικό]	4
2004/C 112/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Λευκή Βίβλο «Το διάστημα: νέοι ευρωπαϊκοί ορίζοντες για μια διευρυνόμενη Ένωση. Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής» [COM(2003) 673 τελικό]	9
2004/C 112/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών —Ένα συνεκτικό πλαίσιο για την αεροδιαστημική βιομηχανία— απάντηση στην έκθεση STAR 21 [COM(2003) 600 τελικό]	14
2004/C 112/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη χρήση συστημάτων μετωπικής προστασίας στα μηχανοκίνητα οχήματα και για την τροποποίηση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ [COM(2003) 586 τελικό — 2003/0226 (COD)]	18

EL

Τιμή: 22 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 112/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ, 85/611/ΕΟΚ, 91/675/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και 94/19/ΕΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 2000/12/ΕΚ, 2002/83/ΕΚ, 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με σκοπό τη θέσπιση νέας οργανωτικής διάρθρωσης των επιτροπών στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών [COM(2003) 659 τελικό — 2003/0263 (COD)]	21
2004/C 112/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως ενός πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού για τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και περί τροποποίησης της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ [COM(2003) 453 τελικό — 2003/0126 (COD)]	25
2004/C 112/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών για ασφαλή και ευφυή οχήματα [COM(2003) 542 τελικό]	30
2004/C 112/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την άδεια οδήγησης (αναδιατυπωμένη έκδοση) [COM(2003) 621 τελικό — 2003/0252 (COD)]	34
2004/C 112/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί υποχρεώσεως διατήρησης ενός ελαχίστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη (κωδικοποιημένη έκδοση) [COM(2004) 35 τελικό — 2004/0004 (CNS)]	39
2004/C 112/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση [COM(2003) 550 τελικό — 2003/0210 (COD)]	40
2004/C 112/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και μετάλλων και ορισμένων άλλων ουσιών στα τρόφιμα [COM(2003) 671 τελικό — 2003/0262 (COD)]	44
2004/C 112/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των στερεών αποβλήτων (κωδικοποιημένη έκδοση) [COM(2003) 731 τελικό — 2003/0283 (COD)]	46
2004/C 112/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, την συλλογή και την χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία [COM(2003) 817 τελικό — 2003/0321 (CNS)]	47
2004/C 112/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την εφαρμογή της οδηγίας 96/71/ΕΚ στα κράτη μέλη [COM(2003) 458 τελικό]	49
2004/C 112/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 περί δημιουργίας Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισεως (CEDEFOP) [COM(2003) 854 τελικό — 2003/00334 (CNS)]	53
2004/C 112/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Κοινωνική διάσταση του πολιτισμού»	57
2004/C 112/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Απολογισμός και αναθεώρηση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής για το ΦΠΑ [COM (2003) 614 τελικό]	60

2004/C 112/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης και την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της αμοιβαίας συνδρομής των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών στον τομέα των άμεσων φόρων, ορισμένων ειδικών φόρων κατανάλωσης και των φόρων επί των ασφαλιστών και της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με το γενικό καθεστώς, την κατοχή, την κυκλοφορία και τους ελέγχους των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης [COM(2003) 797 τελικό — 2003/0309 (COD), 2003/0310 (COD)]	64
2004/C 112/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα η υποψηφιότητα της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ	68
2004/C 112/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ίδρυση του δικαστηρίου του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και για τα ένδικα μέσα ενώπιον του Πρωτοδικείου [COM(2003) 828 τελικό — 2003/0324 (CNS)]	76
2004/C 112/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ανάθεση δικαιοδοσίας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επί διαφορών σχετικών με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [COM(2003) 827 τελικό — 2003/0326 (CNS)]	81
2004/C 112/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πραγματικότητες και ευκαιρίες για την εφαρμογή προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών στα υποψήφια κράτη μέλη»	83
2004/C 112/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την — Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και για τους περιορισμούς που επιβάλλονται σε αυτά (Reach), για τη σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) σχετικά με τους ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους και για την — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 67/548/ΕΟΚ με σκοπό την προσαρμογή της στον κανονισμό (ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και με τους περιορισμούς που επιβάλλονται σε αυτά [COM(2003) 644 τελικό — 2003/0256 COD — 2003/0257 COD]	92
2004/C 112/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την ανάκληση της ισχύος της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ [COM(2004) 71 τελικό — 2004/0022 CNS]	100
2004/C 112/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την — Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας [COM(2004) 42 τελικό — 2004/0016 (CNS)] και την — Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για τη Κύπρο να εφαρμόζει, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας [COM(2004) 185 τελικό — 2004/0067 (CNS)]	102
2004/C 112/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την οικονομική διαφοροποίηση στις υπό ένταξη χώρες — Ρόλος των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας	105
2004/C 112/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/49/ΕΚ για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών [COM(2003) 841 τελικό — 2003/0331 (CNS)]	113
2004/C 112/29	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για ενέργειες στον τομέα της μελισσοκομίας [COM(2004) 30 τελικό — 2004/0003 (CNS)]	114

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

404Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 10ΗΣ ΚΑΙ 11ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2003

Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η στρατηγική της Λισαβόνας»

(2004/C 112/01)

Με επιστολή της αντιπροέδρου Loyola de Palacio, της 20ής Φεβρουαρίου 2003, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα: «Ο συνολικός αντίκτυπος της στρατηγικής της Λισαβόνας μέχρι σήμερα σε συνδυασμό με τις μακροπρόθεσμες προοπτικές και ποιοτική αξιολόγηση της προόδου που έχει σημειωθεί με την εφαρμογή των τριών κεντρικών διαστάσεων της στρατηγικής».

Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε σημαντικό συνέδριο προκειμένου να συγκεντρώσει τις απόψεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Ευρώπης σχετικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα και όσα εναπομένουν να γίνουν στο μέλλον (παράρτημα II).

Κατά την 404η σύνοδο ολομελείας της, της 10ης και 11ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε το ακόλουθο ψήφισμα με 116 ψήφους υπέρ, 37 κατά και 7 αποχές.

1. Ψήφισμα

1.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η στρατηγική της Λισαβόνας θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής, κοινωνικής, και περιβαλλοντικής προόδου και της βιώσιμης ανάπτυξης, μόνον εάν ανανεωθούν εκ βάθρων η μέθοδος, το θεσμικό πολιτικό σύστημα και τα απαραίτητα μέσα συνεργασίας.

1.1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ιδιαίτερα ότι η στρατηγική της Λισαβόνας είναι πιο περίπλοκη, πιο πολυδιάστατη, και με εκτενέστερες συνέπειες από οποιαδήποτε προηγούμενη συγκεκριμένη φιλοδοξία από απόψεως επίτευξης αποτελεσμάτων για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής, η ΕΟΚΕ προτείνει μια δυναμικότερη προσέγγιση η οποία, σε θεσμικό επίπεδο, λαμβάνει τη μορφή μιας ενισχυμένης συνεργασίας η οποία έγκειται στην αναζωογόνηση της ευρωπαϊκής οικονομικής ανάπτυξης και δίδει επαρκή σημασία στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πραγματικότητα στο πλαίσιο της συνεχούς αλληλεπίδρασης των εν λόγω πραγματικότητων, με άλλα λόγια στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού συστήματος.

1.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει:

— μια μακροοικονομική πολιτική για την υλοποίηση της στρατηγικής αυτής μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας των κρατών μελών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων,

— αποτελεσματικότερο διάλογο μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των κρατών μελών, των οικονομικών κύκλων και των κοινωνικών εταίρων,

— καλύτερο επιμερισμό των ευθυνών κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, αφενός, μεταξύ των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών βαθμίδων και, αφετέρου, μεταξύ των δημόσιων, ιδιωτικών και συνεταιριστικών φορέων.

1.4. Η εν λόγω ενισχυμένη συνεργασία, η οποία δεν απαιτεί τροποποίηση τω συνθηκών, προϋποθέτει τη συνεργασία και την άμιλλα των κρατών μελών όσον αφορά τους στόχους της στρατηγικής της Λισαβόνας, καινοτόμο και υπεύθυνη δέσμευση για τις μακροοικονομικές πολιτικές, καθώς και προσέγγιση συνεργασίας όσον αφορά τις επιμέρους πολιτικές εφαρμογής των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

1.5. Πέρα από την ανάγκη τήρησης του συμφώνου σταθερότητας, που στηρίζεται στη δέσμευση των κρατών να υπερασπιστούν το ενιαίο νόμισμα, η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης οικονομικής, η οποία στοχεύει στη ανάπτυξη, παραμένει προτεραιότητα. Τούτο απαιτεί για τη ευρωζώνη εφαρμογή του συμφώνου ανάπτυξης και σταθερότητας η οποία προωθεί την βέλτιστη υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας. Εξάλλου, απαιτείται εναρμόνιση των φορολογικών πολιτικών, ούτως ώστε να είναι συμβατές με τις απαιτήσεις ανταγωνιστικότητας μιας ανοικτής οικονομίας, και παράλληλη διασφάλιση της κοινωνικής βιωσιμότητας.

1.6. Αυτή η ολοκληρωμένη οικονομική πολιτική πρέπει κυρίως να επικεντρωθεί στη δημιουργία των συνθηκών για καλύτερη ανάκαμψη των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο —αντικείμενο ήδη πολλών πρόσφατων προτάσεων— ανάληψης ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πρωτοβουλίας ώστε να ενθαρρυνθούν οι διευρωπαϊκές επενδύσεις, ιδίως στους τομείς των υποδομών (ενέργεια, μεταφορές και τηλεπικοινωνίες), η έρευνα, η κατάρτιση, και η καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας, σε ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης.

1.7. Η ΕΟΚΕ εμμένει στην ανάγκη να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς παράλληλα με την διεύρυνσή της. Τούτο ισχύει κυρίως όσον αφορά την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων, τις διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών, και τη νομοθετική και διοικητική απλοποίηση. Στόχος είναι να επιτευχθεί μια πραγματικά αυτόνομη ανάπτυξη, πράγμα που η Ευρώπη δεν διαθέτει ακόμη, χάρη στην πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού που προσφέρει η ολοκληρωμένη οικονομική ζώνη η οποία είναι μεγάλη και, ταυτόχρονα, τεχνολογικά προηγμένη.

2. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών

2.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει την καθοριστική σημασία του διαλόγου με και μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να ευδοκούν οι μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν κυρίως στην ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και στην καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας, όπως και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, μεριμνώντας ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η βελτίωσή τους.

2.2. Εξ αρχής, η εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας τόνισε τον πρωταρχικό ρόλο των πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα και της νέας εταιρικής σχέσης κράτους και κοινωνίας των πολιτών για την εφαρμογή αυτής της πολυετούς στρατηγικής. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού που εισάγεται στην στρατηγική αυτή πρέπει να εφαρμοστεί με την πλήρη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

2.3. Με την ευκαιρία της προετοιμασίας της νέας συνθήκης για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, που θα αποτελέσει συνέχεια της διεύρυνσης του 2004, η ΕΟΚΕ υποστήριξε σθεναρά το ρόλο που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Συνέλευση στη συμμετοχική δημοκρατία, με την συμμετοχή των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, η οποία συμπληρώνει —και δεν αντικαθιστά— την αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

2.4. Ενδείκνυται, επίσης, στην κάθετη διάσταση της επικουρικότητας (διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο) να προστεθεί μία οριζόντια ή λειτουργική διάσταση (διαχωρισμός, αφενός, των θεμάτων που είναι αρμοδιότητα των δημόσιων αρχών και, αφετέρου, των θεμάτων που αφορούν την άμεση συμμετοχή, και ενδεχομένως αυτόνομη, της κοινωνίας των πολιτών — ιδιωτικός τομέας, κοινωνικοί εταίροι, κοινωνικοεπαγγελματικοί και κύκλοι και συνεταιρισμοί).

2.5. Πέρα από την πραγματική δέσμευση των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών, προκειμένου να επιτύχει, η στρατηγική της Λισαβόνας πρέπει:

— να είναι κατανοητή και αποδεκτή από την κοινή γνώμη, πράγμα που απαιτεί κυρίως την ενίσχυση της προβολής της και της αξιοπιστίας της,

— να στηρίζεται από τους κοινωνικοεπαγγελματικούς φορείς της συμμετοχικής δημοκρατίας.

3. Συστάσεις της ΕΟΚΕ

3.1. σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

— ενίσχυση της συνεργασίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων με τους κοινωνικοεπαγγελματικούς κύκλους και τους κοινωνικούς εταίρους για την εδραίωση ενός μόνιμου ευρωπαϊκού διαλόγου σχετικά με τους διάφορους κοινούς προσανατολισμούς και τα σχέδια δράσης της στρατηγικής της Λισαβόνας και κυρίως για τη διασφάλιση της καλύτερης εκτίμησης και συμφιλίωσης των επιταγών της οικονομικής ανταγωνιστικότητας, της κοινωνικής προόδου και της βιώσιμης ανάπτυξης,

— ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων κατά την εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος του κοινωνικού διαλόγου που έχει συμφωνηθεί, ώστε να συναφθούν ευρωπαϊκές συμφωνίες σε τομείς που αφορούν την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας,

— προβολή του εν λόγω κοινωνικοεπαγγελματικού διαλόγου και της συμβολής των ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων στην ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εαρινή σύνοδο.

3.2. σε εθνικό, περιφερειακό, και τοπικό επίπεδο:

— παράλληλη ανάπτυξη της διαβούλευσης και του κοινωνικοεπαγγελματικού διαλόγου στηριζόμενης από μια εκστρατεία ενημέρωσης της κοινής γνώμης τη συζήτηση για το αντικείμενο και τους όρους των μεταρρυθμίσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας,

— διάλογο και συμβατική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στους τομείς της αρμοδιότητάς τους, προσαρμοσμένων στην πολυμορφία των πολιτισμών και των οικονομικών και κοινωνικών πλαισίων, για την υλοποίηση των εθνικών σχεδίων δράσης,

— προβολή της συμβολής της κοινωνίας των πολιτών, κυρίως των κοινωνικών εταίρων, στις ετήσιες εθνικές εκθέσεις των κρατών μελών για την εαρινή σύνοδο, πράγμα που θα καταστήσει δυνατή την ευρύτερη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών στους τομείς αυτούς,

— καθιέρωση ενός γνήσιου διαλόγου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Το επίπεδο αυτό αντιπροσωπεύει τον καλύτερο τρόπο διασφάλισης της αποτελεσματικής συμμετοχής των κοινωνικών και οικονομικών φορέων για να αξιοποιηθούν οι τοπικοί πόροι από άποψη ανθρώπινων πόρων, επιχειρηματικού πνεύματος, πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικών πόρων.

3.2.1. Οι κυβερνήσεις και άλλες επίσημες υπηρεσίες μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας επιταχύνοντας τις πολιτικές και τις υπηρεσίες εκείνες που βελτιώνουν την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και άλλων οργανισμών.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι προσπάθειες πρέπει να είναι καλύτερα εστιασμένες με σκοπό:

- την ενίσχυση της παροχής στους νέους προσόντων της «βιομηχανίας της γνώσης»,
- την προαγωγή των ευκαιριών επανακατάρτισης στις νέες δεξιότητες για όλους τους ενήλικες,
- την επέκταση της ικανότητας E&A των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και των ερευνητικών μονάδων των επιχειρήσεων,
- την παροχή κινήτρων για την μείωση των κινδύνων που απορρέουν από την καινοτομία και την αύξηση των οφελών που μπορούν να προκύψουν από καινοτομίες που συνεπάγονται την ανάληψη κινδύνων,
- την παροχή κινήτρων για τον περιορισμό των αποβλήτων και την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης,
- την παροχή κινήτρων για την μείωση των εκπομπών αερίων ή άλλων ρύπων.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2003.

3.3. Ο ρόλος της ΕΟΚΕ

Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ προτίθεται να ενεργήσει ως μόνιμο παρατηρητήριο της πορείας της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισαβόνας και ιδίως:

- να συμβάλει στην ανάπτυξη του δημόσιου διαλόγου, συνδέοντας άμεσα τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών στην αξιολόγηση αυτή,
- να αναπτύξει στενή συνεργασία με τα εθνικά Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια και συναφείς οργανώσεις σχετικά με την εν εφαρμογή της στρατηγικής αυτής. Κατά τη συνεδρίαση της Μαδρίτης, της 28ης Νοεμβρίου 2003, οι Πρόεδροι των Οικονομικών και Κοινωνικών Συμβουλίων των κρατών μελών της Ένωσης και της ΕΟΚΕ αποφάσισαν την έναρξη κοινού συλλογισμού με σκοπό την επεξεργασία κοινής συμβολής στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα πραγματοποιηθεί το 2005 υπό την προεδρία του Λουξεμβούργου,
- να προωθήσει τη διάδοση των εθνικών και ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών των κοινωνικοεπαγγελματικών κύκλων και των κοινωνικών εταίρων που συμβάλλουν στην επιτυχία της στρατηγικής της Λισαβόνας,
- να συνεχίσει, με βάση τα ανωτέρω, την υποβολή κάθε χρόνο έκθεσης αξιολόγησης για την πορεία της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισαβόνας ενόψει της Εαρινής Συνόδου.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

407Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ ΚΑΙ 1ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ενημέρωση και απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου

[COM(2003) 71 τελικό]

(2004/C 112/02)

Στις 11 Φεβρουαρίου 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ κατήρτισε τη γνωμοδότησή τους στις 10 Μαρτίου 2004 (εισηγητής ο κ. RETUREAU).

Κατά τη διάρκεια της 407ης συνόδου ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 88 ψήφους υπέρ, μία ψήφο κατά και μια αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής, η πρώτη εξαμηνιαία έκθεση και η έκθεση του Κοινοβουλίου

1.1. Το ΠΕΑ άκουσε τον εισηγητή του Κοινοβουλίου κ. Medina Ortega (¹), όπως επίσης και τους εκπροσώπους της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της συνεδρίασής του στις 13 Νοεμβρίου 2003 σε ό,τι αφορά την ανακοίνωση του πλαισίου δράσης «ενημέρωση και απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου» (²) για τα οποία η Επιτροπή υπέβαλε την πρώτη ενδιάμεση εξαμηνιαία έκθεσή της [COM(2003) 623 (τελικό)].

1.2. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή «οι κύριες ενέργειες ώστε να μειωθεί ο όγκος της νομοθεσίας, να απλουστευθεί, να γίνει πιο προσιτή και να εξυπηρετεί το σκοπό της βρίσκονται σε εξέλιξη». Οι δράσεις που έχουν αναληφθεί ή προβλέπονται αφορούν το 4 % του σημερινού όγκου του κεκτημένου.

1.3. Η ανακοίνωση και το πλαίσιο δράσης αντιμετωπίζουν την απλούστευση και την ενημέρωση του κεκτημένου από διαφορετικές σκοπιές και με διαφορετικά μέσα:

- την παγίωση, που έγκειται στην ενσωμάτωση σε ένα αρχικό κείμενο όλων των τροποποιήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί προκειμένου να είναι ευανάγνωστο και ενημερωμένο· στη συνέχεια, η παγίωση θα πραγματοποιείται συστηματικά κατά την προσαρμογή των νέων κανονιστικών ή νομοθετικών κειμένων· η παγίωση δεν δημιουργεί νέους νομικούς κανόνες και αποτελεί τεχνική αποστολή που έχει ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων (OPOCE),
- την επανεγγραφή των νομικών κειμένων προκειμένου να ενισχυθεί η συνοχή και η κατανόηση, χωρίς να αλλοιωθεί η νομική κατάσταση,
- την κωδικοποίηση, που έγκειται στη συνένωση σε ενιαίο κείμενο των διασκορπισμένων κειμένων καθώς και στην ενημέρωσή τους·

η κωδικοποίηση αποτελεί καινούργιο κανόνα που αντικαθιστά τα παλαιότερα κείμενα και θα πρέπει να ακολουθήσει νομοθετική διαδικασία παράλληλη με την αντίστοιχη των κειμένων που συνενώθηκαν,

- την αφαίρεση της παρωχημένης νομοθεσίας,
- μία αξιόπιστη και φιλική οργάνωση και παρουσίαση της κοινοτικής νομοθεσίας,
- μακροπρόθεσμα, την απλοποίηση της νομοθεσίας και των πολιτικών προκειμένου να αντικατασταθούν από πιο προσαρμοσμένα και αναλογικά μέσα,
- την ενδεχόμενη προσφυγή σε «εναλλακτικούς τύπους ρύθμισης».

1.4. Οι εργασίες για κάθε μία από τις μορφές απλοποίησης εξελίσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς· όλες οι Διευθύνσεις της Επιτροπής δεν έχουν ακόμη ενεργοποιηθεί. Ουσιαστικά προβλήματα μεθοδολογίας, προσωπικού και προϋπολογισμού επιβράδυναν την εφαρμογή της Φάσης I (από τον Φεβρουάριο έως τον Σεπτέμβριο 2003). Η Επιτροπή ελπίζει ότι η Φάση II (Οκτώβριος 2003 έως Μάρτιος 2004) θα επιτρέψει την πιο γρήγορη πρόοδο και την κάλυψη ορισμένων καθυστερήσεων προκειμένου να γίνει σεβαστό το σύνολο του προγράμματος στα τέλη της Φάσης III (Απρίλιος 2004 έως Δεκέμβριος 2004).

2. Παρατηρήσεις: Η απλούστευση; Όχι και τόσο απλή ...

2.1. Θα πρέπει να διαχωριστούν:

- η νομοθετική και κανονιστική απλούστευση· η ενημέρωσή τους,
- η απλούστευση των διαδικασιών και των διοικητικών εγγράφων και η ενοποίησή τους στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς.

(¹) Έκθεση FINAL A5-0443/2002 της 6.12.2002 και δεύτερη έκθεση FINAL A5-0235/2003 της 17.6.2003 της νομικής επιτροπής και εσωτερικής αγοράς του ΕΚ για τις ανακοινώσεις της Επιτροπής σχετικά με την απλοποίηση και τη βελτίωση της κοινοτικής ρύθμισης. Οι εκθέσεις αναφέρονται ειδικότερα στα αιτήματα συνταγματικών εξελίξεων του Κοινοβουλίου όσον αφορά τις νομοθετικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες καθώς και την αρμοδιότητα ελέγχου.

(²) SEC(2003) 165 και έγγραφο εργασίας που επισυνάπτεται: μεθοδολογία, διαδικασίες και προτεραιότητες καθώς και λεπτομερείς πληροφορίες για τους ορισμούς και τις προβλεπόμενες εργασίες.

Το προαναφερθέν πλαίσιο δράσης αφορά μόνο την απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου. Η απλούστευση των διαδικασιών και των εγγράφων είναι ωστόσο επίσης ουσιαστική για τους οικονομικούς παράγοντες.

Η ΕΟΚΕ αναφέρεται στις προηγούμενες σχετικές γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾.

3. Νομοθετική και κανονιστική απλούστευση, ενημέρωση των νομικών κειμένων

3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη διοργανική συμφωνία ⁽²⁾ που επιτεύχθηκε μεταξύ του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής σε ότι αφορά τις διαδικασίες εφαρμογής της απλούστευσης με σεβασμό των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών του κάθε οργάνου· η πιθανή προώθηση της συναπόφασης σε μελλοντική συνθήκη θα πρέπει κανονικά να διευρύνει το ρόλο του Κοινοβουλίου κατά την κατάρτιση του κοινοτικού δικαίου και του ελέγχου της εφαρμογής του.

3.1.1. Η διοργανική συμφωνία προβλέπει τη βελτίωση του συντονισμού της νομοθετικής διαδικασίας μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, βάσει ενδεικτικού χρονοδιαγράμματος των διαφορετικών φάσεων που οδηγούν στην τελική υιοθέτηση κάθε νομοθετικής πρότασης· η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα πρέπει να συμπεριφέρονται τακτικά, στο υψηλότερο επίπεδο, στις συζητήσεις των αρμόδιων για το κάθε σχέδιο κοινοβουλευτικών επιτροπών.

3.1.2. Κατά τη συζήτηση μιας ουσιαστικής τροποποίησης, η συμφωνία αντιμετωπίζει τη δυνατότητα μελέτης του αντικτύπου πριν από την ενδεχόμενη υιοθέτηση της τροποποίησης (αυτό μπορεί ωστόσο να επιφέρει επιπλοκές στη διαδικασία και στις προθεσμίες).

3.1.3. Σε ό,τι αφορά τους «εναλλακτικούς τύπους ρύθμισης», δηλαδή την από κοινού ρύθμιση μεταξύ ιδιωτικών εταίρων ή την ιδιωτική αυτορύθμιση, η συμφωνία προβλέπει ότι οι μηχανισμοί αυτοί δεν μπορούν να ενεργοποιηθούν αν «διακυβεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματα ή σημαντικές πολιτικές επιλογές ή τέλος σε καταστάσεις όπου οι κανόνες θα πρέπει να εφαρμόζονται ενιαίως σε όλα τα κράτη μέλη». Επιπλέον οι μηχανισμοί αυτοί θα πρέπει «να διασφαλίζουν ταχεία και ευέλικτη ρύθμιση που δεν πλήττει τις αρχές του ανταγωνισμού ούτε τον ενιαίο χαρακτήρα της εσωτερικής αγοράς». Η «εναλλακτική» ρύθμιση έτσι αποκτά περιοριστικό πλαίσιο.

3.1.4. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι κανόνες που συμφωνούνται μεταξύ ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων (άρθρα 138-139 ΣΕΚ) δεν θα έπρεπε να κατατάσσονται στην γενική κατηγορία της «από κοινού ρύθμισης» η οποία αφορά «εκούσιες πρωτοβουλίες» μεταξύ ιδιωτικών εταίρων, οι οποίες δεν συνεπάγονται τοποθέτηση εκ μέρους των Οργάνων. Οι ευρωπαϊκές συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν έναν ιδιαίτερο τρόπο ρύθμισης που διέπεται από το πρωτογενές δίκαιο.

⁽¹⁾ ΕΕ C 14 της 16.1.2001. Απλούστευση I, εισηγητής ο κ. VEVER, ΕΕ C 48 της 21.2.2002. Απλούστευση II, εισηγητής ο κ. WALKER, ΕΕ C 125 της 27.5.2002. Απλούστευση III, εισηγητής ο κ. WALKER, ΕΕ C 133 της 6.6.2003. Απλούστευση IV, εισηγητής ο κ. SIMPSON.

⁽²⁾ Διοργανική συμφωνία «Για μια καλύτερη νομοθεσία» μεταξύ το Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, ΕΕ C 321 της 31.12.2003· το ζήτημα της βελτίωσης της συντακτικής ποιότητας της νομοθεσίας είχε από την πλευρά του αποτελέσει το αντικείμενο διοργανικής συμφωνίας στις 22.12.1998.

3.1.4.1. Η Επιτροπή θα επαληθεύει τις εκούσιες πρωτοβουλίες ρύθμισης από τη σκοπιά της συμμόρφωσής τους με την Συνθήκη και θα ενημερώνει σχετικά το Κοινοβούλιο, όπως επίσης για την αντιπροσωπευτικότητα των δεσμευόμενων πλευρών. Αυτό φαίνεται κάπως αντιφατικό και δεν προκύπτει με σαφήνεια ποιές συνέπειες ενδέχεται να υπάρξουν σήμερα για πληροφόρηση που δεν κρίνεται ικανοποιητική από το Κοινοβούλιο, το οποίο όμως δεν μπορεί να ζητήσει από την Επιτροπή να αναλάβει νομοθετική πρωτοβουλία που θα αντικαταστήσει την αυτορύθμιση· στο μέλλον το Κοινοβούλιο εκφράζει την επιθυμία για επίσημη διαδικασία «call back», που θα εγγραφεί στη νέα συνταγματική Συνθήκη, προκειμένου να αντικατασταθούν οι πρωτοβουλίες αυτορύθμισης με κοινοτική νομοθεσία.

3.1.5. Τέλος, η διοργανική συμφωνία εξετάζει το σοβαρό πρόβλημα της μεταφοράς των κοινοτικών οδηγιών στο εθνικό δίκαιο· τα Όργανα δεσμεύονται να προβλέπουν την πιο σύντομη δυνατή προθεσμία μεταφοράς που δεν θα ξεπερνά τα δύο έτη (η Συνθήκη δεν αναφέρει τίποτα για προθεσμίες μεταφοράς). Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευχαρίστησή της για τη δέσμευση αυτή, διερωτάται όμως για την εφαρμογή της στην πράξη, εφαρμογή που προβλέπεται να ανατεθεί στο Συμβούλιο, στο βαθμό που η Συνθήκη δεν προβλέπει ότι οι προθεσμίες μεταφοράς που προσδιορίζονται στην οδηγία είναι δεσμευτικές και ότι ο μη σεβασμός τους οδηγεί ipso facto σε διαδικασία παράβασης από τη στιγμή που λήγει η σχετική προθεσμία.

3.1.6. Η ΕΟΚΕ θα προτιμούσε να είχε εκφράσει την άποψη της στο στάδιο του σχεδίου διοργανικής συμφωνίας στο μέτρο που αυτή την αφορούσε και είχε ήδη καταρτίσει στο παρελθόν γνωμοδοτήσεις για τα ζητήματα που εξετάστηκαν· θα μπορούσε έτσι να συμβάλει με τις υποδείξεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η οποία αποτελεί τον κυριότερο αποδέκτη του κεκτημένου, και ενδιαφέρεται άμεσα για τα θέματα της απλούστευσης, της μεταφοράς και των «εναλλακτικών τύπων» ρύθμισης.

3.2. Όσον αφορά τον αριθμό και τη φύση των εν λόγω κειμένων που έχουν εγγραφεί στον πίνακα της Επιτροπής θα πρέπει να υπογραμμιστούν οι συσσωρευμένες καθυστερήσεις στην πρώτη φάση, που θα επιβαρύνουν τη δεύτερη και καθιστούν ενδεχομένως αισιόδοξες τις προσδοκίες για την επίτευξη του στόχου κατά το 2005. Επιπλέον, η πλειοψηφία των κειμένων προέρχονταν από την Επιτροπή και την άσκηση της επιτροπολογίας ⁽³⁾ στα πλαίσια των εκχωρημένων κανονιστικών αρμοδιοτήτων (μολονότι η έννοια αυτή δεν περιλαμβάνεται στο σημερινό κείμενο της ΣΕΚ, το οποίο αναφέρεται σε εκτελεστική αρμοδιότητα που εκχωρείται από το Συμβούλιο).

3.3. Το ρητό «nemo censitur...» (κανείς δεν θεωρείται ότι αγνοεί το νόμο) σήμερα αποτελεί πραγματικό νομικό παραμύθι αν ληφθεί υπόψη η αφθονία και η πολυπλοκότητα των οδηγιών και των κανονισμών, παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν επιχειρηθεί για κωδικοποίηση που θα επιτρέψει μία πιο συνεκτική προσέγγιση ορισμένων πεδίων του ευρωπαϊκού δικαίου. Ωστόσο, η πολυμορφία σε θέματα μεταφοράς των οδηγιών σε εθνικό επίπεδο μπορεί να καταλήξει σε ενοχλητικές αποκλίσεις και σε διαφορετικές διαδικασίες. Τα κράτη μέλη και οι εθνικοί νομοθέτες έχουν επίσης σημαντική ευθύνη για την μεταφορά με λογικό, προσβάσιμο και σαφή τρόπο των κοινοτικών οδηγιών, σεβόμενοι επίσης το γράμμα τους αλλά και το στόχο σύγκλισης και εναρμόνισης στα εθνικά δίκαια.

⁽³⁾ Το σύστημα της επιτροπολογίας βασίζεται στο άρθρο 202 της ΣΕΚ· το Κοινοβούλιο ζητεί τη νέα βαθύτατη μεταρρύθμισή του «προκειμένου να αποφευχθεί η υπερβολική εκτελεστική του τάση»

3.4. Ο διακανονισμός που προκύπτει από την επιτροπολογία είναι συχνά λεπτολόγος και η κατάρτισή του πολύ λίγο διαφανής. Το Κοινοβούλιο επιθυμεί στο μέλλον η επιτροπολογία να προσανατολιστεί περισσότερο προς την εφαρμογή και την προσαρμογή της νομοθεσίας (αυστηρές εκτελεστικές αρμοδιότητες) και όχι τόσο στους υφιστάμενους νόμους καθ'αυτούς: οι ουσιαστικές τροποποιήσεις του κανονισμού πρέπει κατά την άποψή του να ακολουθούν τη φυσιολογική νομοθετική διαδικασία. Αν υιοθετηθεί αυτός ο προσανατολισμός, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να γνωμοδοτεί για παρόμοιες τροποποιήσεις.

3.5. Η ΕΟΚΕ υποστήριξε συνεχώς τις *a posteriori* πρωτοβουλίες απλοποίησης του κοινοτικού κεκτημένου. Όμως η προοπτική της απλούστευσης και η σαφήνεια της νομοθεσίας θα πρέπει να προβλεφθεί από τη φάση της κατάρτισης, ειδικότερα με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών με τη μορφή ερωτηματολογίων ή διαβουλεύσεων, συνεδριάσεων ή άλλων μεθόδων *ad hoc*, συμπεριλαμβανόμενης της διαβούλευσης της ΕΟΚΕ στο στάδιο αυτό, πριν η Επιτροπή καταρτίσει νομοθετική ή κανονιστική πρόταση, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλα τα προβλήματα λαμβάνονται *ex ante* δεόντως υπόψη.

3.5.1. Οι διαβουλεύσεις αυτές μπορούν επιπλέον να βοηθήσουν να υπάρξουν επίσης όσο το δυνατόν πιο ρεαλιστικές αξιολογήσεις του αντίκτυπου και των δημοσιονομικών και άλλων συνεπειών ενός σχεδίου. Πρόκειται, όχι όμως αποκλειστικά, για διαβουλεύσεις επί πράσινων βιβλίων ή άλλων προπαρασκευαστικών εγγράφων εργασίας της Επιτροπής με επισυναπτόμενο ερωτηματολόγιο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη διαθεσιμότητά της στο να συμβάλει στις συμβουλευτικές διαδικασίες ως εκπρόσωπος των κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων του συνόλου της κοινωνίας των πολιτών, και να οργανώσει ακροάσεις με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του συνόλου των συμφερόντων αυτών προκειμένου να προσφέρει την ειδική της συμβολή στη συνεχή βελτίωση και στην απλούστευση της νομοθεσίας.

3.5.2. Υποστηρίζει την ανάλυση κόστους — πλεονεκτημάτων όπως επίσης την αξιολόγηση των νομοθετικών σχεδίων από την άποψη της αναλογικότητας και της επικουρικότητας τους.

3.5.3. Ωστόσο, στα θέματα υγείας —ασφάλειας ή περιβάλλοντος, η ανάλυση των επιπτώσεων κόστους— πλεονεκτημάτων από καθαρά νομισματική σκοπιά αποτελεί σχετικώς πολυσύνθετη και δύσκολη άσκηση, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να αποδειχθεί ατελής, όταν ο στόχος της νομοθεσίας είναι η πρόβλεψη των ασθενειών ή η προστασία της ανθρώπινης ζωής.

3.5.4. Θα πρέπει επίσης να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος από τη σκοπιά του κόστους της νομοθεσίας για τους τελικούς αποδέκτες, κυρίως τις επιχειρήσεις. Είναι βέβαιο ότι η κοινοτική νομοθεσία ή η μεταφορά μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, μπορεί να έχουν υψηλό κόστος για τις επιχειρήσεις ή τους ιδιώτες, κυρίως εάν δεν διαθέτουν νομική ακρίβεια, ή όταν η παρουσίαση του σχεδίου δεν αντιστοιχεί επακριβώς σε μια σαφή και συγκεκριμένη επεξήγηση του κειμένου, όσον αφορά την ακριβή εμβέλεια και τους στόχους του σχεδίου⁽¹⁾. Αν θα χρειαστεί προσφυγή σε δικαστή για την ερμηνεία της νομοθεσίας ή της ρύθμισης, προκύπτει δυσανάλογο κόστος για τους αποδέκτες του δικαίου.

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, η παρουσίαση του σχεδίου οδηγίας σχετικά με τις «εφευρέσεις που εφαρμόζονται μέσω υπολογιστή» οδήγησε σε πλήρη σύγχυση όσον αφορά την ακριβή φύση, την εμβέλεια και τους στόχους του σχεδίου που υποβλήθηκε από την Επιτροπή.

3.5.5. Έτσι η φάση των προκαταρκτικών διαβουλεύσεων θα πρέπει να αποβλέπει κατά κύριο λόγο στους πραγματικά αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς των συμφερόντων των κυριότερων αποδεκτών της νομοθεσίας, στους οποίους περιλαμβάνονται οι ειδικευμένοι επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες, αλλά να απευθύνεται και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών.

3.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει συνεπώς την επιθυμία να συνδεθεί σε τακτή βάση με την *ex post* ανάλυση του αντίκτυπου της κοινοτικής νομοθεσίας και με την εξέταση των περιοδικών εκθέσεων που προβλέπονται από την νομοθεσία, προκειμένου να διατυπώνει την άποψη των χρηστών και των επαγγελματιών του δικαίου όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των κανόνων· πράγματι, το δίκαιο εξασθενίζει εάν δεν είναι χρήσιμο, αποτελεσματικό ή δεν εφαρμόζεται ορθά, ή αν απαιτεί προκαταρκτική ερμηνεία από το δικαστήριο προκειμένου να εφαρμοστεί.

3.7. Η παρακολούθηση, που μπορεί να είναι δύσκολη, έγκειται στην αξιολόγηση του αντίκτυπου που έχει στην πραγματική ζωή η άμεση νομοθεσία (κανονισμός) ή η έμμεση νομοθεσία (μεταφορά των οδηγιών) στο εθνικό επίπεδο αλλά και στην πρακτική των διοικητικών αρχών σε διάφορα επίπεδα.

3.8. Η ΕΟΚΕ υπέδειξε τη σύσταση ανεξάρτητου ευρωπαϊκού οργάνου που θα παρακολουθεί και θα προωθεί την κανονιστική και διοικητική απλούστευση, και διάταξη αυτής της φύσεως πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πιο άμεσο δυνατό μέλλον. Οποσδήποτε όμως, χρειάζεται να διευρυνθεί όσο γίνεται η απλούστευση σε όλα τα πεδία του κεκτημένου, πράγμα που με κανέναν τρόπο δεν έχει γίνει ακόμη. Το επείγον του ζητήματος είναι ακόμη πιο έντονο για το λόγο ότι η απλούστευση αυτή θα διευκολύνει και θα επιταχύνει την πραγματική εφαρμογή του κεκτημένου στις νέες χώρες μέλη και θα ενθαρρύνει τις χώρες που «καθυστερούν» να εκκαθαρίσουν το παθητικό των «μεταφορών» που παρουσιάζουν.

3.8.1. Η περιβαλλοντική νομοθεσία και η νομοθεσία για την ασφάλεια σχετικά με τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων μπορούν να αποτελέσουν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό πεδίο για τις δράσεις της απλούστευσης. Μακροπρόθεσμα ένας «ευρωπαϊκός κώδικας περιβάλλοντος» μπορεί να αναδιαρθρώσει επωφελώς το ζήτημα με συνεκτικό και πιο προσβάσιμο τρόπο. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ορισμένοι εκδότες του ιδιωτικού τομέα εκδίδουν σε τακτά διαστήματα μη επίσημους ευρωπαϊκούς κώδικες που συγκεντρώνουν και σχολιάζουν ορισμένα θέματα όπως για παράδειγμα ο «ευρωπαϊκός κοινωνικός κώδικας» ή ο «κώδικας επιχειρήσεων», με απεικονίσεις και εξηγήσεις από τη νομολογία και τη θεωρία· οι πρωτοβουλίες αυτές αποδεικνύουν τη σκοπιμότητα της κωδικοποίησης ή της αναδιατύπωσης του κεκτημένου για τους χρήστες και τους επαγγελματίες του κοινοτικού δικαίου.

3.9. Η απλούστευση συνδέεται στενά με την αρχή της ορθής διακυβέρνησης⁽²⁾, καθιστά προφανή τα προδικαστικά ζητήματα αναλογικότητας και επικουρικότητας· ανάλογα με τα εξεταζόμενα νομικά κείμενα, θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή η διαδικασία αξιολόγησης που θα προσαρμόζεται στα διάφορα στάδια (σύλληψη, κατάρτιση, υιοθέτηση και δημοσίευση) καθώς και η παρακολούθηση της εφαρμογής. Μια τέτοια διαδικασία δεν μπορεί παρά να ενισχύσει τις νομικές βεβαιότητες των αποδεκτών και τον σεβασμό του δικαίου εκ μέρους τους.

⁽²⁾ Βλέπε το Λευκό βιβλίο για τη διακυβέρνηση του 2001 και το πρόγραμμα δράσης «Για μια καλύτερη νομοθεσία» που καταρτίστηκε από ομάδα εργασίας του Συμβουλίου (ομάδα Mandelken για την καλύτερη νομοθεσία).

3.10. Είναι πράγματι προφανές ότι οι χρήστες του κοινοτικού δικαίου που σήμερα αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό τμήμα αν όχι την πλειοψηφία των νομικών κειμένων που εφαρμόζονται στο επίπεδο των κρατών μελών ζητούν λιγότερο πολυσύνθετες διατυπώσεις, χωρίς ασάφειες, εύκολα μεταφερόμενες ή εφαρμόσιμες. Ο νομοθετικός και κανονιστικός πληθωρισμός έχει κόστος για τις επιχειρήσεις και δημιουργεί τα περισσότερα προβλήματα για τις επιχειρήσεις μικρότερων διαστάσεων, που δε διαθέτουν ίδιες νομικές υπηρεσίες όπως επίσης και για τους καταναλωτές που επιθυμούν να έχουν βεβαιότητα για τα δικαιώματά τους αλλά και για τους ενδεχόμενους τρόπους προσφυγής.

3.11. Η ενιαία αγορά απαιτεί μία ρύθμιση, που είναι φυσικώς εξελικτική, αλλά που θα πρέπει ωστόσο να παρέχει βεβαιότητα και νομική ασφάλεια που θα είναι επαρκής στους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες· η ρύθμιση αυτή θα πρέπει να είναι σκόπιμη, κατάλληλη, να μη δημιουργεί εμπόδια ή ανωφελείς δυσκολίες, ωστόσο η διαδικασία απλούστευσης δεν θα πρέπει να παρεξηγηθεί και να θεωρηθεί ως οποιαδήποτε απορύθμιση⁽¹⁾. Η κωδικοποίηση είναι απλούστευση σε ότι αφορά τη συνάφεια και την κατανόηση του εφαρμοσμένου δικαίου, αλλά θα πρέπει καταρχήν να αποτελεί ισότιμο δικαίο. Η εφαρμογή της απλούστευσης και της ποιοτικής αξιολόγησης του εφικτού του κεκτημένου θα μπορούσαν έτσι, αν χρειαστεί, να οδηγήσουν σε αναδιτύπωση του δικαίου, με τροπολογίες ή σχέδιο αντικατάστασης εάν αυτό είναι αναγκαίο.

3.12. Η κοινοτική εναρμόνιση και τα κοινοτικά κείμενα επιφέρουν ήδη απλούστευση στην ενιαία αγορά, αποφεύγοντας την πολυμέρεια των εθνικών κειμένων και διευκολύνοντας έτσι τη γνώση του δικαίου από τους ενδιαφερόμενους ευρωπαίους παράγοντες.

3.13. Η ενημέρωση και οι σχετικές διαδικασίες έχουν σημασία για τη γνώση του εφαρμοσμένου δικαίου και της εξέλιξής του, ωστόσο θα πρέπει να είναι στοχοθετημένες (να περιοριστούν στην απλή δημοσίευση στην ΕΕ, στη σημασία τους ως ενδεχόμενων ενδιάμεσων ή εναλλακτικών μέσων. Οι ιστοσελίδες των κοινοτικών οργάνων συμμετέχουν στην ενημέρωση του κοινού από την προκαταρκτική φάση· επιπλέον τα νομοθετικά δελτία της ιστοσελίδας του Κοινοβουλίου ενημερώνουν σαφώς για την εξέλιξη των θεμάτων. Τέλος, τα φυλλάδια για το ευρύ κοινό διαδραματίζουν χρήσιμο ρόλο, όπως και οι Ανακοινώσεις Τύπου, οι οποίες σε γενικές γραμμές είναι καλοδιατυπωμένες αλλά συχνά δεν εξηγούνται καλά στους αναγνώστες τους από τους δημοσιογράφους.

3.13.1. Πολλές επαγγελματικές οργανώσεις (κυρίως οι επαγγελματικοί σύλλογοι ή οι εθνικοί δικηγορικοί σύλλογοι) και ενώσεις δημοσιεύουν για τα μέλη τους τα κείμενα που τα αφορούν, όπως επίσης εξηγήσεις και συμβουλές.

3.13.2. Η πληροφόρηση συχνά παρέχεται επίσης από τα κράτη αλλά και την εκπαίδευση. Τα πανεπιστημιακά εγχειρίδια, η θεωρία, συμβάλλουν στην κατάρτιση των νομικών και των μελλοντικών Ευρωπαίων νομοθετών, και σ' αυτό συμβάλλουν επίσης και οι ανταλλαγές των σπουδαστών.

⁽¹⁾ Το ζήτημα αυτό αναπτύχθηκε με σαφήνεια στις προαναφερθείσες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ.

3.13.3. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει στην Επιτροπή να εξετάσει με ποιο τρόπο οι αποδέκτες και οι επαγγελματίες του κοινοτικού δικαίου θα ενημερώνονται καλύτερα στην πράξη, προκειμένου να προσδιορισθεί αν τα σημερινά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούνται ορθά, εάν είναι η επαρκής ή όχι, με στόχο την ενδεχόμενη προώθηση καλύτερης στρατηγικής για την επικοινωνία και την επιμόρφωση σχετικά με το κοινοτικό δικαίο.

4. Διαδικασίες και διοικητικά έγγραφα

4.1. Χρειάζεται να υπογραμμιστεί ότι πολλοί κανονισμοί προβλέπουν τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν και δίνουν τα πρότυπα των εγγράφων προς χρήση. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη μέθοδο αυτή, που λόγω φύσεως μπορεί να απλοποιήσει τις διοικητικές διατυπώσεις στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς και να μειώσει το κόστος της συναλλαγής.

4.2. Όσον αφορά τις διαδικασίες και τα διοικητικά έγγραφα που χρησιμοποιούνται, η εναρμόνιση καθίσταται οξύ πρόβλημα για τους φορείς, όταν η κάθε χώρα έχει διαφορετικές απαιτήσεις. Υφίσταται στο πεδίο αυτό σημαντικός χώρος εναρμόνισης που θα αποτελέσει πραγματική απλούστευση για τις αλλαγές και τον οποίο χρειάζεται να εκμεταλλευτούμε πλήρως.

4.3. Αν ο ρόλος της επιτροπολογίας είναι επίσης ρόλος εφαρμογής της νομοθεσίας, χρειάζεται να συμβάλλει ουσιαστικά στην απλούστευση και στην εναρμόνιση των διαδικασιών και των διοικητικών εγγράφων, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη των επαγγελματιών του δικαίου αλλά και των χρηστών.

4.4. Η χρήση τεχνολογιών, πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΙC) στην ηλεκτρονική δημόσια διοίκηση αποτελεί επίσης μέσο ορθής διακυβέρνησης που θα πρέπει ταχύτατα να προωθηθεί. Η εφαρμογή της στο πεδίο των τελωνείων που εξετάζεται από την Επιτροπή είναι απόδειξη μίας επιθυμητής οδού απλούστευσης των διαδικασιών και των εγγράφων (ενιαία σελίδα, τυποποιημένα έγγραφα προκειμένου να αποφεύγεται κάθε φραγμός σε κοινοτικά σύνορα). Αυτό συνεπάγεται προφανώς διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τις βιομηχανίες, το τελωνειακό προσωπικό, τους μεταφορείς, προκειμένου να αποφευχθούν ανώφελες διατυπώσεις, να διασφαλιστεί η νομική ασφάλεια των ενεργειών και να ασκηθεί αποτελεσματικός έλεγχος που δεν παρεμποδίζει ωστόσο την ελεύθερη διακίνηση και σέβεται την εμπιστευτικότητα των υποθέσεων, εάν δεν υπάρχουν αποδείξεις νοθείας ή ισχυρές υποψίες νοθείας

4.5. Υποστηρίζοντας σθεναρά την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής δημόσιας διοίκησης εάν συνοδεύεται από απλουστεύσεις διαδικασιών και διοικήσεων, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει σχετικά τις θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας. Αυστηροί κανόνες εμπιστευτικότητας, διάρκεια της διατήρησης ορισμένων εγγράφων εκ μέρους των αρχών, σεβασμός της ανωνυμίας των πληροφοριών που συλλέγονται για λόγους επικοινωνίας ή για στατιστικούς λόγους.

5. Συν-ρύθμιση και αυτορύθμιση ⁽¹⁾

5.1. Έως σήμερα δεν έχουν επαρκώς διερευνηθεί οι δυνατότητες ενός διακανονισμού λιγότερο λεπτομερούς, λιγότερο σχολαστικού και με περισσότερο χώρο για συν-ρύθμιση και αυτορύθμιση. Ο ίδιος ο ρόλος των αποδεκτών της ρύθμισης θα πρέπει επίσης να προωθηθεί, πράγμα που δεν μπορεί παρά να συμβάλλει στη γενίκευση και τη διευκόλυνση της εφαρμογής του. Η βάση δεδομένων PRISM της ΕΟΚΕ (Progress Report on Initiatives in the Single Market) δίνει συγκεκριμένα παραδείγματα αυτών που μπορούν να χαρακτηρισθούν αντιστοίχως «συμβασιακή ρύθμιση» και «μονομερής ρύθμιση», οι οποίες απαιτούν επίσης κατάλληλους μηχανισμούς ελέγχου και αξιολόγησης (χαρακτηρισμοί, πιστοποιήσεις, ιδιωτικοί ή δημόσιοι ανεξάρτητοι έλεγχοι). Η αμοιβαία αναγνώριση, η σχέση με τους καταναλωτές κ.λπ. ανοίγουν δυνατότητες αποτελεσματικής ή ιδιωτικής ρύθμισης.

5.2. Σε ό,τι αφορά το κοινωνικό κοινοτικό δίκαιο καθώς και το δίκαιο εργασίας, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις των συνθηκών εργασίας και απασχόλησης καθώς και ο κοινωνικός διάλογος προσφέρουν δυνατότητα συμμετοχής στις αντιπροσωπευτικές ευρωπαϊκές οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων σε ό,τι αφορά τις εργασιακές σχέσεις και τους κοινοτικούς κοινωνικούς κανόνες.

5.2.1. Τα υπό διαπραγμάτευση κείμενα θα πρέπει ωστόσο να αποτελέσουν αντικείμενο πρωτοβουλίας της Επιτροπής και αποφάσεως του Συμβουλίου προκειμένου να μετατραπούν σε νομοθεσία. Στη διαδικασία αυτή, δεν ζητήθηκε πραγματικά η γνώμη του Κοινοβουλίου, δεδομένου ότι αυτές οι ενδεχόμενες τροποποιήσεις δεν ελήφθησαν υπόψη.

5.2.2. Ωστόσο, η αν οι μέθοδοι αυτορύθμισης δεν αποδίδουν αποδεκτά ή επαρκή αποτελέσματα ή σε περίπτωση που χρειαστεί, ο νομοθέτης μπορεί πάντοτε, στα πλαίσια των σημερινών διαδικασιών ή των νέων διαδικασιών της νέας συνθήκης, όπως η «call back», να μετατρέψει την αυτορύθμιση ή την από κοινού ρύθμιση σε νομοθεσία. Θα χρειαστεί ωστόσο, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, να είναι κανείς επιφυλακτικός στο ζήτημα αυτό, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις συλλογικές συμβάσεις μεταξύ των ευρωπαϊών κοινωνικών εταίρων, των οποίων η βούληση κι οι διατάξεις θα πρέπει καταρχήν να γίνονται σεβαστές.

5.3. Έτσι, αν η δημόσια ρύθμιση (νομοθετική πρωτοβουλία) μπορεί ενδεχομένως να αντικατασταθεί από ιδιωτική ρύθμιση (συμβασιακή και μονομερή ρύθμιση, μη κυβερνητικά όργανα ελέγχου, εξωδικαστική επίλυση διαφορών), οι νομοθετικές παρεμβάσεις θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε κατοχυρωμένους πολιτικούς λόγους ή σε προφανείς επιταγές δημόσιας τάξης. Σε ένα δημοκρατικό πολιτικό πλαίσιο η ιδιωτική ρύθμιση θα πρέπει γενικώς να αντιπροσωπεύει την ανάπτυξη ή την εφαρμογή της δημόσιας ρύθμισης και ενδεχομένως να την αναπληρώνει σε ορισμένους τομείς ακόμη και

όταν πρόκειται για μη γραπτούς κανόνες εθιμικής προέλευσης ή για εσωτερικούς κανονισμούς που ο νομοθέτης και οι δημόσιες αρχές επιθυμούν ρητά ή άρρητα, να καταστήσουν σεβαστούς: οι κώδικες δεοντολογίας ορισμένων επαγγελματιών για παράδειγμα.

5.4. Όταν οι σχεδόν δικαστικές διατάξεις εγγράφονται σε ιδιωτικούς κανόνες, η προσφυγή κατά της αποφάσεως —υποχρεωτικώς δικαιολογημένη— του ιδιωτικού οργάνου (πειθαρχικό συμβούλιο, όργανο αποδοχής επαγγελματικής τάξεως) θα πρέπει πάντοτε να γίνεται δεκτή από τη δημόσια δικαστική αρχή ή ενδεχομένως από τη διαιτησία που είναι αποδεκτή από τα ενδιαφερόμενα μέλη.

6. Τελικές θεωρήσεις

6.1. Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθήσει με προσοχή τις εξαμηνιαίες ενδιάμεσες εκθέσεις της Επιτροπής. Υποστηρίζει την πρωτοβουλία και το πλαίσιο δράσης που προβλέπουν στην απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου, και εκφράζει την επιθυμία να διευρυνθεί ταχύτατα η απλούστευση αυτή στα διάφορα πεδία του κεκτημένου και να προωθηθεί η πραγματική εφαρμογή της, τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις χώρες της διεύρυνσης.

6.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμμετάσχει πιο αποτελεσματικά στην κατάρτιση του κοινοτικού δικαίου μέσω των συμβουλευτικών γνωμοδοτήσεων της, πράγμα που προϋποθέτει την ενεργοποίησή της σε αρκετά πιο προκαταρκτικό στάδιο απ' ό,τι συμβαίνει σήμερα: εκφράζει επίσης την επιθυμία να συμμετάσχει στις αναλύσεις αντικτύπου και παρακολούθησης όπως επίσης στις προσπάθειες απλούστευσης, με ενεργό τρόπο προκειμένου να συμβάλει στην καλύτερη γνώση και στην αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου σε μία διευρυμένη Ευρώπη. Τα αιτήματα αυτά εγγράφονται στην αρχή της δημοκρατίας και της ορθής διακυβέρνησης, καθώς και στην αρχή της προσέγγισης των πολιτών με τα κοινοτικά όργανα και την κοινοτική νομοθεσία.

6.3. Τέλος, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διοργανική συμφωνία «βελτίωση της νομοθεσίας», που υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2003 από το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή, η οποία θέτει τις συνθήκες για την καλύτερη απλοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας και, ιδιαίτερα, ορίζει και πλαισιώνει, και ταυτόχρονα ενθαρρύνει, την προσφυγή των κοινωνικοεπαγγελματικών φορέων στην αυτορύθμιση και στην από κοινού ρύθμιση. Η συμφωνία αυτή αντιστοιχεί στις επιθυμίες που είχε εκφράσει η ΕΟΚΕ το Σεπτέμβριο του 2000 σχετικά, όταν είχε υιοθετήσει το δικό της κώδικα συμπεριφοράς, καλώντας ταυτόχρονα τα θεσμικά όργανα να υιοθετήσουν το δικό τους. Μέριμνα της ΕΟΚΕ θα είναι να συμβάλει η ίδια στην καλή λειτουργία της συμφωνίας και θα συνεχίσει να ενθαρρύνει την προσφυγή στην αυτορύθμιση και στην από κοινού ρύθμιση, που αποτελούν αντικείμενο ενημερωτικής έκθεσης της ΕΟΚΕ η οποία βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Victor Hugo SEQUEIRA

⁽¹⁾ Το κεφάλαιο αυτό εκουσίως δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερα, δεδομένου ότι προετοιμάζεται σχετικά ειδική γνωμοδότηση από τον κ. VEVER.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Λευκή Βίβλο «Το διάστημα: νέοι ευρωπαϊκοί ορίζοντες για μια διευρυνόμενη Ένωση. Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής»

[COM(2003) 673 τελικό]

(2004/C 112/03)

Στις 12 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Λευκή Βίβλο — Το διάστημα: νέοι ευρωπαϊκοί ορίζοντες για μια διευρυνόμενη Ένωση. Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 97 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το Λευκό Βιβλίο που υποβλήθηκε στην ΕΟΚΕ αποτελεί τη λογική συνέχεια του Πράσινου Βιβλίου «Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική», θέμα για το οποίο η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση τον περασμένο Ιούνιο.

1.2. Είχαμε θέσει τότε στην ουσία το ακόλουθο ερώτημα: υπάρχει στην Ευρώπη ισχυρή και σταθερή πολιτική βούληση στο πεδίο του διαστήματος, που να διαθέτει τα αναγκαία δημοσιονομικά μέσα καθώς και την κατάλληλη θεσμική αρχιτεκτονική;

1.3. Η Συνέλευσή μας είχε συμπεράνει: «Η θέση της Ευρώπης στο πεδίο του διαστήματος θα πρέπει να είναι καρπός μιας επιβεβαιωμένης πολιτικής βούλησης και σαφών διευθετήσεων. Η εισαγωγή στην μελλοντική ευρωπαϊκή συνταγματική συνθήκη μιας κοινής ή και παράλληλης αρμοδιότητας στο πεδίο του διαστήματος θα προσφέρει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα πολιτικά, νομοθετικά και δημοσιονομικά μέτρα προκειμένου να καταρτίσει και να εφαρμόσει μια ισχυρή διαστημική πολιτική που θα πρέπει κυρίως:

- να διασφαλίσει την αυτόνομη πρόσβαση της Ευρώπης στο διάστημα,
- να συμβάλει στη στρατηγική αυτονομία της,
- να αναπτύξει ένα πρόγραμμα επιστημονικής αριστείας,
- να προωθήσει τις εφαρμογές που εξυπηρετούν τον πολίτη και τις τομεακές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- να συντονίσει ένα διπλό ερευνητικό πρόγραμμα διαστημικών τεχνολογιών προκειμένου να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία μας στη διαδικασία υλοποίησης των μη στρατιωτικών και εμπορικών δραστηριοτήτων αλλά και των δραστηριοτήτων ασφάλειας και άμυνας».

1.4. Έχοντας υπόψη αυτή τη σαφή τοποθέτηση θα πρέπει σήμερα να αξιολογήσουμε το Λευκό Βιβλίο που μας διαβιβάστηκε για γνωμοδότηση.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου

2.1. Η Επιτροπή υπενθυμίζει τις απειλές που βαραίνουν την Ευρώπη στο διαστημικό πεδίο:

- συρρίκνωση της ισχύος της ως «διαστημικής δύναμης», εάν η οικονομική της ανάπτυξη δεν συμβαδίζει με την παγκόσμια εξέλιξη στο διαστημικό τομέα,

- παρακμή των μεγάλων διαστημικών εταιριών της λόγω αδύναμων αγορών και έλλειψης δημόσιων επενδύσεων σε νέα προγράμματα.

2.2. Ξεκινώντας από τη διαπίστωση αυτή και επισημαίνοντας ότι δεν μπορούμε «να σταθούμε στα σημερινά», προτείνει μια σειρά πρωτοβουλιών προκειμένου να αποφευχθεί η εξασθένηση της Ευρώπης στο διαστημικό πεδίο.

2.3. Το έγγραφο είναι διαρθρωμένο σε τμήματα:

- οι πολιτικές προκλήσεις,
- οι διαστημικές δράσεις προκειμένου να υποστηριχθούν οι σημαντικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- οι προκλήσεις που πρέπει να απαντηθούν προκειμένου να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν οι επιστημονικές και τεχνολογικές ικανότητες της Ευρώπης στο διαστημικό πεδίο,
- τα ζητήματα διακυβέρνησης και πόρων.

2.4. Για κάθε περίπτωση, επισημαίνονται οι προκλήσεις που πρέπει να απαντηθούν και διατυπώνονται προτάσεις προκειμένου να υπάρξουν απαντήσεις.

α) Πολιτικές προκλήσεις

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ως οριζόντια πολιτική, το διάστημα προσφέρεται ιδιαίτερα για στήριξη των οικονομικών προοπτικών της Ευρώπης, και κυρίως των στόχων της Λισαβόνας, των στόχων γεωργικής πολιτικής, των επιπέδων απασχόλησης, της διαχείρισης του περιβάλλοντος και της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής για την ασφάλεια.

β) Υποστήριξη στις βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναφέρεται ένας ορισμένος αριθμός ουσιαστικών πρωτοβουλιών και σχετικά μ' αυτές υποδεικνύονται δράσεις. Πρόκειται για την εφαρμογή του προγράμματος GALILEO και της πρωτοβουλίας «παγκόσμια εποπτεία για το περιβάλλον και την ασφάλεια (GMES)», για τη μείωση του ψηφιακού χάσματος, για τη συμβολή του διαστήματος στις ευρωπαϊκές πολιτικές ασφάλειας και άμυνας, για την ανάπτυξη διεθνών κοινοπραγιών.

γ) Η διατήρηση των επιστημονικών και τεχνολογικών ικανοτήτων

Πρόκειται για ουσιαστικά στοιχεία προκειμένου να διατηρηθεί η Ευρώπη ως διαστημική δύναμη. Επιδιώκεται η εγγύηση της ανεξάρτητης πρόσβασης στο διάστημα, η βελτιστοποίηση και ο συντονισμός των πόρων έρευνας και ανάπτυξης, η αποστολή ανθρώπων στο διάστημα και η εξερεύνηση του διαστήματος, η αναγκαιότητα διάθεσης επαρκούς και ανανεωμένου επιστημονικού προσωπικού, η ενίσχυση της θέσης που κατέχει η Ευρώπη στις διαστημικές επιστήμες, η ενίσχυση μιας καινοτόμου και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας.

δ) Διακυβέρνηση και πόροι

Ο στόχος που επιδιώκεται είναι να προσδιοριστούν καλύτερα και να καταναμεθούν οι αποστολές και οι ευθύνες μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ΕΥΔ, των κρατών μελών, των υπηρεσιών και των επιχειρήσεων προκειμένου να υπάρξει η μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα και να αντληθούν κέρδη από τη διαστημική δραστηριότητα, τόσο για την Ευρώπη όσο και για τους κατοίκους της. Αυτό όμως δεν μπορεί να συμβεί παρά μόνο εάν αυξηθούν οι πόροι που διατίθενται για το διάστημα.

2.5. Το συμπέρασμα του Λευκού Βιβλίου είναι ότι η Ευρώπη θα πρέπει προοδευτικά να αυξήσει τον διαστημικό προϋπολογισμό της κι αυτό σε μια μακροπρόθεσμη οπτική, προκειμένου να επιτύχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών πολιτικών και να υπάρξουν ενισχυμένες δυνατότητες για μια ανανεωμένη διαστημική βιομηχανία, για την αύξηση του μεριδίου που κατέχει η Ευρώπη στην αγορά των διαστημικών υπηρεσιών.

2.6. Τέλος, το παράρτημα 2 που περιέχει την αξιολόγηση των πόρων προτείνει τρία σενάρια αύξησης των δαπανών που προορίζονται για την διαστημική δραστηριότητα και τα οποία αντιστοιχούν σε τρεις βαθμούς πολιτικής βούλησης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Το Λευκό Βιβλίο είναι πάνω απ' όλα ένα έγγραφο πολιτικής τάξεως του οποίου ο κύριος στόχος είναι ο προσδιορισμός μιας διαστημικής πολιτικής για την Ευρώπη. Ως προς αυτό, αντιπροσωπεύει κεφαλαιώδη πρόοδο σε ένα πεδίο όπου η Ευρώπη υπήρξε άκρως δραστήρια και όπου σημείωσε σημαντικές επιτυχίες, χωρίς όμως έως σήμερα να έχει εκφράσει πραγματικά με συνθετικό τρόπο μια πολιτική βούληση. Επιπλέον, το Λευκό Βιβλίο χαράζει συγκεκριμένες κατευθύνσεις δράσης στους κυριότερους τομείς όπου τα στρατηγικά, οικονομικά και βιομηχανικά διακυβεύματα συνδέονται με τον έλεγχο των διαστημικών μέσων. Η διάρθρωση του εγγράφου σε προκλήσεις που πρέπει να απαντηθούν είναι ενδιαφέρουσα γιατί υπογραμμίζει την ευρύτητα και την επιτακτικότητα των δεσμεύσεων που θα πρέπει να αναληφθούν εάν επιθυμούμε να διατηρήσει η Ευρώπη ταυτόχρονα την θέση της ως μεγάλη διαστημική δύναμη, την επιστημονική και τεχνολογική της δύναμη, την κοινότητα των ερευνητών και των μηχανικών της, τη βιομηχανία της και την ανταγωνιστική της παρουσία στις αγορές.

3.2. Οι πρωτοβουλίες, οι δράσεις, οι προτάσεις που διατυπώνονται μοιάζουν να είναι συνεκτικές με τους προβληματισμούς που είχαν διατυπωθεί κατά τις διαβουλεύσεις για το Πράσινο Βιβλίο. Όπως είναι σήμερα το Λευκό Βιβλίο αντιπροσωπεύει ένα σταθερό σημείο αφετηρίας για την εφαρμογή μιας φιλόδοξης ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής, που θα είναι ενσωματωμένη σε μια γενικότερη πολιτική για το μέλλον. Είναι προφανές, ωστόσο, ότι ουσιαστικό στοιχείο εξακολουθεί να είναι η πραγματική πολιτική και

δημοσιονομική βούληση των κρατών μελών και της Ένωσης να υποστηρίξουν και να αναπτύξουν έναν ανεξάρτητο ευρωπαϊκό διαστημικό τομέα.

3.3. Τέλος, μετά την αποτυχία της Διακυβερνητικής διάσκεψης, τίθεται ένα πρόβλημα σταθερής νομικής θεμελίωσης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πεδίο του διαστήματος. Πράγματι, όσο δεν επικυρώνεται το σχέδιο συνθήκης που θεσπίζει ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη, το άρθρο 13-3 παραμένει αμετάβλητο. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει συνεπώς ότι η συμφωνία — πλαίσιο που έχει υπογραφεί μεταξύ της ΕΔΥ και της Επιτροπής πρέπει να χρησιμοποιηθεί πλήρως και με αρκετά βολοταριστικό τρόπο, διότι η δράση στο διαστημικό πεδίο δεν μπορεί να αναμένει την επικύρωση της μελλοντικής Συνθήκης, επικύρωση που ολόένα απομακρύνεται χρονικά. Η ζημία που θα προκύψει για την στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης, για την διαστημική βιομηχανία, και τους συνεργάτες της, για τις ερευνητικές ομάδες και τις ικανότητές μας θα έχουν ως αποτέλεσμα την αγεφύρωτη καθυστέρησή μας στον διαστημικό ανταγωνισμό.

3.3.1. Στο μεταξύ, τα κράτη μέλη είχαν καταλήξει σε ομόφωνη συμφωνία προκειμένου να αποκτήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση κοινή αρμοδιότητα στα θέματα της διαστημικής πολιτικής, συμφωνία την οποία κανείς δεν αμφισβήτησε.

3.3.2. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ επιμένει στην αναγκαιότητα να υπάρξει προβληματισμός σχετικά με τους τρόπους και τα μέσα που θα προωθήσουν σαφώς αυτή την πολιτική βούληση, εν αναμονή μιας πάγιας νομικής θεμελίωσης.

Κατά πρώτο λόγο, θα πρέπει να συγκροτηθεί χωρίς καθυστέρηση το Συμβούλιο του Διαστήματος ΕΔΥ/ΕΕ που προβλέπεται από τη συμφωνία — πλαίσιο ΕΔΥ/Επιτροπής. Κατά δεύτερο λόγο πρέπει να αντιμετωπιστεί η σύσταση θεσμού όπως ο «Κύριος ή η Κυρία Διάστημα» (κατά το πρότυπο του Κυρίου ΚΕΠΠΑ) ή ακόμη να ενσωματωθεί η διαστημική πολιτική στα θέματα αρμοδιότητας του Προέδρου της Επιτροπής, χωρίς να αποκλεισθεί στο μέλλον η ανάδειξη Επιτρόπου διαστήματος. Στα πλαίσια και των τριών αυτών θέσεων τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία της διαστημικής πολιτικής.

4. Επιμέρους παρατηρήσεις

4.1. Η συμβολή του διαστήματος στην αντιμετώπιση πολιτικών προκλήσεων

4.1.1. Η διαστημική τεχνική είναι εργαλείο για τη θεμελιώδη έρευνα, τόσο λόγω της πολυπλοκότητας των τεχνικών που εφαρμόζονται όσο και για τα πεδία που εξερευνώνται, κυρίως στην αστροφυσική και την πλανητολογία αλλά επίσης στην σεισμολογία, στην ωκεανογραφία, στη μετεωρολογία, στην επιδημιολογία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που το Λευκό Βιβλίο δεν αναφέρει ρητά αυτόν τον ουσιαστικό ρόλο και εκφράζει την επιθυμία της να νομιμοποιηθεί, κατά κάποιο τρόπο, αυτή η πτυχή από την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, έστω και αν το υποχρεωτικό πρόγραμμα της ΕΔΥ ανταποκρίνεται σ' αυτή την ανάγκη, κυρίως σε ό,τι αφορά τις επιστήμες του σύμπαντος.

4.1.2. Στο μεταξύ, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι στο πεδίο της παρατήρησης και της γνώσης του πλανήτη, υφίσταται σχέση αμοιβαίας εξάρτησης μεταξύ των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων (όπως αυτές που πραγματοποιούνται από το Eumetsat) και τις δραστηριότητες της καθαρής έρευνας.

4.1.3. Τέλος, θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι στο στάδιο της έρευνας και της ανάπτυξης η διαστημική τεχνική είναι διπλής φύσεως: η διαφοροποίηση μεταξύ της μη στρατιωτικής και της στρατιωτικής χρήσης γίνεται κυρίως στο στάδιο της επιχειρησιακής εκμετάλλευσης των δεδομένων. Οι προβληματισμοί και οι έρευνες που προωθούνται σε αρχικό στάδιο θα πρέπει συνεπώς να συγκεντρώνουν το σύνολο των μη στρατιωτικών και των στρατιωτικών παραγόντων σε μια συντονισμένη οπτική προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η χρήση των συστημάτων και να μειωθεί το κόστος.

4.2. Διαστημικές δράσεις για στήριξη της διευρυμένης Ένωσης

4.2.1. Πλοήγηση

Η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως την ιδέα ότι το πρόγραμμα GALILEO είναι το σύμβολο της επίγνωσης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πολιτικών στρατηγικών και οικονομικών διακυβευμάτων του διαστήματος. Θεωρεί ότι θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια προκειμένου να έχει αίσιο τέλος αυτό το τόσο ουσιαστικό για την αυτονομία και την ανεξαρτησία της Ευρώπης σχέδιο.

4.2.2. Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας (GMES)

4.2.2.1. Η διαλειτουργικότητα των διαστημικών συστημάτων θα πρέπει να είναι πρωταρχική, η προέλευσή τους μπορεί να είναι διαφορετική.

4.2.2.2. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι δεν έχουν αρκετά υπογραμμιστεί δύο ειδικές πτυχές και ότι έχουν ανεπαρκώς κατανοηθεί:

- αφενός, ότι η συνέχεια της δορυφορικής παρατήρησης δεν έχει διασφαλιστεί σε ορισμένα πεδία και ειδικότερα στο πεδίο της παρατήρησης μέσω ραντάρ·
- αφετέρου, και κυρίως, ότι έχει περίπου αγνοηθεί η ύπαρξη μιας ευρωπαϊκής επιχειρησιακής δραστηριότητας στο πεδίο της μετεωρολογίας, της κλιματολογίας και της ωκεανογραφίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Eumetsat δεν αναφέρεται μεταξύ των «συμβαλλομένων μερών» ενώ η διάρθρωση σε καθορισμένες διαστημικές δραστηριότητες στην κλίμακα της Ευρώπης φαίνεται να έχει ξεχασθεί ή αγνοηθεί.

4.2.2.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρόκειται για έλλειψη του εγγράφου δεδομένου ότι η διαστημική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να οικοδομηθεί επί της υπάρχουσας κατάστασης, χωρίς επικάλυψη με ό,τι πραγματοποιείται από τις διαστημικές επιχειρήσεις αλλά μέσω προσθήκης σε αυτά και διάρθρωσης της ζήτησης.

4.2.2.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς ότι η Επιτροπή, θα πρέπει να υιοθετήσει έναντι του Eumetsat που είναι ένας σημαντικός ευρωπαϊκός εταίρος, ανάλογη επικοινωνιακή στάση με αυτή που έχει υιοθετήσει έναντι της ΕΔΥ. Στο ίδιο πνεύμα, κρίνει ότι θα πρέπει να αντληθεί το καλύτερο δυνατό όφελος από το εδραζόμενο στη Μαδρίτη κέντρο Torrejon όσον αφορά τη διάρθρωση των δορυφορικών δεδομένων, με τη δημιουργία πραγματικής Τράπεζας διαστημικών δεδομένων κατά τα πρότυπα αυτού που υπάρχει στις Ηνωμένες Πολιτείες.

4.3. Γεφύρωση του «Ψηφιακού χάσματος»

4.3.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το τμήμα αυτό, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενο, χαρακτηρίζεται από αξιολύπητη αδυναμία. Με παράδοξο τρόπο αντιφάσκει σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο. Είναι τουλάχιστον εκπληκτικό να διαπιστώνεται, ότι σε ό,τι τιτλοφορείται «μελλοντικοί προσανατολισμοί» δεν αναφέρονται καθόλου οι δορυφορικές επικοινωνίες ή αναφέρονται παρεμπιπτόντως και μεταξύ παρενθέσεων όταν δηλαδή δηλώνεται ότι θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πλήρως όλες οι τεχνολογίες ευρείας ζώνης που είναι διαθέσιμες, προκειμένου να μειωθεί το ψηφιακό χάσμα.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει το φόβο, ότι στο ζήτημα αυτό, το κείμενο βασίζεται σε ορισμένες παρεξηγήσεις ή λανθασμένες εκτιμήσεις.

4.3.3. Κατά πρώτο λόγο η έννοια της τεχνολογικής ουδετερότητας δεν μπορεί να σημαίνει ότι για την επίλυση ενός δεδομένου προβλήματος είναι ισοδύναμες όλες οι τεχνολογίες. Είναι σαφές ότι οι επιλογές θα πρέπει να βασίζονται σε ανάλυση κόστους/οφέλους, όπως είχαν ήδη επισημάνει οι υπηρεσίες της Επιτροπής [έγγραφο εργασίας SEC (2003) 895]. Σχετικά με αυτό, είναι σημαντικό η χρήση των διαρθρωτικών ταμείων να μην αντιφάσκει με τις αρχές αυτές και οι τοπικές κυβερνήσεις να έχουν σαφή οπτική του συμπληρωματικού χαρακτήρα χερσαίων και διαστημικών συστημάτων, σε συνάρτηση με τα γεωγραφικά δεδομένα και την πυκνότητα του πληθυσμού.

4.3.4. Κι αν δεν τίθεται ζήτημα προώθησης των διαστημικών λύσεων εις βάρος των πιο αποτελεσματικών χερσαίων λύσεων πρέπει ωστόσο να αναγνωριστεί ότι οι διαστημικές λύσεις είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για τις αραιοκατοικημένες ή γεωγραφικά απομακρυσμένες ζώνες ή τις δυσπρόσιτες ζώνες. Έτσι οι διαστημικές και οι χερσαίες λύσεις είναι συμπληρωματικές και έχουν διαφορετικά πεδία αρμοδιότητας.

4.3.5. Αυτό που παραγνωρίζει το κείμενο είναι ότι ο ρόλος των διαστημικών λύσεων στην επίλυση του προβλήματος του ψηφιακού χάσματος θα πρέπει να προέλθει από την ενδογενή συμπληρωματικότητα των χερσαίων και των διαστημικών λύσεων.

4.3.6. Αυτό που διακυβεύεται στην ανάπτυξη των διαστημικών λύσεων, είναι η ισότητα πρόσβασης στα οφέλη των τηλεπικοινωνιών ευρείας ζώνης, όποιος κι αν είναι ο τόπος εγκατάστασης μιας δραστηριότητας.

4.3.7. Για να είμαστε συγκεκριμένοι, σήμερα, σε πολλές χώρες, το 80 % του πληθυσμού καλύπτεται ή πρόκειται να καλυφθεί από χερσαίες λύσεις, αυτό όμως αφορά μόνο το 20 % του εδάφους, κι αυτή η κατάσταση δεν μπορεί να εξελιχθεί ευνοϊκά χωρίς προσφυγή στην συμπληρωματικότητα διαστημικών και χερσαίων τεχνολογιών.

4.3.8. Η ευρύτητα της αστικής αγοράς ευνοεί τις χερσαίες λύσεις και η σπουδαιότητα των αντίστοιχων φορέων δεν μπορεί παρά να επιτείνει τις ανισότητες μεταξύ αστικών και αγροτικών ζωνών. Αυτό μας υποχρεώνει να θέσουμε το ακόλουθο ερώτημα: Είναι αποδεκτό η πρόοδος της κοινωνίας των πληροφοριών να διευκολύνει την αστική συγκέντρωση και την εγκατάλειψη της υπαίθρου; Σίγουρα δεν πρόκειται για κοινωνικοπολιτική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών.

4.3.9. Όταν το κείμενο του Λευκού Βιβλίου αναφέρει «έναν εντατικό ανταγωνισμό μεταξύ των φορέων και των τεχνολογιών» συγχέει δύο πολύ διαφορετικής φύσεως στοιχεία: τον εμπορικό ανταγωνισμό μεταξύ των φορέων και την ισορροπία μεταξύ των τεχνολογιών η οποία σε τελική ανάλυση βασίζεται στις αντίστοιχες ποιότητές τους.

4.3.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει συνεπώς ότι τα ευρωπαϊκά όργανα θα πρέπει να εκτιμήσουν πιο σωστά τον ειδικό ρόλο των διαστημικών λύσεων προκειμένου να μη χαθεί η πρωτοβουλία σε αυτόν το σημαντικό τομέα της διαστημικής πολιτικής. Είναι συνεπώς χρήσιμο να προωθηθούν πειραματικές ενέργειες που θα βασίζονται σε συντονισμένες πρωτοβουλίες μεταξύ της ΕΥΔ και της Επιτροπής, προκειμένου να αποδειχθούν τα πλεονεκτήματα από την άποψη κόστους/οφέλους του δορυφόρου σε σχέση με τις επενδύσεις που θα απαιτούνταν για την υιοθέτηση αντίστοιχων καλωδιακών λύσεων σε μη καλυπτόμενες περιοχές. Παρομοίως, θα πρέπει να ευνοηθούν οι ομαδοποιημένες δημόσιες προσφορές ώστε ο δορυφόρος που έχει ευρωπαϊκή κάλυψη να μπορεί να επωφελείται από οικονομίες κλίμακος που οδηγούν σε μείωση του κόστους τόσο σε ό,τι αφορά τα τεχνικά όσον και την προσφορά υπηρεσιών. Με τον τρόπο αυτό θα αναδεικνυόταν επίσης ένα ευρωπαϊκό πρότυπο που θα είχε σαν αποτέλεσμα να επιτρέψει στις διάφορες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να λάβουν θέση σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.3.11. Ο ρόλος της διαστημικής πολιτικής δεν είναι να προωθήσει με κάθε τρόπο μια διαστημική πολιτική αλλά να επιδιώξει ότι δεν παραγνωρίζεται η ανάπτυξη των διαστημικών λύσεων κι αυτό εις βάρος του συμφέροντος ορισμένων χρηστών, ορισμένων περιφερειών και του πληθυσμού τους.

4.4. Το Διάστημα ως συμβολή στην ΚΕΠΠΑ και την ΕΠΑΑ, η ανάπτυξη των διεθνών κοινοπραξιών, η στρατηγική ανεξαρτησία και τα κοινά πλεονεκτήματα εν όψει κοινών δράσεων

4.4.1. Τα κεφάλαια αυτά, δεν χρήζουν σημαντικών παρατηρήσεων, η ΕΟΚΕ όμως υπογραμμίζει ιδιαίτερα ότι, στο μέτρο που το διάστημα θεωρείται από τους κυριότερους εταίρους μας ως διακύβευμα σημαντικής εξουσίας (το 2004 ο υπεύθυνος της NASA, Sean O'Keefe πρόκειται να υποβάλει νέο πρόγραμμα δράσης με τον χαρακτηριστικό τίτλο «η ανανεωμένη διαστημική κυριαρχία των Ηνωμένων Πολιτειών») η διεθνής συνεργασία θα πρέπει να προκύπτει από ρεαλιστική προσέγγιση των ευρωπαϊκών συμφερόντων.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ συνεπώς τονίζει εις εκ νέου ότι, στο μέτρο που η δυνατότητα να διαθέτει ελεύθερη πρόσβαση στο διάστημα είναι απαραίτητη για την αυτονομία της Ευρώπης και δεδομένου ότι αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω εμπορικής προσέγγισης, θα πρέπει να διατεθούν δημόσιες πιστώσεις για να διατηρηθεί αυτή η τόσο μεγάλης στρατηγικής σημασίας ελευθερία της πρόσβασης.

4.4.3. Σε ό,τι αφορά την ΕΠΑΑ, υπενθυμίζει ότι η έκθεση της Προεδρίας για την ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, που εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης στις 19 και 20 Ιουνίου 2003, αναγνώρισε τη σημασία των διαστημικών εφαρμογών και λειτουργιών στο πεδίο αυτό. Σχετικά η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι διαστημικές επιστήμες και τεχνολογίες έχουν διπλό χαρακτήρα που δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο επαρκούς εκμετάλλευσης στην Ευρώπη.

4.4.4. Σχετικά με τις διαστημικές πτήσεις, θα πρέπει να εξεταστεί με προσοχή η ενδεχόμενη αναπροσαρμογή της αμερικανικής διαστημικής πολιτικής στο πεδίο αυτό.

4.4.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει επιθυμητό να διατηρηθεί αυτός ο τύπος δράσης για λόγους που σχετίζονται αφενός με τη δίψα της περιπέτειας και της ανακάλυψης, που είναι σύμφυτες με τον άνθρωπο και αφετέρου λόγω της ανάγκης να υπάρχουν τα ξεχωριστά εκείνα σύμβολα που προκαλούν το ενδιαφέρον και την προσχώρηση της κοινής γνώμης. Συνεπώς είναι σκόπιμο να καταρτιστούν ρεαλιστικά προγράμματα που ενώ υπηρετούν με ευφύια τα ευρωπαϊκά συμφέροντα παράλληλα βασίζονται στην παγκόσμια συνεργασία.

4.4.6. Ως προς αυτό, η ιδέα σταθμού στη Σελήνη αξίζει χωρίς αμφιβολία να εξεταστεί με σοβαρότητα λαμβάνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο υπόψη τα ίδια συμφέροντα της Ευρώπης.

4.5. Ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής αριστείας στη διαστημική επιστήμη

4.5.1. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η ΕΥΔ, οι εθνικές υπηρεσίες, τα επιστημονικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις κατόρθωσαν να υψώσουν την Ευρώπη σε ένα παγκόσμια αναγνωρισμένο επίπεδο επιστημονικής αριστείας και αυτό, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, στα πλαίσια αυστηρών δημοσιονομικών περιορισμών που επέβαλαν την αποτελεσματικότητα και ανταγωνιστικότητα, πράγμα που πρέπει να επαινεθεί.

4.5.2. Υποστηρίζει συνεπώς ακόμη περισσότερο την πρόταση του Λευκού βιβλίου να αυξηθούν προοδευτικά οι πιστώσεις που χορηγούνται από την ΕΥΔ και τα κράτη μέλη για τη διαστημική έρευνα προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω, αλλά και για να αποφευχθεί ο τεμαχισμός των ερευνητικών ικανοτήτων μας και να προσφερθούν στους νέους επιστήμονες ελκυστικές δυνατότητες σταδιοδρομίας. Διαφορετικά υπάρχει μεγάλος κίνδυνος να ενισχυθεί περισσότερο η φυγή εγκεφάλων κυρίως προς τις Ηνωμένες Πολιτείες.

4.5.3. Θεωρεί ότι θα ήταν επιθυμητό να προσανατολιστεί η διαστημική έρευνα τόσο προς τις επιστήμες της γης όσο και προς τις επιστήμες του σύμπαντος και μάλιστα στον αυτό βαθμό. Οι επιστήμες της γης έχουν ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, σε σχέση με τις επιστήμες του σύμπαντος, το γεγονός ότι δεν μπορούν να διαχωριστούν από τις συγκεκριμένες εφαρμογές (μετεωρολογία, παρακολούθηση, οικολογική διαχείριση κ.λπ.). Συνεπώς, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δύο αυτών κλάδων της επιστήμης, χωρίς να δίδεται έμφαση στον έναν σε βάρος του άλλου.

4.6. Καθιέρωση νέας προσέγγισης στη διακυβέρνηση των διαστημικών δραστηριοτήτων

4.6.1. Σε αυτό το στάδιο η προσέγγιση του Λευκού Βιβλίου δεν μπορεί παρά να αποτελεί την αρχή του προβληματισμού, κυρίως σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα οργανωθούν οι διαστημικές ευθύνες στα πλαίσια της Επιτροπής.

4.6.2. Η συμφωνία για την ανάθεση στην Ευρωπαϊκή Ένωση κοινής διαστημικής αρμοδιότητας δεν έχει αμφισβητηθεί από κανέναν παρά την αποτυχία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Ωστόσο, η απουσία σαφώς θεσπισμένης νομικής βάσης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο διαστημικό πεδίο μας υποχρεώνει να είμαστε επιφυλακτικοί.

4.6.3. Ωστόσο η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναφέρει ότι, όσον αφορά την εσωτερική οργάνωση της Επιτροπής, θεωρεί αναγκαίο να αποφευχθούν δύο σκόπελοι:

- αφενός, ο υπέρμετρος διασκορπισμός των διαστημικών ευθυνών, που θα παρεμποδίσει την Επιτροπή να ασκεί συνθετική εργασία και δράση,
- αφετέρου, ο υπερβολικός συγκεντρωτισμός που θα αποκόψει την πολιτική αυτή από τις διάφορες σχετικές Διευθύνσεις και θα είναι αντίθετος προς μια πολιτική που θα βασίζεται στη ζήτηση.

4.6.4. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ένα όργανο σύνθεσης περιορισμένων διαστάσεων, που θα συνδεθεί σε υψηλό επίπεδο με την Επιτροπή, π.χ. στο επίπεδο της προεδρίας, μπορεί να αποτελέσει την κατάλληλη απάντηση.

4.6.5. Βεβαίως, η Επιτροπή θα πρέπει να διαθέτει ιδίους πόρους που θα προστίθενται σε αυτούς που αφιερώνουν τα κράτη μέλη στην ΕΥΔ και στις εθνικές υπηρεσίες. Αν πραγματικά επιθυμούμε να αναπτύξουμε τη διαστημική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν μπορεί να μην διαθέσουμε ποσά για το «παιχνίδι».

4.7. Παράρτημα 2: αξιολόγηση των πόρων

4.7.1. Το Λευκό Βιβλίο περιλαμβάνει τρία σενάρια χρηματοδότησης:

- το σενάριο Α είναι «φιλόδοξο» και απαιτεί επιβεβαιωμένη πολιτική βούληση και ισχυρή οικονομική ανάπτυξη που θα επιτρέψει μια σταθερή δημοσιονομική προσπάθεια,
- το σενάριο Β είναι «πολιτική πράξη» και επισημαίνει την θέληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση για νέο ξεκίνημα στο διάστημα,
- το σενάριο Γ δεν εγγυάται πλήρως την ανεξαρτησία της Ευρώπης στο θέμα της τεχνολογίας και της πρόσβασης στο διάστημα.

4.7.2. Η διαστημική δραστηριότητα είναι μια δραστηριότητα που η στρατηγική της σημασία έχει μεγάλη σπουδαιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επιστημονικές, τεχνολογικές, οικονομικές και ανθρώπινες επιπτώσεις της είναι σημαντικές. Συνεπώς, εμπίπτει πλήρως στην στρατηγική της Λισαβόνας και πρέπει να εξασφαλισθούν τα μέσα για την εκπλήρωση των φιλοδοξιών που εκφράστηκαν στα πλαίσια αυτά. Στις συνθήκες αυτές, είναι σαφές ότι η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να απορρίψει με αποφασιστικότητα το ενδεχόμενο του σεναρίου Γ και να θεωρήσει το σενάριο Β ως ελάχιστη υπόθεση εργασίας, εκφράζοντας παράλληλα την επιθυμία να προσεγγίσει όσο το δυνατόν πλησιέστερα το σενάριο Α.

4.7.2.1. Εν τούτοις, ορισμένοι διερωτώνται για τη δυνατότητα να μη λαμβάνονται υπόψη, όσον αφορά τις απαιτήσεις του συμφώνου σταθερότητας, οι δαπάνες στρατηγικών επενδύσεων, όπως είναι αυτές που προορίζονται για την διαστημική πολιτική, προκειμένου να μην χρεωθεί το μέλλον με τις δημοσιονομικές περικοπές, που αφορούν υπέρμετρα τις δαπάνες επενδύσεων σε σχέση με τις δαπάνες λειτουργίας.

4.7.3. Είναι σαφές ότι τίποτα δε θα πρέπει να παρεμποδίζει την εφαρμογή της ενισχυμένης συνεργασίας στο διαστημικό πεδίο.

Ωστόσο θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι το πλαίσιο της συνθήκης της Νίκαιας δεν είναι στο θέμα αυτό ιδιαίτερα ευνοϊκό.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το Λευκό Βιβλίο αποτελεί έγγραφο ποιότητας που διαθέτει την μεγάλη αξία να εκφράζει με ισχυρό και συνθετικό τρόπο μία πολιτική βούληση.

5.2. Οφείλει ωστόσο να εκφράσει τη λύπη της για τη μεγάλη αδυναμία του κεφαλαίου που αφιερώνεται στο ψηφιακό χάσμα και στις τεχνολογίες ευρείας ζώνης. Ζητεί συνεπώς να επανεξεταστεί και εμπλουτιστεί το κεφάλαιο αυτό λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη συμπληρωματικότητα μεταξύ των διαστημικών και χερσαίων λύσεων.

5.3. Υπογραμμίζει εκ νέου τη μεγάλη στρατηγική σπουδαιότητα των διαστημικών δραστηριοτήτων για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ζητεί συνεπώς η πολιτική προσέγγιση της Ένωσης, κυρίως στα θέματα της διεθνούς συνεργασίας, να διέπεται από μια ρεαλιστική οπτική, χωρίς απλοϊκότητα, και αυτό για τον πρόσθετο λόγο ότι οι δραστηριότητες στις οποίες στρέφονται οι διαστημικές δραστηριότητες έχουν διπλό χαρακτήρα (πολιτικό/στρατιωτικό).

5.4. Επιμένει στο γεγονός ότι αυτός ο τομέας δραστηριότητας, που αναδιαρθρώθηκε και κατέβαλε τις αναγκαίες προσπάθειες ανταγωνιστικότητας προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο διεθνής ανταγωνισμός, απασχολεί άμεσα 30 000 άτομα συνήθως υψηλού επιπέδου αλλά και στο ότι είναι επιτακτικό να διατηρηθεί και να εμπλουτιστεί αυτό το εκπληκτικό ανθρώπινο δυναμικό που οικοδόμησε την ευρωπαϊκή αριστεία στο πεδίο αυτό. Υπογραμμίζει ειδικότερα ότι χρειάζεται να καταβληθεί η πιο μεγάλη προσοχή στην αρχική αλλά και στην μόνιμη επιμόρφωση σε έναν τομέα υψηλών τεχνολογιών που εξελίσσονται με την πρόοδο της επιστημονικής έρευνας.

5.5. Υποδεικνύει ότι, παρά την αποτυχία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η Ευρωπαϊκή Ένωση, στηριζόμενη στη συμφωνία — πλαίσιο Επιτροπής/ΕΥΔ, πρέπει να συνεχίσει με αποφασιστικότητα τη δράση της για την αναδιάρθρωση και την προώθηση της ζήτησης και των διαστημικών πρωτοβουλιών, χωρίς επικάλυψη με τα προγράμματα των κρατών μελών, των υπηρεσιών τους και της ΕΥΔ και χωρίς να παρεμποδίζει τις ενισχυμένες συνεργασίες ή τις ισχυρές κοινοπραξίες μεταξύ ορισμένων κρατών μελών. Υποστηρίζει την σύνδεση του πεδίου της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής με ένα υψηλό θεσμικό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.6. Ζητεί επιτακτικά η δημοσιονομική προσπάθεια που καταβάλλεται για τη διαστημική πολιτική να αντιστοιχεί τουλάχιστον με το σενάριο Β του παραρτήματος 2 και να αποφευχθεί κάθε φαινόμενο «συγκοινωνούντων δοχείων» που θα μειώνει την προσπάθεια των κρατών μελών ανάλογα με το επίπεδο των επενδύσεων που χορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.7. Η διαστημική πολιτική, λόγω των ανθρώπινων, επιστημονικών και στρατηγικών διακυβευμάτων της, είναι ό,τι πιο ισχυρό υπάρχει στην περιπέτεια της ανθρωπότητας. Μέσω αυτής, σε ένα γεωπολιτικό πλαίσιο όπου ενισχύονται ολοένα άλλες σημαντικές ηπειρωτικές δυνάμεις, η Ευρώπη προσέρχεται πάλι στη συνάντηση με την Ιστορία. Δεν έχουμε το δικαίωμα να χάσουμε αυτή την συνάντηση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — Ένα συνεκτικό πλαίσιο για την αεροδιαστημική βιομηχανία — απάντηση στην έκθεση STAR 21

[COM(2003) 600 τελικό]

(2004/C 112/04)

Στις 13 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το έγγραφο αυτό της Επιτροπής αποτελεί κυρίως απάντηση, και στην ουσία υιοθέτηση των πορισμάτων της έκθεσης της συμβουλευτικής ομάδας για την αεροδιαστημική βιομηχανία «STAR 21: αεροδιαστημική βιομηχανία — στρατηγική ανασκόπηση για τον 21ο αιώνα».

1.2. Η Επιτροπή συνδέει τον προβληματισμό αυτόν με τα συμπεράσματα των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Κολωνίας, της Λισαβόνας, της Βαρκελώνης και της Θεσσαλονίκης.

1.3. Υπενθυμίζει ότι η αεροδιαστημική βιομηχανία αποτελεί καθοριστικό κλάδο για την επίτευξη των στρατηγικών και οικονομικών στόχων που έθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Πράγματι, ο εν λόγω κλάδος άκρως υψηλής τεχνολογίας και δεξιοτήτων αιχμής λειτουργεί ταυτόχρονα και στο πολιτικό και στο στρατιωτικό πεδίο.

1.4. Ποια είναι, όμως, η κατάσταση του κλάδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

1.4.1. Η δραστηριότητα της αεροδιαστημικής βιομηχανίας έχει κυκλικό χαρακτήρα και παρουσιάζει διακυμάνσεις. Πράγματι, στο πολιτικό πεδίο, η αγορά εξαρτάται από τα προγράμματα αγορών των αεροπορικών εταιριών, τα οποία επηρεάζονται από εξωγενείς παράγοντες, όπως οι τρομοκρατικές ενέργειες, που διαταράσσουν σοβαρά τη δραστηριότητα αυτήν.

1.4.1.1. Στο στρατιωτικό πεδίο, εξαρτάται από τις δημοσιονομικές επιλογές και τις πολιτικές προμηθειών των κρατών, οι οποίες, με τη σειρά τους, καθορίζονται από τα γεωστρατηγικά δεδομένα.

1.4.1.2. Σήμερα, η κατασκευή μεγάλων πολιτικών αεροσκαφών, που υποστηρίζεται χάρη στην ανταγωνιστικότητα της Airbus, αποτελεί και θα εξακολουθήσει να αποτελεί, το κυριότερο στοιχείο της ανάπτυξης της αεροδιαστημικής βιομηχανίας.

1.4.1.3. Ο τομέας της άμυνας παρουσιάζει μεγαλύτερη αβεβαιότητα. Ο αριθμός των νέων προγραμμάτων είναι περιορισμένος. Η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία παραμένει, εντούτοις, ισχυρή, με δυναμική παρουσία στην αγορά των ελικοπτέρων.

1.4.1.4. Η αβεβαιότητα της ευρωπαϊκής αγοράς, η δυσκινησία και ο περίπλοκος χαρακτήρας της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων στο στρατιωτικό τομέα επηρεάζουν τον κλάδο και ωθούν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να στρέφονται προς την ευρύτερη και πιο σταθερή αμερικανική στρατιωτική αγορά, παρά τους προστατευτικούς κανόνες των Ηνωμένων Πολιτειών και χωρίς επαρκείς εγγυήσεις όσον αφορά τα τεχνολογικά οφέλη.

1.4.1.5. Όσο για τον κλάδο του διαστήματος, βρίσκεται σε δύσκολη φάση. Πολιτικός κατά κύριο λόγο, εδίζει πολύ από την πώση της ζήτησης των τηλεπικοινωνιών και υφίσταται πλέον ισχυρό ανταγωνισμό στον τομέα των εκτοξευτών, μια αγορά που στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι προστατευόμενη και στην οποία έχουν εισχωρήσει νέοι φορείς σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα πρόσφατα σχέδια των ΗΠΑ και της NASA θα αποτελέσουν ώθηση και για την Ευρώπη.

1.4.1.6. Ο αεροδιαστημικός κλάδος είναι ένας κλάδος διττός, του οποίου οι ικανότητες και οι τεχνικές έχουν και πολιτικές και στρατιωτικές εφαρμογές. Μία από τις αδυναμίες του έγκειται στην ανεπάρκεια και τον κατακερματισμό της αμυντικής αγοράς.

1.4.2. Οι διαπιστώσεις της έκθεσης STAR 21

1.4.2.1. Στην έκθεση τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία που έχουν τα εξής:

- η βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές των τρίτων χωρών και η έντιμη και ορθή εφαρμογή των εμπορικών συμφωνιών,
- η αύξηση της κινητικότητας των εργαζομένων του κλάδου,
- η βελτίωση του συντονισμού των προσπάθειών έρευνας και ανάπτυξης,
- ο καθοριστικός ρόλος που οφείλει να διαδραματίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της ρύθμισης της πολιτικής αεροπορίας,
- η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ του ΕΟΔ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η έναρξη του προγράμματος GALILEO.

1.4.2.2. Τέλος, η έκθεση τονίζει την ανάγκη αναθεώρησης των όρων της αμυντικής αγοράς.

1.4.3. Οι ενέργειες και οι προτάσεις της Επιτροπής

1.4.3.1. Η Επιτροπή εντοπίζει τα ζητήματα που θεωρεί καθοριστικά ανά τομέα.

1.4.4. Άμυνα

1.4.4.1. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για τον κατακερματισμό της αγοράς, ο οποίος οφείλεται στο ότι η άμυνα σχετίζεται άμεσα με ζητήματα κυριαρχίας των κρατών, καθώς και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κλάδου (εμπιστευτικότητα, ασφάλεια του ανεφοδιασμού, πολιτικά κριτήρια για τις αποφάσεις αγοράς ...). Τονίζει ότι, η Ευρώπη ξοδεύει λιγότερα σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες για την εξασφάλιση της άμυνάς της και ότι, επιπλέον, ο κατακερματισμός της αγοράς εμποδίζει τη βέλτιστη αξιοποίηση των επενδύσεων που εγκρίνονται.

1.4.4.2. Για το μέλλον, συνιστά να καταπολεμηθεί ο κατακερματισμός αυτός της ζήτησης, καθώς τα προγράμματα ενός και μόνο κράτους δεν επιτρέπουν την επίτευξη ενός αποδοτικού επιπέδου παραγωγής.

Προτείνει να εναρμονιστούν οι απαιτήσεις στο στρατιωτικό τομέα και φρονεί ότι η σύσταση ενός «ευρωπαϊκού οργανισμού εξοπλισμού, έρευνας και στρατιωτικών δυνατοτήτων», στα πλαίσια μιας ευρωπαϊκής πολιτικής για την ασφάλεια και την άμυνα, θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο μέσον για τη δημιουργία μιας επαρκώς ευρείας και συνεκτικής αγοράς για τη διατήρηση και την ανάπτυξη της αεροδιαστημικής μας βιομηχανίας. Επιπροσθέτως, αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση της αξιοπιστίας μας στο διάλογο με τις ΗΠΑ.

1.4.4.3. Η Επιτροπή φρονεί, ακόμη, ότι θα ήταν χρήσιμο να διευρυνθούν στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι πρωτοβουλίες που έλαβαν οι υπουργοί άμυνας της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Σουηδίας, της Ισπανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

1.4.5. Διάστημα

1.4.5.1. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν υφίσταται καμία ευρωπαϊκή ή πολυεθνική δομή επιφορτισμένη με τα διαστημικά προγράμματα που συνδέονται με την ασφάλεια και την άμυνα. Η έλλειψη αυτή καθίσταται ιδιαίτερα σοβαρή όταν η πολιτική εμπορική αγορά επιβραδύνεται απότομα και μακροχρόνια. Η κατάσταση αυτή αποτελεί κυρίως συνέπεια των όρων της συνθήκης για τον ΕΟΔ, όπου εφαρμόζεται αυστηρά η σύμβαση για το Διάστημα που απαγορεύει τη στρατιωτική του χρήση. Το αποτέλεσμα είναι ότι η Ευρώπη, σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, δεν ενισχύει την πολιτική και εμπορική διαστημική της δραστηριότητα μέσω μιας αμυντικής διαστημικής δραστηριότητας, η οποία να υποστηρίζεται θεσμικά και, ως εκ τούτου, να μην εξαρτάται από τις εμπορικές διακυμάνσεις. Το γεγονός αυτό είναι ακόμη περισσότερο λυπηρό, επειδή οι τεχνολογίες του διαστήματος είναι διττές και έχουν τόσο πολιτικές όσο και στρατιωτικές εφαρμογές.

1.4.5.2. Για το μέλλον, προσδοκεί την καθιέρωση μιας σφαιρικής ευρωπαϊκής πολιτικής και ενός αποτελεσματικότερου συντονισμού, ούτως ώστε ο ευρωπαϊκός διαστημικός κλάδος να μην απολέσει τις σημερινές του δυνατότητες και την τεχνολογική του αριστεία.

1.4.6. Έρευνα

1.4.6.1. Η αναγκαιότητα του καλύτερου συντονισμού της αεροδιαστημικής έρευνας είναι σαφής. Στον πολιτικό τομέα μεν έχουν αναληφθεί ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες (συμβουλευτική επιτροπή για την έρευνα στο χώρο της αεροναυπηγικής στην Ευρώπη), στον τομέα της άμυνας, όμως, η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική.

1.4.6.2. Για το μέλλον, η Επιτροπή κρίνει απαραίτητο να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη σταθερότητα των δομών χρηματοδότησης της έρευνας. Επιθυμεί, επίσης, την κατάρτιση ενός σφαιρικού σχεδίου έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και το συντονισμένο σχεδιασμό των ερευνητικών προγραμμάτων.

1.4.7. Ευρωπαϊκή κανονιστική ρύθμιση της πολιτικής αεροπορίας

1.4.7.1. Η Επιτροπή ζητά να τεθεί το ταχύτερο σε λειτουργία ο Ευρωπαϊκός οργανισμός για την ασφάλεια της αεροπορίας (EASA) και να διεξαχθούν διατλαντικές διαπραγματεύσεις, κυρίως όσον αφορά τις πιστοποιήσεις.

1.4.7.2. Επιθυμεί να διευθετούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα ζητήματα ασφαλείας της αεροπορίας και να συμμετέχει ενεργά η Ευρωπαϊκή Ένωση στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς.

1.4.7.3. Ζητά, επίσης, τη δημιουργία ενός διασυνδέσμου μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής αεροπορίας για την καλύτερη χρήση του εναέριου χώρου.

1.4.8. Η πρόσβαση στην αγορά

1.4.8.1. Η Επιτροπή εξετάζει κατά κύριο λόγο τα ζητήματα που συνδέονται με τις εμπορικές δυσχέρειες με τις Ηνωμένες Πολιτείες σε θέματα αμυντικών εξοπλισμών, κυρίως λόγω των αμερικανικών προστατευτικών κανόνων και των κανόνων ελέγχου των εξαγωγών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η έκθεση STAR 21, καθώς και η Επιτροπή, προβαίνουν σε ορισμένες αντικειμενικές διαπιστώσεις, τις οποίες προσυπογράφουμε. Είναι σαφές ότι οι αεροδιαστημικές βιομηχανίες ανήκουν σε έναν κλάδο αιχμής που συγκεντρώνει σημαντικές ικανότητες και αναπτύσσει υψηλές τεχνολογίες, η επίδραση των οποίων μπορεί να είναι πολύτιμη για άλλους κλάδους. Ως προς τούτο, καλούνται να διαδραματίσουν μείζονα ρόλο προκειμένου να παράσχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη δυνατότητα να επιτύχει το στόχο της Λισαβόνας: «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία στη βάση της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

2.2. Όσον αφορά την αμυντική αεροδιαστημική βιομηχανία, ο κατακερματισμός της αγοράς οφείλεται στην ιδιαίτερη φύση του κλάδου, ο οποίος σχετίζεται με την άμυνα ως δραστηριότητα που συνδέεται με την κυριαρχία, δηλαδή ενδεχομένως τον πόλεμο. Ως εκ τούτου, είναι εύλογο το γεγονός ότι τα κράτη επεδίωξαν να εξασφαλίσουν την ασφάλεια του ανεφοδιασμού και του απόρρητου χαρακτήρα των τεχνολογιών, προσφεύγοντας σε εθνικές εταιρίες, συχνά συνδεδεμένες στενά με το κράτος. Σήμερα, η μυστικότητα των τεχνολογιών διασφαλίζουν διάφορες διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες.

2.3. Η θεώρηση αυτή έρχεται σε αντίθεση με τη λογική της συμμάχιας και με το γεγονός ότι οι τεράστιες επενδύσεις των αμυντικών βιομηχανιών δεν μπορούν πλέον να είναι αποδοτικές, ή πάντως πολύ δύσκολα, στο εσωτερικό των εθνικών αγορών που συνιστούν το κύριο στήριγμά τους, πόσο μάλλον σε περιόδους δημοσιονομικών περιορισμών. Επιπλέον, ο διεθνής ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα δύσκολος έναντι των αμερικανικών επιχειρήσεων που επωφελούνται από την υποστήριξη μιας ευρείας και σταθερής εθνικής αγοράς.

2.4. Οι προτάσεις που διατυπώνει η Επιτροπή για να αντιμετωπιστεί ο κατακερματισμός της αγοράς είναι ενδιαφέρουσες, φαίνεται όμως ότι δείχνει υπερβολική εμπιστοσύνη σε δομές, όπως ο ευρωπαϊκός οργανισμός εξοπλισμού. Στον τομέα της άμυνας, εκ φύσεως τομέα κυριαρχικού χαρακτήρα, τίποτε δεν είναι δυνατόν χωρίς δηλωμένη πολιτική βούληση. Και η βούληση αυτή μπορεί να επιβεβαιωθεί μόνο μέσα στα πλαίσια μιας σαφούς και αποδεκτής από όλους παγκόσμιας πολιτικής της Ευρώπης, πράγμα που δεν ισχύει. Επιπλέον, στα πλαίσια μιας δραστηριότητας αιχμής, που απαιτεί πολύ υψηλού επιπέδου ικανότητες και τεχνογνωσία, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι οι υπό μελέτη συνεργασίες δημιουργούν πράγματι τεχνολογική υπεραξία και όχι διάχυση των ικανοτήτων.

2.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η πρόσφατη συμφωνία που υπέγραψαν η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο για θέματα άμυνας, θα οδηγήσει σε λειτουργικές πτυχές εντός του 2005. Σε βιομηχανικό επίπεδο, εν λόγω συμφωνία θα μπορούσε να έχει ενδιαφέρουσες προοπτικές δεδομένου ότι οι τρεις αγορές (η γερμανική, η γαλλική και η βρετανική) από κοινού θα φθάσουν στο κρίσιμο μέγεθος που απαιτείται για τη στρατιωτική αεροπορική μας βιομηχανία.

2.6. Όσον αφορά το διάστημα, οι πρόσφατες εξελίξεις (συμφωνία πλαίσιο με τον ΕΟΔ, διατάξεις του σχεδίου συνθήκης για ένα σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν σχετίζονται με την αποτυχία της ΔΚΔ) οδηγούν προς την κατεύθυνση της Επιτροπής και εκείνων που ευχόταν η ΕΟΚΕ. Το κυρίως ζήτημα είναι να επαρκούν οι δημοσιονομικοί πόροι προκειμένου η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη να διαθέτουν τα μέσα για τις διαστημικές τους προσδοκίες. Αυτός είναι ο προβληματισμός της Λευκής Βίβλου, η οποία συνιστά ένα έγγραφο ποιότητας, παρά την χαρακτηριστική της αδυναμία ως προς τις τηλεπικοινωνίες ευρείας ζώνης.

2.7. Οι προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τις κανονιστικές ρυθμίσεις για την ευρωπαϊκή πολιτική αεροπορία φαίνονται δικαιολογημένες και σε πρακτικό επίπεδο και σε επίπεδο ασφάλειας και συνοχής. Επιπλέον, αυτό θα ενισχύσει ασφαλώς τη θέση μας στις διατλαντικές διαπραγματεύσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Αμυντική αεροδιαστημική βιομηχανία

3.1.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την απόσταση που υφίσταται μεταξύ αυτού που κατόρθωσε να επιτύχει η πολιτική αεροναυπηγική βιομηχανία με την Airbus και της σχετικής αδυναμίας της στρατιωτικής αεροναυπηγικής βιομηχανίας, που οφείλεται στον κατακερματισμό της αγοράς. Φρονεί ότι τα αίτια της κατάστασης αυτής έγκεινται στην απουσία συνολικής πολιτικής αντίληψης για την ευρωπαϊκή άμυνα. Διαπιστώνει ότι η κατάσταση αυτή, το μόνο που επιτυγχάνει είναι να ενισχύει την υπεροχή των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες αξιοποίησαν για τις δικές τους βιομηχανίες τις αμυντικές τους συμφωνίες με διάφορες χώρες της υφής, καθιστώντας έτσι την παγκόσμια αγορά σχεδόν δέσμιά τους. Η αεροδιαστημική βιομηχανία συγκεντρώνει τις πλέον στρατηγικές τεχνολογίες από τις οποίες εξαρτάται η μελλοντική οικονομική μεγέθυνση. Συνεπώς, εντάσσεται πλήρως στη στρατηγική της Λισσαβόνας η οποία σκοπεύει να καταστεί η Ένωση «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία στη βάση της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Εξάλλου, η τεχνολογική ανεξαρτησία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων του αμυντικού τομέα αποτελούν μια εκ των προϋποθέσεων της ανεξαρτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σε ζητήματα στρατιωτικής αεροναυπηγικής (όπως και σε ζητήματα διαστημικών δραστηριοτήτων), οι Ηνωμένες Πολιτείες χρησιμοποιούν διάφορα νομικά μέσα ή έννοιες, που στην πραγματικότητα αποτελούν προστατευτικές πρακτικές. Ζητά, λοιπόν, από την Επιτροπή, που είναι αρμόδια για την εμπορική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ενεργήσει για την καταπολέμηση των πρακτικών αυτών, κυρίως στα πλαίσια του ΠΟΕ, προκειμένου να επανεξισορροπήσει το εμπορικό μας ισοζύγιο στον τομέα αυτόν.

3.1.3. Σημειώνει τη συμφωνία που συνήψαν η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο στον τομέα της άμυνας, η οποία σηματοδοτεί μια εξέλιξη της προσέγγισης όσον αφορά την ευρωπαϊκή άμυνα. Έστω και εάν μια ανομοιογενής Ευρώπη δεν είναι επιθυμητή, ωστόσο δεν θα πρέπει να τίθενται εμπόδια σε πρωτοβουλίες οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη.

3.2. Διάστημα

3.2.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι προτάσεις της Λευκής Βίβλου ανταποκρίνονται, και μάλιστα υπερβαίνουν, τις συστάσεις της έκθεσης STAR 21. Τονίζει εκ νέου τη μείζονα στρατηγική σημασία της διαστημικής δραστηριότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση και ζητά, επομένως, η πολιτική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα συνεργασίας και διεθνών σχέσεων να θεμελιώνεται σε μια πραγματιστική θεώρηση των συμφερόντων της.

3.2.2. Υπενθυμίζει ότι ο κλάδος αυτός απασχολεί 30 000 εργαζομένους υψηλής εξειδίκευσης και ότι έχει επιτακτική σημασία να διατηρηθεί και να εμπλουτιστεί το αξιόλογο αυτό ανθρώπινο δυναμικό.

3.2.3. Συνιστά, λόγω της αποτυχίας της ΔΚΔ, και εν αναμονή μιας ευρωπαϊκής συνθήκης βάσει της οποίας η Ένωση θα αποκτήσει αρμοδιότητες για το διάστημα, να αναπτύξει η Επιτροπή στο μέγιστο τις δυνατότητες που προσφέρει η συμφωνία-πλαίσιο που έχει συναφθεί με τον ΕΟΔ.

3.2.4. Τέλος, ζητά η δημοσιονομική προσπάθεια που θα εγκριθεί για τη διαστημική πολιτική να αντιστοιχεί τουλάχιστον στο σενάριο Β «πολιτική πράξη» του παραρτήματος της Λευκής Βίβλου.

3.3. Ευρωπαϊκή κανονιστική ρύθμιση της πολιτικής αεροπορίας

3.3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως το αίτημα για ταχεία σύσταση του Ευρωπαϊκού οργανισμού για την ασφάλεια της αεροπορίας, καθώς και τη βούληση να επιτευχθεί το ταχύτερο η αμοιβαία αποδοχή των πιστοποιήσεων που χορηγούνται από τις ρυθμιστικές αρχές των δύο πλευρών του Ατλαντικού.

3.3.2. Επιθυμεί, επίσης, την αποτελεσματική προώθηση των ευρωπαϊκών προτύπων σε θέματα ασφάλειας της αεροπορίας, ως στοιχείου της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αεροδιαστημικής βιομηχανίας, και, προς τούτο, την ενεργό συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους αρμόδιους για τα θέματα αυτά διεθνείς οργανισμούς.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή φρονεί ότι η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την έκθεση STAR 21 δικαίως

επισύρει την προσοχή στις αδυναμίες της στρατιωτικής αεροδιαστημικής δραστηριότητας στην Ευρώπη. Πιστεύει, παρά ταύτα, ότι η Επιτροπή μάλλον αποδίδει υπερβολική σημασία στη θεσμική πτυχή των πραγμάτων και ότι εκείνο που έχει σημασία είναι να αναπτυχθεί στην Ευρώπη μια πραγματική πολιτική βούληση για αυτόνομη κοινοτική άμυνα. Μόνον αυτή θα μπορέσει να προσφέρει μια στέρεα βάση στις βιομηχανίες μας.

4.2. Στον τομέα του Διαστήματος, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Λευκή Βίβλος που κατήρτισε η Επιτροπή ανταποκρίνεται πλήρως στα αιτήματα που διατυπώνονται στην έκθεση STAR 21. Πιστεύει ότι η συμφωνία-πλαίσιο Επιτροπής/ΕΟΔ και οι πολιτικές κατευθύνσεις που τίθενται στη Λευκή Βίβλο αναμένεται να δώσουν νέα ώθηση στις διαστημικές φιλοδοξίες της Ευρώπης.

4.3. Υπενθυμίζει ότι η ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία παρέχει τα προς το ζην σε εκατομμύρια Ευρωπαίων και ότι απασχολεί προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης, που κατέχει τις πλέον υψηλές τεχνολογίες της εποχής. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι, εάν ο στόχος του να καταστεί η Ευρώπη «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο» δεν αποτελεί κενό γράμμα, τα κράτη μέλη οφείλουν να αναλάβουν τις ευθύνες που αυτός συνεπάγεται καθορίζοντας πραγματικές και φιλόδοξες ευρωπαϊκές πολιτικές για θέματα εξοπλισμού και διαστημικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα συντονίζονται και θα συναρμολογούνται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτως ώστε η ήπειρός μας να μπορέσει να καταλάβει τη θέση που της ανήκει στη νέα παγκόσμια οργάνωση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη χρήση συστημάτων μετωπικής προστασίας στα μηχανοκίνητα οχήματα και για την τροποποίηση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ

[COM(2003) 586 τελικό — 2003/0226 (COD)]

(2004/C 112/05)

Στις 22 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε την γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της, της 31ης Μαρτίου 2004 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Ο πρωταρχικός στόχος των κοινοτικών οργάνων και των εθνικών αρχών να αυξηθεί η ασφάλεια της οδικής κυκλοφορίας απαιτεί, μεταξύ άλλων, σταδιακές παρεμβάσεις σε όλες τις φάσεις κατασκευής των αυτοκινήτων προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των ατυχημάτων.

1.2. Στο πλαίσιο αυτό δικαιολογείται η ιδιαίτερη προσοχή που πρέπει να δοθεί στην προστασία των πεζών και άλλων ανεπαρκώς προστατευόμενων χρηστών των οδών στην περίπτωση σύγκρουσης με μηχανοκίνητο όχημα. Όπως αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Οδική Ασφάλεια που υπέβαλλε πρόσφατα η Επιτροπή «η κατασκευή προσθίων δομών των αυτοκινήτων λιγότερο επικίνδυνων για τους πεζούς και τους ποδηλάτες αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

1.3. Πράγματι, από τα στατιστικά στοιχεία των τροχαίων ατυχημάτων προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό τραυματισμών αφορά πεζούς και ποδηλάτες οι οποίοι τραυματίζονται ως αποτέλεσμα της επαφής τους με κινούμενο όχημα, ειδικά δε με τις πρόσθιες δομές των επιβατικών αυτοκινήτων. Οι πιο πρόσφατες αναλύσεις της CARE ⁽¹⁾ δίνουν τα ακόλουθα στοιχεία για θανάτους που αφορούν τις πλέον ευάλωτες κατηγορίες: πεζοί 4 571· ποδηλάτες 1 444. Δυστυχώς τα στοιχεία αυτά δεν δίνουν πληροφορίες για τη δυναμική των συγκρούσεων.

1.3.1. Είναι πράγματι σκόπιμο να υπενθυμιστεί ότι σε αυτού του είδους τις συγκρούσεις οι τραυματισμοί οφείλονται σε δύο αιτίες: οι τραυματισμοί από την «πρώτη» σύγκρουση του πεζού ή του ποδηλάτη στο πρόσθιο τμήμα του οχήματος και οι τραυματισμοί από τη «δεύτερη» σύγκρουση του πεζού με το οδόστρωμα. Σε κάθε περίπτωση επισημαίνεται ότι δεν υπάρχουν ελπίδες προστασίας του πεζού εάν η πρώτη σύγκρουση γίνεται με ταχύτητα άνω των 40 km/h. Αντιθέτως είναι δυνατή η μείωση των συνεπειών της πρώτης σύγκρουσης σε μικρότερη ταχύτητα, και κατά συνέπεια στην έντονη

⁽¹⁾ Τράπεζα κοινοτικών δεδομένων για τα τροχαία ατυχήματα: συλλέγει και επεξεργάζεται τα στοιχεία που παρέχουν τα κράτη μέλη για τα τροχαία ατυχήματα.

κυκλοφορία των πόλεων όπου συμβαίνουν περίπου τα μισά από τα ατυχήματα.

1.3.2. Η παρούσα πρόταση τροποποίησης της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ ⁽²⁾, δηλαδή η πράξη που αποτελεί τη βάση της έγκρισης τύπου των οχημάτων και των ρυμουλκούμενων τους εφόσον διέπει και εναρμονίζει τις διαδικασίες, οφείλεται στη δέσμευση που ανέλαβαν το 2001 οι ενώσεις κατασκευαστών αυτοκινήτων της Ευρώπης, της Ιαπωνίας και της Κορέας (αντιστοίχως ACEA, JAMA και KAMA) να μην εγκαθιστούν από την 1η Ιανουαρίου 2002 άκαμπτους σωληνοειδείς προφυλακτήρες (που αποκαλούνται επίσης «rigid bull bars», συνήθως από ατσάλι) ως αρχικό εξοπλισμό στα νέα οχήματα ούτε να τους πωλούν ως αξεσουάρ στο εμπορικό τους δίκτυο. Υπενθυμίζεται ωστόσο ότι τα εξαρτήματα αυτά σχεδιάστηκαν αρχικά για παρέχουν μεγαλύτερη ασφάλεια σε αυτοκίνητα που χρησιμοποιούν επαγγελματίες (γεωργοί, δασικοί υπάλληλοι, κ.λπ.) σε ζώνες «εχθρικές» ή/και όπου υπάρχουν ζώα.

1.4. Εξάλλου η πρόταση κατέστη απαραίτητη για τρεις λόγους:

— για να υπάρξει εναρμόνιση των τεχνικών απαιτήσεων, και κατά συνέπεια της έγκρισης τύπου, είτε των οχημάτων που διαθέτουν το σύστημα της μετωπικής προστασίας (προφυλακτήρες) είτε του συστήματος που θεωρείται ως ξεχωριστή «τεχνική μονάδα»,

— για να δοθεί συνέχεια στο αίτημα του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου του 2001, να απαγορευθεί για όλα τα οχήματα των τύπων M1 και N1 η χρήση άκαμπτων σωληνοειδών προφυλακτήρων,

— για να δοθεί συνέχεια στην πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, προς την Επιτροπή να προτείνει νομοθεσία για την απαγόρευση των άκαμπτων σωληνοειδών προφυλακτήρων από την αγορά αξεσουάρ αυτοκινήτων.

⁽²⁾ ΕΕ L 42 της 23.2.1970.

1.5. Η πρόταση αποσκοπεί στη θέσπιση των τεχνικών απαιτήσεων κατασκευής των συστημάτων μετωπικής προστασίας (προφυλακτήρες) για τα οχήματα του τύπου M1 και N1, δηλαδή για τα αυτοκίνητα και τα μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων συνολικής επιτρεπόμενης μάζας έως 3,5 τόνους: αποτελεί συνεπώς μία από τις ειδικές οδηγίες που προβλέπονται στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης τύπου που καθιερώθηκε με την οδηγία 70/156.

1.6. Η πρόταση συνάδει επίσης με την οδηγία 2003/102/EK της 17ης Νοεμβρίου 2003 ⁽¹⁾ σχετικά με την προστασία των πεζών και άλλων ανεπαρκώς προστατευόμενων χρηστών των οδών σε περίπτωση σύγκρουσης με μηχανοκίνητο όχημα. Η υποβολή της κατέστη απαραίτητη κυρίως λόγω του γεγονότος ότι στην τελευταία αυτή οδηγία δεν προβλέπονται ειδικές διατάξεις για τα συστήματα μετωπικής προστασίας (σωληνοειδείς προφυλακτήρες, ή «bull bars»).

1.7. Για την προαναφερθείσα οδηγία 2003/102/EK η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τη θέση της με τη γνωμοδότηση της 16ης Ιουλίου 2003 ⁽²⁾. Στη γνωμοδότηση αυτή η ΕΟΚΕ υποστηρίζει και εγκρίνει τη δράση της Επιτροπής για την προστασία των πεζών, επισημαίνοντας ωστόσο ότι η δράση αυτή πρέπει να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δράσεων που έχουν αναληφθεί σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά την οδική ασφάλεια, τονίζοντας την ανάγκη μιας σφαιρικής πολιτικής πρόληψης.

1.8. Ακόμη και για άλλες νομοθετικές προτάσεις που αφορούν την οδική ασφάλεια (όπως για παράδειγμα η πρόταση που αφορά τις αγκυρώσεις των καθισμάτων και τις αγκυρώσεις των ζωνών ασφαλείας ή η πρόταση που αφορά την επέκταση της υποχρεωτικής εγκατάστασης σε όλα τα οχήματα των συσκευών περιορισμού της ταχύτητας) ⁽³⁾, η ΕΟΚΕ έχει πρόσφατα εκφράσει τη θέση της καθώς και για το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Οδική Ασφάλεια, επαναλαμβάνοντας πάντα τη σημασία ανάπτυξης από κοινού των τριών παραγόντων που είναι καθοριστικοί για την ασφάλεια: οχήματα, υποδομές και συμπεριφορά των χρηστών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την περαιτέρω αυτή πρωτοβουλία της Επιτροπής που συμβάλλει στο να καταστεί πληρέστερο το πλαίσιο των κανόνων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ασφάλειας της κυκλοφορίας συμπληρώνοντας ένα νομοθετικό κενό.

2.2. Αν και αναγνωρίζει την καταλληλότητα της πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ είναι ωστόσο υποχρεωμένη να εκφράσει κάποιες ανησυχίες για τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή προετοίμασε την υπό εξέταση πρόταση οδηγίας.

2.2.1. Στην γνωστή επικινδυνότητα των άκαμπτων συστημάτων μετωπικής προστασίας και στην επακόλουθη δέσμευση των αυτοκινητοβιομηχανιών να μην παράγουν ούτε να διαθέτουν στο εμπόριο παρόμοια συστήματα, η Επιτροπή δίνει μία τεχνική λύση με την έγκριση τύπου. Δεν προσδιορίζει τί είναι άκαμπτο και τί μη άκαμ-

πτο, αλλά υπαγορεύει τεχνικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά για την έγκριση τύπου ή τήρηση των οποίων καθιστά αφ' εαυτού ασφαλές το σύστημα μετωπικής προστασίας, δηλαδή το μη άκαμπτο.

2.2.2. Η πρόταση, με τη σημερινή της διατύπωση δημιουργεί απρόσμενες περιπλοκές και πιθανόν άλυτες για τις αυτοκινητοβιομηχανίες, προβλέποντας για τους προφυλακτήρες (bull bars) την επιτυχία δοκιμών διαφορετικών των δοκιμών που προβλέπονται για το όχημα βάσης κατά την πρώτη φάση εφαρμογής της οδηγίας 2003/102/EK.

2.3. Δεν πρέπει επίσης να λησμονηθεί το έργο που έχει γίνει έως τώρα για την προστασία των πεζών. Το έργο αυτό επέτρεψε, πρώτα με τη συμφωνία με τις ενώσεις κατασκευαστών αυτοκινήτων και κατόπιν με την προαναφερθείσα οδηγία 2003/102/EK, να εδραιωθούν ορισμένα σταθερά σημεία που αποτελούν την «τελευταία λέξη» της τεχνικής εξέλιξης για το θέμα αυτό και στα οποία η υπό εξέταση πρόταση θα έπρεπε λογικά να βασιστεί.

2.3.1. Η οδηγία 2003/102/EK (παράρτημα I σ. 1) είχε ορίσει τις δοκιμές (δοκιμές σύγκρουσης) για τις «πρόσθιες επιφάνειες» (που περιλαμβάνουν τα συστήματα μετωπικής προστασίας) που πρέπει να πετύχουν τα οχήματα για να λάβουν την έγκριση τύπου. Αντιθέτως στην υπό εξέταση πρόταση, η Επιτροπή προτείνει (άρθρο 4) ειδικές τεχνικές απαιτήσεις για τις δοκιμές πρόσκρουσης στους προφυλακτήρες (bull bars), που δεν συμφωνούν με τα όσα προβλέπονται στην πρώτη φάση της προηγούμενης αλλά πρόσφατης οδηγίας. Η ΕΟΚΕ δεν κατανοεί την αναγκαιότητα αυτής της αναθεώρησης εφόσον:

— οι σωληνοειδείς προφυλακτήρες (bull bars) πρέπει να θεωρούνται, για την ασφάλεια του πεζού, όπως και τα άλλα εξαρτήματα του πρόσθιου τμήματος του οχήματος (προφυλακτήρες, καπό, φώτα, κ.λπ.),

— οι δοκιμές πρέπει να γίνονται συνδέοντας τους bull bars στο όχημα ή με ομοίωμά του ώστε να είναι βέβαιο ότι κάθε bull bar θα τοποθετηθεί κατόπιν στο όχημα για το οποίο έγινε η δοκιμή (ή θα ενσωματωθεί σε αυτό ή θα προστεθεί εκ των υστέρων σύμφωνα με τις απαιτήσεις συναρμολόγησης). Πράγματι, η ασφάλεια ενός συστήματος μετωπικής προστασίας εξαρτάται από τον τρόπο συναρμολόγησής του στο όχημα και από την απόσταση που υπάρχει μεταξύ του συστήματος αυτού και του αμαξώματος,

— για το λόγο αυτό είναι ανάγκη να υιοθετηθούν οι δοκιμές που ήδη ισχύουν και που αφορούν ολόκληρο το πρόσθιο τμήμα του οχήματος: διαφορετικά θα θεωρηθεί ότι η Επιτροπή δεν δίνει συνέχεια σε μία οδηγία που μόλις εγκρίθηκε.

2.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ωστόσο την ανάγκη ευθυγράμμισης των διατάξεων της υπό εξέταση πρότασης με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/102/EK που διευκρινίζονται κατωτέρω.

⁽¹⁾ ΕΕ L 321 της 16.12.2003.

⁽²⁾ Εισηγητής LEVAUX, ΕΕ C 234 της 30.9.2003.

⁽³⁾ ΕΕ C 80 της 30.3.2004.

2.5. Στην αντίθετη περίπτωση θα επιβεβαιωθεί ο φόβος ότι οι σημερινοί κατασκευαστές των bull bars θα υποχρεωθούν να σταματήσουν τη δραστηριότητά τους επειδή δεν θα είναι σε θέση να αναπτύξουν άμεσα τις τεχνικές μονάδες για να στεφθούν με επιτυχία οι δοκιμές που προβλέπει η παρούσα οδηγία.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να:

3.1. Εποπτεύει τα κράτη μέλη προκειμένου να ελέγχεται πάντα η ένωση του συστήματος μετωπικής προστασίας με το όχημα για το οποίο έχει λάβει έγκριση τύπου. Και τούτο για να αποφευχθεί οποιαδήποτε πηγή επικινδυνότητας.

3.2. Αναθεωρήσει το άρθρο 3.3 της πρότασης — Η ΕΟΚΕ προτείνει η ημερομηνία της 1ης Ιουλίου 2005 να αντικατασταθεί από την ημερομηνία 1η Οκτωβρίου 2005. Είναι πράγματι σκόπιμη, όπως έχει αναφερθεί, η ευθυγράμμιση και η συστοιχία με την οδηγία 2003/102/ΕΚ.

3.3. Αναθεωρήσει το άρθρο 4.1 και το παράρτημα 1, μέρος 3 της πρότασης (Διατάξεις για τις δοκιμές) — Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν είναι αναγκαίο ούτε σκόπιμο να οριστούν λεπτομερείς τεχνικές και χρονομετρικές διατάξεις διαφορετικές από τις διατάξεις που προβλέπονται για την πρώτη φάση εφαρμογής της οδηγίας 2003/102/ΕΚ. Από τη στιγμή που δεν τίθεται υπό δοκιμή αυτό καθ' εαυτό το σύστημα μετωπικής προστασίας αλλά το πρόσθιο τμήμα του οχήματος (με ενσωματωμένο το εν λόγω σύστημα ή οποιοδήποτε άλλο εξάρτημα) δεν είναι σωστό να προβλέπεται διαφορετική μορφή δοκιμών. Για παράδειγμα, η πρόταση καθιστά δεσμευτική, για την έγκριση τύπου, την επιτυχία της δοκιμής «ομοιώματος άνω μέρους ποδιού προς προφυλακτήρα» που, στην οδηγία 2003/102/ΕΚ, πραγματοποιείται μόνο για τον έλεγχο και συνεπώς για τη συλλογή δεδομένων.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υιοθετηθεί τάχιστα η οδηγία αυτή, και να ληφθούν υπόψη οι συστάσεις της που αποσκοπούν στην μέγιστη

δυνατή βελτίωση της μετωπικής προστασίας των οχημάτων, που ήδη προβλέπεται και έχει εγκριθεί στην πρόσφατη οδηγία για την προστασία των πεζών.

4.2. Στην περίπτωση που οι συστάσεις της δεν ληφθούν υπόψη, η ΕΟΚΕ φοβάται την κατάληξη σε μια «απαγορευτικού τύπου» νομοθεσία που θα αναστείλει την παραγωγή των προφυλακτών και θα σηματοδοτήσει ενδεχομένως την έναρξη μιας ανεξέλεγκτης αγοράς.

4.3. Γενικά η ΕΟΚΕ επιθυμεί από την Επιτροπή μία στρατηγική που να καθορίζει με σαφήνεια τις προτεραιότητες των κανονιστικών παρεμβάσεων και να αποφεύγει αντιφάσεις όσον αφορά τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Εν προκειμένω υπενθυμίζει ότι για να προσδιοριστούν οι διάφορες επιλογές θα πρέπει πάντα να βασίζομαστε στις «εκτιμήσεις των συνολικών συνεπειών» των νέων κανόνων, ούτως ώστε να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων παραγόντων, και οι δαπάνες που επιβαρύνουν τους κατασκευαστές και κατά συνέπεια η διεθνής ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εξάλλου την ανάγκη αναδιάρθρωσης του συνολικού νομοθετικού πλαισίου για τα μηχανοκίνητα οχήματα, που περιλαμβάνει, για μόνο το σύστημα έγκρισης τύπου των αυτοκινήτων, 170 οδηγίες που καλύπτουν 3 500 σελίδες της Επίσημης Εφημερίδας.

4.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη όλες οι λύσεις που αφορούν την ασφάλεια να εξεταστούν προσεκτικά από τεχνική άποψη, μέσω ευρείας διαβούλευσης με την βιομηχανία και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, με στόχο την εξεύρεση λύσεων περισσότερο προωθημένων και αξιόπιστων αλλά και αποτελεσματικότερων και αποδοτικότερων από οικονομική άποψη.

4.6. Η ΕΟΚΕ τέλος, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει στο σημείο 1.8, ζητά να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή, για την αύξηση της οδικής ασφάλειας, και στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πεζών και των ποδηλατών.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ, 85/611/ΕΟΚ, 91/675/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και 94/19/ΕΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 2000/12/ΕΚ, 2002/83/ΕΚ, 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με σκοπό τη θέσπιση νέας οργανωτικής διάρθρωσης των επιτροπών στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

[COM(2003) 659 τελικό — 2003/0263 (COD)]

(2004/C 112/06)

Στις 18 Νοεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας FUSCO.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειάς της, της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 95 ψήφους υπέρ (2 αποχές) την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1 Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

1.1. Πλαίσιο και στόχοι

1.1.1. Το 1999 η Επιτροπή υιοθέτησε ένα πρόγραμμα δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ⁽¹⁾ το οποίο προσδιόριζε μια σειρά μέτρων που είναι αναγκαία για την οικοδόμηση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 ζήτησε να υλοποιηθεί πλήρως αυτό το πρόγραμμα δράσης έως το 2005.

1.1.2. Στις 17 Ιουλίου 2000, το Συμβούλιο συνέστησε μια Επιτροπή Σοφών για τη ρύθμιση των ευρωπαϊκών αγορών κινητών αξιών, η οποία, στην τελική της έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2001, συνέστησε τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου τεσσάρων επιπέδων για αυτές τις αγορές, προκειμένου να αυξηθεί η ευελιξία, η αποτελεσματικότητα και η διαφάνεια της κοινοτικής νομοθεσίας.

1.1.3. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Επιτροπή υιοθέτησε τις αποφάσεις 2001/527/ΕΚ ⁽²⁾ και 2001/528/ΕΚ ⁽³⁾, με τις οποίες συστάθηκαν, αντίστοιχα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ρυθμιστικών Αρχών Αγορών Κινητών Αξιών (ΕΕΡΑΑΚΑ) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κινητών Αξιών (ΕΕΚΑ).

1.1.4. Στις 3 Δεκεμβρίου 2002, το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να λάβει μέτρα και για τους άλλους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με βάση την τελική έκθεση της Επιτροπής Σοφών.

1.1.5. Έτσι, η παρούσα πρόταση προσαρμόζει τις διαδικασίες επιτροπολογίας των προαναφερόμενων αποφάσεων στους τομείς των τραπεζών, των ασφαλίσεων και επαγγελματικών συντάξεων και των επιχειρήσεων επενδύσεων.

1.2. Κύρια στοιχεία

1.2.1. Θεσπίζεται ένα νέο σύστημα επιτροπολογίας, το οποίο περιλαμβάνει τόσο τη δημιουργία νέων επιτροπών όσο και την κατάργηση άλλων υφιστάμενων, διαμορφώνοντας έτσι μια νέα αρχιτεκτονική ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2.2. Έτσι, σε σχέση με το πεδίο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζών, που συστάθηκε με ανασταλτική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 5ης Νοεμβρίου 2003 ⁽⁴⁾, θα αναλάβει τα περισσότερα από τα καθήκοντα της Συμβουλευτικής Επιτροπής Τραπεζών, η οποία θα πάψει να υπάρχει ⁽⁵⁾. Δηλαδή, θα επιτελεί κατά βάση συμβουλευτικά καθήκοντα, κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής, για τις νομοθετικές πράξεις που υιοθετούνται με συναπόφαση του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, αλλά και καθαρά ρυθμιστικά καθήκοντα επιτροπολογίας.

1.2.3. Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας, εξάλλου, που συστάθηκε με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 5ης Νοεμβρίου 2003 ⁽⁶⁾, θα ενισχύσει τη συνεργασία σε θέματα εποπτείας και θα προωθήσει τη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών των κρατών μελών και τη συνεκτική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας. Θα συμβουλεύει επίσης την Επιτροπή, κατόπιν αιτήσεώς της, σε θέματα νομοθετικής πολιτικής στον τραπεζικό τομέα.

⁽⁴⁾ Απόφαση 2004/10/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Νοεμβρίου 2003, ΕΕ L 3 της 7.1.2004. Όσον αφορά τη σύνθεσή της, προεδρεύεται από αντιπρόσωπο της Επιτροπής και κάθε κράτος μέλος μετέχει με έναν αντιπρόσωπο υψηλού επιπέδου. Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εποπτικών Αρχών Τραπεζών και ένας εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας συμμετέχουν ως παρατηρητές.

⁽⁵⁾ Άρθρα 57-59 της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, ΕΕ L 126 της 26.5.2000.

⁽⁶⁾ Απόφαση 2004/5/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Νοεμβρίου 2003, ΕΕ L 3 της 7.1.2004. Η επιτροπή αυτή απαρτίζεται από υψηλόβαθμους εκπροσώπους των εθνικών δημοσίων αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, εκπροσώπους των εθνικών κεντρικών τραπεζών, έναν εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής. Εκλέγει τον πρόεδρό της μεταξύ των εκπροσώπων των εθνικών εποπτικών αρχών.

⁽¹⁾ COM(1999) 232 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ L 191 της 13.7.2001.

⁽³⁾ ΕΕ L 191 της 13.7.2001.

1.2.4. Στο πεδίο των ασφαλίσεων και των επαγγελματικών συντάξεων, η Επιτροπή Ασφαλιστικών Θεμάτων, που είχε συσταθεί με την οδηγία 91/675/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1991 ⁽¹⁾, μετατρέπεται σε Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων ⁽²⁾, η οποία επιτελεί κυρίως καθήκοντα νομοθετικής διαβούλευσης κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής και ρυθμιστικά καθήκοντα επιτροπολογίας.

1.2.5. Θεσπίζεται επίσης Επιτροπή Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων ⁽³⁾, η οποία προάγει τη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών των αρμόδιων εθνικών αρχών, προωθεί την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών επί συγκεκριμένων εποπτευόμενων ιδρυμάτων και παρέχει τεχνικές συμβουλές στην Επιτροπή, ιδίως σε σχέση με τα σχέδια εκτελεστικών μέτρων που προτίθεται να προτείνει.

1.2.6. Τέλος, στο πεδίο των αγορών κινητών αξιών και προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομοιομορφία με τις διατάξεις άλλης σχετικής νομοθεσίας, στην οδηγία 2003/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003 ⁽⁴⁾, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Επικοινωνίας για τους ΟΣΕΚΑ ⁽⁵⁾ μεταβιβάζονται στη μεν Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κινητών Αξιών ⁽⁶⁾ όσον αφορά τα καθήκοντα επιτροπολογίας και τα συμβουλευτικά καθήκοντα που ζητά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την επεξεργασία νομοθετικών πράξεων, στη δε Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ρυθμιστικών Αρχών Αγορών Κινητών Αξιών ⁽⁷⁾ όσον αφορά τα συμβουλευτικά καθήκοντα που σχετίζονται με την κατάρτιση σχεδίων εκτελεστικών μέτρων της Επιτροπής στον συγκεκριμένο τομέα και την προαγωγή της στενής συνεργασίας και της σύνδεσης μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών των αγορών κινητών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η επιτακτική ανάγκη ταχείας και αποτελεσματικής αντίδρασης στις τεχνολογικές αλλαγές και στην εξέλιξη των αγορών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία, επιβάλλει τη μεταρρύθμιση των νομοθετικών διατάξεων και των διαδικασιών «επιτροπολογίας» της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διέπουν σήμερα αυτόν τον τομέα.

⁽¹⁾ ΕΕ L 374 της 31.12.1991.

⁽²⁾ Απόφαση 2004/9/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Νοεμβρίου 2003, ΕΕ L 3 της 7.1.2004. Η επιτροπή αυτή απαρτίζεται από υψηλόβαθμους αντιπροσώπους των κρατών μελών και προεδρεύεται από αντιπρόσωπο της Επιτροπής.

⁽³⁾ Απόφαση 2004/6/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Νοεμβρίου 2003, ΕΕ L 3 της 7.1.2004. Η επιτροπή αυτή απαρτίζεται από υψηλόβαθμους εκπροσώπους των εθνικών δημοσίων αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία στους τομείς της ασφάλισης, της ανασφάλισης και των επαγγελματικών συντάξεων. Η Επιτροπή συμμετέχει με υψηλόβαθμο εκπρόσωπό της, αλλά η προεδρία ασκείται από εκπρόσωπο των κρατών μελών.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 96 της 12.4.2003.

⁽⁵⁾ Που συστάθηκε με την οδηγία 85/611/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ης Δεκεμβρίου 1985, ΕΕ L 375 της 31.12.1985. Η επιτροπή αυτή επιτελούσε αρχικά συμβουλευτικό ρόλο για να επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή της οδηγίας, να ενθαρρύνει τις διαβουλεύσεις μεταξύ των κρατών μελών και να συμβουλεύει την Επιτροπή σχετικά με τις τροποποιήσεις που θα έπρεπε να γίνουν στην οδηγία, ενώ σε περίπτωση τεχνικών προσαρμογών λειτουργούσε ως επιτροπή «επιτροπολογίας». Η οδηγία 2001/108/ΕΚ (ΕΕ L 41 της 13.2.2002) ενίσχυσε τις λειτουργίες επιτροπολογίας της όσον αφορά την τεχνική ρύθμιση των επενδύσεων των Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ).

⁽⁶⁾ Που συστάθηκε με την οδηγία 2001/528/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ L 191 της 13.7.2001), όπως τροποποιήθηκε με την ανασταλτική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 5ης Νοεμβρίου 2003 (ΕΕ L 3 της 7.1.2004).

⁽⁷⁾ Που συστάθηκε με την οδηγία 2001/527/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ L 191 της 13.7.2001), όπως τροποποιήθηκε με την ανασταλτική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 5ης Νοεμβρίου 2003 (ΕΕ L 3 της 7.1.2004).

2.2. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ δέχεται πολύ ευνοϊκά την πρόταση οδηγίας, στόχος της οποίας είναι να εξασφαλίσει τη συνοχή του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, προσαρμόζοντας το σύστημα λήψης αποφάσεων σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας, της αναλογικότητας και της επάρκειας των μέσων.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση οδηγίας διευρύνει τη διάρθρωση και τα καθήκοντα των συμβουλευτικών και ρυθμιστικών επιτροπών που υπάρχουν ήδη στους τομείς των αγορών κινητών αξιών, των τραπεζικών δραστηριοτήτων, των ασφαλίσεων και των επαγγελματικών συντάξεων και των δραστηριοτήτων των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.

3.2. Από τους στόχους και το περιεχόμενο της πρότασης, όπως εκτέθηκαν ανωτέρω, μπορούν να συναχθούν τέσσερα κύρια στοιχεία: πρώτον, η σύσταση και η σύνθεση νέων επιτροπών· δεύτερον, η διαφορετική συμβουλευτική λειτουργία που τους ανατίθεται· τρίτον, οι ρυθμιστικές λειτουργίες ή λειτουργίες «επιτροπολογίας» που ανατίθενται σε ορισμένες από τις νέες επιτροπές· και τέταρτον, οι λειτουργίες εποπτείας και ελέγχου της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας για αυτόν τον τομέα.

3.3. Η σύσταση τεσσάρων νέων επιτροπών (της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εποπτικών Αρχών Τραπεζών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εποπτικών Αρχών Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων), οι οποίες θα αντικαταστήσουν τις τρεις επιτροπές που υπάρχουν σήμερα (τη Συμβουλευτική Επιτροπή Τραπεζών, την Επιτροπή Ασφαλιστικών Θεμάτων και την Επιτροπή Επικοινωνίας για τους ΟΣΕΚΑ), αποτρέπει, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, τον κίνδυνο πολυπλοκότητας και επικάλυψης αρμοδιοτήτων που θα υπήρχε σε περίπτωση συνύπαρξης των νέων επιτροπών με τις ήδη υφιστάμενες.

3.4. Παρόλα αυτά, από ποσοτική και μόνο άποψη, υπάρχει διπλασιασμός του αριθμού των επιτροπών σε σχέση με τις υφιστάμενες, ο οποίος οδηγεί στη δημιουργία ενός καταλόγου επιτροπών, που αυξάνεται ακόμη περισσότερο με την προσθήκη της Επιτροπής Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών, η οποία συστάθηκε λίγους μήνες πριν από τις προαναφερόμενες επιτροπές και της οποίας τα καθήκοντα μοιάζουν να επικαλύπτονται εκ προοιμίου με τα δικά τους ⁽⁸⁾. Όσο και αν αυτό δικαιολογείται για τους τεχνικούς νομοθετικούς λόγους που έχουν ήδη επισημανθεί, κατ' αρχήν δεν συμβιβάζεται πολύ καλά με τις απαιτήσεις διαφάνειας και απλοποίησης που επιβάλλουν τη δραστική μείωση του γαλαξία των επιτροπών που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Βλέπε το σημείο 2 της απόφασης του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, ΕΕ L 67 της 12.3.2003.

⁽⁹⁾ Βλέπε την απάντηση της Επιτροπής κ. SCHREYER εξ ονόματος της Επιτροπής στη γραπτή ερώτηση E-1070/01 του κ. FERBER (ΕΕ L 318 E της 13.11.2001): επίσης, την έκθεση Poos για τη μεταρρύθμιση του Συμβουλίου, A5-0308/2001 τελικό, που εγκρίθηκε με ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2001 και, ιδιαίτερα, την αιτιολογική σκέψη Μ και το σημείο 13 του εν λόγω ψηφίσματος.

3.5. Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τη σύνθεση των τεσσάρων νέων επιτροπών, πρέπει να καταγραφεί θετικά η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζών με ένα μόνο υψηλόβαθμο εκπρόσωπο από κάθε κράτος μέλος αντί των τριών το πολύ μελών που μπορούν να έχουν σήμερα οι εθνικές αντιπροσωπείες στη Συμβουλευτική Επιτροπή Τραπεζών, όπως και το γεγονός ότι η νέα επιτροπή προεδρεύεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ η σημερινή προεδρεύεται από τον εκπρόσωπο ενός κράτους μέλους. Αν και σε καμία διάταξη της πρότασης οδηγίας δεν γίνεται αναφορά στην πτυχή αυτή, τούτο συνάγεται από την ανάλυση της αιτιολογικής της έκθεσης.

3.6. Ωστόσο, δεν προβλέπεται συμμετοχή εκπροσώπων των αγορών κινητών αξιών στις επιτροπές που ασχολούνται με τη ρύθμισή τους. Δεδομένου ότι όλα τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια είναι ιδιωτικοί φορείς που λειτουργούν υπό την εποπτεία δημόσιων ρυθμιστικών αρχών, θα έπρεπε να προβλεφθεί η συμμετοχή κάποιου εθνικού εκπροσώπου των αγορών κινητών αξιών ως παρατηρητή.

3.7. Σε σχέση με τα συμβουλευτικά καθήκοντα των νέων επιτροπών, η πρόταση προβλέπει ανακατανομή και ταυτόχρονα επιμερισμό αυτών των καθηκόντων, όπως επιτελούνται σήμερα από τις υφιστάμενες επιτροπές στους τομείς των τραπεζών, των ασφαλίσεων και των συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.

3.8. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα (σημείο 1.2), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κινητών Αξιών συγκεντρώνουν τα πιο σημαντικά συμβουλευτικά καθήκοντα για την επεξεργασία και την εφαρμογή της νομοθεσίας σε αυτό το πεδίο.

3.9. Δηλαδή, από τα τέσσερα επίπεδα που συναρθρώνουν το σημερινό κοινοτικό σύστημα λήψης αποφάσεων στον τομέα των κινητών αξιών, οι επιτροπές αυτές επιτελούν τα συμβουλευτικά καθήκοντα του επιπέδου 1.

3.10. Όσο για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εποπτικών Αρχών Τραπεζών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εποπτικών Αρχών Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ρυθμιστικών Αρχών των Αγορών Κινητών Αξιών, αυτές αναλαμβάνουν τα συμβουλευτικά καθήκοντα που επιδιώκουν τη συνεκτική και ακριβή εφαρμογή όλης της σχετικής νομοθεσίας — συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών εκτελεστικών μέτρων — και την τελειοποίηση του συστήματος συνεργασίας των εποπτικών αρχών των κρατών μελών. Δηλαδή, επιτελούν τα συμβουλευτικά καθήκοντα του επιπέδου 3 του προαναφερθέντος συστήματος λήψης αποφάσεων.

3.11. Δεν δημιουργούνται, συνεπώς, νέα συμβουλευτικά καθήκοντα σε σχέση με τα υφιστάμενα. Ανεξάρτητα από τα μελλοντικά αποτελέσματα της θέσης σε ισχύ του νέου συμβουλευτικού συστήματος, η εκ των προτέρων αξιολόγησή του μπορεί να είναι θετική, εφόσον εξασφαλίζει καλύτερη τεχνική ποιότητα της εν λόγω νομοθεσίας και στο μέτρο που ο διπλασιασμός των επιτροπών δεν υπονομεύει την ευελιξία και τη διαφάνεια των συμβουλευτικών διαδικασιών που ορθώς ζητά η Επιτροπή.

3.12. Κατά τρίτον, οι ρυθμιστικές λειτουργίες ή λειτουργίες «επιτροπολογίας» θα επιτελούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κινητών Αξιών κατ' αποκλειστικότητα και από την καθεμία στον τομέα αρμοδιότητάς της. Ούτε εδώ δημιουργούνται νέες διαδικασίες επιτροπολογίας, ούτε ανατίθενται νέα καθήκοντα σε σχέση με αυτά που επιτελούν οι υφιστάμενες επιτροπές.

3.13. Αξίζει, ωστόσο, να διατυπωθούν ορισμένες ειδικές παρατηρήσεις, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα η «επιτροπολογία» στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι σχεδόν άγνωστη⁽¹⁾. Από τη μία πλευρά, όσον αφορά τη διαδικασία που ακολουθείται για τη λήψη αποφάσεων, η «επιτροπολογία» στον χρηματοπιστωτικό τομέα διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 5 της απόφασης 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1999⁽²⁾, δηλαδή από τη διαδικασία της κανονιστικής επιτροπής. Ως γνωστόν, η διαδικασία αυτή θεσπίζει δικαίωμα αναθεώρησης αποκλειστικά από το Συμβούλιο⁽³⁾ και δικαίωμα ελέγχου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁽⁴⁾, το οποίο προσεγγίζει, αλλά δεν εξισώνει το ειδικό βάρος των δύο οργάνων σε περίπτωση υπονόμησης των προνοιών τους σε μια κανονιστική διαδικασία με βάση κοινοτική νομοθετική πράξη εκδιδόμενη με συναπόφαση⁽⁵⁾.

3.14. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί με κάποιες επιφυλάξεις σε σχέση με την πρόταση που εξετάζουμε, αφού στην πράξη το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του της 5ης Φεβρουαρίου 2002 σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας στο πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών⁽⁶⁾, δέχτηκε την προσέγγιση του ρυθμιστικού πλαισίου των τεσσάρων επιπέδων που συνέστησε η Επιτροπή Σοφών στην προαναφερθείσα έκθεσή της, υπό τον όρο ότι θα έχει ισοδύναμη μεταχείριση στο επίπεδο 2 (διαδικασίες επιτροπολογίας) με εκείνη που εξασφαλίζεται στο Συμβούλιο σύμφωνα με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί τα αρμόδια όργανα να επιλύσουν επείγοντως αυτή τη σύγκρουση με τον έλεγχο των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων.

⁽¹⁾ Έτσι, από τότε που της ανατέθηκαν καθήκοντα «επιτροπολογίας», το 1989 (με το άρθρο 9 της οδηγίας 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου, σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας), η Συμβουλευτική Επιτροπή Τραπεζών ενήργησε με την ιδιότητα αυτή μόνο σε 4 περιπτώσεις, ενώ η Επιτροπή Ασφαλιστικών Θεμάτων και η Επιτροπή Επικονωνίας για τους ΟΣΕΚΑ δεν έχουν ακόμη ασκήσει αυτές τις αρμοδιότητές.

⁽²⁾ ΕΕ L 184 της 17.7.1999.

⁽³⁾ Μέχρι σήμερα, λιγότερο από το 0,25 % του συνολικού αριθμού των πράξεων που ακολούθησαν αυτή τη διαδικασία παρατέθηκαν από την Επιτροπή στο Συμβούλιο (βλέπε σημείο 1.4 της έκθεσης COM(2003) 530 τελικό, ΕΕ C 223 E της 19.9.2003).

⁽⁴⁾ Μέχρι σήμερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έχει ασκήσει ποτέ αυτό το προνόμιο (βλέπε έκθεση COM(2003) 530 τελικό, όπ. προηγ.).

⁽⁵⁾ Αναχρονισμός που προβλέπεται να διευθετηθεί μέσω μιας διαδικασίας κοινού ελέγχου από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, όπως θεσπίζει η πρόταση COM(2002) 719 τελικό της 11ης Δεκεμβρίου 2002. Σχετικά με το πεδίο εφαρμογής αυτής της πρότασης, βλέπε MOREIRO GONZÁLEZ, C.J.: «Änderungen des normativen Rahmens der Komitologie», ZEuS, 4, 2003, σσ. 561-588, στη σ. 584 κ.ε.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα A5-0011/2002.

⁽⁷⁾ Επίσης, στο ψήφισμά του B5-0578/2002, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αμφισβήτησε την ανάγκη επείγουσας αναδιάρθρωσης της αρχιτεκτονικής των επιτροπών στον χρηματοπιστωτικό τομέα, διευκρινίζοντας ότι, για να δώσει τη συγκατάθεσή του για την πρόταση, πρέπει να υπάρξει σαφής δέσμευση του Συμβουλίου ότι θα αναθεωρήσει τον νομοθετικό αναχρονισμό σε σχέση με τον έλεγχο της άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων της Επιτροπής.

3.15. Αφετέρου, και προεκτείνοντας τη συλλογιστική της προηγούμενης παρατήρησης, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή σε κάποια αντίφαση της εξεταζόμενης πρότασης με το σημερινό ιστορικό πλαίσιο, με την έννοια ότι συμβιβάζεται δύσκολα με ορισμένες διατάξεις που προβλέπονται στην πρόταση τροποποίησης των συνθηκών περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία τελεί επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση. Συγκεκριμένα, το άρθρο I-35 του σχεδίου συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης ⁽¹⁾ συνεπάγεται αναθεώρηση της διαδικασίας της κανονιστικής επιτροπής, δεδομένου ότι παρέχει επί ίσοις όροις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο των Υπουργών το δικαίωμα να μην χορηγήσουν κανονιστική νομοθετική εξουσιοδότηση στην Επιτροπή.

3.16. Το παράρτημα 8 του εγγράφου της Υπουργικής Διάσκεψης της Νάπολης για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη 2003 ⁽²⁾, εξάλλου, προτείνει μια τροποποίηση της παραγράφου 6 του άρθρου III-77 του προαναφερθέντος σχεδίου συνθήκης, η οποία έρχεται σε διπλή σύγκρουση με την πρόταση που εξετάζουμε. Πρώτον, επειδή, προβλέποντας τη δυνατότητα να ανατίθεται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με ευρωπαϊκό νόμο του Συμβουλίου, η αρμοδιότητα της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, πλην των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, περιορίζει τις συμβουλευτικές αρμοδιότητες

και τις αρμοδιότητες επιτροπολογίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζών και τις συμβουλευτικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εποπτικών Αρχών Τραπεζών ⁽³⁾.

3.17. Δεύτερον, επειδή θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια νέα σύγκρουση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς προβλέπεται ότι το Συμβούλιο θα αποφασίζει για αυτή την εκχώρηση αρμοδιοτήτων ομόφωνα μετά από διαβούλευση με το Κοινοβούλιο, ενώ το ισχύον άρθρο 105 παράγραφος 6 της συνθήκης ΕΚ προβλέπει αυτή τη δυνατότητα με τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αν και στις προτάσεις της Επιτροπής δεν πρέπει να γίνεται αναφορά σε κανονιστικά σχέδια που δεν έχουν δεσμευτική ισχύ, οι παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτουν από το υποχρεωτικό διερευνητικό έργο που πρέπει να επιτελέσει η ΕΟΚΕ κατά την άσκηση των συμβουλευτικών της αρμοδιοτήτων.

3.18. Τέλος, οι αρμοδιότητες εποπτείας και ελέγχου της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας σ' αυτόν τον τομέα θα επιτρέψουν στις επιτροπές να ενισχύσουν τον υφιστάμενο μηχανισμό με τον οποίο η Επιτροπή εντοπίζει τα εμπόδια και αναπτύσσει τα κατάλληλα μέσα για την εξάλειψή τους από τις έννομες τάξεις των κρατών μελών ⁽⁴⁾.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Βρυξέλλες, 18 Ιουλίου 2003, CONV 850/03.

⁽²⁾ Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2003, CIG 52/03 ADD1, σ. 12.

⁽³⁾ Παρότι υπάρχει σχετικά ως επί το πλείστον ευνοϊκή διοικητική και θεωρητική τοποθέτηση στα κράτη μέλη (βλ. DASSESE, M. G ISAAC, D.: «Financial services in the Era of the Euro and E-Commerce: Does home country control work?» — General Report, στο F.I.D.E., XX Congress, BICL, Λονδίνο, 2003, σσ. 433-446, ιδίως σημεία 38-56), το Συμβούλιο ECOFIN στη συνεδρίασή του στο Οβιέδο στις 12-13.4.2002 εξέφρασε τις επιφυλάξεις του έναντι αυτού του ενδεχομένου, ιδίως εξαιτίας της έκδηλης αντίθεσης της γερμανικής και της βρετανικής αντιπροσωπείας.

⁽⁴⁾ Βλέπε τη 18η και τη 19η έκθεση για τον έλεγχο της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, COM(2001) 309 τελικό και COM(2002) 324 τελικό, αντιστοίχως.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως ενός πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού για τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και περί τροποποιήσεως της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ

[COM(2003) 453 τελικό — 2003/0126 (COD)]

(2004/C 112/07)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαρτίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειάς της, της συνεδριάσεώς της 31ης Μαρτίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Με τον όρο «οικολογικός σχεδιασμός» νοείται η συστηματική ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών κατά την παραγωγή των προϊόντων με σκοπό τη μείωση των ενδεχόμενων αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Στόχος είναι η ανάπτυξη ενός συνεκτικού πλαισίου που να επιτρέπει αυτού του είδους το σχεδιασμό των προϊόντων, διατηρώντας παράλληλα ανταγωνιστικά πρότυπα τιμής, απόδοσης και ποιότητας ούτως ώστε να βελτιωθεί η βιωσιμότητά τους και η ανταγωνιστικότητά τους στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά αλλά και στην παγκόσμια αγορά.

1.2. Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στα χαρακτηριστικά των προϊόντων από το σχεδιασμό τους ευθυγραμμίζεται, αφενός, με την ανάπτυξη της κοινοτικής ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων (ΟΠΠ) —ιδιαίτερα για την ενσωμάτωση της έννοιας «κύκλος ζωής»— για την οποία η ΕΟΚΕ εξέφρασε τη γνώμη της ⁽¹⁾ σε σχέση επίσης με το 6ο πρόγραμμα δράσης ⁽²⁾ για το περιβάλλον και, αφετέρου, με τις τρεις διαστάσεις —οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική— της αειφορίας των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια οι οποίες προβλήθηκαν στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Καρντίφ και του Ελσίνκι.

1.3. Στο νέο πλαίσιο θα πρέπει να εξεταστούν, με στόχο την τεχνική κανονιστική εναρμόνιση ⁽³⁾, τη νέα προσέγγιση και την προληπτική ενημέρωση ⁽⁴⁾, οι υφιστάμενες οδηγίες σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης για τους διάφορους τύπους προϊόντων.

1.4. Μεταξύ των οδηγιών αυτών —την ύπαρξη των οποίων άλλωστε υπογραμμίζει η Επιτροπή— συγκαταλέγονται οι κοινοτικές διατάξεις για λέβητες ζεστού ύδατος που τροφοδοτούνται με υγρά καύσιμα ή αέρια ⁽⁵⁾, οι διατάξεις για ψυγεία και καταψύκτες οικιακής χρήσεως ⁽⁶⁾, οι διατάξεις για την ηχορύπανση και τη σήμανση της κατανάλωσης ενέργειας των οικιακών συσκευών ⁽⁷⁾, οι διατάξεις για τον εξοπλισμό γραφείου ⁽⁸⁾, οι διατάξεις για τις συσκευές τροφοδότησης λαμπτήρων φθορισμού ⁽⁹⁾ και συσκευών

αερίου ⁽¹⁰⁾. Δεν αγνοείται επίσης η οδηγία σχετικά με την ενεργειακή απόδοση στον οικοδομικό τομέα ⁽¹¹⁾.

1.4.1. Η πιθανότητα οι οδηγίες αυτές «να θεωρηθούν ως μέτρα εφαρμογής της παρούσας οδηγίας-πλαισίου όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας κατά τη χρήση των προϊόντων» εξετάζεται σαφώς από την Επιτροπή όταν διατείνεται ότι «με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται, επομένως, ενοποίηση και απλούστευση της κοινοτικής νομοθεσίας».

1.5. Στα πλαίσια της «θεώρησης ολόκληρης της διάρκειας ζωής των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια», πέραν του ότι διέπονται από τους κανόνες διαχείρισης των αποβλήτων (RAEE) ⁽¹²⁾ και τους κανόνες για τη χρήση επικίνδυνων ουσιών ⁽¹³⁾, θα υπόκεινται σε περαιτέρω ελέγχους και απαιτήσεις, εφόσον η πρόταση της Επιτροπής «θα προωθήσει ακόμη περισσότερο το σχεδιασμό των προϊόντων προκειμένου να διευκολυνθεί η επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωσή τους, με τη συστηματική ένταξη αυτών των πτυχών στα πρώιμα στάδια της διαδικασίας σχεδιασμού». Εξάλλου, από τη στιγμή που οι μερικές ή πλήρεις περιβαλλοντικές επιδόσεις του σχεδιασμού ενός προϊόντος θα υπαχθούν στις ελάχιστες υποχρεωτικές απαιτήσεις «θα υπάρχει η δυνατότητα να παρακολουθείται η κατανάλωση ενέργειας καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του προϊόντος και όχι μόνο κατά τη φάση της χρήσης του, όπως συμβαίνει σήμερα».

1.6. Μπορεί, επίσης, να σημειωθεί κατόπιν αλληλεπίδραση των κανόνων που αφορούν τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια με συμπληρωματικά μέτρα όπως η εθελοντική σήμανση που προβλέπει το κοινοτικό σύστημα οικολογικής σήμανσης ⁽¹⁴⁾, η πρόληψη και η μείωση της ρύπανσης (IPPC) ⁽¹⁵⁾ και οι κανόνες για την εθελοντική προσχώρηση στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) ⁽¹⁶⁾, όπως και οι κανόνες για την σήμανση κατανάλωσης ενέργειας των ηλεκτρικών συσκευών που επιβραβεύουν τον καταναλωτή, μέσω της ευαισθητοποίησής του για ασφαλέστερη και πιο περιορισμένη κατανάλωση.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΕ C 260 της 17.9.2001 σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων.

⁽²⁾ Απόφαση 1600/2002/ΕΚ — ΕΕ C 242 της 10.9.2002.

⁽³⁾ Απόφαση 93/465/ΕΟΚ — ΕΕ L 220 της 30.8.1993.

⁽⁴⁾ Οδηγίες 98/34/ΕΚ και 98/48/ΕΚ — ΕΕ L 217 της 5.8.1998.

⁽⁵⁾ Οδηγία 92/42/ΕΟΚ — ΕΕ L 167 της 22.6.1992.

⁽⁶⁾ Οδηγία 96/57/ΕΚ — ΕΕ L 236 της 18.9.1996.

⁽⁷⁾ Οδηγία 92/75/ΕΟΚ.

⁽⁸⁾ Κανονισμός ΕΚ 2422/2001 — ΕΕ L 332 της 12.12.2001.

⁽⁹⁾ Οδηγία 200/55/ΕΚ — ΕΕ L 279 της 1.11.2000.

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 90/396/ΕΟΚ — ΕΕ L 196 της 26.7.1990 (τροποποιήθηκε από την οδηγία 93/68/ΕΟΚ).

⁽¹¹⁾ Οδηγία 2002/91/ΕΚ — ΕΕ L 1 της 4.1.2003.

⁽¹²⁾ Οδηγία 2002/96/ΕΚ — ΕΕ L 37 της 13.2.2002.

⁽¹³⁾ Οδηγία 2002/95/ΕΚ — ΕΕ L 37 της 13.2.2002.

⁽¹⁴⁾ Κανονισμός ΕΚ 1890/2000 — ΕΕ L 237 της 21.9.2000.

⁽¹⁵⁾ Οδηγία 96/61/ΕΚ — ΕΕ L 257 της 10.10.1996.

⁽¹⁶⁾ Κανονισμός ΕΚ 761/2001 — ΕΕ L 327 της 4.12.2002.

1.7. Εξάλλου, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η πρόταση ενός «πλαίσου» απλοποίησης και ενοποίησης της κοινοτικής νομοθεσίας, θα πρέπει να διασφαλίζει αφενός, την ανάπτυξη μιας βιώσιμης και ανταγωνιστικής σε παγκόσμιο επίπεδο Ευρώπης και, αφετέρου, τις αρχές της κοινωνικής ευθύνης της επιχείρησης και της ελεύθερης και συνειδητής επιλογής του πολίτη-καταναλωτή.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στόχος της πρότασης της Επιτροπής είναι ο καθορισμός ενός συνεκτικού πλαισίου για την ενσωμάτωση των οικολογικών χαρακτηριστικών κατά το σχεδιασμό και την ανάπτυξη προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς⁽¹⁾. Η πρόταση επιδιώκει την εφαρμογή μιας οδηγίας πλαισίου που —παρέχοντας το σωστό πλαίσιο για την ταχεία αντιμετώπιση των αναδυόμενων περιβαλλοντικών ζητημάτων— να καθιστά δυνατή την συνεκτική και πλήρη εξέταση των απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού με σκοπό:

- να διασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια μέσα στην ΕΕ,
- να βελτιωθούν οι εν γένει περιβαλλοντικές επιδόσεις των εν λόγω προϊόντων,
- να υποστηριχθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού,
- να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ,
- να διαφυλαχθούν τα συμφέροντα τόσο της βιομηχανίας όσο και των καταναλωτών.

2.2. Εξάλλου αυτό το νέο πλαίσιο, κατά την άποψη της Επιτροπής, δεν πρέπει να περιοριστεί στις πτυχές της ενεργειακής απόδοσης αλλά να επεκταθεί σε όλες τις περιβαλλοντικές συνέπειες, ιδίως όσον αφορά τις εκπομπές (στερεών, αερίων, ηχητικών, ηλεκτρομαγνητικών, κλπ.) και να βασίζεται στο άρθρο 95 της ΣΕΚ το οποίο, προβλέπει καλύτερα από άλλα, την εξάλειψη των φραγμών στις συναλλαγές και των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

2.3. Η προτεινόμενη οδηγία-πλαίσιο έχει ευρύτατο πεδίο εφαρμογής εφόσον, κατ' αρχήν, καλύπτει κάθε προϊόν που χρησιμοποιεί ενέργεια για να εκτελέσει τη λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκε. Από το πεδίο εφαρμογής της πρότασης αποκλείονται τα μηχανοκίνητα οχήματα, δεδομένου ότι αποτελούν ήδη αντικείμενο πολλών μέτρων τόσο κανονιστικών (για το σχεδιασμό) όσο και εθελοντικών (εθελοντικές συμφωνίες για τις εκπομπές). Ωστόσο, η Επιτροπή, στην οδηγία-πλαίσιο καθορίζει τα κριτήρια επιλογής των προϊόντων που μπορούν να καλυφθούν από μέτρα εφαρμογής.

2.4. Το πεδίο εφαρμογής καλύπτει επίσης και τα εξαρτήματα των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια και τα εξαρτήματα που προορίζονται να ενσωματωθούν σε αυτά τα οποία διατίθενται στην αγορά ως μεμονωμένα εξαρτήματα για τελικούς χρήστες, των οποίων οι περιβαλλοντικές επιδόσεις μπορούν να αξιολογηθούν με ανεξάρτητο τρόπο.

2.5. Η πρόταση συμπληρώνεται από διατάξεις που αφορούν τη δήλωση συμμόρφωσης, τη σήμανση πιστότητας ΕΚ, την αξιολόγηση και τα κριτήρια συμμόρφωσης των προϊόντων, τις διαδικασίες έγκρισης και δημοσίευσης των εναρμονισμένων τεχνικών προτύπων, τους περιορισμούς διάθεσης στην αγορά, την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών καθώς τις ποινές που επιβάλλουν τα τελευταία.

2.6. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η πρόταση οδηγίας πλαισίου, αν και δεν δημιουργεί άμεσα —δηλαδή ελλείπει μέτρων εφαρμογής— καμία νομική υποχρέωση για τους κατασκευαστές, τους εισαγωγείς και τους αντιπροσώπους, θα συμβάλει στην ένταξη της προβληματικής του κύκλου ζωής στο σχεδιασμό των προϊόντων, που είναι μία από τις βασικές αρχές της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων (ΟΠΠ) της ΕΕ.

2.7. Τέλος, η πρόταση ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες και τις εθελοντικές συμφωνίες που είχαν μεγάλη και ευρεία επιτυχία σε διάφορους τομείς που εν δυνάμει αφορά η πρόταση οδηγίας. Πράγματι, σύμφωνα με την πρόταση, όπου λειτουργούν θετικά ήδη οι μηχανισμοί της αγοράς ή οι υφιστάμενες νομοθεσίες δεν θα πρέπει να επιβληθούν και άλλα μέτρα εφαρμογής.

3. Η κατάσταση σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο

3.1. Υπάρχουν διάφορα εμπόδια στην εφαρμογή του οικολογικού σχεδιασμού, τα οποία αποκαλύφθηκαν σε διεθνές επίπεδο χάρη στις έρευνες που πραγματοποίησαν οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κόσμου του καταλόγου «Fortune 500»⁽²⁾. Από αυτές προκύπτει ότι «το κόστος εκτιμήθηκε σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο από άλλους παράγοντες», πράγμα που αφήνει να εννοηθεί ότι η μεγαλύτερη ενημέρωση για το περιβάλλον και την προστασία του αποτελεί στοιχείο καθοριστικής σημασίας.

3.2. Εξάλλου, η ύπαρξη (ή η απουσία) πηγών ενημέρωσης θεωρήθηκε —ακόμη και από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της Αμερικής, της Ιαπωνίας και της Ευρώπης— ως μεγάλης σημασίας παράγοντας, όπως επίσης σημαντικές θεωρήθηκαν επίσης από την πλειοψηφία των ερωτώμενων (79 %) η εκπαίδευση και η κατάρτιση στον τομέα του οικολογικού σχεδιασμού τόσο εντός όσο και εκτός της επιχείρησης με την προώθηση μιας πραγματικής και συγκεκριμένης πολιτιστικής στάσης στον τομέα αυτό.

3.3. Δεν υπήρξε ωστόσο σαφής αντίληψη των προτύπων του οικολογικού σχεδιασμού: τα λίγα που είναι γνωστά συνέβαλαν να συνδεθεί με το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης (Environmental Management System). Εάν από τη μια πλευρά αναφέρθηκε η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού («environmentally literate product designers») και των κατάλληλων δεξιοτήτων, από την άλλη δεν προέκυψαν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τις αναλύσεις της προηγούμενης πενταετίας ούτε σημαντικές αλλαγές των δράσεων οικολογικού σχεδιασμού.

⁽¹⁾ Αξίζει να σημειωθεί η νομική αναφορά του άρθρου 95, για την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών.

⁽²⁾ Έκθεση ESTO 2000 — Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3.4. Στο επίπεδο της διεθνούς τυποποίησης, η σειρά ISO 14000 ορίστηκε ως το πρώτο αποτέλεσμα του Γύρου της Ουρουγουάης και της Διάσκεψης του Ρίο του 1992 για τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Εξάλλου, στο επίπεδο της σειράς ISO, οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνεται ότι προσανατολίζονται περισσότερο, όσον αφορά τον οικολογικό σχεδιασμό, προς την υιοθέτηση κατευθυντήριων γραμμών παρά προς την έγκριση δεσμευτικών κανόνων, στους οποίους εξάλλου έχουν πρόσφατα εναντιωθεί.

3.5. Όσον αφορά την Ευρώπη, οι κοινοτικές μελέτες ⁽¹⁾ που έχουν πραγματοποιηθεί δείχνουν μία ιδιαίτερα διαφοροποιημένη κατάσταση:

- από τη μια πλευρά υπάρχει μία ομάδα από τα κράτη μέλη του Βορρά που έχουν ήδη σημαντική εμπειρία σ' ένα ευρύ φάσμα κλάδων,
- από την άλλη, μία άλλη ομάδα κυρίως από τα μεσογειακά κράτη μέλη έχουν πολύ πρόσφατα αναπτύξει περιορισμένες δομές υποστήριξης του οικολογικού σχεδιασμού,
- έπειτα δε υπάρχει μία τρίτη ομάδα χωρών που έχουν αναπτύξει προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης και ενημέρωσης γενικά της βιομηχανίας με την υποστήριξη των κλαδικών οργανώσεων και των ενώσεων περιφερειακής ανάπτυξης,
- τέλος, υπάρχουν οι υπό ένταξη χώρες που ήδη χρειάζονται ενισχύσεις για να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που συνεπάγεται η πλήρης τήρηση του κοινοτικού κεκτημένου στο κεφάλαιο «Περιβάλλον» όπως είναι σήμερα.

3.6. Όσον αφορά τις μικρές και μεσαίες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ⁽²⁾, προκύπτουν τα ακόλουθα:

- ακόμη και στις χώρες που έχουν μεγαλύτερη εμπειρία και καλύτερες πρακτικές, η αναλογία των ΜΜΕ που σχεδιάζουν οικολογικά προϊόντα είναι πολύ μικρή,
- οι ΜΜΕ προτιμούνται να διακόψουν τη δραστηριότητά τους οικολογικού σχεδιασμού εάν σταματήσουν οι εξωτερικές ενισχύσεις,
- οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν υψηλό αριθμό μεμονωμένων πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική προστασία. Όλα αυτά όμως, που απορροφούν πολύ τον μικρό επιχειρηματία, εμποδίζουν την απαραίτητη συγκέντρωση των προσπάθειών. Η αποτελεσματικότερη μέθοδος για την περαιτέρω αξιοποίηση των υφιστάμενων βέλτιστων πρακτικών που εφαρμόζονται όσον αφορά την υποστήριξη του οικολογικού σχεδιασμού συνίσταται στην ανάπτυξη ειδικών μεθοδολογιών και προσεγγίσεων ανά τομέα.

4. Παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτούσε πάντα τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης για την εξοικονόμηση ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση στις πολιτικές για τις επιχειρήσεις και την παραγωγή τους, ως αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα που αποτελεί εξάλλου το επίκεντρο των αποφάσεων της Λισαβόνας του 2000. Η προώθηση ευφύστερης χρήσης της ενέργειας μέσα από τον

αρχικό σχεδιασμό των προϊόντων αποτελεί για την ΕΟΚΕ έναν στόχο με τον οποίο συμφωνεί πλήρως.

4.2. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει, σε γνωμοδότησή της που υιοθετήθηκε με μεγάλη πλειοψηφία ⁽³⁾, τις ανησυχίες που είχε επανειλημμένα εκφράσει προηγουμένως ⁽⁴⁾, ότι δηλαδή «... η υποτίμηση του γεγονότος ότι η υιοθέτηση μέσων καθοριστικής σημασίας όπως οι αναλύσεις του κύκλου ζωής ενός προϊόντος (LCA) και ο οικολογικός σχεδιασμός προϊόντων (eco-design) απαιτεί να καταβληθούν μεγάλες προσπάθειες σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση, τη θέσπιση και τη διαχείρισή τους» καθώς και «την ανάγκη ανάληψης δράσεων ώστε να προωθηθούν μέτρα στήριξης της έρευνας και της καινοτομίας για τις ΜΜΕ, με ιδιαίτερη αναφορά στην διάδοση πληροφοριών και τη χάραξη καινοτόμων διαδικασιών προκειμένου να αναπτυχθούν πιο οικολογικά προϊόντα».

4.3. Η ΕΟΚΕ συνεπώς, επικροτεί το γενικό στόχο της Επιτροπής να διασφαλισθεί συνοχή και διαφάνεια στη σχετική κοινοτική νομοθεσία και να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς, όπως ορίζεται στο άρθρο 95 της ΣΕΚ, αλλά διατηρεί κάποιες επιφυλάξεις για την σημερινή πρόταση της Επιτροπής, τόσο σχετικά με το πλαίσιο εντός του οποίου θα λειτουργήσει, όσο και για το νομικό μέσο που έχει προεπιλεγεί (νομοθετική διάταξη), ή τέλος για τη διάρθρωση της ίδιας της πρότασης.

4.4. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, το ευρύ πλαίσιο των κοινοτικών διατάξεων στο οποίο εντάσσεται η πρόταση με το φιλόδοξο στόχο να δοθεί μια οργανική συνοχή στις πολυάριθμες οδηγίες, κάθεται και μη, που αφορά η πρωτοβουλία, θα άξιζε ίσως να ενοποιηθεί προληπτικά. Υπάρχουν ήδη οδηγίες για τις ελάχιστες απαιτήσεις απόδοσης: μία πιο ολοκληρωμένη περιβαλλοντική αξιολόγηση θα μπορούσε συνεπώς να συμβάλει στον καλύτερο προσανατολισμό των επιχειρήσεων ώστε να αποφευχθεί η υπαγωγή τους σε ένα σύστημα δεσμεύσεων και προσανατολισμών, με τον κίνδυνο των επικαλύψεων.

4.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την προώθηση μιας ενοποιημένης και απλοποιημένης έκδοσης των κοινοτικών ρυθμίσεων που ήδη δεσμεύουν τους κατασκευαστές προϊόντων όπου να αναφέρονται ακόμη και συστήματα υποστήριξης της ανάπτυξης μιας αγωγής τόσο από πλευράς ζήτησης και χρήσης όσο και από πλευράς προσφοράς και σχεδιασμού, με παρεμβάσεις βάσει τραπεζών δεδομένων των ορθών πρακτικών, διάδοσης της πληροφορίας και κατάλληλων δράσεων κατάρτισης στις διάφορες ακροάσεις και στα διάφορα τεχνικά επίπεδα αναφοράς.

4.6. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ενδείκνυται η προώθηση είτε των κατευθυντήριων γραμμών για τον οικολογικό σχεδιασμό είτε η θέσπιση μόνιμων βάσεων διαλόγου και υποχρεωτικής διαβούλευσης Επιτροπής/επιχειρήσεων/καταναλωτών/κατασκευαστών/κοινωνίας των πολιτών. Για το σκοπό αυτό θα μπορούσαν για παράδειγμα να ενταχθούν τα κατάλληλα μέσα προώθησης στο υφιστάμενο κοινοτικό πολυετές πρόγραμμα «Ευφυής ενέργεια» και στην μεσοπρόθεσμη αναθεώρηση του 6ου προγράμματος πλαισίου ETA της Ένωσης καθώς και στην αναθεώρηση των προβλεπόμενων παρεμβάσεων στις διαρθρωτικές πολιτικές και στην πολιτική συνοχής.

⁽¹⁾ Έκθεση IPTS 2000 «Οικολογικός σχεδιασμός»: Στρατηγικές για τη διάδοση μελετών στις ΜΜΕ/ των 15 χωρών (μέρος 2).

⁽²⁾ Πρβλ. έκθεση IPTS 2000 (μέρος 1).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ 1598/2003 της 10ης Σεπτεμβρίου 2003 για την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση ΟΚΕ 925/2001 ΕΕ C 260 της 17.9.2001 και γνωμοδότηση ΟΚΕ 776/97 — ΕΕ C 296 της 29.9.1997.

4.7. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, στη σημερινή κατάσταση της «τελευταίας λέξης της τεχνικής» ενδείκνυται η διάδοση των εθελοντικών συμφωνιών του τομέα και η προώθηση άλλων μέσων που να αξιοποιούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς ώστε να ευνοηθεί η αλλαγή. Είναι σημαντικό, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να προωθηθεί η κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης και η μια πολιτική ευαισθητοποίησης του καταναλωτή.

4.8. Πρέπει επίσης να αξιολογηθεί περισσότερο η πλήρης ανταπόκριση των προτάσεων της Επιτροπής στις απαιτήσεις της αναλογικότητας, της επικουρικότητας και της διοικητικής και γραφειοκρατικής απλοποίησης, καθώς και οι συνέπειες που ενδέχεται να έχουν σχετικά με τη μείωση/αύξηση του κόστους και τη βελτίωση/επιδείνωση των τεχνικών και οικονομικών επιδόσεων των προϊόντων, ούτως ώστε να είναι δυνατή η παρέμβαση συνεκτικών πολιτικών οικονομικής και φορολογικής υποστήριξης.

4.9. Η ΕΟΚΕ, έχει κάποιες επιφυλάξεις όσον αφορά το περιεχόμενο της πρότασης που όπως επισημαίνει η ίδια η Επιτροπή, «έχει ένα πεδίο εφαρμογής πολύ πιο ευρύ σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία σχετικά με τα προϊόντα αυτά». Για να λειτουργήσει το προτεινόμενο πλαίσιο ενδείκνυται η λήψη μέτρων εφαρμογής που να βασίζονται σε σαφή κριτήρια περιβαλλοντικού αντίκτυπου, καθώς και μία συγκεκριμένη σειρά δεικτών περιβαλλοντικής επίδοσης για την επεξεργασία του οικολογικού προφίλ μεγάλου αριθμού προϊόντων. Τούτο εξάλλου θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, στο πλαίσιο εκχώρησης αρμοδιοτήτων στην ίδια την Επιτροπή, με την παρέμβαση μόνο των διαδικασιών επιτροπολογίας.

4.10. Για την ΕΟΚΕ ακόμη και η προσφυγή σε τεχνητά πρότυπα αναφοράς ανά τομέα προϊόντων προκαλεί ανησυχίες. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθεί η έννοια «τελευταία λέξη της τεχνικής» όχι ως τα πλέον πρόσφατα επιτευχθέντα επιστημονικά αποτελέσματα αλλά ως «ένα καλό μέσο επίπεδο τεχνικών επιδόσεων» που θα σέβεται μια «λογική ισορροπία» μεταξύ βιομηχανικής σκοπιμότητας και υφιστάμενων κανόνων και πρακτικών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ενδείκνυται ανάλογη ισορροπία και στο επίπεδο κόστους και οφέλους για να εξασφαλιστεί σε όλες τις φάσεις κατανάλωσης η σχέση ποιότητας /τιμής σε σύγκριση με τις επιλογές και τις δυνατότητες.

4.11. Κατά τον καθορισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών σχετικά με τον οικολογικό σχεδιασμό γίνεται προσφυγή —σύμφωνα με την πρόταση— στον προσδιορισμό συγκεκριμένων μεθόδων υπολογισμού που βασίζονται στην τυποποιημένη χρήση του προϊόντος, στις επιδόσεις του και στα χαρακτηριστικά του για μεγαλύτερο όφελος ή ευκολία του χρήστη. Σε τούτο θα πρέπει ωστόσο να προστεθεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, μία τεchnικοοικονομική ανάλυση σκοπιμότητας των προτεινόμενων λύσεων. Δεδομένου ότι οι απαραίτητοι δείκτες θα έπρεπε να έχουν οριστεί και προσδιοριστεί, υπάρχει ο κίνδυνος να λιμνάσει η πρόοδος και η τεχνική και εμπορική καινοτομία και να σταματήσει η άμιλλα των τεχνολογικών επιδόσεων σε ότι αφορά τα νέα προϊόντα.

4.12. Πέρα από τις συνέπειες των προαναφερθέντων λειτουργικών μέτρων στις επιχειρήσεις των ενδιαφερόμενων παραγωγικών τομέων, χρειάζεται να εξεταστεί η δυνατότητα πλήρους εφαρμογής

τους σε όλα τα προϊόντα που κατασκευάζονται στην ΕΕ ή σε τρίτες χώρες, και να επεκταθεί και στα συστατικά ή στα εξαρτήματά τους. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι έλεγχοι στις εξωτερικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται από τα τελωνεία της ΕΕ όπως και οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται στην εσωτερική αγορά ενδέχεται να αποδειχτούν δαπανηροί, αργοί και αναποτελεσματικοί έναντι των επιταχυνόμενων παγκόσμιων δυναμικών.

4.13. Πράγματι, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο, αφενός, την εξασφάλιση ίσης μεταχείρισης των προϊόντων που κατασκευάζονται στην Ένωση και των εισαγόμενων προϊόντων και, αφετέρου, την ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών ελέγχου προκειμένου να αποφευχθεί η ίδια νομοθεσία να έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικούς παραγωγούς.

4.14. Επίσης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η πρόοδος που έχει σημειωθεί σε διεθνές επίπεδο των προτύπων/κατευθυντήριων γραμμών ISO για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στο σχεδιασμό των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια.

4.15. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την σημερινή κατάσταση των ΜΜΕ, κατάσταση που έχει επιδεινωθεί από τις μεγάλες ανισότητες μεταξύ κρατών μελών και από το γεγονός ότι οι τομείς υψηλής συγκέντρωσης ΜΜΕ είναι οι τομείς όπου θα καθυστερήσει περισσότερο η επίτευξη συναίνεσης για την υιοθέτηση εθελοντικών μέτρων.

4.16. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να υπερισχύσει γενικά, αλλά ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ, η αρχή της αναλογικότητας και της πραγματικής συνάφειας, καθώς και η προληπτική πιστοποίηση της εφαρμογής των μέτρων συνοδευόμενη από την κατάλληλη οικονομική υποστήριξη και/ή παροχή φορολογικών κινήτρων. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι πράγματι σημαντικά για την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της ανταγωνιστικής εφαρμογής του οικολογικού σχεδιασμού, της ενημέρωσης και της εύκολης και έγκαιρης πρόσβασης στις τράπεζες δεδομένων, της κατάρτισης των νέων τεχνικών και των επιχειρήσεων, της διάδοσης της καινοτομίας και της τεχνολογικής εμπορίας των καινοτόμων προϊόντων.

4.17. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τέλος την αδιαμφισβήτητη απαίτηση να διασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ της αναγκαιότητας των ελάχιστων απαιτήσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, της εγγύησης της ανάπτυξης των επιχειρήσεων και της αύξησης των θέσεων εργασίας και της ελεύθερης συνειδητής επιλογής του καταναλωτή.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτούσε πάντα και επικροτεί την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης για την εξοικονόμηση ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση στις πολιτικές για τις επιχειρήσεις και τα προϊόντα τους, ως αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Υπογραμμίζει τη σημασία της ανάπτυξης ενός πραγματικού πνεύματος οικολογικής συμβατότητας που να παροτρύνει την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη της επιχείρησης και του καταναλωτή, και να προάγει την ενεργό και υπεύθυνη συμπεριφορά.

5.2. Η ΕΟΚΕ εξάλλου, υποστηρίζει την ύπαρξη ενός συνεκτικού πλαισίου με τη σχετική νομοθεσία, ώστε να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της αγοράς και να διασφαλιστεί η διαφάνεια στην αντιμετώπιση όλων των φορέων και όλων των χρηστών.

5.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά, συνεπώς, την παροχή κατά πρώτο λόγο αυτού του ενιαίου πλαισίου για τον καλύτερο προσανατολισμό των επιχειρήσεων και ιδίως των ΜΜΕ.

5.4. Οι απαιτήσεις οικολογικού σχεδιασμού των νέων προϊόντων θα πρέπει να είναι λογικές και αποδεκτές, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη των νέων ιδεών και η ελεύθερη επιλογή του καταναλωτή μεταξύ των διαφόρων προσφορών ή των τεχνικών λύσεων.

5.5. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, το ιδιαίτερα ευρύ πλαίσιο των κοινοτικών διατάξεων, που αναφέρονται στην πρωτοβουλία θα πρέπει να συνάδει με την απλοποίηση των ρυθμίσεων και με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της εσωτερικής αγοράς της διευρυμένης Ευρώπης.

5.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά την ενοποιημένη έκδοση και την προληπτική απλοποίηση των υφιστάμενων ρυθμίσεων ⁽¹⁾ που καλύπτουν αφενός, της πτυχές απόδοσης και εξοικονόμησης ενέργειας και, αφετέρου, τις διάφορες πτυχές του περιβαλλοντικού αντίκτυπου των προϊόντων. Προέχει η επίτευξη μιας απλοποιημένης και φιλικής προς τον χρήστη έκδοσης των κοινοτικών διατάξεων που διέπουν σήμερα τον σχεδιασμό προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια.

5.7. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της υιοθέτησης κατά πρώτο λόγο των κατευθυντήριων γραμμών για τον οικολογικό σχεδιασμό και της θέσπισης μόνιμων βάσεων διαλόγου και υποχρεωτικής διαβούλευσης. Επιτροπής/επιχειρήσεων/καταναλωτών/κατασκευαστών/κοινωνίας των πολιτών ανά τομέα και ανά προϊόν, ούτως ώστε να αξιοποιηθεί η ανάπτυξη και να προωθηθούν πρωτοβουλίες για τη συνεχή και συνεκτική υποστήριξη των προγραμμάτων και των κοινοτικών και εθνικών μέσων με στόχο τον οικολογικό σχεδιασμό, που θα συμβάλλουν στην μεγαλύτερη συνειδητοποίηση και ωρίμανση μιας πραγματικής κουλτούρας της αγοράς τόσο από πλευράς προσφοράς όσο και από πλευράς ζήτησης.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ COM 2003/71 και SEC 2003/165 της 11ης Φεβρουαρίου 2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών για ασφαλή και ευφυή οχήματα

[COM(2003) 542 τελικό]

(2004/C 112/08)

Στις 14 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1. Όπως είναι γνωστό, η ζήτηση μεταφορών στην Ευρώπη είναι σε συνεχή αύξηση τα τελευταία χρόνια, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις οδικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων.

1.2. Αυτή η αύξηση επιφέρει και μπορεί να επιφέρει ακόμη περισσότερο στο άμεσο μέλλον προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης, έχει επίζημιες επιπτώσεις στο περιβάλλον και κυρίως προκαλεί ατυχήματα με θανάτους, τραυματισμούς και υλικές ζημιές.

1.3. Είναι όμως επίσης γνωστό ότι η αυτοκινητοβιομηχανία καταβάλλει συνεχώς προσπάθειες για την βελτίωση της ενεργητικής και παθητικής ασφάλειας των προϊόντων της. Αρκεί να θυμηθούμε ότι σήμερα τα οχήματα είναι τέσσερις φορές πιο ασφαλή από το 1970 και, συνεπώς, οι θάνατοι από τότε έως σήμερα έχουν μειωθεί κατά 50 % στην Ευρώπη των 15, ενώ ο όγκος της κυκλοφορίας, την ίδια περίοδο, έχει υπερτριπλασιαστεί.

1.4. Παρά το γεγονός αυτό όμως, το κοινωνικό κόστος των οδικών μεταφορών είναι ακόμη ιδιαίτερα υψηλό: περίπου 1 300 000 οδικά ατυχήματα το χρόνο στην Ευρώπη προκαλούν 40 000 θανάτους και 1 700 000 τραυματίες, με κόστος που εκτιμάται σε 160 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή ίσο με το 2 % του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ. Σε προσωπικό επίπεδο βεβαίως έστω και ένας μόνο νεκρός είναι πάντοτε ένα υπερβολικά υψηλό τίμημα.

1.5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχοντας επίγνωση της σοβαρότητας του προβλήματος, προώθησε μια σειρά σημαντικών πρωτοβουλιών στα θέματα της οδικής ασφάλειας, μεταξύ των οποίων η υιοθέτηση του προγράμματος ευρωπαϊκής δράσης για την οδική ασφάλεια.

1.6. Πριν ακόμη από την κατάρτιση του προγράμματος, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), που χρησιμοποιούνται ήδη ευρύτατα στα οχήματα, θεωρήθηκαν ως σημαντικά μέσα για την αντιμετώπιση της πρόκλησης που συνιστά η οδική ασφάλεια. Η ανάπτυξη πιο ισχυρών επεξεργαστών, επικοινωνιών, αισθητών και ενεργοποιητών μπορεί να επιτρέψει την κατάρτιση

ολοκληρωμένων και πιο επεξεργασμένων συστημάτων ενεργητικής ασφάλειας, που είναι σε θέση αν όχι να αποτρέψουν πλήρως, τουλάχιστον να μειώσουν τον αριθμό των ατυχημάτων και να περιορίσουν τις συνέπειές τους.

1.7. Στην οπτική αυτή η Επιτροπή συγκρότησε το 2002 την ομάδα εργασίας eSafety από περίπου 40 εμπειρογνώμονες του αυτοκινητικού τομέα και των άλλων ενδιαφερόμενων παραγόντων. Αποστολή της ομάδας αυτής ήταν η πρόταση μιας στρατηγικής για την επιτάχυνση της έρευνας, της ανάπτυξης, της υλοποίησης και της χρήσης ευφυών συστημάτων ασφαλείας, που βασίζονται στις τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών κι αυτό προκειμένου να βελτιωθεί η οδική ασφάλεια.

1.8. Το Νοέμβριο του 2002 η ομάδα εργασίας δημοσίευσε την τελική έκθεση που περιέχει 28 συστάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη, τις αρμόδιες αρχές για την κυκλοφορία και την οδική ασφάλεια, τον αυτοκινητιστικό τομέα, τους φορείς παροχής υπηρεσιών, τις ενώσεις των καταναλωτών, τις ασφαλιστικές εταιρείες και όλες τις άλλες ενδιαφερόμενες πλευρές. Οι συστάσεις αυτές αποβλέπουν στη βελτίωση της ασφάλειας μέσω ολοκληρωμένων συστημάτων που χρησιμοποιούν προωθημένες ΤΠΕ, ικανές να παρέχουν νέες και ευφυείς πληροφορίες, που λαμβάνουν υπόψη την ενεργοποίηση και τις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις μεταξύ οδηγών, οχημάτων και οδικού περιγύρου.

1.9. Η έκθεση της ομάδας εργασίας eSafety στη συνέχεια συζητήθηκε και εγκρίθηκε στη δεύτερη συνεδρίαση της Ομάδας υψηλού επιπέδου για την eSafety, που εκτός του ότι φρόντισε για τη σύσταση του Φόρουμ eSafety⁽¹⁾ ζήτησε επίσης την υποβολή εκ μέρους της Επιτροπής προγραμματικών προτάσεων για το θέμα αυτό.

1.10. Η ανακοίνωση την οποία καλείται να εξετάσει η ΕΟΚΕ αποτελεί την απάντηση της Επιτροπής στις προσδοκίες της ομάδας υψηλού επιπέδου αλλά και στις προσδοκίες για την οδική ασφάλεια, προσδοκίες τις οποίες συμμερίζονται επίσης τα κράτη μέλη.

(¹) Υπό την προεδρία της Γ.Δ. IFSO της Επιτροπής. Συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι, με περίπου 150 μέλη. Διαρθρώνεται σήμερα σε επτά ομάδες εργασίας, υπό την καθοδήγηση της αυτοκινητοβιομηχανίας.

2. Κύρια σημεία των προτάσεων που περιέχονται στην ανακοίνωση

2.1. Η ανακοίνωση επαναλαμβάνει και υιοθετεί την τελική έκθεση της ομάδας εργασίας *eSafety* και προτείνει 11 δράσεις που χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

2.1.1. Δράσεις για την ανάπτυξη ευφών συστημάτων ασφαλείας των οχημάτων,

2.1.2. Δράσεις για την προσαρμογή της νομοθεσίας και της τυποποίησης,

2.1.3. Δράσεις για την άρση των κοινωνικών και επιχειρηματικών εμποδίων.

2.2. Προώθηση ευφών συστημάτων ασφαλείας οχημάτων

— Η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει το Φόρουμ *eSafety*, κοινή πλατφόρμα για όλους τους φορείς που ενδιαφέρονται για την οδική ασφάλεια,

— Η Επιτροπή θα καταβάλει προσπάθειες ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, συμμετέχοντας επίσης στη χρηματοδότηση ορισμένων προωθημένων σχεδίων,

— Η Επιτροπή, στο θέμα της διάδρασης ανθρώπου-μηχανής, θα αξιολογήσει τα αποτελέσματα της καθιέρωσης των «νομαδικών»⁽¹⁾ διατάξεων στα οχήματα και, στη συνέχεια, τον φόρτο εργασίας που επιφέρει για τον οδηγό η εισαγωγή νέων συστημάτων ελέγχου και πληροφορίας,

— Η Επιτροπή θα προτείνει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τις πανευρωπαϊκές υπηρεσίες κλήσης έκτακτης ανάγκης (*e-Call*), υποστηρίζοντας τις διατάξεις της αποκαλούμενης νομοθεσίας E-112⁽²⁾,

— Η Επιτροπή θα αναλύσει τις προόδους που έχουν επιτευχθεί στην πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο για την κυκλοφορία και τις μετακινήσεις (RTTI) στην Ευρώπη.

2.3. Προσαρμογή της νομοθεσίας και της τυποποίησης για τη χρήση ευφών συστημάτων ασφαλείας οχημάτων

— Η Επιτροπή θα προτείνει την παραχώρηση και τη νέα ρύθμιση της χρήσης του φάσματος συχνότητας σε 24 GHz για τα ραντάρ μικρής εμβέλειας στα οχήματα και για την υπερευρεία ζώνη (SRP — UWB),

— Η Επιτροπή θα επανεξετάσει τη νομοθεσία για την κοινοτική έγκριση των οχημάτων και θα προσδιορίσει τις βάσεις για να επιτραπεί και ρυθμιστεί η χρήση των νέων συστημάτων,

— Η Επιτροπή θα προσκαλέσει τις οργανώσεις τυποποίησης (ISO, CEN, ETSI) να προβλέψουν κανονιστικό πρόγραμμα για τα νέα συστήματα: πρωτόκολλα επικοινωνίας, αρχιτεκτονικές υλισμικού και λογισμικού, πρωτόκολλα επικοινωνίας και τυποποιημένες διαδράσεις ανθρώπου-μηχανής.

⁽¹⁾ Συσκευές που ο χρήστης έχει μαζί του και που μπορούν να αλληλεπιδράσουν με το όχημα: κινητό τηλέφωνο ή PDA (φορητή ατζέντα) που χρησιμοποιούνται ως τηλεχειριστήρια για ορισμένες λειτουργίες του οχήματος.

⁽²⁾ Οδηγία 2002/21/ΕΚ στην ΕΕ L 108 της 24.4.2002 που θεσπίζει κοινό κανονιστικό πλαίσιο για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

2.4. Εξάλειψη κοινωνικών και εμπορικών εμποδίων

— Η Επιτροπή θα αξιολογήσει τα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που επιτυγχάνονται με την καθιέρωση των ευφών συστημάτων ασφαλείας,

— Η Επιτροπή θα προωθήσει και χρηματοδοτήσει τη μελέτη μιας μεθοδολογίας αξιολόγησης των κινδύνων και των κερδών από τα νέα συστήματα,

— Η Επιτροπή θα προωθήσει την κατάρτιση πινάκων πορείας (*roadmaps*) είτε από την βιομηχανία είτε από τον δημόσιο τομέα, με στόχο την ανάπτυξη και την υιοθέτηση των νέων συστημάτων.

2.5. Άλλες δράσεις

— Η Επιτροπή θα προωθήσει και χρηματοδοτήσει τη μελέτη μεθοδολογίας για την αξιολόγηση του ενδεχόμενου αντίκτυπου από την καθιέρωση ευφών συστημάτων ασφαλείας συνδυασμένου τύπου και με «*sensor fusion*»⁽³⁾,

— Η Επιτροπή θα προωθήσει και χρηματοδοτήσει τη μελέτη διαδικασιών αξιολόγησης οχημάτων που διαθέτουν τα νέα συστήματα,

— Η βιομηχανία θα προσδιορίσει, παράγει, διατηρήσει και πιστοποιήσει μία ευρωπαϊκή χαρτογραφική βάση δεδομένων με χαρακτηριστικά οδικής ασφαλείας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκφράζει μία σαφή και υποδειγματική βούληση έναντι της ανάπτυξης και της υιοθέτησης των ευφών συστημάτων οδικής ασφαλείας, σε μια εποχή που τα παραδοσιακά συστήματα παθητικής ασφαλείας ενδέχεται να φτάνουν στα όρια τους.

3.2. Οι γενικές κατευθύνσεις που εκφράζονται στο έγγραφο είναι σαφείς και ορθά διατυπωμένες. Ωστόσο λιγότερο σαφείς είναι οι προτεραιότητες (με εξαίρεση την *e-Call*, που η σημασία της είναι γενικώς αποδεκτή) και κυρίως φαίνεται να λείπουν τα χρονοδιαγράμματα σχετικά με το πρόγραμμα δράσης προς το παρόν προβλέπεται μόνο το χρονοδιάγραμμα εργασιών για το 2004. Εκφράζεται η ελπίδα ότι η διάρθρωση του *roadmap* (φύλλου πορείας) —ένα από τα αποτελέσματα που αναμένονται από το Φόρουμ *e Safety*— μπορεί να είναι καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων και των χρονοδιαγραμμάτων του Προγράμματος.

3.3. Είναι σημαντικό η αυτοκινητοβιομηχανία, που δραστηριοποιείται ήδη στην ομάδα εργασίας και στο Φόρουμ *e Safety*, να συνεχίσει να κατευθύνει από τεχνική σκοπιά την ανάπτυξη αυτών των πρωτοβουλιών, συμβάλλοντας ειδικότερα στην κατάρτιση του *roadmap*.

⁽³⁾ Τεχνική για την ενσωμάτωση των στοιχείων που παρέχονται από αισθητές διαφορετικής τεχνολογίας, με σκοπό να ξεπεραστούν τα όρια των ίδιων των τεχνολογιών. Για παράδειγμα ο αισθητής κατά της κλοπής με διπλή τεχνολογία (ραντάρ + υπέρυθρος) που δραστηριοποιείται μόνο εάν και τα δύο στοιχεία του επισημαίνουν την κλοπή, εξαλείφοντας έτσι τις λαθεμένες προειδοποιήσεις που οφείλονται στα ίδια τα όρια μιας από τις δύο τεχνολογίες.

3.4. Είναι σίγουρα αναγκαίες, για την αυτοκινητοβιομηχανία, οι γενικές κατευθύνσεις για την εισαγωγή στην αγορά των ευφών συστημάτων ασφαλείας. Οι επιμέρους επιχειρήσεις θα πρέπει ωστόσο να έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν καινοτόμες λύσεις με ξεχωριστό τρόπο και σε κατάλληλες προθεσμίες, χωρίς να παραγνωρισθεί η απαραίτητη απαίτηση διαλειτουργικότητας και σταθερότητας ως προς τη λειτουργία των νέων συστημάτων.

3.5. Χρειάζεται να προβληθεί μια φάση «εκπαίδευσης» των χρηστών για την εμποικοδομητική χρήση των νέων αυτών συστημάτων ασφαλείας. Προς το σκοπό αυτό θα ήταν σκόπιμο στο Φόρουμ *e Safety* να συμμετάσχουν και εκπρόσωποι των σχολών οδήγησης. Θα πρέπει να καταβληθεί ειδική προσοχή στην κατηγορία των οδικών μεταφορέων που μπορούν να θεωρηθούν «πιλοτικοί» στη φάση της εισαγωγής των νέων συστημάτων και οπωσδήποτε να αποτελέσουν ένα σημαντικό δυναμικό χρήσης.

3.6. Ορισμένα συστήματα ασφαλείας, όπως για παράδειγμα το ESP (ηλεκτρονικό σύστημα για τη σταθερότητα του οχήματος σε κρίσιμες συνθήκες) από μία καθαρά τεχνική σκοπιά μπορεί ήδη να υιοθετηθούν σε ευρεία κλίμακα και σύντομο χρονικό διάστημα. Άλλα συστήματα, πιο σύνθετα στην φύση και στη χρήση τους, απαιτούν ακριβή ανάλυση για τη βελτιστοποίηση του φόρτου εργασίας του οδηγού, αποβλέποντας με τον τρόπο αυτό στον καλύτερο συμβιβασμό μεταξύ κόπωσης και κινδύνου περισπασμού του οδηγού.

3.7. Το έγγραφο εξετάζει αποτελεσματικά το ζήτημα της ευθύνης που έχουν από κοινού όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κράτη μέλη, αρμόδιες αρχές για την οδική κυκλοφορία και την ασφάλεια, αυτοκινητοβιομηχανία, τροφοδότες συστημάτων και υπηρεσιών). Ωστόσο είναι απαραίτητη η λεπτομερής εξέταση και η ρύθμιση των ευθυνών σε περίπτωση ανεπαρκούς λειτουργίας των εγκαταστάσεων ασφαλείας. Πολλή εργασία θα πρέπει να γίνει όσον αφορά τα τελείως νέα συστήματα και λειτουργίες. Πρέπει να αναγνωρισθεί επίσης ότι στο θέμα της ευθύνης, η Επιτροπή έχει ήδη χρηματοδοτήσει τρία ερευνητικά προγράμματα: Response, Response 2 και Prevent.

3.8. Παρατηρείται επιπλέον ότι στο έγγραφο η Επιτροπή δίδει αισθητώς έμφαση στην ανάγκη ασφαλέστερων οχημάτων. Δεν πρέπει επίσης να παραγνωρισθεί η απαίτηση των επιπτώσεων στην οδική υποδομή (νέες και ασφαλέστερες αρτηρίες, εξάλειψη των κυκλοφοριακών συμφορήσεων). Επιπλέον ένα μεγάλο τμήμα των νέων συστημάτων ασφαλείας των οχημάτων απαιτούν ειδικές «ευφείς» υποδομές, (για παράδειγμα δίκτυα τηλεπικοινωνίας ικανά να δέχονται, να αποκωδικοποιούν, και να χειρίζονται τις αυτόματες κλήσεις έκτακτης ανάγκης κ.λπ.). Αυτές οι πτυχές του ζητήματος και ο αντίκτυπός τους πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής εκ μέρους της Επιτροπής.

3.9. Σίγουρα έχει αποφασιστική σημασία, στο βαθμό που ευθυγραμμίζεται με την υλοποίηση ευφών υποδομών, η εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος «Galileo» που θα προσφέρει μια σειρά υπηρεσιών πλοήγησης και εντοπισμού θέσης και θα διευκολύνει την ανάπτυξη ενός ευρύτατου φάσματος καινοτόμων εφαρμογών από την άποψη της *e Safety*.

3.10. Προβλέπεται σημαντική αύξηση του κόστους αγοράς και χρήσης των οχημάτων ως συνέπεια της υιοθέτησης ευφών συστημάτων ασφαλείας. Πρόσθετα συστήματα ασφαλείας είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν όταν ο καταναλωτής είναι διατεθειμένος να τα πληρώσει. Θα είναι θεμελιώδες να αποδειχθεί στον καταναλωτή ότι το πρόσθετο κόστος μεταφράζεται σε μείωση του κινδύνου ατυχημάτων και των συνεπειών τους. Για το λόγο αυτό επίσης η επισήμανση και η σαφής ανάλυση των αιτιών των οδικών ατυχημάτων, που προβλέπεται από την ανακοίνωση και έχει ανατεθεί στο Φόρουμ *e Safety* είναι θεμελιώδεις. Ειδικότερα είναι αναγκαίο να οργανωθεί το σύστημα CARE ⁽¹⁾ ενσωματώνοντας σε αυτό τις αιτίες ατυχημάτων και τη σχετική ανάλυσή τους, ολοκληρωμένη, ει δυνατόν, με τα στοιχεία που έχουν συλλεγεί από ορισμένους κατασκευαστές αυτοκινήτων.

3.11. Ένα συγκεκριμένο παράδειγμα του προβλήματος της αύξησης του κόστους έχει ήδη προκύψει με την υπηρεσία *e-Call*: πολλές αυτοκινητοβιομηχανίες έχουν προσφέρει το σύστημα ως optionals των αυτοκινήτων τους (δηλαδή στις επιλογές) όμως η ζήτηση έως τώρα είναι περιορισμένη γιατί λίγοι χρήστες προτιμούνται να πληρώσουν για μια υπηρεσία που ελπίζουν ότι δεν θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσουν ποτέ. Η *e-Call*, που θεωρείται πρωταρχική δράση της ανακοίνωσης, μπορεί να αποτελέσει δοκιμή για όλο το πρόγραμμα. Μόνον η ευρεία αποδοχή του μέσου αυτού θα επιτρέψει τη μείωση του κόστους διαχείρισης του συστήματος και συνεπώς των τιμών που καταβάλλει ο καταναλωτής, καθιστώντας δυνατές τις οικονομίες κλίμακας και τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων προμηθευτών, ενώ παράλληλα αποφεύγονται οι μονοπωλιακές θέσεις.

3.12. Μια περαιτέρω αιτία αύξησης του κόστους μπορεί να αποτελέσει η αναγκαιότητα, εκ μέρους των υπηρεσιών παροχής βοήθειας, εξοπλισμού με ειδικές συσκευές διάγνωσης, επισκευής και δοκιμής. Από την άλλη πλευρά το γεγονός αυτό μπορεί να έχει και θετικά αποτελέσματα από τη στιγμή που θα αυξηθεί η επαγγελματικότητα των επισκευαστών και ενδέχεται να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

3.13. Ένα μέσο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για να ελαφρύνει το πρόβλημα είναι σίγουρα η παροχή κινήτρων, με τη μορφή μείωσης της φορολογίας ή/και των ασφαλιστικών τελών. Πάντως είναι απαραίτητη μια διαδικασία συνεννόησης μεταξύ των διαφόρων πλευρών.

3.14. Ωστόσο είναι αρκετά δύσκολο, εάν όχι απειλητικό, να θεωρηθεί ότι η γενικευμένη υιοθέτηση των ευφών συστημάτων ασφαλείας μπορεί να προκύψει αποκλειστικά από την ευαισθησία ή/και τα συμφέροντα των ιδιωτών, είτε πρόκειται για επιχειρήσεις κατασκευής ή για χρήστες. Θα πρέπει να αξιολογηθεί, εναλλακτικώς ή σε συνδυασμό με την υιοθέτηση σε εκούσια βάση, η νομική υποχρέωση εφαρμογής μέσω υποχρεωτικών κανόνων. Οι κανόνες αυτοί θα πρέπει να προβλέπουν την υποχρέωση υιοθέτησης ευφών συστημάτων ασφαλείας με βαθμιαίο και χρονικώς ευέλικτο τρόπο σύμφωνα με το κατάλληλο πρόγραμμα.

⁽¹⁾ Κοινοτική βάση δεδομένων για αυτοκινητικά δυστυχήματα: συλλέγει και καταρτίζει τα στοιχεία για τα οδικά ατυχήματα που τώρα παρέχονται από τα κράτη μέλη.

3.15. Δεδομένου ότι το κόστος της λειτουργίας της ασφάλειας θα επιβαρύνει εν πάση περιπτώσει τον πελάτη και τον φορολογούμενο, έχει ιδιαίτερη σημασία να είναι αξιόπιστος και αντικειμενικός ο υπολογισμός του κόστους-οφέλους.

4. Σύνοψη και συμπεράσματα

4.1. Μολονότι βρισκόμαστε ενώπιον μιας προγραμματικής ανακοίνωσης και συνεπώς δεν πρόκειται ακόμη για συγκεκριμένες και υποχρεωτικές δράσεις, τις οποίες η Επιτροπή θα μπορεί να καταρτίσει και να προτείνει στη συνέχεια, θεωρούμε ωστόσο σκόπιμο να επισημάνουμε ορισμένα σημεία τα οποία κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα πρέπει να είναι πάντοτε παρόντα κατά την ανάπτυξη του προγράμματος.

4.2. Το έγγραφο της Επιτροπής εκφράζει μία σαφή και πραγματική βούληση για την ανάπτυξη και την υιοθέτηση ευφών συστημάτων οδικής ασφάλειας. Πρέπει συνεπώς να γίνει δεκτό ευνοϊκά από τα ενδιαφερόμενα μέρη, κι αυτό γιατί δεν παύει να υπογραμμίζει ότι η οδική ασφάλεια είναι κοινή ευθύνη όλων των ενδιαφερομένων παραγόντων.

4.3. Ωστόσο, οι δηλώσεις που περιέχονται σε αυτό πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή βάσει ενός προγράμματος δράσης που θα πρέπει να προσδιοριστεί το συντομότερο δυνατό· πρέπει επιπλέον να τονισθεί περισσότερο η ανάγκη παρέμβασης στις οδικές υποδομές (νέες και πιο ασφαλείς αρτηρίες, εξάλειψη της κυκλοφοριακής συμφόρησης) καθώς και στις νέες ευφυείς υποδομές.

4.4. Είναι απαραίτητος ο σαφής προσδιορισμός και η ρύθμιση των ευθυνών σε περίπτωση ανεπαρκούς λειτουργίας των διατάξεων ασφαλείας.

4.5. Οι διαφορετικές αυτοκινητοβιομηχανίες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν λύσεις με ξεχωριστό τρόπο και σύμφωνα με τα κατάλληλα χρονοδιαγράμματα.

4.6. Αναμένεται σημαντική αύξηση του κόστους αγοράς και χρήσης των οχημάτων ως αποτέλεσμα της υιοθέτησης ευφών συστημάτων ασφαλείας. Αυτή η αύξηση του κόστους μπορεί να έχει επιπτώσεις στους πιο χαμηλούς τύπους αυτοκινήτων και να επιδεινώσει την αγοραστική ικανότητα των πιο ασθενών κοινωνικών στρωμάτων. Είναι αποφασιστική στην περίπτωση αυτή η έγκαιρη υιοθέτηση μέτρων ευαισθητοποίησης και παροχής κινήτρων ενώ, μεσοπρόθεσμα, πρέπει να αντιμετωπιστεί η νομική υποχρέωση όσον αφορά ορισμένα συστήματα ασφαλείας.

4.7. Τέλος είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία του προγράμματος ο ρόλος των κρατών μελών. Ο διάλογος που έχει ήδη ανοίξει με την Επιτροπή, την βιομηχανία και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να συνεχισθεί με την συμμετοχή των επιμέρους κρατών στην συνολική διαδικασία, από τις αρχικές φάσεις, βάσει σαφούς πολιτικής κατευθύνσεως. Χωρίς την τεχνική και οικονομική συμμετοχή των κρατών μελών το πρόγραμμα δεν θα έχει δυνατούς επιτυχίας.

Βρυξέλλες, 2 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την άδεια οδήγησης (αναδιατυπωμένη έκδοση)

[COM(2003) 621 τελικό — 2003/0252 (COD)]

(2004/C 112/09)

Στις 13 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 71 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του στις 2 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 99 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η κινητικότητα είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα για μεγάλο μέρος των Ευρωπαίων και αφορά όλες τις ηλικίες. Το μεγαλύτερο μέρος των Ευρωπαίων άνω των 18 διαθέτει άδεια οδήγησης. Για τους ανθρώπους αυτούς, η άδεια οδήγησης προσφέρει ένα είδος ελεύθερης πρόσβασης σε μια μηχανοκίνητη μορφή κινητικότητας. Ιδιαίτερα σε μια Ευρώπη ο πληθυσμός της οποίας γηράσκει ολοένα και περισσότερο, η κατοχή άδειας οδήγησης έχει συχνά καθοριστική σημασία για τις επαφές με τον έξω κόσμο, ακόμα και για την κάλυψη βασικών αναγκών. Έτσι, κάθε πρόταση για την θέσπιση ευρωπαϊκής οδηγίας για την άδεια οδήγησης αφορά στο σύνολο του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Κατά συνέπεια, δεν πρέπει να υποτιμάται η σημασία της.

1.2. Με τη θέσπιση νομοθεσίας για τις άδειες οδήγησης στον ΕΟΧ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να ενισχύσει την ελεύθερη διακίνηση των πολιτών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να περιορίσει τις δυνατότητες απάτης και να συμβάλει στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Όπως συνέβη και στο παρελθόν, οι στόχοι αυτοί θα εξακολουθήσουν να αποτελούν βασική επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη νομοθεσία που θα θεσπιστεί μελλοντικά στον τομέα αυτό.

1.3. Παρά τα μέτρα που θεσπίστηκαν τα τελευταία χρόνια, η νομική αβεβαιότητα των πολιτών της Κοινότητας μάλλον αυξήθηκε παρά μειώθηκε⁽¹⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό να πάψει να υφίσταται η κατάσταση αυτή, η οποία εμποδίζει την ελεύθερη διακίνηση των πολιτών. Η επιδίωξη εμπίπτει στο πλαίσιο των πολύ ευρύτερων στόχων που ορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην «ατζέντα της Λισσαβόνας», που είναι συγκεκριμένα η δημιουργία μιας 100 % λειτουργικής εσωτερικής αγοράς, στόχος στον οποίο συμπεριλαμβάνεται και ο ανταγωνισμός. Η Επιτροπή θεωρεί ότι με την άρση των τελευταίων εμποδίων για την άδεια οδήγησης, που είναι το αποτέλεσμα της προτεινόμενης οδηγίας, ολοκληρώνεται μια διαδικασία σταδιακής εναρμόνισης.

1.4. Παράλληλα με τις προσπάθειες που καταβάλλει για την καθολική, αμοιβαία αναγνώριση της άδειας οδήγησης με την οποία διευκολύνεται η ελεύθερη διακίνηση των πολιτών της Κοινότητας, η Επιτροπή προτείνει στην οδηγία συγκεκριμένες νομοθετικές τροποποιήσεις οι οποίες αναμένεται ότι θα έχουν θετική επίδραση στην οδική ασφάλεια. Τα μέτρα αυτά αφορούν στην καθιέρωση νέων κατηγοριών οχημάτων για την άδεια οδήγησης, τη σταδιακή πρόσβαση στις κατηγορίες αυτές, έτσι ώστε οι οδηγοί να έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρώτα εμπειρία με μικρότερες κατηγορίες οχημάτων, την εναρμόνιση της περιοδικότητας των ιατρικών ελέγχων για την ικανότητα οδήγησης, ενώ δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην πρόσβαση οδηγών με ειδικές ανάγκες στα μηχανοκίνητα μέσα μεταφοράς και θεσπίζονται βασικές προϋποθέσεις εκπαίδευσης για την άσκηση του επαγγέλματος του εξεταστή.

1.5. Ένα τρίτο, σημαντικό σημείο που περιλαμβάνεται στην παρούσα πρόταση είναι ο περιορισμός των δυνατοτήτων πλαστογράφησης της άδειας οδήγησης. Με την κατάργηση του υποδείγματος σε χαρτί και την αντικατάστασή του από άδεια οδήγησης πλαστικού τύπου, αφενός, και τον περιορισμό της διοικητικής ισχύος του, αφετέρου, επιδιώκεται η καθιέρωση εγγράφου το οποίο δεν θα μπορεί εύκολα να πλαστογραφηθεί.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους που επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την παρούσα πρόταση (βελτίωση της οδικής ασφάλειας, περιορισμός της δυνατότητας πλαστογράφησης και προαγωγή της ελεύθερης διακίνησης των πολιτών της Κοινότητας). Η πρόταση αυτή εναρμονίζεται με την γραμμή που καθόρισε η Επιτροπή όταν υιοθέτησε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την οδική ασφάλεια «Μείωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση του αριθμού των θυμάτων σε τροχαία ατυχήματα κατά το ήμισυ από σήμερα έως το 2010: ένα ζήτημα που μας αφορά όλους»⁽²⁾ και στη Λευκή Βίβλο που είχε εκδώσει προηγουμένως με τίτλο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών για το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»⁽³⁾.

⁽²⁾ COM(2003) 311 τελικό.

⁽³⁾ COM(2001) 370 τελικό — Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 168.

⁽¹⁾ Ερμηνεία της ανακοίνωσης σχετικά με την άδεια οδήγησης στην ΕΕ, ΕΕ C 77 της 28.3.2002, σ. 5.

2.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερος το γεγονός ότι, στην παρούσα πρόταση, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα στις μεταφορές και προτείνονται μέτρα που αφορούν στην προβληματική της οδικής ασφάλειας με επίκεντρο τον άνθρωπο. Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε σε σχέση με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης «Μείωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση του αριθμού των θυμάτων σε τροχαία ατυχήματα κατά το ήμισυ από σήμερα έως το 2010: ένα ζήτημα που μας αφορά όλους»⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη σημασία που έχει ο ανθρώπινος παράγοντας για την οδική ασφάλεια και αισθάνεται, συνεπώς, ιδιαίτερη ικανοποίηση που στην πρόταση της Επιτροπής δίνεται έμφαση σε αυτό το στοιχείο.

2.3. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι ορισμένα από τα μέτρα που προτείνονται έχουν σοβαρές συνέπειες για τους πολίτες των κρατών μελών (περιορισμένη διοικητική ισχύς της άδειας οδήγησης), για τους υποψήφιους οδηγούς και τους κατόχους αδειας οδήγησης για ορισμένες κατηγορίες οχημάτων (ιατρικοί έλεγχοι, σταδιακή πρόσβαση σε ορισμένες κατηγορίες, αύξηση του κατώτατου ορίου ηλικίας) και για τις σχολές οδηγών (νέες κατηγορίες, τροποποίηση των απαιτήσεων για τα οχήματα κατηγορίας Γ1 και Δ1). Οι αλλαγές αυτές δεν αναμένεται να κριθούν θετικά από όλους τους ενδιαφερόμενους και σε ορισμένες περιπτώσεις συνεπάγονται επιπλέον διοικητικό φόρτο και αύξηση του κόστους. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις συνέπειες της οδηγίας και συνιστά στην Επιτροπή να προβλέψει μια επαρκή μεταβατική περίοδο μέχρι να τεθούν σε ισχύ τα μέτρα που περιλαμβάνονται στην παρούσα οδηγία. Η άποψη της απορρέει, εκτός άλλων, από το γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένα κράτη μέλη στα οποία οι αλλαγές που επιβάλλονται με την οδηγία 91/439/ΕΟΚ⁽²⁾ έγιναν πολύ πρόσφατα. Αυτό δεν εμποδίζει την ΕΟΚΕ να εκφέρει μια εν γένει θετική γνώμη για τα μέτρα που προτείνονται με την παρούσα οδηγία, κάνοντας ορισμένες κριτικές παρατηρήσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον περιορισμό της διοικητικής ισχύος της άδειας οδήγησης. Συμφωνεί επίσης με την άποψη ότι έτσι προάγεται η ελεύθερη διακίνηση των πολιτών της Κοινότητας και περιορίζεται η δυνατότητα πλαστογράφησης του εγγράφου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι της γνώμης ότι, όσον αφορά στις άδειες οδήγησης που κυκλοφορούν ήδη, δεν είναι απαραίτητο να επιβληθεί περιορισμός της διοικητικής ισχύος. Το επιχείρημα που χρησιμοποιεί είναι ότι, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να ανακαλέσουν τις παλαιές άδειες οδήγησης οι οποίες δεν είναι πλέον ασφαλείς όσον αφορά στην πλαστογράφηση. Η ΕΟΚΕ θέτει ορισμένα ερωτηματικά σε σχέση με αυτή την μερική απαλλαγή, επειδή κατ' αυτό τον τρόπο η διάρκεια της πραγματικής μεταβατικής περιόδου για ορισμένα κράτη μέλη θα είναι περισσότερο από 50 χρόνια. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί το άρθρο 3.2, ώστε να υπάρχει περισσότερη νομική ασφάλεια όσον αφορά στην ανταλλαγή των παλαιών υποδείγματος άδειας οδήγησης που δεν πληρούν πλέον τις προϋποθέσεις για τον αποκλεισμό της πλαστογράφησης. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με την αντικατάσταση στο άρθρο αυτό της φράσης «Ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά» από τη φράση «Απαιτείται η

έγκριση της Επιτροπής». Η άποψη αυτή προκύπτει, εκτός άλλων, από το γεγονός ότι, σε ορισμένες χώρες, η άδεια οδήγησης χρησιμοποιείται και ως ταυτότητα. Αυτό σημαίνει ότι ο αποκλεισμός της πλαστογράφησης έχει καθοριστική σημασία.

3.2. Η ΕΟΚΕ κρίνει θετικά την πρόταση της Επιτροπής να αντικατασταθούν τα χάρτινα υποδείγματα άδειας οδήγησης από πλαστική κάρτα στην οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να ενσωματωθεί μικροκύκλωμα. Κατά τη γνώμη της, αυτό προωθεί την καθιέρωση ενιαίου υποδείγματος στα κράτη μέλη και περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα πλαστογράφησης. Ταυτόχρονα, συνιστά να γίνουν ακόμη περισσότερα για να αποκλειστεί η δυνατότητα πλαστογράφησης και προτείνει να οριστούν για το έγγραφο αυτό τα καλύτερα δυνατά πρότυπα ασφαλείας, ανάλογα με αυτά που ισχύουν, παραδείγματος χάριν, για τα διαβατήρια.

3.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με την επιδίωξη να εναρμονιστούν οι ιατρικοί έλεγχοι για τους κατόχους αδειών οδήγησης της ομάδας 2. Πρέπει να εναρμονιστούν σε κοινοτική κλίμακα τόσο η περιοδικότητα όσο και το περιεχόμενο των εν λόγω ιατρικών ελέγχων, έτσι ώστε να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ προβληματίζεται, ωστόσο, με την εξίσωση της υποχρεωτικής υποβολής σε ιατρικό έλεγχο των «μεγάλων» κατηγοριών Γ και Δ (φορτηγά οχήματα και λεωφορεία) και των «μικρών» Γ1 και Δ1. Κατά τη γνώμη της, η συχνότητα των ιατρικών ελέγχων για τις κατηγορίες Γ1 και Δ1 θα πρέπει να είναι χαμηλότερη. Επίσης, πιστεύει ότι θα ήταν καλό να υπαχθούν στην υποχρέωση αυτή επαγγελματίες οδηγοί οι οποίοι, με τον ορισμό του οχήματός τους, συμπεριλαμβάνονται στην ομάδα 1. Αυτό θα μπορούσε, για παράδειγμα, να ισχύει για τους οδηγούς ταξί.

3.4. Σύμφωνα με την παρούσα πρόταση της Επιτροπής, σε αντίθεση με το παρελθόν, τα κράτη μέλη δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να εκδίδουν άδειες οδήγησης περιορισμένης ισχύος με βάση ιατρική γνωμάτευση. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η αρμοδιότητα αυτή πρέπει να διατηρηθεί.

3.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απόλυτα με την προτεινόμενη, νέα κατηγοριοποίηση των οχημάτων για την έκδοση άδειας οδήγησης. Η καθιέρωση κατηγορίας άδειας οδήγησης ΑΜ, καθώς και η υποχρεωτική καθιέρωση του ελαφρού μοτοποδηλάτου (Α1) σε ηλικία 16 ετών θα λύσουν μεγάλο μέρος των προβλημάτων που σχετίζονται με αυτά τα ελαφρού τύπου δίκυκλα. Κυρίως λόγω του ότι προσφέρεται πλέον στα κράτη μέλη μια εναλλακτική λύση στους δεκαεξάχρονους για την περίπτωση των ευάλωτων στα τροχαία μοτοποδηλάτων, με την εντατικοποίηση της εκπαίδευσης και την υποχρεωτική υποβολή σε θεωρητικές και πρακτικές εξετάσεις, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα υπάρξει θετικός αντίκτυπος όσον αφορά στην οδική ασφάλεια. Επίσης, η περαιτέρω διάκριση που γίνεται μεταξύ των κατηγοριών Α2 και Α, συνδυαζόμενη από την υποχρέωση υποβολής σε νέα εξέταση για την απόδειξη της ικανότητας οδήγησης, και η αύξηση των ορίων ηλικίας, είναι μέτρα που υπόσχονται πολλές βελτιώσεις στην περίπτωση μιας κατηγορίας οχημάτων που έχει ένα δυσανάλογα υψηλό μερίδιο στις στατιστικές ατυχημάτων.

⁽¹⁾ ΕΟΚΕ 1608/2003, 10.12.2003.

⁽²⁾ ΕΕ L 237 της 24.8.1991.

3.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απόλυτα με το νέο ορισμό των κατηγοριών οχημάτων Γ1 και Δ1, με μέγιστο επιτρεπόμενο όριο βάρους 6 000 kg αντί του αρχικού 7 500 kg. Αξίζει να τονιστεί ιδιαίτε- ρως το γεγονός ότι, με το μέτρο αυτό, αξιοποιούνται καλύτερα τα τεχνικά χαρακτηριστικά του οχήματος. Θετικά κρίνεται και η ισοδυ- ναμία των οχημάτων Γ1 και Δ1. Αυτό δεν υπονομεύει την οδική ασφάλεια, επειδή τα οχήματα αυτών των δύο κατηγοριών έχουν τις ίδιες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτουν, για παράδειγμα, το ίδιο σύστημα πέδησης. Το ανώτατο όριο των 6 000 kg αντιστοιχεί στη μετάβαση σε άλλες τεχνικές προδιαγραφές, για τις οποίες ισχύει, για παράδειγμα, άλλο σύστημα πέδησης. Συνεπώς, ένας οδηγός οχήματος κατηγορίας Γ1 είναι ικανός να οδηγήσει και όχημα κατη- γορίας Δ1. Ταυτόχρονα, η προαναφερθείσα ισοδυναμία αυξάνει την ελευθερία και τις δυνατότητες των οδηγών αυτών των οχημάτων.

3.7. Η υποχρεωτική καθιέρωση των «μικρών» κατηγοριών Γ1 και Δ1, η οποία είχε προαιρετικό χαρακτήρα στην προηγούμενη οδηγία για την άδεια οδήγησης (91/439/ΕΟΚ), επιδρά κατά την άποψη της ΕΟΚΕ εξίσου θετικά στην οδική ασφάλεια, κυρίως στις πόλεις. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι θα σημειωθεί διαρκής αύξηση της χρήσης αυτών των κατηγοριών οχημάτων για την παράδοση εμπορευμάτων και την μεταφορά προσώπων εντός των ορίων μιας πόλης. Αυτό σημαίνει ότι τα «μεγάλα» οχήματα δεν θα χρειάζεται πλέον να διασχίζουν τα κέντρα των πόλεων αυτών, γεγονός το οποίο θα έχει θετικό αντίκτυπο για τον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την άποψη της οδικής ασφάλειας όσο και από την άποψη της εκπομπής ρύπων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει όμως ότι, για να επιτευχθεί αυτό, οι εν λόγω κατηγορίες οχημάτων θα πρέπει να καταστούν ελκυστικότερες, για παράδειγμα, με την μείωση της συχνότητας των ιατρικών ελέγχων για τις κατηγορίες Γ και Δ.

3.8. Η ΕΟΚΕ αισθάνεται ικανοποίηση για τη διασαφήνιση του ορισμού της κατηγορίας οχημάτων Β+Ε. Ο νέος ορισμός δια- σαφινίζει εν μέρει την κατάσταση στην κατηγορία αυτή υπάγοντας στην κατηγορία άδειας οδήγησης Β+Ε κάθε ρυμουλκούμενο με μέγιστη μάζα 750 kg. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει όλως ιδιαίτε- ρως τη διευκρίνιση αυτή, τόσο από την άποψη των πολιτών όσο και από την άποψη της εφαρμογής του νόμου.

3.9. Αντιθέτως, ο ορισμός των οχημάτων κατηγορίας Β+Ε και Γ1+Ε πρέπει να διασαφηνιστεί περισσότερο. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι ιδιαίτερα προβληματικός είναι ο ορισμός της κατηγο- ρίας Γ1+Ε, επειδή η μέγιστη επιτρεπόμενη μάζα του ρυμουλκούμε- νου εξαρτάται από τη μέγιστη επιτρεπόμενη μάζα του έλκοντος οχήματος. Αυτό σημαίνει ότι, στην περίπτωση αυτής της κατηγο- ρίας άδειας οδήγησης, επιτρέπεται η κυκλοφορία μόνο με πάρα πολύ ελαφρά ρυμουλκούμενα, ενώ στην περίπτωση της κατηγορίας αδειας οδήγησης Β+Ε μπορούν να χρησιμοποιούνται πολύ βαρύ- τερα ρυμουλκούμενα. Για παράδειγμα, ο σημερινός και ο προτεινό- μενος, νέος ορισμός, λόγω της κατανομής του βάρους, δεν επιτρέ- πουν στην πράξη το συνδυασμό έλκοντος οχήματος και ρυμουλ- κούμενου στην κατηγορία Γ1+Ε, ενώ αυτό είναι δυνατόν για την κατηγορία Β+Ε. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ανεπιθύμητο ακριβώς αυτό το συν-δυασμό έλκοντος οχήματος και ρυμουλκούμενου για την κατη- γορία άδειας οδήγησης Β+Ε. Κατά τη γνώμη της, ο συνδυασμός αυτός θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο για τις επαγγελματικές μετα- φορές και θα ήταν προτιμότερο να υπαχθεί στην κατηγορία Γ1+Ε, πράγμα το οποίο δεν είναι δυνατόν με τον ορισμό που προτείνεται σήμερα.

3.10. Με βάση τα προαναφερθέντα, η ΕΟΚΕ προτείνει να επανε- ξεταστούν οι ορισμοί των κατηγοριών ρυμουλκούμενων. Μια πιθανή επιλογή, η οποία διασαφινίζει περισσότερο την κατάσταση από την άποψη των πολιτών και των αρμοδίων για την τήρηση του νόμου και βελτιώνει την οδική ασφάλεια, θα ήταν να οριστούν οι κατηγορίες ρυμουλκούμενων ανεξάρτητα από το βάρος του έλκον- τος οχήματος, με τον παράλληλο προσδιορισμό όχι μόνο του κατώ- τατου, αλλά και του ανώτατου ορίου βάρους.

3.11. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, με τον ορισμό που προτείνει η Επιτροπή για την κατηγορία οχημάτων Β+Ε, καθιερών- νονται ενδεχομένως πολύ υψηλές απαιτήσεις για τους κατόχους τροχόσπιτων. Με βάση τον τρέχοντα ορισμό για την κατηγορία οχημάτων Β, τα περισσότερα τροχόσπιτα μπορούν να μεταφέρονται με άδεια οδήγησης κατηγορίας Β. Με την πρόταση της Επιτροπής, το δικαίωμα αυτό καταργείται εντελώς για τους νέους οδηγούς και όλα τα τροχόσπιτα υπάγονται στην κατηγορία άδειας οδήγησης Β+Ε, με την υποχρέωση υποβολής σε εξετάσεις. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις πιθανές συνέπειες της πρότασης αυτής για τη βιομη- χανία και προτείνει, για λόγους που σχετίζονται με την οδική ασφά- λεια, να καθιερωθεί υποχρεωτική μονοήμερη εκπαίδευση για ορισμένα είδη ρυμουλκούμενων, στα οποία θα συμπεριλαμβάνεται μεγάλο μέρος των τροχόσπιτων. Το γεγονός ότι κάποιος παρακο- λούθησε την εκπαίδευση αυτή θα μπορούσε να επισημαίνεται στην άδεια οδήγησης με έναν κωδικό. Η ΕΟΚΕ προτείνει να χρησιμοποιεί- ται για το σκοπό αυτό ο κωδικός 96.

3.12. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στην κατηγορία άδειας οδήγησης Β (μικρά λεωφορεία) υπάρχουν πολλοί οδηγοί που πραγματοποιούν επαγγελματικές μεταφορές και ότι στην προτεινόμενη οδηγία δεν συμπεριλαμβάνονται πρόσθετα μέτρα για να περιοριστεί η υψηλή συχνότητα συμμετοχής αυτής της κατηγορίας σε τροχαία (!). Αυτό σημαίνει ότι, προς το παρόν, αυτή η κατηγορία οδηγών δεν υπάγε- ται στους κανόνες που ισχύουν για το χρόνο οδήγησης και ανάπαυσης, ούτε για την επαγγελματική ικανότητα και ότι τα οχήματα αυτά δεν διαθέτουν υποχρεωτικά συσκευές για τον περιο- ρισμό της ταχύτητας («κόφτες»). Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα για τα μικρά λεωφορεία (white vans) με μέγιστη επιτρεπόμενη μάζα κατώ- τερη των 3 500 kg και την ανασφάλεια που προξενεί ο κλάδος αυτός στους δρόμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα επιθυμούσε δε να θεσπιστούν εκ μέρους της Επιτροπής μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης που επικρατεί σ' αυτό τον κλάδο. Υπάρχουν πολλές επιλογές. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η καλύτερη απ' όλες θα ήταν να υποχρεωθούν οι οδηγοί όλων των οχημάτων με μέγιστη επιτρεπό- μενη μάζα κάτω των 3 500 kg και ωφέλιμο φορτίο κάτω των 1 000 kg να αποκτήσουν άδεια οδήγησης Γ1. Έτσι, θα χαρακτηρί- ζονται αυτομάτως ως επαγγελματίες οδηγοί και θα χαιρούν της ανάλογης μεταχείρισης. Με τον ορισμό αυτό, οι οδηγοί των εν λόγω οχημάτων θα είναι υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/59/ΕΟΚ και να μεριμνούν για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και την περιοδική τους μετεκπαί- δευση. Παρομοίως, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα σημειωνόταν πρόοδος αν οι επαγγελματίες οδηγοί της ομάδας 1, όπως οι οδηγοί μικρών λεωφορείων, ταξί και ασθενοφόρων, υπάγονταν στο ίδιο καθεστώς ιατρικών ελέγχων όπως οι επαγγελματίες οδηγοί της ομάδας 2 (φορτηγά οχήματα, λεωφορεία).

(!) Για την κατάσταση στις Κάτω Χώρες, βλ. επε, εκτός άλλων, Ing. C. Schoon, Ontwikkelingen in parkomvang en onveiligheid bestelau- to's. Een verkenning binnen het thema Voertuigveiligheid van het SWOV-jaarprogramma 2000-2001. Έκδοση αριθ. R-2001-33; Ing. A.A. Kampen, Onveiligheid van Bestel- en Vrachtauto's binnen de bebouwde kom. Έκδοση αριθ. R 97-53 SWOV. Στη μελέτη αυτή προκύπτει ότι τα μικρά λεωφορεία είναι η μόνη κατηγορία οχημάτων που ακολουθεί σταθερά ανιούσα πορεία όσον αφορά στην εμπλοκή της σε τροχαία. Με βάση το 100, το 1984, αυξήθηκε σε 138, το 2002, ενώ όλες οι άλλες κατηγορίες ευρίσκονταν την ίδια χρονιά κάτω του 85.

3.13. Με βάση τα προαναφερθέντα, η ΕΟΚΕ προτείνει να υιοθετηθούν για τις κατηγορίες άδειας οδήγησης B, B+E, Γ1 και Γ1+E οι ακόλουθοι ορισμοί:

Κατηγορία άδειας οδήγησης	Μέγιστη επιτρεπόμενη μάζα έλκοντος οχήματος	Μέγιστο ωφέλιμο φορτίο έλκοντος οχήματος	Μέγιστη επιτρεπόμενη μάζα ρυμουλκούμενου
B	< 3 500 kg	< 1 000 kg	< 750 kg
B+ εκπαίδευση + κωδικός στην άδεια οδήγησης	< 3 500 kg	< 1 000 kg	> 750 kg· < 1 400 kg· μέγιστο μήκος ρυμουλκούμενου 7 m
B+E	< 3 500 kg	< 1 000 kg	> 750 kg· < 3 500 kg· συνδυασμός < 7 000 kg· μέγιστο μήκος ρυμουλκούμενου 7 m
Γ1	< 3 500 kg	> 1 000 kg	< 750 kg
Γ1	> 3 500 kg· < 6 000 kg	Δεν ισχύει	< 750 kg
Γ1+E	> 3 500 kg· < 6 000 kg	Δεν ισχύει	> 750 kg· συνδυασμός < 12 000 kg

3.14. Η ΕΟΚΕ τρέφει ορισμένες επιφυλάξεις για τη δυνατότητα που προσφέρεται στα κράτη μέλη να μειώσουν το κατώτατο όριο ηλικίας για την απόκτηση άδειας οδήγησης, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2. Ούτε στην αιτιολογική έκθεση, ούτε στο ίδιο το άρθρο γίνεται μια διάκριση με βάση την πρακτική που εφαρμόζει το κάθε κράτος μέλος στον τομέα αυτό. Υπάρχουν τρεις μέθοδοι διάκρισης κατά τη μείωση του ορίου ηλικίας:

- α) αυτές που αφορούν την ίδια την έκδοση της άδειας οδήγησης, όπως συμβαίνει, π.χ., στην Ιρλανδία και το ΗΒ·
- β) αυτές που αφορούν μόνο την εκπαιδευτική κατάσταση, όπως συμβαίνει, π.χ., στη Γαλλία και τη Σουηδία·
- γ) αυτές που αφορούν την εκπαίδευση, με την έκδοση άδειας οδήγησης που στην αρχή ισχύει μόνο στη χώρα που την εκδίδει, όπως συμβαίνει, π.χ., στην Αυστρία και σε ορισμένα κρατίδια της ΟΔΓ.

3.15. Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με την ισοδυναμία των κατηγοριών οχημάτων B και A1, όπως συμβαίνει στην οδηγία 91/439/ΕΟΚ, την οποία η Επιτροπή δεν έχει την πρόθεση να τροποποιήσει. Πιστεύει δε ότι το μέτρο αυτό μπορεί μεν να αυξάνει την ελευθερία και τις δυνατότητες των οδηγών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσεως, δεν εξυπηρετεί όμως ταυτόχρονα την οδική ασφάλεια. Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε χώρες στις οποίες ισχύει μια παρόμοια ισοδυναμία, προκύπτει ότι ο αριθμός των ατυχημάτων για αυτή την κατηγορία δικύκλων επηρεάζεται αρνητικά. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι χρειάζεται ξεχωριστή εκπαίδευση και εξέταση για κάθε είδος οχήματος. Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσε να απο-

δεχθεί την ισοδυναμία της άδειας οδήγησης B και της κατηγορίας μοτοποδηλάτου AM. Οι εξετάσεις για την κατηγορία οχήματος AM αποτελούνται μόνο από ένα θεωρητικό σκέλος, στο οποίο εξετάζονται κατά μεγάλο μέρος οι ίδιες γνώσεις με αυτές που απαιτούνται για την απόκτηση άδειας οδήγησης B.

3.16. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εναρμόνιση των βασικών προσόντων των εξεταστών που είναι υπεύθυνοι για την εξέταση των υποψηφίων οδηγών, όπως προτείνεται από την Επιτροπή. Για να μπορεί πραγματικά να γίνει λόγος για εναρμόνιση σε επίπεδο Κοινότητας, πρέπει να ισχύουν παντού οι ίδιες προϋποθέσεις για τους υποψηφίους οδηγούς. Στην περίπτωση αυτή, είναι ευνόητο ότι εκείνοι που κρίνουν εάν και κατά πόσο ένας υποψήφιος πληροί τις προϋποθέσεις αυτές πρέπει να εφαρμόζουν επίσης εναρμονισμένους κανόνες.

4. Περίληψη και συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί όλως ιδιαίτερος την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ταυτόχρονα, κάνει μερικές κριτικές παρατηρήσεις όσον αφορά το περιεχόμενο ορισμένων μέτρων.

4.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ιδιαίτερος την έμφαση που δίνεται στην πρόταση οδηγίας στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας από την άποψη του ανθρώπινου παράγοντα, με ορισμένες αλλαγές που επιφέρονται στο καθεστώς, χωρίς να υποτιμά τους άλλους στόχους της οδηγίας (ελεύθερη διακίνηση των πολιτών και περιορισμός της δυνατότητας πλαστογράφησης).

4.3. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην αντίσταση που αναμένεται να προσκρούσουν τα προτεινόμενα μέτρα σε ορισμένα κράτη μέλη και ορισμένες ομάδες στις οποίες απευθύνονται. Ένα μεγάλο μέρος των αντιρρήσεων αυτών μπορεί να αρθεί με την παροχή επαρκούς προθεσμίας για την εισαγωγή των μέτρων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αυτή πρέπει να αναβληθεί επ' αόριστον. Εάν ληφθούν υπόψη τα νέα μέτρα που προτείνονται για τις κατηγορίες οχημάτων Γ, Γ1, Δ και Δ1 και για τις κατηγορίες των ρυμουλκούμενων τους, καθώς και η οδηγία 2003/59/ΕΟΚ σχετικά με την ικανότητα των επαγγελματιών οδηγών που υιοθετήθηκε πρόσφατα από την Επιτροπή και το Συμβούλιο, θεωρείται ότι η ταυτόχρονη εφαρμογή τμημάτων της οδηγίας αυτής θα ωφελοούσε πολλά κράτη.

4.4. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο πρόβλημα του υψηλού ποσοστού συμμετοχής σε ατυχήματα που έχουν οι επαγγελματίες οδηγοί με άδεια οδήγησης κατηγορίας Β. Για το λόγο αυτό, θα επικρατούσε με θέρμη οποιαδήποτε πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την θέσπιση μέτρων για αυτή την κατηγορία οδηγών.

4.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά να επανεξεταστεί ο ορισμός των κατηγοριών ρυμουλκούμενων Β+Ε και Γ1+Ε. Η ασάφεια που προκαλεί ο ορισμός που προτείνεται, η προβληματική ως προς την κατανομή του βάρους για την άδεια οδήγησης κατηγορίας Γ1+Ε, καθώς και η ανισότητα που υπάρχει μεταξύ των αδειών οδήγησης κατηγορίας Β+Ε και Γ1+Ε αποτελούν κατά την γνώμη της ΕΟΚΕ αφορμή για να γίνει μια κριτική παρατήρηση για την παρούσα πρόταση.

4.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ισοδυναμία των αδειών οδήγησης κατηγορίας Γ1 και Δ1. Αντιθέτως, η γνώμη της δεν είναι θετική όσον αφορά τις αναμενόμενες συνέπειες της ισοδυναμίας των αδειών οδήγησης κατηγορίας Β και Α1. Παρ' όλο που γνωρίζει ότι σε ορισμένα κράτη μέλη η ισοδυναμία αυτή είναι ήδη γεγονός, εκφράζει την ανησυχία της για τις συνέπειες του μέτρου.

4.7. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν την αρμοδιότητα να εκδίδουν άδειες οδήγησης περιορισμένης ισχύος με βάση ιατρική γνωμάτευση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί υποχρέωσης διατηρήσεως ενός ελαχίστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη (κωδικοποιημένη έκδοση)

[COM(2004) 35 τελικό — 2004/0004 (CNS)]

(2004/C 112/10)

Στις 10 Μαρτίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 100 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Wilkinson.

Κατά την 407η σύνοδο ολομελείας της, της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Δεδομένης της σημασίας της σαφήνειας και διαφάνειας του κοινοτικού δικαίου, το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και η Επιτροπή έχουν τονίσει την ανάγκη συχνής κωδικοποίησης των τροποποιημένων πράξεων βάσει συμπεφωνημένης και ταχείας διαδικασίας. Κατά τη διαδικασία αυτή, δεν επιτρέπονται αλλαγές επί της ουσίας ⁽¹⁾.
2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και ενθαρρύνει τις προσπάθειες απλοποίησης του κοινοτικού κεκτημένου και κυρίως τις διαδικασίες ενοποίησης και κωδικοποίησης του ισχύοντος δικαίου. Οι προσπάθειες αυτές συμβάλλουν στην ορθή δημοκρατική διακυβέρνηση εφόσον διευκολύνουν την κατανόηση του κοινοτικού κεκτημένου και την ορθή εφαρμογή του.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Σχετικά με την ουσία του θέματος, βλέπε ΕΕ C 133 της 6.6.2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση

[COM(2003) 550 τελικό — 2003/0210 (COD)]

(2004/C 112/11)

Στις 3 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 175 παράγραφος 1 της συνθήκης, περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας SANCHEZ MIGUEL.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 97 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η έναρξη της ισχύος της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα ⁽¹⁾ καθιστά αναγκαίο να υιοθετηθούν οι κανόνες ανάπτυξης του κανονιστικού περιεχομένου της προκειμένου να επιτευχθεί ολοκληρωτικά ο κύριος στόχος, που αφορά στην προστασία του ευρωπαϊκού υδάτινου περιβάλλοντος. Έχουν υποβληθεί διάφορες προτάσεις ⁽²⁾ που πραγματεύονται συγκεκριμένες πτυχές της προστασίας των υδάτων και ειδικότερα η οδηγία που θεσπίζει κατάλογο των πρωταρχικών ουσιών, στα πλαίσια της πολιτικής των υδάτων ⁽³⁾, πράγμα που έχει μεγάλη σημασία για την αντιμετώπιση της ρύπανσης των υπογείων υδάτων.

1.2. Σήμερα η προστασία των υπογείων υδάτων διέπεται σε γενικές γραμμές από την οδηγία 80/68/ΕΟΚ ⁽⁴⁾ που καθορίζει τις επικίνδυνες ουσίες που ρυπαίνουν τα εν λόγω ύδατα, και το άρθρο 17 οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, που αποτελεί την βασικό κανόνα για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης αυτού του στοιχείου του περιβάλλοντος.

1.3. Η σημασία των υπογείων υδάτων έχει αποδειχθεί εξ όσων αναφέρθηκαν, όχι μόνο ως ζωτική πηγή για τον εφοδιασμό των νοικοκυριών και διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες, αλλά και ως διορθωτικός παράγοντας των επιφανειακών υδάτων. Για το λόγο αυτό, το ζήτημα της προστασίας τους πρέπει να θεωρηθεί εκ νέου, δεδομένου ότι, εκτός από την άμεση ρύπανση που πλήττει τα υπόγεια ύδατα, υπάρχει και η διάχυτη ρύπανση η οποία είναι συνέπεια διαφόρων διαδικασιών (έκπλυση, στράγγισμα διαφόρων ρύπων κ.λπ.) επί σειρά ετών που έχουν αυξανόμενη και καθοριστική επίπτωση στην απώλεια ποιότητας και στην φθορά των υδάτινων πόρων.

⁽¹⁾ ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 72.

⁽²⁾ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση καταλόγου πρωταρχικών ουσιών στα πλαίσια της πολιτικής των υδάτων. COM(2000)47 τελ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με θέμα: Πολιτική τιμολόγησης και πολιτική για την αειφορία των υδάτινων πόρων COM(2000) 477 τελικό.

⁽³⁾ COM(2003) 847 τελικό. Κωδικοποιήθηκε στις 7.1.2004 και αναφέρεται στους υδάτινους πόρους της Κοινότητας. Δεν περιλαμβάνει, όμως, τα υπόγεια ύδατα.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 20 της 26.1.1980, σ. 43.

1.4. Η προστασία των υπογείων υδάτων πρέπει να αποτελέσει έναν από τους κυριότερους στόχους της ευρωπαϊκής νομοθεσίας προκειμένου να διορθωθεί η κατάσταση της σημερινής ρύπανσης και να προληφθούν οι μελλοντικές ρυπάνσεις. Η ρύπανση των υδάτων αποτελεί πρόβλημα η επίλυση του οποίου είναι δύσκολη και δαπανηρή. Οι συνέπειες στην άντληση πόσιμου ύδατος είναι σημαντικές και, για το λόγο αυτό, η αύξηση της προστασίας των υπογείων υδάτων είναι βασικός στόχος οποιουδήποτε κανόνα προστασίας όχι μόνο των υδάτων αλλά και της ανθρώπινης υγείας και της ποιότητας ζωής των πολιτών.

1.5. Από τη στιγμή της έναρξης της ισχύος της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, το άρθρο 17 είναι ο βασικός κανόνας που θεσπίζει την προστασία αυτού του τύπου υδάτων από τη ρύπανση, εντός του γενικού πλαισίου ρύθμισης όλων των κοινοτικών υδάτων. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι, επειδή πρόκειται για μέσο που επηρεάζεται και από άλλες κοινοτικές πολιτικές, όπως η ΚΓΠ, η βιομηχανική πολιτική, η πολιτική σχετικά με την υγεία, κ.λπ. ισχύουν ως προς αυτό και οι κανόνες σχετικά με συγκεκριμένες πτυχές της προστασίας, όπως, π.χ., οι κανόνες για τα πόσιμα ύδατα ⁽⁵⁾, τα αζωτούχα λιπάσματα ⁽⁶⁾, τα φυτοφάρμακα ⁽⁷⁾, τα βιοκτόνα ⁽⁸⁾, κ.λπ..

2. Κύρια σημεία της πρότασης

2.1. Η υπό εξέταση πρόταση υποβάλλεται λόγω της απαίτησης του άρθρου 17 για την υιοθέτηση ειδικών μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπογείων υδάτων με στόχο να επιτευχθεί η καλή χημική κατάστασή τους. Τα εν λόγω μέτρα πρέπει να έχουν υιοθετηθεί το αργότερο δύο χρόνια πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα (2006). Ωστόσο, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι οι κανόνες της υπό εξέταση πρότασης οδηγίας εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα έτσι ώστε δεν είναι απαραίτητη η επανάληψη ορισμένων διατάξεων της οδηγίας πλαίσιο και, ειδικότερα, σε ό,τι αναφέρεται στους περιβαλλοντικούς στόχους, στη συντονισμό της διοίκησης των αρχών των λεκανών απορροής, οι οποίες πρέπει να διαθέτουν την απογραφή των αποθεμάτων υπογείων υδάτων, και τον προσδιορισμό των ζωνών άντλησης ύδατος για ανθρώπινη χρήση καθώς και τις περιμέτρους προστασίας, στις διατάξεις για την ενημέρωση και τη δημόσια διαβούλευση με τους ενδιαφερομένους κ.λπ..

⁽⁵⁾ Τροποποιημένη οδηγία 98/83 ΕΚ (ΕΕ L 330 της 5.12.1998, σ. 32).

⁽⁶⁾ Οδηγία 91/76 ΕΟΚ (ΕΕ L 375 της 31.12.1991, σ. 1).

⁽⁷⁾ Τροποποιημένη οδηγία 98/47/ΕΚ (ΕΕ L 191 της 7.7.1998, σ. 50).

⁽⁸⁾ Οδηγία 98/8/ ΕΚ (ΕΕ L 123 της 24.4.1998 σ. 1).

2.2. Ο γενικός στόχος της πρότασης είναι η θέσπιση ειδικών μέτρων πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης των υπογείων υδάτων μέσω των ακόλουθων κριτηρίων:

— Εκτίμηση της καλής χημικής κατάστασης των υπογείων υδάτων

— Προσδιορισμός των τάσεων σημαντικής και σταθερής αύξησης της συγκέντρωσης ρύπων και προσδιορισμός των σημείων αφετηρίας για την αναστροφή της τάσεως.

2.3. Προσδιορίζονται οι συνθήκες στις οποίες τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίζουν τις τιμές κατωφλίου για κάθε έναν από τους ρύπους που περιέχονται στο παράρτημα III, με τρόπο ώστε να αποτελέσουν αναφορά για ενδεχόμενη αναθεώρηση της κατάστασης των υπογείων υδάτων, σύμφωνα με ό,τι θεσπίζεται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα.

2.4. Προστίθεται η απαίτηση να προσδιορίσουν τα κράτη μέλη νέα μέτρα πρόληψης και περιορισμού (εκτός από όσα περιέχονται στην οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα) των έμμεσων ρίψεων στα υπόγεια ύδατα οι οποίες έχουν επιπτώσεις στην καλή χημική κατάστασή τους.

2.5. Στα παραρτήματα προσδιορίζονται οι κανόνες ποιότητας, η διαδικασία εκτίμησης της γενικής κατάστασης και των τιμών κατωφλίου των ρύπων των υπόγειων υδάτων. Πρέπει να επισημανθεί το περιεχόμενο του παραρτήματος IV, στο οποίο θεσπίζεται ο προσδιορισμός και η αναστροφή των τάσεων σημαντικής και σταθερής αύξησης της ρύπανσης των υδάτων αυτών, που πρέπει να καθοριστούν από τα κράτη μέλη.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1. Η παρούσα πρόταση οδηγίας κρίνεται θετική δεδομένου ότι η κατάρτισή της έγινε μετά από διαβουλεύσεις και συζητήσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η ΕΟΚΕ ειδικότερα θεωρεί θετικό το περιεχόμενο της διότι προϋποθέτει την θέσπιση μιας νέας μεθοδολογίας για την ανάλυση της κατάστασης των υπογείων υδάτων σε σύγκριση με την οδηγία 80/60-8/ΕΟΚ. Έτσι, το κριτήριο της ενσωμάτωσης του συνόλου της πολιτικής για τα ύδατα στα σχέδια διαχείρισης των ποταμών, που απαιτεί την καταγραφή των μαζών των υπογείων υδάτων, μπορεί να προσαρμόζεται στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά των μέτρων που υιοθετούνται.

3.2. Ωστόσο, μπορεί να θεωρηθεί περιοριστική η αναφορά των ρύπων που έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα των υδάτων αυτών, δεδομένου ότι μπορεί μεν να περιέχεται μία μεγάλη αναλογία αζωτούχων και φυτοφαρμάκων, ωστόσο πρέπει να εξετασθούν και οι επιπτώσεις άλλων διαδικασιών, όπως για παράδειγμα οι διηθήσεις των αποθεμάτων βενζίνης, οι εκπλύσεις σε βιομηχανικά εδάφη και, προπάντων οι συνέπειες της υπερεκμετάλλευσης των υδάτινων πόρων στις θαλάσσιες ζώνες και ειδικότερα στη λεκάνη της Μεσογείου, που έχουν προκαλέσει την προοδευτική αλάτωση των υδάτων αυτών.

3.3. Είναι επίσης θετική η ολοκλήρωση όλων των κοινοτικών κανόνων που επηρεάζουν τα υπόγεια ύδατα, εντομοκτόνα, βιοκτόνα κ.λπ.. Πρόκειται για εφαρμογή με οριζόντια μορφή όλων εκείνων των πολιτικών που έχουν συνέπειες για την ποιότητα των υδάτων. Οπωσδήποτε, όμως, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην οριζόντια αυτή εφαρμογή και τα άλλα νομοθετικά μέτρα διευρύνοντας έτσι τα κριτήρια ποιότητας.

3.4. Με την έννοια αυτή, μπορεί να θεωρηθεί ότι η εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων περί καταλόγων ρυπαντών που έχουν ήδη θεσπιστεί⁽¹⁾ (έστω και εάν αναφέρονται στα επιφανειακά ύδατα) και των τιμών κατωφλίου πρέπει να αποτελέσει τμήμα του περιεχομένου του παραρτήματος I της πρότασης οδηγίας. Τούτο θα είναι επωφελές για την ποιότητα των υπογείων υδάτων δεδομένου ότι λαμβάνεται έτσι υπόψη μεγαλύτερος αριθμός ουσιών που μπορούν να προκαλέσουν διάχυτη ρύπανση.

3.5. Η κατάρτιση στατιστικών σχετικά με τις τάσεις σημαντικής ή σταθερής αύξησης στις συγκεντρώσεις ρυπαντών, όπως προβλέπεται από το παράρτημα IV, θεωρείται κατά την ΕΟΚΕ θετική δεδομένου ότι ανταποκρίνεται στην εντολή του παραρτήματος V της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, που επιτρέπει στα κράτη μέλη τον προσδιορισμό των τάσεων, σε εναρμονισμένες περιόδους έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από το σχέδιο λεκάνης, οι κλιματικές συνθήκες και το έδαφος κάθε ευρωπαϊκής περιφέρειας.

3.6. Ωστόσο, προκειμένου να διευκρινιστούν περισσότερο και να αποτραπούν οι αποκλίσεις όσον αφορά την ερμηνεία των τάσεων, θα ήταν σκόπιμο να καθιερώσει η Επιτροπή πιο συγκεκριμένα κριτήρια σε σχέση με τις παραμέτρους, τους δείκτες, τις λειτουργίες μετατροπής κ.λπ. που θα επιτρέπουν έτσι τη σύγκριση των αποτελεσμάτων της οδηγίας.

3.7. Η διαδικασία κοινοποίησης του καταλόγου ρυπαντών για τους οποίους έχουν θεσπιστεί τιμές κατωφλίου από τα κράτη μέλη πριν από τις 22 Ιουνίου 2006 έχει μεγάλη σημασία για τις πληροφορίες που θα πρέπει να περιέχει το σχέδιο διαχείρισης της λεκάνης απορροής των μαζών των υπογείων υδάτων.

3.8. Το σύστημα ενημέρωσης και διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τους γεωργούς, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, και τα συνδικάτα⁽²⁾ είναι πολύ σημαντικό στο πλαίσιο αυτό όπως, επίσης, είναι σημαντική και η δυνατότητα παρέμβασης στον έλεγχο της ορθής χρησιμοποίησης του και γι' αυτό το λόγο το σύστημα έγκρισης των σχεδίων διαχείρισης των ποταμών λεκανών πρέπει να ενισχυθεί μέσω ενός δημόσιου συστήματος πληροφόρησης και συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων. Θα ήταν σκόπιμο να καταρτίζει η Επιτροπή ενημερωτικές εκδόσεις που θα επιτρέπουν να επαληθευτεί ότι οι διαβουλεύσεις αυτές υλοποιούνται ικανοποιητικά.

⁽¹⁾ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την θέσπιση καταλόγου πρωταρχικών ουσιών στα πλαίσια της πολιτικής των υδάτων, 13 Μαρτίου 2000. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 268 της 19.9.2000.

⁽²⁾ Το άρθρο 10 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα θεσπίζει ευρύ σύστημα ενημέρωσης και δημόσιων διαβουλεύσεων για την κατάρτιση των σχεδίων λεκάνης, που μπορούν να ενισχυθούν από την σύμβαση του Aarhus, στην πρόταση κανονισμού και κοινοτικής οδηγίας. Εισηγήτρια ΕΟΚΕ κα Sanchez Miguel.

3.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με το άρθρο 5 και το παράρτημα II.2 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, που διέπουν τα χαρακτηριστικά της γεωγραφικής οριοθέτησης, τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο κ.λπ.. Πρέπει να εκτιμάται, επίσης, και ο αντίκτυπος της ανθρώπινης δραστηριότητας έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνονται στα σχέδια διαχείρισης των ποτάμιων λεκανών όλες οι πηγές που επιδρούν στις μάζες των υπόγειων υδάτων. Παρόμοια, πρέπει να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το υπόλοιπο κείμενο των παραρτημάτων της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα διότι, σε αντίθετη περίπτωση, θα εφαρμόζονται οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 17, που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να προσδιορίζουν τα κριτήρια που πρέπει να διέπουν την αναστροφή της τάσης σχετικά με την ποιότητα των υπογείων υδάτων.

3.10. Πρέπει να προσδιοριστούν οι συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να εγκριθούν οι έμμεσες ρίψεις, για παράδειγμα η διάχυτη ρύπανση, μέσω του προγράμματος περί βασικών μέτρων που θεσπίζει το άρθρο 11.3 της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Το κυριότερο πρόβλημα στην περίπτωση των έμμεσων ρίψεων είναι η ανυπαρξία ή η περιορισμένη χρησιμότητα των εγκρίσεων τους. Επιπλέον, οι ρίψεις ευθύνονται και για ένα σημαντικό τμήμα της διάχυτης ρύπανσης.

3.11. Η περιβαλλοντική πολιτική σχετικά με την έρευνα η οποία είναι απαραίτητη για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών σχετικά με τα ύδατα ⁽¹⁾ πρέπει να συνδεθεί με το 6ο πρόγραμμα έρευνας έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν οι ερευνητικοί τομείς των πανεπιστημίων και των επιχειρήσεων για την ενίσχυση των συστημάτων βελτίωσης και αποκατάστασης των ευρωπαϊκών υδάτινων πόρων.

3.12. Τέλος, σε σχέση με την ανάλυση κόστους — οφέλους η οποία συνοδεύει τις νέες διατάξεις, πρέπει να επισημανθεί ότι έχει πραγματοποιηθεί παρόμοια ανάλυση για το σύνολο των υδάτων μέσω της εκτίμησης της παρακολούθησης των υδροφόρων λεκανών και του κόστους καθαρισμού. Ωστόσο, η πρόταση περιλαμβάνει ειδικά και σαφέστερα μέτρα που θα προσδώσουν μεγαλύτερη ομοιογένεια όσον αφορά τον προσδιορισμό της κατάστασης των υπογείων υδάτων. Αυτό θα επιτρέψει να αποτραπεί η διάθεση πόρων για τη σύγκριση των μαζών των υπογείων υδάτων μέσω διαφορετικών παραμέτρων. Χάρη στην εναρμόνιση των κριτηρίων θα μπορούσαν να αποφευχθούν παρόμοιες περιττές δαπάνες ⁽²⁾.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύ σημαντική την πρόταση οδηγίας για τα υπόγεια ύδατα, δεδομένου ότι έως σήμερα λείπουν ομοιογενή στοιχεία σχετικά με την ποιότητα των μαζών των υπογείων υδάτων της ΕΕ. Μολονότι είναι βέβαιο ότι σύμφωνα με την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, που ισχύει ήδη, είναι υποχρεωτικό όλα τα σχέδια λεκανών απορροής να περιέχουν κατάλογο των υδάτινων μαζών, που να περιλαμβάνουν και τα υπόγεια ύδατα, πρέπει να υπενθυμι-

στεί ότι υπάρχουν ακόμη κράτη μέλη που δεν έχουν μεταφέρει στη νομοθεσία τους την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα. Το σύστημα πειραματικών σχεδίων λεκανών απορροής της Γ.Δ. Περιβάλλον (σήμερα εκτελούνται περίπου 50) θα μπορούσε να επεκταθεί και στα υπόγεια ύδατα έτσι ώστε να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να εργαστούν αποτελεσματικότερα και ταχύτερα ώστε να διεξαγάγουν έρευνες και να εκτιμήσουν τα εν λόγω ύδατα και να αναλάβουν τα απαιτούμενα μέτρα.

4.2. Για τον γενικό χαρακτηρισμό των μαζών των υπογείων υδάτων, όπως το απαιτεί η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, προκειμένου να εκτιμηθεί η ποιότητα του περιβάλλοντος, θα πρέπει να αναφερθούν, μεταξύ άλλων, οι πηγές διάχυτης ρύπανσης. Η πρόταση οδηγίας θεωρεί ότι αυτές οι πηγές είναι οι «έμμεσες ρίψεις», αποτέλεσμα της διήθησης μέσω του εδάφους και του υπεδάφους, και αποκλείει άλλες πηγές ρύπανσης που μπορούν να αλλοιώσουν την καλή χημική κατάσταση αυτών των υδάτων.

4.2.1. Το πρώτο ζήτημα που πρέπει να επισημανθεί, είναι ότι θα πρέπει να αναφερθεί, στο μέτρο του δυνατού, η ύπαρξη και άλλων ισχυόντων κοινοτικών κανόνων, των οποίων οι ποιοτικές αξίες διαφέρουν από αυτές που περιέχονται στην πρόταση, όπως για παράδειγμα η οδηγία για το πόσιμο ύδωρ και οι οδηγίες για τα αζωτούχα ⁽³⁾ και τα φυτοφάρμακα ⁽⁴⁾.

4.2.1.1. Είναι δυνατό, σε συνάρτηση με τις παραμέτρους ποιότητας που υπάρχουν σε άλλες οδηγίες σχετικά με την ποιότητα των υδάτων και σε συσχέτιση με την κύρια χρήση του (οικιακή, γεωργική), να προσδιοριστούν, μέσω επιστημονικών και τεχνικών πληροφοριών που προκύπτουν από τον προγραμματισμό που επιβάλλεται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (χρήσεις των υδάτων λεκάνης, προσδιορισμός τιμών καθορισμού της καλής χημικής κατάστασης), τιμές κατωφλίου για ορισμένες από τις ουσίες, υψηλότερες από την χαμηλή αριθμητική τιμή που περιέχει γι αυτές η πρόταση.

4.2.1.2. Οι αρμόδιες διοικήσεις διαθέτουν επιπλέον άλλες, αυστηρές και δοκιμασμένες, πηγές πληροφοριών, που προκύπτουν από την εφαρμογή άλλων μέσων, όπως η οδηγία 96/61/ΕΟΚ IPPC, ⁽⁵⁾ που θεσπίζει τιμές κατωφλίου για 26 περίπου ρύπους υδάτων.

4.2.2. Κατά δεύτερο λόγο, θα ήταν σκόπιμο ο κατάλογος των ρύπων του παραρτήματος I και οι ουσίες του παραρτήματος III της πρότασης οδηγίας, μολονότι θεωρούνται ελάχιστες τιμές, να διευρυνθούν ώστε καλύπτουν το περιεχόμενο του παραρτήματος VIII της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, δεδομένου ότι αυτό αναφέρεται στο άρθρο 6 της πρότασης.

4.2.3. Από την προηγούμενη αυτή σκοπία, η Επιτροπή θα πρέπει να εναρμονίσει όλες τις παραμέτρους ποιότητας των υπογείων υδάτων κι αυτό από το 2007.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το «Πρόγραμμα δράσης στα θέματα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας», ΕΕ C 32 της 5.2.2004.

⁽²⁾ Στο παράρτημα III της πρότασης θεσπίζονται οι τιμές κατωφλίου που διευκολύνουν την εναρμόνιση των ουσιών σε ελάχιστη μόνο βάση. Επιπλέον, οι παρεχόμενες από τα κράτη μέλη σχετικά με τις υπόγειες υδάτινες μάζες πληροφορίες που απειλούνται από ρύπανση και θα διευκολύνει τη σχετική δράση μειώνοντας τις δαπάνες για την αποκατάστασή τους.

⁽³⁾ Οδηγία 91/676/ΕΟΚ (ΕΕ L 375 της 31.12.1991).

⁽⁴⁾ Οδηγία 91/414/ΕΟΚ (ΕΕ L 230 της 19.8.1991).

⁽⁵⁾ Πρόταση τροποποίησης της οδηγίας σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, COM (2003) COM 354 τελικό. ΕΕ C 80 της 30.3.2004.

4.3. Τέλος, η έγκριση των έμμεσων ρίψεων, που επιτρέπονται από το άρθρο 6 της πρότασης, θα πρέπει να ακολουθήσει ως παράδειγμα τις διατάξεις του άρθρου 11, στοιχείο στ) της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, που θεσπίζει την απαγόρευση των έμμεσων ρίψεων ρυπαντών στα υπόγεια ύδατα, χωρίς καμία αρχή να μπορεί να διαφοροποιήσει τις τιμές αυτές στις εγκρίσεις που παρέχει, όπως ακριβώς θεσπίζεται στο άρθρο 6.

4.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου τη σημασία που έχει η ενημέρωση και η συμμετοχή των ενδιαφερομένων πλευρών στην εφαρμογή των διατάξεων για τα ύδατα, και με την έννοια αυτή, θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι νέες διατάξεις ⁽¹⁾ εφαρμογής της σύμβασης του Aarhus, που διευκολύνει την ενημέρωση, τη συμμετοχή, και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική όχι μόνο στα κράτη μέλη, αλλά και στα κοινοτικά όργανα.

4.5. Τέλος πρέπει να υπενθυμιστεί στην Επιτροπή ότι μια θεμελιώδης απαίτηση για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που προτείνονται στο 6ο πρόγραμμα είναι η συνεργασία και ο συντονισμός όλων των κοινοτικών οργάνων, ειδικότερα των Γενικών Διευθύνσεων, που θα πρέπει να αποφεύγουν τις επαναλήψεις, τις διαφορές, και ειδικότερα την επικάλυψη κατά τη χρήση των δημοσίων πιστώσεων.

4.5.1 Από την άποψη αυτή η ΕΟΚΕ θεωρεί πρωταρχική την συλλογή και επεξεργασία όλων των υφιστάμενων τεχνικών, επιστημονικών και κοινωνικών πληροφοριών που σήμερα είναι διασκορπισμένες σε διάφορους ακαδημαϊκούς και διοικητικούς φορείς, ιδρύματα κ.λπ., πράγμα που θα διευκολύνει σημαντικά την Επιτροπή κατά την κατάρτιση των διαφόρων οδηγιών της σχετικά με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Βλέπε πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης του Aarhus σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, [COM(2003) 622 τελικό] και πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα [COM(2003) 624 τελικό].

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και μετάλλων και ορισμένων άλλων ουσιών στα τρόφιμα

[COM(2003) 671 τελικό — 2003/0262 (COD)]

(2004/C 112/12)

Στις 24 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο ζήτησε την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση της κας HEINISCH.

Κατά τη 407η σύνοδο ολομελείας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 95 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Λόγω των διαφορετικών εθνικών κανόνων που ισχύουν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αγορά των τροφίμων που έχουν εμπλουτιστεί με βιταμίνες, μέταλλα και άλλες ουσίες διαφοροποιείται σημαντικά και το γεγονός αυτό συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη διακίνηση των προϊόντων. Ως εκ τούτου, η ενοποίηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας είναι απολύτως δεκτή και για την προστασία του καταναλωτή.

1.2. Αν και θεωρητικά μία ισορροπημένη διατροφή εφοδιάζει τον οργανισμό με όλες τις απαραίτητες βιταμίνες, μέταλλα και άλλες θρεπτικές ουσίες, δεν ακολουθεί το σύνολο των πληθυσμιακών ομάδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (!) μια ισορροπημένη διατροφή, για διάφορους λόγους.

1.3. Στο πλαίσιο αυτό, η προσθήκη βιταμινών, μετάλλων ή άλλων ουσιών με σκοπό τον εμπλουτισμό των τροφίμων θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ένα από τα πολυάριθμα βελτιωτικά μέτρα όσον αφορά τον εφοδιασμό του πληθυσμού με τις απαραίτητες θρεπτικές ουσίες, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί υποκατάστατο της ισορροπημένης και ποικιλόμορφης διατροφής.

1.4. Προκειμένου να βελτιωθεί η διατροφή του πληθυσμού, η λήψη περαιτέρω μέτρων, όπως επί παραδείγματι εκστρατείες ενημέρωσης ή υγειονομική εκπαίδευση στα σχολεία, καθίσταται αναγκαία. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει κυρίως να δοθεί σε συγκεκριμένες, πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, όπως είναι τα άτομα της τρίτης ηλικίας, τα οποία εμφανίζουν συχνότερα ανεπαρκή πρόσληψη θρεπτικών ουσιών σε σχέση με άλλες ομάδες ατόμων. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η σπουδαιότητα των διατροφικών συμπληρωμάτων.

(!) Βλέπε επίσης «Έκθεση για την κατάσταση των εργασιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον τομέα της διατροφής στην Ευρώπη», Οκτώβριος 2002 http://europa.eu.int/comm/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_report_de.pdf και «Ευρωπαϊκή Δίαιτα – Διατροφή & Δίαιτα για υγιεινούς τρόπους ζωής στην Ευρώπη», 1998 http://europa.eu.int/comm/health/ph_determinants/life_style/nutrition/report01_en.pdf

1.4.1. Για το σκοπό αυτό η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών ώστε να διασφαλιστεί ο εφοδιασμός του πληθυσμού σε ικανοποιητικές ποσότητες φολικού οξέως. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί είτε μέσω του υποχρεωτικού, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εμπλουτισμού ορισμένων τροφίμων με φολικό οξύ, είτε μέσω κατάλληλων ενημερωτικών εκστρατειών σε εθνικό επίπεδο.

1.5. Εντούτοις, η προσθήκη βιταμινών και μετάλλων ή άλλων ουσιών στα τρόφιμα με σκοπό τον εμπλουτισμό τους, δεν θα πρέπει να αποτελέσει πανάκεια. Δεν θα πρέπει να γίνονται δυσμενείς διακρίσεις έναντι των μη εμπλουτισμένων τροφίμων, είτε να μη δοθεί η εντύπωση στο καταναλωτικό κοινό ότι οι τροφές στις οποίες έχουν προστεθεί βιταμίνες, μέταλλα ή άλλες ουσίες, υπερέχουν ποιοτικά των μη εμπλουτισμένων τροφών.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Η πρόταση κανονισμού σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και μετάλλων ή άλλων ουσιών στα τρόφιμα στοχεύει στην εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων που ισχύουν στα κράτη μέλη της ΕΕ, όσον αφορά την κυκλοφορία τροφίμων στα οποία έχουν προστεθεί προαιρετικά βιταμίνες, μέταλλα ή άλλες ουσίες για σκοπούς εμπλουτισμού.

2.2. Η πρόταση δεν σκοπεύει να εναρμονίσει τις νομοθετικές διατάξεις που διέπουν την υποχρεωτική προσθήκη βιταμινών και μετάλλων στα τρόφιμα. Σε ορισμένα κράτη μέλη υφίσταται ήδη νομοθεσία για τον υποχρεωτικό εμπλουτισμό ορισμένων ομάδων τροφίμων, ώστε να καλυφθεί η έλλειψη σε ορισμένες θρεπτικές ουσίες που έχει διαπιστωθεί στον πληθυσμό ορισμένων περιφερειών. Εφόσον η έλλειψη αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από περιφερειακούς παράγοντες, η εναρμόνισή τους κρίνεται ως ακατάλληλη.

2.3. Επιτρέπεται να προστεθούν στα τρόφιμα μόνο οι βιταμίνες και τα μέταλλα ή οι σχετικοί συνδυασμοί που απαριθμούνται στα Παραρτήματα I και II του κανονισμού. Η προσθήκη τους θα πρέπει να εξυπηρετεί αποκλειστικά τους σκοπούς του εμπλουτισμού των τροφίμων, της αποκατάστασης της διατροφικής ισοδυναμίας των υποκατάστατων τροφίμων, ή της αποκατάστασης των ουσιών που απόλλονται είτε κατά την κανονική διαδικασία παρασκευής τροφίμων είτε κατά τη διάρκεια της συνήθους αποθήκευσής τους ή διαχείρισής τους.

2.4. Τα νωπά μη επεξεργασμένα προϊόντα (όπως φρούτα, λαχανικά, κρέας) και τα αλκοολούχα ποτά με περιεκτικότητα σε βαθμούς αλκοόλης μεγαλύτερη από 1,2 %, γενικά δεν επιτρέπεται να εμπλουτίζονται με βιταμίνες ή μέταλλα και η απαγόρευση αυτή ενδέχεται να επεκταθεί και σε άλλα τρόφιμα ή ομάδες τροφίμων στο μέλλον.

2.5. Προβλέπεται η κατάρτιση ειδικών διατάξεων όσον αφορά τη επισημάνση τροφίμων, στα οποία έχει γίνει προσθήκη βιταμινών και μετάλλων.

2.6. Η προσθήκη ουσιών, πέραν των βιταμινών και μετάλλων, εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρότασης κανονισμού.

2.7. Η προσθήκη ουσιών στα τρόφιμα μπορεί να απαγορευτεί ή να περιοριστεί με την καταχώριση τους στο παράρτημα III του κανονισμού. Ορισμένες ουσίες μπορούν επίσης τεθούν υπό παρακολούθηση, εφόσον υπάρξουν αμφιβολίες για την ασφάλειά τους.

2.9. Για τη διευκόλυνση της παρακολούθησης, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίσουν διαδικασία κοινοποίησης για τα εμπλουτισμένα τρόφιμα, υποβάλλοντας στην αρμόδια αρχή ένα υπόδειγμα της επισημάνσης που χρησιμοποιείται για το προϊόν.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εναρμόνιση των νομοθεσιών σχετικά με την προσθήκη βιταμινών και μετάλλων ή άλλων ουσιών στα τρόφιμα. Η πρόταση αυτή είναι εξαιρετικά ισοσταθμισμένη, όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, αλλά και την προστασία των καταναλωτών.

3.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η αρχή του καθορισμού θρεπτικών χαρακτηριστικών που περιέχεται στην προκαταρκτική πρόταση της Επιτροπής, δεν συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα πρόταση. Εντούτοις, εφόσον θεωρείται ότι οι θρεπτικές ουσίες προστίθενται στα τρόφιμα μόνο όταν κρίνεται απαραίτητο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση της Επιτροπής στην αιτιολογική έκθεση, ότι η εν λόγω πρόταση δεν απαιτεί ρητή πρόβλεψη για τη θέσπιση διατροφικών χαρακτηριστικών, εφόσον αυτά ορίζονται στην πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τη διατροφή και τις υγιονομικές απαιτήσεις.

3.3. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι θα πρέπει να διασφαλιστεί η συνοχή ανάμεσα στην πρόταση και τις προτεινόμενες διατάξεις στην οδηγία κανονισμού σχετικά με τη διατροφή και τις υγιονομικές απαιτήσεις.

3.4. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει σαφώς την απαγόρευση της προσθήκης βιταμινών και μετάλλων σε αλκοολούχα ποτά με περιεκτικότητα μεγαλύτερη από 1,2 % σε βαθμούς αλκοόλης, καθώς και την απαγόρευση της προσθήκης βιταμινών και μετάλλων σε νωπά και μη επεξεργασμένα προϊόντα. Το ενδεχόμενο εθισμού στο αλκοόλ είναι αναμφισβήτητο και, ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να προωθείται η κατανάλωσή του με την προσθήκη βιταμινών και μετάλλων.

3.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι εν τη απουσία εναρμονισμένων κανόνων εφαρμογής, θα πρέπει να ισχύει η εφαρμογή των εθνικών κανόνων. Αυτό συμπεριλαμβάνει τη θέσπιση ανώτατων ποσοτήτων βιταμινών και μετάλλων που επιτρέπεται να προστίθενται στα τρόφιμα. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ συνιστά μια σαφέστερη διατύπωση της διάταξης αυτής, παρόμοια με τη διατύπωση του άρθρου 11 της οδηγίας 2002/46/EK για τα συμπληρώματα διατροφής⁽¹⁾.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Άρθρο 8: Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει με τα συμπληρώματα τροφίμων, δεν είναι εύκολο να καθοριστεί η συνιστώμενη για ημερήσια κατανάλωση δόση για τα τρόφιμα, δεδομένου ότι σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με τις μέγιστες δόσεις. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να ληφθεί μέριμνα ώστε να καταστεί εντελώς αδύνατη η υπερβολική δόση βιταμινών και μετάλλων. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για το σκοπό αυτό.

4.1.1. Ο καταναλωτής θα πρέπει να ενημερωθεί επίσης σχετικά με την σημασία της ισορροπημένης διατροφής, και συγκεκριμένα ότι η κατανάλωση τροφίμων που έχουν εμπλουτιστεί με βιταμίνες, μέταλλα ή άλλες ουσίες πρέπει να αποτελούν μόνο μέρος μιας ισορροπημένης διατροφής και ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αντικαταστήσουν μια ισορροπημένη διατροφή. Ως εκ τούτου, η επισημάνση πρέπει να περιλαμβάνει μια σχετική αναφορά.

4.1.2. Η οδηγία 2002/46/EK⁽²⁾ για τα συμπληρώματα διατροφής ήδη περιλαμβάνει παρόμοιες διατάξεις⁽³⁾.

4.2. Άρθρο 8 παράγραφος 3: Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στην επισημάνση τροφίμων, στα οποία έχουν προστεθεί βιταμίνες και μέταλλα, θα πρέπει να αναφέρεται οπωσδήποτε η προσθήκη αυτή. Συνιστά συνεπώς την αντικατάσταση της προαιρετικής επισημάνσης με την υποχρεωτική επισημάνση. Καθένας καταναλωτής θα πρέπει να είναι εις θέση να διακρίνει μεταξύ εμπλουτισμένων και μη τροφίμων ευθώς και δια γυμνού οφθαλμού.

4.3. Κεφάλαιο 3: Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ειδικές διατάξεις για την επισημάνση, παρουσίαση και διαφήμιση (Άρθρο 8) θα πρέπει να ισχύουν και για άλλες ουσίες πέραν των βιταμινών και μετάλλων, και συγκεκριμένα να επιβάλλεται υποχρεωτική σήμανση αναφορικά με το είδος και την ποσότητα των ουσιών που προστίθενται και σε κάθε τρόφιμο.

5. Σύνοψη των παρατηρήσεων

5.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι γενικά η πρόταση είναι ισοσταθμισμένη και εναρμονισμένη.

5.2. Η θέσπιση υποχρεωτικής επισημάνσης στα τρόφιμα που έχουν υποστεί προσθήκη ουσιών θα ανταποκρινόταν στο δικαίωμα ενημέρωσης του καταναλωτή.

⁽¹⁾ ΕΕ L 183 της 12.7.2002 σ. 51.

⁽²⁾ ΕΕ L 183 της 12.7.2002 σ. 51.

⁽³⁾ ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

5.3. Περαιτέρω, θα πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί η πρόσληψη υπερβολικών δόσεων βιταμινών, μετάλλων ή άλλων ουσιών. Με αυτή την έννοια είναι σημαντικό να τονίζεται η σημασία μιας ισορροπημένης διατροφής

5.4. Οι ειδικοί όροι επισήμανσης, που ισχύουν στην παρούσα οδηγία αποκλειστικά για εμπλουτισμένα με βιταμίνες και μέταλλα τρόφιμα, θα πρέπει να ισχύουν και για τρόφιμα με προσθήκη άλλων ουσιών πέραν των βιταμινών και μετάλλων.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των στερεών αποβλήτων (κωδικοποιημένη έκδοση)

[COM(2003) 731 τελικό — 2003/0283 (COD)]

(2004/C 112/13)

Στις 9 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 175 και 251 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004. Εισηγητής: ο κ. Donnelly.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειάς της, της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 101 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της οδηγίας 75/422/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1975 περί των στερεών αποβλήτων. Η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες οδηγίες που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης· η παρούσα πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων και αρκείται απλώς στη συγκέντρωσή τους, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ χρήσιμη η ένταξη όλων των κειμένων σε μία οδηγία. Στα πλαίσια της «Ευρώπης των πολιτών» η

ΕΟΚΕ, όπως και η Επιτροπή, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην απλούστευση και τη σαφήνεια του κοινοτικού δικαίου, ώστε τούτο να καταστεί περισσότερο προσιτό και κατανοητό στον πολίτη, προσφέροντάς του, με τον τρόπο αυτό, νέες δυνατότητες και αναγνωρίζοντας τα συγκεκριμένα δικαιώματα που κάθε πολίτης είναι δυνατόν να απολαύει.

Επιβεβαιώθηκε ότι το κωδικοποιούμενο κείμενο δεν περιλαμβάνει τροποποιήσεις όσον αφορά την ουσία και αποσκοπεί αποκλειστικά στη σαφήνεια και διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον εν λόγω στόχο και, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εχεγγύων, επιδοκιμάζει την πρόταση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για την διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, την συλλογή και την χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία

[COM(2003) 817 τελικό — 2003/0321 (CNS)]

(2004/C 112/14)

Στις 13 Ιανουαρίου 2004, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 37 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004. Εισηγητής: ο κ. VOSS.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 92 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/94 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1994, για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία δρομολόγησε ένα πενταετές κοινοτικό πρόγραμμα που ολοκληρώθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1999. Με το πρόγραμμα δράσης ουσιαστικά η Επιτροπή επανέλαβε πρωτοβουλίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το οποίο ήδη κατά τη δεκαετία του 1980 είχε επισημάνει σε πολυάριθμα ψηφίσματά του το πρόβλημα της διεύθυνσης γενετικών τροποποιημένων οργανισμών και είχε προτείνει κοινοτικές πρωτοβουλίες προκειμένου να αντιμετωπισθεί η εξέλιξη αυτή.

1.2. Χάρη στο πρόγραμμα δράσης χρηματοδοτήθηκαν 21 σχέδια. Τα περισσότερα από τα σχέδια αυτά αφορούσαν το χαρακτηρισμό γενετικών πόρων, διαθέσιμων εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος (*ex situ*). Οι συμμετέχοντες ήταν ιδίως τράπεζες γονιδίων, ερευνητικά ιδρύματα και άλλοι χρήστες. Υπό την αιγίδα των ερευνητικών ιδρυμάτων, συμμετείχαν και μη κυβερνητικοί οργανισμοί (ΜΚΟ).

1.3. Όπως προβλεπόταν στον κανονισμό, το πρόγραμμα δράσης αξιολογήθηκε από ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων. Η σχετική έκθεση αξιολογεί το πρόγραμμα δράσης σε γενικές γραμμές θετικά αλλά συγχρόνως ζητεί τη συνέχιση και ενίσχυση των δράσεων και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες προτάσεις:

- καλύτερη εξισορρόπηση των σχεδίων που αφορούν τα φυτά και των έργων που αφορούν τα ζώα,
- ενσωμάτωση της έννοιας της διατήρησης στο φυσικό περιβάλλον (*in situ*) και στην εκμετάλλευσή,
- συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων των οικοπεριοχών (βιογεωγραφικών περιοχών),
- εντονότερη συμμετοχή των ΜΚΟ,
- ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις και ενέργειες σε επίπεδο FAO,

— εντονότερος προσανατολισμός των μέτρων προς μια ευρύτερη κάλυψη της συμμετοχής των κρατών μελών σε ορισμένη κατηγορία σχεδίων.

1.4. Το Μάρτιο 2001, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για ένα νέο κοινοτικό πρόγραμμα την οποία όμως απέσυρε διότι τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο είχαν αντιταχθεί στην χρηματοδότηση εθνικών μέτρων από το ΕΓΤΠΕ-Εγγυήσεις. Όμως, είχαν εκφραστεί υπέρ ενός εντονότερου ρόλου της Επιτροπής στο συντονισμό και την εφαρμογή των νέων προγραμμάτων.

1.5. Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού προβλέπει ένα κοινοτικό πρόγραμμα δράσης τριετούς διάρκειας. Προτεραιότητα δίνεται στα σχέδια όπου η χρησιμοποίηση γενετικών πόρων εξυπηρετεί τους ακόλουθους σκοπούς:

- διαφοροποίηση της παραγωγής στη γεωργία,
- βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων,
- αειφόρος διαχείριση και χρησιμοποίηση των φυσικών και γεωργικών πόρων,
- βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και του τοπίου,
- προσδιορισμός των προϊόντων που επιτρέπουν νέες χρήσεις και δημιουργούν νέες αγορές.

1.6. Η εκτέλεση του προγράμματος πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει στοχοθετημένες και συντονισμένες δράσεις καθώς και συνοδευτικά μέτρα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση ⁽¹⁾ της 24ης Απριλίου 2002 για την πρόταση της Επιτροπής [COM(2001) 617 τελικό] που αποσύρθηκε στη συνέχεια, εξέφραζε την ικανοποίησή της και τόνιζε «... ότι η απώλεια γενετικών πόρων στη γεωργία συνεχίζεται ανεμπίδιστα και ότι συνεπώς επιβάλλεται να καταβληθούν προσπάθειες αφενός για τον χαρακτηρισμό, την καταγραφή και τη διατήρηση των γενετικών πόρων και αφετέρου για τη διασφάλιση της αξιοποίησης της γενετικής πολυμορφίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις».

⁽¹⁾ EE C 149 της 21.6.2002, σ. 11-13.

2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διαφύλαξη των γενετικών πόρων αποκτά πρόσθετη σημασία λόγω της προσεχούς διεύρυνσης της ΕΕ σε δέκα νέα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, η μεταβολή στη διαχείριση του τεχνητού τοπίου στις εν λόγω χώρες μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ιδιαίτερη ποικιλομορφία των γενετικών πόρων κατά την γεωργική χρήση στις περιοχές αυτές.

2.3. Δεν διατίθεται ολοκληρωμένη γνώση για το ποιο γενετικό δυναμικό περιλαμβάνεται στα γνωστά είδη που απειλούνται σε μεγάλο βαθμό από εξαφάνιση. Η δυνατή χρήση ποικίλων και εν μέρει άγνωστων μέχρι σήμερα χαρακτηριστικών αποτελεί τη βάση για την ποικιλόμορφη και προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες γεωργική παραγωγή.

2.4. Υφίσταται έλλειμμα όσον αφορά τη συλλογή του γενετικού δυναμικού στις βάσεις δεδομένων και στην μεταξύ τους δικτύωση. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι απαιτούνται σαφέστεροι κανονισμοί όσον αφορά τη χρήση και την οικονομική αξιοποίηση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο του λόγω προγράμματος.

2.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι στην υπό εξέταση πρόταση κανονισμού δίνεται βαρύτητα στην διατήρηση των γενετικών πόρων τόσο στο φυσικό περιβάλλον (in situ) όσο και στην εκμετάλλευσή. Ειδικότερα, ο κανονισμός συνάδει με το συνολικό σχέδιο δράσης του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) ⁽¹⁾ του 1996. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να υπογραμμισθούν εντονότερα τέτοιου είδους μέτρα.

2.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι οι εργασίες των ΜΚΟ συνεκτιμούνται περισσότερο στο πρόγραμμα.

2.7. Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση της 25ης Απριλίου 2002 ανέφερε τα εξής: «Παράλληλα με αυτή την επιστημονική προσέγγιση κρίνεται τουλάχιστο εξίσου αναγκαίο να διασφαλισθεί η χρήση της πολυμορφίας των γενετικών πόρων στη γεωργία με την προώθησή, στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ, μεθόδων που να σέβονται το περιβάλλον, όπως η εναλλαγή ποικιλόμορφων καλλιεργειών». Παρόμοια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν προκειμένου να συνεχισθεί η εκτροφή φυλών κατοικίδιων ζώων που αρχίζουν να σπανίζουν. Η «διαφύλαξη μέσω της διατροφής» μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό τμήμα μιας νέας συνειδητοποιημένης ποικιλομορφίας στην ευρωπαϊκή διατροφική νοοτροπία.

2.8. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι δυνατότητες που παρέχει ο δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ κατά τη στοχοδότηση της διατήρησης και της χρήσης των γενετικών πόρων, θα πρέπει να γίνουν ακόμη πιο σαφείς και πιο χρήσιμες.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Το προτεινόμενο τριετές πρόγραμμα 2004-2006 αναμένεται να χρηματοδοτηθεί με 10 εκατομμύρια ευρώ που προέρχονται από τη θέση 3 του προϋπολογισμού για τον τομέα των εσωτερικών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ εύχεται να αναλάβει η Επιτροπή αρκούντως ενεργό ρόλο κατά την εφαρμογή του προγράμματος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χρηματοδότηση σε σχέση με την πρόταση της 22ας Νοεμβρίου 2001 (10 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για πέντε έτη) είναι περιορισμένη και ελπίζει ότι θα αυξηθούν οι πιστώσεις το 2005.

⁽¹⁾ Συνολικό σχέδιο δράσης για τη διατήρηση και την βιώσιμη χρήση των φυτικών γενετικών πόρων για την διατροφή και την γεωργία (GPA).

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή μακροπρόθεσμα οφείλει να στηρίξει και να συντονίσει τις απαραίτητες δραστηριότητες στα σημερινά και στα νέα κράτη μέλη. Σε αυτές δεν περιλαμβάνονται μόνο προγράμματα και σχέδια που χρηματοδοτούνται από το κράτος αλλά και πολυάριθμα δίκτυα ΜΚΟ που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση και την βελτιωμένη χρήση της γενετικής πολυμορφίας στο πλαίσιο της βιώσιμης γεωργίας.

3.3. Με τον εν λόγω κανονισμό, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα συμμορφωθεί εν μέρει με τις υποχρεώσεις της οι οποίες απορρέουν από τις σχετικές διεθνείς συνθήκες των Ηνωμένων Εθνών (Συνολικό σχέδιο δράσης του FAO/GPA και Σύμβαση για τη βιοποικιλότητα/Ρίο 1992). Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει πριν από τη λήξη του εν λόγω προγράμματος να υποβάλει εγκαίρως πρόταση για τη συνέχισή του. Επίσης, η Επιτροπή θα πρέπει να προβλέψει τους κατάλληλους ανθρώπινους πόρους για την εφαρμογή του εν λόγω προγράμματος.

3.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το εν λόγω πρόγραμμα κατέχει ιδιαίτερη σημασία λαμβανομένων υπόψη των διαπραγματεύσεων της Κοινότητας στο ΠΟΕ σχετικά με την προστασία των περιφερειακών ονομασιών προέλευσης και των κρατικών ενισχύσεων που δεν στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Αποτελεί συμβολή στην υλοποίηση της πολυλειτουργικότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας.

3.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ιδιαίτερη σημασία του ανακοινωθέντος από την Επιτροπή κανονισμού εφαρμογής των τροποποιημένων οδηγιών 2002/53-57 και 66/401-401 σχετικά με την εισαγωγή την αγορά των σπόρων προς σπορά. Οι κανονισμοί αυτοί έχουν επιπτώσεις στην πρόσβαση στα λεγόμενα «είδη προς διατήρηση» και «μη εμπορικά είδη». Κατόπιν πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εισηχθηκαν ειδικές ρυθμίσεις για την επισήμανση και την εμπορία σπόρων που δεν πληρούσαν τα σχετικά κριτήρια των πιστοποιημένων ειδών. Κατά συνέπεια, δεν μπορούν πλέον να διατίθενται στο εμπόριο. Ο κανονισμός εφαρμογής για τις προαναφερθείσες οδηγίες βρίσκεται σε προπαρασκευαστική φάση από τον Νοέμβριο 2002.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ελεγχθούν οι ρυθμίσεις των εμπορικών κατηγοριών προκειμένου να διασφαλισθεί ότι δεν εμποδίζουν την πρόσβαση στην αγορά των σπάνιων φυτικών και ζωικών προϊόντων.

3.7. Πρέπει επίσης να διασφαλισθεί ότι όπως προβλέπει το άρθρο 15 της πρότασης κανονισμού, οι ΜΚΟ συμμετέχουν ικανοποιητικά στην επιτροπή για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και την χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία.

3.8. Θα πρέπει στο άρθρο 9 παράγραφος 2 της πρότασης κανονισμού, να υπάρξει σαφής αναφορά στους γεωργούς.

3.9. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει δύο εκθέσεις για την λειτουργία της ΚΓΠ που να επιδιώκουν απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Πώς μπορεί να διαμορφωθεί η χρηματοδότηση για την ανάπτυξη της υπαίθρου έτσι ώστε να διασφαλίζεται η καλύτερη ενσωμάτωση της καλλιέργειας σπάνιων φυτικών και της εκτροφής ζωικών ειδών στην πολυλειτουργική γεωργία και στο σφαιρικό πρόγραμμα διατήρησης και χρήσης των γενετικών πόρων;

β) Ποιες είναι οι συνέπειες των μέτρων της ΚΓΠ στην γενετική ποικιλομορφία και ποιες αναμένεται να είναι οι επιπτώσεις από την αποσύνδεση των ενισχύσεων και την πολλαπλή συμμόρφωση;

3.10. Αν και δεν έχει ανακοινωθεί πρόγραμμα εργασίας για τον κανονισμό, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τους λεπτομερείς στόχους που προδιαγράφονται στην πρόταση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την εφαρμογή της οδηγίας 96/71/ΕΚ στα κράτη μέλη

[COM(2003) 458 τελικό]

(2004/C 112/15)

Στις 25 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαρτίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας LE NOUAIL MARLIERE.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της, της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 93 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

Το πλαίσιο

1.1. Η οδηγία

1.1.1. Η οδηγία σχετικά με την απόσπαση των εργαζομένων ⁽¹⁾ υιοθετήθηκε το 1996 από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1.1.2. Η οδηγία αναφέρεται στην επιδίωξη ισορροπίας μεταξύ της διεύρυνσης των δυνατοτήτων, για τις επιχειρήσεις, να παρέχουν υπηρεσίες σε άλλα κράτη μέλη και την κοινωνική προστασία των εργαζομένων. Για το λόγο, αυτό προσδιορίζει μια σειρά συνθηκών απασχόλησης που θα πρέπει να διασφαλίζονται στους αποσπασμένους εργαζόμενους στην επικράτεια του κράτους υποδοχής, όποια και εάν είναι η νομοθεσία που διέπει τη σύμβαση απασχόλησης του αποσπασμένου εργαζόμενου. Η οδηγία προσδιορίζει ως αποσπασμένο εργαζόμενο τον εργαζόμενο ο οποίος, κατά τη διάρκεια περιορισμένης περιόδου, εκτελεί την εργασία του στην επικράτεια κράτους μέλους άλλου από αυτό στο οποίο εργάζεται συνήθως (άρθρο 2 παράγραφος 1).

⁽¹⁾ Οδηγία αριθ. 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, όσον αφορά την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών, ΕΕ L 18 της 21.1.1997.

4. Συμπέρασμα

4.1. Η πρόταση κανονισμού της Επιτροπής λαμβάνει υπόψη σε μεγάλο βαθμό τις προτάσεις των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής όσον αφορά την πρόταση της 22ας Νοεμβρίου 2001. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την νέα πρόταση κανονισμού και αναμένει ότι το πρόγραμμα θα υιοθετηθεί σύντομα, θα εφαρμοστεί, θα αξιολογηθεί και θα συνεχιστεί.

1.1.3. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 σχετικά με το συντονισμό της κοινωνικής ασφάλειας στο εσωτερικό της ΕΕ στα πλαίσια της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και των υπηρεσιών είχε καθιερώσει την απόσπαση ως μια από τις δυνατότητες συνέχισης της κάλυψης από την κοινωνική ασφάλεια στο κράτος διαμονής, σε περίπτωση κατά την οποία ένας εργαζόμενος απασχολείται σε άλλο κράτος μέλος για μέγιστη περίοδο 12 μηνών ⁽²⁾ ή 18 υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

1.1.4. Η οδηγία 96/71/ΕΚ πραγματεύεται τον πρακτικό συντονισμό των συνθηκών εργασίας των αποσπασμένων εργαζομένων. Το άρθρο 3 αποτελεί τον κύριο πυρήνα του κειμένου και θεσπίζει τις συνθήκες που εφαρμόζονται στους αποσπασμένους και μη εργαζόμενους:

— μέσω των συνθηκών απασχόλησης που θεσπίζονται από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις,

— με την πλήρωση των όρων που αναφέρονται στην οδηγία 96/71/ΕΚ,

⁽²⁾ Κανονισμός αριθ. 1408/71.

- μέσω ειδικών συνθηκών εργασίας όπως είναι αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 και προβλέπονται από τις συλλογικές συμβάσεις που έχουν θεωρηθεί γενικής εφαρμογής στο μέτρο που αναφέρονται στις δραστηριότητες που περιέχονται στο παράρτημα της οδηγίας. Πρόκειται για δραστηριότητες στον τομέα των κατασκευών,
- μέσω ειδικών διατάξεων που επιτρέπουν στα κράτη μέλη την ελευθερία εφαρμογής της οδηγίας όπως την εννοούν, για παράδειγμα, σε ό,τι αφορά τις βραχυπρόθεσμες αποσπάσεις, με εξαίρεση ένα μήνα σχετικά με τον ελάχιστο μισθό και την καθιέρωση, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, άλλων συλλογικών συμβάσεων από αυτές του τομέα των κατασκευών,
- μέσω διατάξεως της οδηγίας που θεσπίζει ότι αυτή έχει ελάχιστο χαρακτήρα, δηλαδή ότι οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να επωφελούνται από πιο ευνοϊκές συνθήκες εργασίας (άρθρο 3 παράγραφος 7).

1.1.5. Εκτός από την μεταφορά της στη νομοθεσία, η διοικητική συνεργασία (άρθρο 4) θεωρείται ως ένα άλλο σημαντικό μέσο για την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας, όχι μόνο όσον αφορά την ανταλλαγή των πληροφοριών, αλλά επίσης για τα μέτρα που είναι αναγκαία προκειμένου να αποτραπεί η παραβίαση των κανόνων που εκτίθενται στην οδηγία. Η άμεση πρόληψη των παραβάσεων συμβάλλει στην κοινωνική προστασία και στην ελεύθερη διακίνηση των υπηρεσιών.

1.2. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ

1.2.1. Ήδη το 1991, Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είχε καταρτίσει γνωμοδότηση για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου όσον αφορά την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών» (COM/91/230 τελικό — 1 — SYN 346 και γνωμοδότηση της ΟΚΕ 1512/91).

1.3. Για ποιο λόγο μια ανακοίνωση της Επιτροπής;

1.3.1. Η εν λόγω οδηγία αυτή έπρεπε να είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών έως τα τέλη του 1999.

1.3.2. Το άρθρο 8 της οδηγίας προβλέπει ότι η Επιτροπή θα προβεί σε επανεξέταση του κειμένου προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πρέπει να προταθούν τροποποιήσεις στο Συμβούλιο. Με την λήξη της προθεσμίας, η Επιτροπή άρχισε να εξετάζει την εφαρμογή της οδηγίας στη νομοθεσία των κρατών μελών. Τα συμπεράσματα της έκθεσης ενσωματώθηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί αξιολόγηση στο νομοθετικό πεδίο της μεταφοράς της στα εθνικά δίκαια. Εισάγει το περιεχόμενο και τους στόχους της αξιολογούμενης οδηγίας, περιγράφει τα νομοθετικά μέτρα που έχουν ληφθεί από τα κράτη μέλη διακρίνοντας τρεις ομάδες κρατών, εκείνα που έχουν ενσωματώσει τους όρους της οδηγίας χωρίς να αναφέρουν σε ποιες διατάξεις του εθνικού δικαίου αντιστοιχούν τα μέτρα που επιδίδονται από την οδηγία· εκείνα που επιδίωξαν να προσδιορίσουν τις εθνικές διατάξεις που εφαρμόζονται και προέβησαν στις παραπομπές στις εν λόγω εθνικές διατάξεις· και, τέλος, τα κράτη μέλη που δεν υιοθέτησαν ειδική νομοθεσία μεταφοράς σχετικά με τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου που εφαρμόζονται στους αποσπασμένους εργαζόμενους.

1.3.3. Η νομική μελέτη αναφέρει τις συμβατικές διατάξεις, την εφαρμογή της συνεργασίας στα θέματα της πληροφορίας (άρθρο 4), τα μέτρα ελέγχου και τις κυρώσεις που προβλέπουν στη διασφάλιση του σεβασμού της οδηγίας (άρθρα 5 και 6).

1.3.4. Στο κεφάλαιο 4 της ανακοίνωσής της, η Επιτροπή εκτιμά την κατάσταση σε σχέση με την μεταφορά της οδηγίας στη νομοθεσία των κρατών μελών, τη μέθοδο μεταφοράς της οδηγίας, τη φύση των κανόνων που εφαρμόστηκαν, καθώς και τις εφαρμοστέες συλλογικές συμβάσεις.

1.3.5. Στο κεφάλαιο 4 επίσης, αναφέρονται οι πρακτικές και διοικητικές δυσκολίες εφαρμογής που συνάντησαν οι αρχές των κρατών μελών και αφιερώνει τρεις σύντομες παραγράφους στις δυσκολίες που συνάντησαν οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καθώς και οι αποσπασμένοι εργαζόμενοι.

1.3.6. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κανένα κράτος δεν συνάντησε ιδιαίτερες δυσκολίες κατά την μεταφορά και ότι η εφαρμογή της ενδέχεται να προκαλέσει δυσκολίες που, ωστόσο, θα επιλυθούν με την πάροδο του χρόνου.

1.3.7. Η Επιτροπή καταλήγει ότι θα ήταν, συνεπώς, πρόωρο να προβλεφθούν τροποποιήσεις της οδηγίας. Η τελική της πρόταση είναι να ανατεθούν σε ομάδα κυβερνητικών εμπειρογνομόνων ποικίλης σύνθεσης οι δυνατότητες διευκόλυνσης της πρόσβασης στις πληροφορίες, όσον αφορά τις διατάξεις που εφαρμόζονται στους αποσπασμένους εργαζόμενους και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων εν όψει της επίλυσης των δυσκολιών που εντοπίστηκαν (κράτη που δεν μετέφεραν ειδικές διατάξεις, κανόνες δημόσιας τάξης, έρευνα πληροφοριών, τήρηση των εθνικών διατάξεων μεταφοράς, και εφαρμογή κυρώσεων).

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Σχετικά με τους άξονες της ανάλυσης της ανακοίνωσης

2.1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανακοίνωση είναι χρήσιμη αλλά ανεπαρκής. Καλεί την Επιτροπή να εμβαδύνει την ανάλυσή της, κυρίως σε ό,τι αφορά τον αθέμιτο ανταγωνισμό και το κοινωνικό ντάμπινγκ που μπορεί να προκύψουν από τις καταχρηστικές αποσπάσεις. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διασφαλίσει τις τομεακές διαβουλεύσεις με τους πραγματικούς συνομιλητές, αποδέκτες των μεταγραφών, κυρίως στον τομέα των κατασκευών, όπου οι κοινωνικοί εταίροι δεν έχουν γνωμοδοτήσει και που έχουν θίξει τα προβλήματα που αφορούν τον προσδιορισμό των αποσπασμένων εργαζομένων και τη φαιά ζώνη σχετικά με τους «ανεξάρτητους» εργαζόμενους. Αυτή η εμπεριστατωμένη ανάλυση μπορεί να επικεντρωθεί περισσότερο στην εφαρμογή στην πράξη του άρθρου 3 της οδηγίας σχετικά με την πραγματική τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων που θεσπίζονται σε αυτό. Στα πλαίσια αυτά, η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν, πράγματι, οι εθνικές διαβουλεύσεις που έγιναν στην πρώτη άσκηση επέτρεψαν να εκτιμηθούν οι δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη και η πραγματικότητα της μεταφοράς και των διατάξεων εφαρμογής. Πάντως, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να αναληφθεί μια εμπεριστατωμένη εργασία σχετικά με τις πιο ευνοϊκές διατάξεις προκειμένου να συγκριθούν καλύτερα οι ορθές πρακτικές και να υπάρξει καλύτερη ενημέρωση του συνόλου των εργαζομένων και των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων.

2.1.2. Σε ό,τι αφορά τις αρχές της οδηγίας, οι όροι που χρησιμοποιούνται στις εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τους αποσπασμένους εργαζόμενους έχουν την σημασία τους. Πρέπει να τεθούν συγκεκριμένα ζητήματα, που είναι σημαντικά προκειμένου να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση. Με ποιο τρόπο τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν έναν αποσπασμένο εργαζόμενο και εφαρμόζουν συνεπώς την οδηγία; Ποιοι είναι οι τύποι των μέτρων που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους για να διασφαλιστεί ο σεβασμός της οδηγίας; Ορισμένες πτυχές αποκτούν ως προς αυτό μεγάλη σημασία:

- η διασαφήνιση της σχέσης μεταξύ της νομοθεσίας και των εφαρμοστέων συλλογικών συμβάσεων σε όλους τους σχετικούς τομείς,
- η θέση των αποσπασμένων εργαζομένων στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας και ο ορισμός που εφαρμόζεται ως προς αυτήν,
- η αρχή της εφαρμογής των ελάχιστων κοινοτικών κανόνων,
- η αρχή της ισότητας της μεταχείρισης, δυνάμει του νέου άρθρου 13 της συνθήκης και των οδηγιών που απορρέουν απ' αυτό,
- η τήρηση των διατάξεων σχετικά με τον ελάχιστο μισθό,
- οι διατάξεις που αφορούν την κοινωνική ασφάλιση και οι διατάξεις που αφορούν τις συνθήκες εργασίας,
- η κατάσταση των αποσπασμένων εργαζομένων που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών,
- η εκτέλεση πολλών αποφάσεων των δικαστηρίων όπως οι υποθέσεις ARBLADE LELOUP για τους ελάχιστους μισθούς ⁽¹⁾, GUIOT ⁽²⁾ και ULAK ⁽³⁾, και ιδιαίτερα πριν την μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών με εξαίρεση την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

2.2. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανεπάρκειες της ανακοίνωσης, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να υποβάλει νέα έκθεση που θα επιτρέψει να επαληθευθούν:

- εάν υπάρχει πραγματική διαφάνεια των δικαιωμάτων,
- εάν τα θετικά δικαιώματα των εργαζομένων έχουν διασφαλιστεί,
- εάν η κινητικότητα των εργαζομένων εμποδίζεται ή διευκολύνεται από την εφαρμογή των διατάξεων ως συνέπεια της μεταφοράς της οδηγίας στην νομοθεσία των κρατών μελών εν όψει του κινδύνου να προκληθεί κλείσιμο των αγορών εργασίας λόγω προστατευτισμού,

⁽¹⁾ Υποθέσεις 369/96 και 376/96, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, 23 Νοεμβρίου 1999.

⁽²⁾ Υπόθεση 272/94, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, 28 Μαρτίου 1996.

⁽³⁾ Υποθέσεις C49/98, C50/98, C51/98, C53/98.

— εάν απετράπησαν οι νοθεύσεις του ανταγωνισμού εν όψει της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών,

— εάν οι μικρές επιχειρήσεις έχουν κατάλληλη και επαρκή πρόσβαση στις πληροφορίες που απαιτούνται για την συμμόρφωση προς την οδηγία που έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών.

2.2.1. Πολλά κράτη μέλη έχουν συλλογικές συμβάσεις γενικής εφαρμογής στον τομέα των κατασκευών. Το κυριότερο ζήτημα είναι να γνωρίζουμε πώς χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της οδηγίας οι διατάξεις των συλλογικών συμβάσεων. Σημαντική είναι κυρίως η ερμηνεία των συνθηκών εργασίας που ταξινομούνται στο άρθρο 3. Από την άποψη των συλλογικών συμβάσεων, ποιος είναι ο ελάχιστος μισθός, οι ελάχιστες διακοπές μετ' αποδοχών, ο χρόνος ανάπαυσης; Οι συλλογικές συμβάσεις μπορεί να ποικίλλουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο ως προς τα σημεία αυτά. Μπορεί να αναφερθεί, για παράδειγμα, η προσφυγή σε «κοινωνικά ταμεία» για τις διακοπές μετ' αποδοχών σε ορισμένα κράτη μέλη. Η συμμετοχή στα εν λόγω κοινωνικά ταμεία μπορεί να διασφαλίσει ευνοϊκές συνθήκες στους αποσπασμένους εργαζόμενους. Το ζήτημα είναι να γνωρίζουμε πώς μπορούν να σταθμιστούν και να ληφθούν υπόψη αυτές οι ευνοϊκές συνθήκες.

2.2.2. Άλλωστε, δεν επέκτειναν όλα τα κράτη μέλη την εφαρμογή των συμβατικών συνθηκών εργασίας στους αποσπασμένους εργαζόμενους σε άλλους τομείς που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της οδηγίας, ενώ το άρθρο 3 παράγραφος 10 εδάφιο 2 προβλέπει ρητά τη δυνατότητα αυτή.

2.2.2.1. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συλλέξει από τα κράτη μέλη και τις υπό ένταξη χώρες τις διαθέσιμες πληροφορίες που αφορούν τον αριθμό των αποσπασμένων εργαζομένων, και τους διάφορους τομείς στους οποίους παρατηρείται περισσότερο το φαινόμενο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα συστήματα εργασιακών σχέσεων.

2.2.3. Ορισμένες φορές τα τελευταία έτη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποχρεώθηκε να αναγνωρίσει ότι οι προσδοκίες που εκφράστηκαν στα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα όσον αφορά την κινητικότητα δεν υλοποιήθηκαν, ή μόνο σε μικρή έκταση. Λιγότερο από το 2 % του ενεργού πληθυσμού της Ευρώπης εργάζεται σε άλλη χώρα από αυτή της προέλευσής του. Οι τιμές της ετήσιας κινητικότητας είναι ακόμη πιο χαμηλές. Οι εκτιμήσεις της ΕΕ αναφέρουν 600 000 εργαζόμενους που εργάζονται εκτός της χώρας τους που δεν καλύπτονται από την οδηγία. Αυτή η κινητικότητα φαίνεται ότι περιορίζεται στα στελέχη και τους εργαζόμενους με υψηλή εξειδίκευση, αφενός, και στους εργαζόμενους του τομέα των κατασκευών, αφετέρου. Η ύπαρξη μισθολογικού και κοινωνικού ντάμπινγκ σε ορισμένες χώρες της ΕΕ και σε ορισμένους επαγγελματικούς τομείς συνδέεται με το γεγονός ότι σε αυτούς τους τομείς υψηλού κινδύνου, ακόμη και εάν ένας σχετικά χαμηλός αριθμός εργαζομένων προσφέρει τις υπηρεσίες του στην αγορά εργασίας σε μισθούς αισθητά κατώτερους, αυτό μπορεί να διαταράξει την υφιστάμενη μισθολογική διάρθρωση και να οδηγήσει σε μειωτική εξέλιξη των μισθών και των τιμών.

2.3. Σχετικά με την άμεση πρόληψη της εξασθένησης της κοινωνικής προστασίας και την ελεύθερη διακίνηση των υπηρεσιών

- Η ανακοίνωση δεν επιτρέπει προς το παρόν εξαχθούν συμπεράσματα για τις δυσκολίες που συναντήθηκαν στη πράξη, ώστε να εξεταστεί το ενδεχόμενο απλούστευσης ή αναθεώρησης της οδηγίας. Σχετικά με αυτό, οι εθνικές εμπειρίες (κοινωνικοί εταίροι του τομέα των κατασκευών, διοικητικά στελέχη, επιθεωρητές εργασίας ...) για τους αποσπασμένους εργαζόμενους, αντιπροσωπεύουν πολύτιμη πηγή πληροφοριών και για το λόγο αυτό έχουν μεγάλη σημασία.

3. Ειδικές παρατηρήσεις και προτάσεις

3.1. Η Επιτροπή, στη νέα ανάλυσή της, θα πρέπει κατά πρώτο λόγο να εξετάσει τον αντίκτυπο της διεύρυνσης στην εφαρμογή της οδηγίας, τόσο στις σημερινές χώρες της ΕΕ, όσο και στις υπό ένταξη χώρες λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβατικές περιόδους. Η ανάλυση αυτή πρέπει επιπλέον να αξιολογήσει τις περιφερειακές και διαμεθοριακές ή τομεακές διαστάσεις κυρίως στον τομέα των κατασκευών.

- επιπλέον πρέπει να διασφαλίσει την ενεργό σύνδεση των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων κυρίως στο εθνικό αλλά και στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να εκτιμηθεί κατά

πόσον η οδηγία επιτρέπει να προσδιοριστούν καλύτερα τα δικαιώματα (κοινωνική προστασία, συντάξεις ...) των αποσπασμένων εργαζομένων και να αποφευχθούν οι νοθεύσεις του ανταγωνισμού για τις τοπικές επιχειρήσεις.

3.2. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ προτείνει:

- πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση προς την κατεύθυνση των κοινωνικών και οικονομικών συντελεστών,
- αξιολόγηση, προκειμένου να βελτιωθούν οι μηχανισμοί ενημέρωσης των εργαζομένων και των επιχειρήσεων,
- προώθηση τοπικών, περιφερειακών, ή διαμεθοριακών δικτύων ενημέρωσης,
- καταγραφή των βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τόσο των εργαζομένων όσο και μεταξύ των εργοδοτών όπως, π.χ., μεταξύ Φινλανδίας και Εσθονίας, στο Ταλίν, σχετικά με τα δικαιώματα των αποσπασμένων εργαζομένων στη Φινλανδία,
- νομική μελέτη προκειμένου να επαληθευθεί κατά πόσον το νομοθετικό και συμβατικό πλαίσιο των κρατών μελών καθώς και οι πληροφορίες σχετικά με τις εφαρμοστέες συλλογικές συμβάσεις είναι επαρκώς σαφείς, προσιτές, και ενημερωμένες στα πλαίσια της διεύρυνσης.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 περί δημιουργίας Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισής (CEDEFOP)

[COM(2003) 854 τελικό — 2003/00334 (CNS)]

(2004/C 112/16)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Greif.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 99 υπέρ, 1 κατά και 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

1.1. Στις 8 Ιανουαρίου 2004, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 περί δημιουργίας Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισής (CEDEFOP). Εκτός από την πρόταση για την τροποποίηση του καταστατικού του Κέντρου αυτού, στο έγγραφο ⁽¹⁾ περιλαμβάνεται αιτιολογική έκθεση σχετικά με τα δεδομένα που οδήγησαν στην πρόταση αυτή.

1.2. Το έναυσμα για την προτεινόμενη αναθεώρηση του κανονισμού αποτέλεσε η επικείμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε διασύνδεση με το στόχο να προσαρμοστεί ο τρόπος εργασίας και λειτουργίας του Κέντρου και ιδιαίτερος ο ρόλος των βασικών του οργάνων — του διοικητικού συμβουλίου, του προεδρείου και της διευθύνσεως — στις μελλοντικές συνθήκες.

1.3. Στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης αναθεώρησης, η Επιτροπή αναφέρεται στα ακόλουθα:

- στη δράση του Κέντρου τα τελευταία χρόνια,
- στα πορίσματα εξωτερικής αξιολόγησης ως προς την αποτελεσματικότητα της εσωτερικής λειτουργίας του Κέντρου και την αποδοτικότητα του έναντι τρίτων, καθώς και ως προς τις μεθόδους εργασίας των οργάνων του, κυρίως υπό το φως της διεύρυνσης ⁽²⁾,
- στο πρόγραμμα δράσης που καταρτίστηκε από το διοικητικό Συμβούλιο του Κέντρου στη συνέχεια της εν λόγω αξιολόγησης, το οποίο σχετίζεται ιδιαίτερος με το μελλοντικό τρόπο εργασίας αυτού (κυρίως όσον αφορά το μέγεθος, τη σύνθεση, τις μεθόδους εργασίας, και την αποδοτικότητά του κόστους),
- σε κοινή γνωμοδότηση των διοικητικών συμβουλίων των τριών κοινοτικών οργανισμών (CEDEFOP, Eurofound και EU-OSHA) ⁽³⁾, που διαθέτουν τριμερή διοικητική διάρθρωση (κυβέρνηση, εργοδότες, εργαζόμενοι), όπου εξετάζονται ο τρόπος εργασίας και η διοικητική διάρθρωση αυτών, ως ανταπόκριση στις αξιολογήσεις που έγιναν,

— σε πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς την Επιτροπή να υποβάλει, ενόψει της διεύρυνσης, προτάσεις για τον εξορθολογισμό των διοικητικών συμβουλίων των οργανισμών της Κοινότητας ⁽⁴⁾.

1.4. Με το παρόν έγγραφο, η Επιτροπή ανταποκρίνεται στο αίτημα του Κοινοβουλίου και προτείνει για το CEDEFOP τα ακόλουθα:

- τον εξορθολογισμό των μεθόδων εργασίας του διοικητικού συμβουλίου με την εντονότερη μετατροπή των διοικητικών καθηκόντων σε στρατηγικά (εκτός άλλων, με τη λήψη αποφάσεων σχετικά με μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες, τον καθορισμό του ετήσιου προγράμματος εργασίας και τις αποφάσεις επί του προϋπολογισμού),
- τον περιορισμό της αύξησης του κόστους που — εφόσον το καταστατικό παραμείνει κατά τα αναμενόμενα ως έχει — θα επέλθει, εκτός άλλων, με την αύξηση του αριθμού των μελών του διοικητικού Συμβουλίου από 48 σε 78 (παραδείγματος χάριν, με την πρόταση για την μείωση του αριθμού των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου σε μια ετησίως),
- διατήρηση της τριμερούς εκπροσώπησης όλων των κρατών μελών στο διοικητικό Συμβούλιο (κυβερνήσεις, εργοδότες, εργαζόμενοι), η οποία θεωρείται ότι έχει ουσιαστική σημασία για τις επιδόσεις του Κέντρου (όπως διαπιστώθηκε και στην εξωτερική αξιολόγηση) με ταυτόχρονη ενσωμάτωση στο καταστατικό του ρόλου και των δραστηριοτήτων των ομάδων που εκπροσωπούνται στο διοικητικό συμβούλιο (κυβερνήσεις, εργοδότες και εργαζόμενοι).

1.5. Επιπλέον, οι τροποποιήσεις που προτείνονται εκ μέρους της Επιτροπής αφορούν και στις ακόλουθες αλλαγές στο καταστατικό του Κέντρου:

- καθορισμό της διαδικασίας για την υιοθέτηση μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων,
- διασαφήνιση της κατάστασης σε σχέση με την ηγεσία και τη διοίκηση του Κέντρου, ιδιαίτερος όσον αφορά στο ρόλο και στα καθήκοντα του διευθυντή,

⁽¹⁾ COM(2003) 854 τελικό — 2003/00344 (CNS).

⁽²⁾ Για το πλήρες κείμενο της εξωτερικής αξιολόγησης του CEDEFOP, την απάντηση της Επιτροπής καθώς και το σχέδιο δράσης που εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο του Κέντρου με αφορμή την αξιολόγηση αυτή βλ. http://europa.eu.int/comm/education/programmes/evaluation/evaluation_en.html.

⁽³⁾ Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP, Θεσσαλονίκη), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound, Δουβλίνο), Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (Eu-OSHA, Μπιλμπάο).

⁽⁴⁾ Βλέπε σχετικά τη διαδικασία απαλλαγής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, έγγραφο αριθ. A5-0079/2003, παράγραφος 28.

- τροποποιήσεις στα εκτελεστικά καθήκοντα του διοικητικού συμβουλίου και του προεδρείου του, την τριμερή σύνθεση του οργάνου αυτού και τη σχέση του με το διευθυντή του Κέντρου,
- τυποποίηση της δομής των ομάδων και διευκρίνιση των δραστηριοτήτων τους, εκτός άλλων, με τον ορισμό συντονιστή για κάθε μια από τις τρεις ομάδες του διοικητικού συμβουλίου (εκπρόσωποι των κυβερνήσεων, των εργοδοτών και των εργαζομένων,
- διατύπωση του στόχου της ισόρροπης εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών στα όργανα του Κέντρου,
- κοινοποίηση της απόφασης για συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ETF) στο Τορίνο.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ένα κοινό χαρακτηριστικό του CEDEFOP με το Ίδρυμα του Δουβλίνου για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας και το Γραφείο για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας στον τόπο εργασίας, που βρίσκεται στο Μπιλμπάο, είναι η δέουσα συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διοίκηση τους, όπου καταλαμβάνουν σχεδόν τα δύο τρίτα των θέσεων των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Το γεγονός αυτό αντανάκλα τη σημασία που δίνεται στα περισσότερα κράτη μέλη στη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά στον κοινωνικό τομέα, στην προστασία των εργαζομένων και στην πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης, γεγονός το οποίο καθιστά απαραίτητο και αυτονόητο να υπάρξει μια καλά θεμελιωμένη και υπεύθυνη διαμόρφωση της πολιτικής στους τομείς αυτούς σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

2.2. Το CEDEFOP είναι ο πρώτος από τους εν λόγω τρεις κοινοτικούς οργανισμούς, με τριμερή διοικητική διάρθρωση, όπου θα εφαρμοστούν οι μεταρρυθμίσεις που ζητήθηκαν από το Κοινοβούλιο. Σύντομα θα ακολουθήσει και η μεταρρύθμιση των άλλων δύο οργανισμών (Eurofound και EU-OSHA). Συνεπώς, οι τροποποιήσεις που προτείνονται όσον αφορά στον τρόπο εργασίας και στη διοικητική διάρθρωση του Κέντρου στη Θεσσαλονίκη θα χρησιμεύσουν ως πλαίσιο αναφοράς για τους δύο άλλους κοινοτικούς οργανισμούς.

2.3. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι αυτό αποτελεί πρόσθετο λόγο για την εμπεριστατωμένη εξέταση των προτάσεων που έχουν υποβληθεί, ιδιαίτερος σε σχέση με τη διατήρηση των δοκιμασμένων δυνατοτήτων συμμετοχής και άσκησης επιρροής εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων επί των εργασιών, της διοίκησης και της διαχείρισης του Κέντρου. Αυτό γιατί οποιαδήποτε αλλαγή του ρόλου και της σύνθεσης των βασικών οργάνων αυτών των κοινοτικών κέντρων μπορεί να επηρεάσει την ενεργητική και παθητική συμμετοχή των ομάδων που εκπροσωπούνται στο διοικητικό συμβούλιο.

2.4. Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή για την αποδυνάμωση του ρόλου που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στους εν λόγω οργανισμούς, με επιχείρημα την αποδοτικότητα του κόστους και την επιβολή περισσότερο αυστηρών μεθόδων εργασίας. Αυτό που είναι πολύ πιο σημαντικό είναι να διαμορφωθεί ένα καταστατικό το οποίο θα επιτρέπει τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων — η οποία πρέπει να διατηρηθεί — σύμφωνα με τις μεταλλασσόμενες μελλοντικές συνθήκες.

2.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή και πιστεύει ότι σε όλες τις προτάσεις για την τροποποίηση της σύνθεσης και τις κατευθυντήριες γραμμές για την ηγεσία και τη διοίκηση του Κέντρου αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι να παραμείνει ανέπαφη η τριμερής διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου, δηλαδή η ισότιμη

συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από όλα τα κράτη μέλη. Πρόκειται για ένα στοιχείο το οποίο έχει καθοριστική σημασία για την επιτυχία των εργασιών του Κέντρου. Μόνο έτσι μπορεί να διασφαλιστεί η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών και η συνεκτιμηση, στις εργασίες του Κέντρου, της πληθώρας συστημάτων και αντιλήψεων που ισχύουν στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης.

2.6. Όσο σημαντική κι αν είναι η διατήρηση της λειτουργικότητας των διοικητικών οργάνων του Κέντρου στο μέλλον και όσοι εύλογα κι αν είναι τα επιχειρήματα σε σχέση με τις δαπάνες που προβλέπεται να επιφέρει η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου, τόσο σημαντικό είναι, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να υπάρξει μέριμνα στα πλαίσια της μεταρρύθμισης ώστε να μην περιοριστούν ο αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας των ομάδων που εκπροσωπούνται στα διοικητικά όργανα του Κέντρου, ούτε ο βαθμός στον οποίο μπορούν να ασκήσουν επιρροή, αλλά ούτε και το εύρος και το βάθος της διαδικασίας για τη διαμόρφωση βούλησης και τη συνέχεια της συνεργασίας.

2.7. Με βάση αυτές τις αρχές, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις περισσότερες τροποποιήσεις που προτείνει η Επιτροπή, θεωρεί όμως επιβεβλημένο, όσον αφορά ορισμένα σημεία, να κάνει μερικές γενικές παρατηρήσεις και προτάσεις — όπως θα δειχθεί στη συνέχεια — που θεωρεί ότι πρέπει να συνεκτιμηθούν στις περαιτέρω εργασίες για την αναθεώρηση του κανονισμού του CEDEFOP.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Τυποποίηση δοκιμασμένων πρακτικών: σε πολλές από τις τροποποιήσεις που προτείνονται από την Επιτροπή συνιστάται να τυποποιηθούν οι δραστηριότητες που αποτελούν σήμερα συνήδη πρακτική του Κέντρου και έχει αποδειχτεί ότι είναι αποδοτικές. Αυτό έχει κυρίως σχέση με το έργο του προεδρείου του διοικητικού συμβουλίου, θέματα που αφορούν στη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε εθνική και ευρωπαϊκή κλίμακα, τη συνεργασία με άλλους κοινοτικούς οργανισμούς καθώς και το συντονισμό των δραστηριοτήτων των ομάδων που εκπροσωπούνται στα ηγετικά όργανα του Κέντρου. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εν λόγω τυποποίηση δοκιμασμένων πρακτικών, η οποία μέχρι σήμερα ήταν σε μεγάλο βαθμό ανύπαρκτη, και εκφράζει την προσδοκία ότι αυτό θα οδηγήσει σε αύξηση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας αλλά και των αρμοδιοτήτων, σε συνδυασμό με την διατήρηση και την ενίσχυση του τριμερούς χαρακτήρα του Κέντρου.

3.2. Ο ρόλος των ευρωπαϊκών οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων: Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το ότι στη νέα πρόταση κανονισμού ανατίθεται στις ευρωπαϊκές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων σημαντικός ρόλος⁽¹⁾ στη διαχείριση του Κέντρου, με την επίσημη πλέον καθιέρωση των συντονιστών ομάδων και το δικαίωμα συμμετοχής που διαθέτουν στις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου και του προεδρείου αυτού. Στα πλαίσια αυτά, η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ΕΣΣ) και η Ένωση των Συνομοσπονδιών της Βιομηχανίας και των Εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE) αναλαμβάνουν να πρωτοστατήσουν. Για να υπογραμμιστεί ο σημαντικός ρόλος αυτών, η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί δεόντως το άρθρο 4 παράγραφος 5 της πρότασης κανονισμού, για να εκχωρηθεί στους συντονιστές δικαίωμα ψήφου στο διοικητικό συμβούλιο και το προεδρείο αυτού και, κατά συνέπεια, να προσδιοριστεί με συγκεκριμένο τρόπο ο εν λόγω ρόλος των ευρωπαϊκών οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων με τη συμμετοχή αυτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την κατάλληλη ηγετικών θέσεων στο κέντρο (διευθυντής, αναπληρωτής διευθυντής).

⁽¹⁾ Άρθρο 4 παράγραφος 5 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

3.3. Συνεργασία με ιδρύματα και το Δημόσιο: Πέραν αυτού, με βάση τη στρατηγική της Λισαβόνας και τη σημασία που αποδίδεται στα πλαίσια αυτής στην εκπαίδευση και την περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση καθώς και στην έννοια της δια βίου εκπαίδευσης, η ΕΟΚΕ επικροτεί την εντολή συνεργασίας του Κέντρου με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Κατάρτισης, στο Τορίνο ⁽¹⁾. Τρέφει δε παράλληλα την ελπίδα ότι τα πράγματα δεν θα περιοριστούν στη σύσφιξη της συνεργασίας των δύο κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης, στο καθένα από τα οποία έχει ανατεθεί ιδιαίτερη εντολή, αλλά ότι η κατάσταση θα δώσει περαιτέρω ώθηση στη συνεργασία και τον καλύτερο συντονισμό με άλλα ευρωπαϊκά ιδρύματα και δημόσιες υπηρεσίες που κινούνται στο χώρο της εκπαίδευσης και περαιτέρω επαγγελματικής κατάρτισης, όπως συμβαίνει και με την υπηρεσία της Επιτροπής EURYDICE στον χώρο της γενικής και της ανώτατης εκπαίδευσης.

3.4. Μείωση του αριθμού των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου: Προκειμένου η αναμενόμενη αύξηση του αριθμού των θέσεων στο διοικητικό συμβούλιο να μην υπονομεύσει την επιταγή της δημοσιονομικής ουδετερότητας, ένα από τα βασικά μέτρα που προτείνονται από την Επιτροπή είναι η μείωση του αριθμού των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου, κατά κανόνα, από δύο σε μια ετησίως ⁽²⁾. Η πρόταση αυτή αιτιολογείται με το νέο και περισσότερο στρατηγικό προσανατολισμό του διοικητικού συμβουλίου, ο οποίος συνοδεύεται από την απαλλαγή αυτού από τις διαχειριστικές αρμοδιότητες και την ανάθεσή τους στο προεδρείο και τη διεύθυνση.

Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, με τη μείωση του αριθμού των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου σε μια ετησίως, υπάρχει περίπτωση να υπονομευθεί το βάθος της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των μελών του. Πέραν αυτού, είναι προφανές ότι, με τον περιορισμό των συνεδριάσεων, τα περισσότερα από τα μέλη του διοικητικού Συμβουλίου τα οποία δεν θα εκπροσωπούνται στο —μελλοντικά οκταμελές— προεδρείο, θα δυσκολευτούν στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των ετήσιων συνεδριάσεων να διασφαλίσουν μια συνεχή ροή πληροφοριών και την επαφή μεταξύ τους.

Για να λυθεί το πρόβλημα αυτό και να εξασφαλισθεί το απαραίτητο εύρος και βάθος της ανταλλαγής απόψεων, η ΕΟΚΕ προτείνει τα ακόλουθα:

- να τροποποιηθεί η διατύπωση της πρώτης πρότασης του άρθρου 4 παράγραφος 6 του σχεδίου τροποποίησης του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75 με την προσθήκη της λέξης «τουλάχιστον» κατά τον ακόλουθο τρόπο: «Ο πρόεδρος συγκαλεί το διοικητικό συμβούλιο τουλάχιστον μια φορά ετησίως»,
- αφετέρου, να συμπεριληφθεί στο άρθρο 4 παράγραφος 10 πρόταση η οποία θα επιτρέπει, ανάλογα με τις ανάγκες, τη σύγκληση του διευρυμένου προεδρείου του διοικητικού συμβουλίου.

3.5. Εξασφάλιση της συνέχειας της συμμετοχής: Για να εξασφαλιστεί η συνέχεια των δυνατοτήτων συνεργασίας όλων των μελών

του διοικητικού συμβουλίου στις εργασίες του Κέντρου, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να ληφθούν περαιτέρω συνοδευτικά μέτρα, ούτως ώστε να αντισταθμιστούν η αποδυνάμωση και ο περιορισμός της ροής πληροφοριών που αναμένονται με τη μείωση της συχνότητας των συνεδριάσεων και να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα το απαραίτητο εύρος και βάθος της ανταλλαγής απόψεων. Στην προκειμένη περίπτωση, αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι να διασφαλιστεί ο εσωτερικός συντονισμός των ομάδων (κυβερνήσεις, εργοδότες, εργαζόμενοι) και των συντονιστών ομάδων, που αναλαμβάνουν σημαντικό ρόλο στα πλαίσια αυτά, με την πρόβλεψη επαρκών δυνατοτήτων (για παράδειγμα, για τη σύγκληση έκτακτων συνεδριάσεων των ομάδων, το δικαίωμα αιτήσεως για τη σύγκληση του διευρυμένου προεδρείου κ.ο.κ) και τη διάθεση των αντίστοιχων πόρων.

3.6. Η σύνθεση του προεδρείου: Όσον αφορά τη σύνθεση του μελλοντικά οκταμελούς προεδρείου του διοικητικού συμβουλίου (δύο μέλη από κάθε ομάδα που εκπροσωπείται στο κέντρο και δύο εκπρόσωποι της Επιτροπής) ⁽³⁾, η ΕΟΚΕ θεωρεί αξιοσημείωτη την ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής στο ηγετικό αυτό όργανο και αναμένει την δέουσα αιτιολόγηση εκ μέρους της τελευταίας για αυτή την αλλαγή της στάθμησης συμπεριόντων. Για τον τρόπο λειτουργίας του Κέντρου, θεωρεί απαραίτητο να διασφαλιστεί μια ουσιαστική τριμερής εκπροσώπηση και στη σύνθεση του προεδρείου. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ διασυνδέει με την ενισχυμένη παρουσία της Επιτροπής στο εκτελεστικό όργανο του Κέντρου την ελπίδα ότι το αποτέλεσμα θα είναι η ενίσχυση της εμπειρογνομosύνης και αναμένει αυτό δεν θα οδηγήσει σε αλλαγή της ισορροπίας δυνάμεων.

Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την πρόταση που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα δράσης του διοικητικού συμβουλίου του Κέντρου από το 2001 για τη σύσταση διευρυμένου προεδρείου το οποίο θα αποτελείται από λιγότερα μόνιμα μέλη και περισσότερα εναλλασσόμενα, ώστε να επιτευχθεί μια ισορροπία μεταξύ της αποτελεσματικότητας και του αναγκαίου εύρους της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των μελών του διοικητικού Συμβουλίου. Η ΕΟΚΕ συνιστά να επανέλθει στο προσκήνιο η πρόταση αυτή και να συμπεριληφθεί στο άρθρο 4 παράγραφος 10 της πρότασης κανονισμού, μαζί με τη νέα ρύθμιση που προτείνεται για τη δυνατότητα σύγκλησης πρόσθετων συνεδριάσεων, ρητή διάταξη η οποία θα επιτρέπει, κατόπιν αιτήσεως των μελών του προεδρείου, τη σύγκληση του διευρυμένου προεδρείου από τον ίδιο τον πρόεδρο.

3.7. Ο ρόλος του διευθυντή και η θέση αναπληρωτή διευθυντή: Στην πρόταση κανονισμού ανατίθενται στην ουσία στο διευθυντή η νομική εκπροσώπηση του Κέντρου και η διαχείριση του, καθώς και η υλοποίηση των αποφάσεων του διοικητικού συμβουλίου και του προεδρείου ⁽⁴⁾. Η ΕΟΚΕ διερωτάται αν με αυτό τον πολύ στενό ορισμό του ρόλου και των ευθυνών του διευθυντή σε σχέση με την αύξηση της εσωτερικής αποτελεσματικότητας Επιτυγχάνεται η απαραίτητη για τις μελλοντικές εργασίες του Κέντρου, ακριβής κατανομή καθηκόντων μεταξύ διευθυντού, διοικητικού συμβουλίου και προεδρείου.

⁽¹⁾ Άρθρο 3 παράγραφος 2 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

⁽²⁾ Άρθρο 4 παράγραφος 6 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

⁽³⁾ Άρθρο 4 παράγραφος 8 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

⁽⁴⁾ Άρθρο 7 παράγραφος 1 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

Επιπλέον, σε σχέση με το ρόλο του προεδρείου, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο, στα πλαίσια της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού του CEDEFOP, να μελετηθεί σοβαρά η σύσταση θέσης αναπληρωτή διευθυντή. Έτσι θα αποκατασταθεί ένα σχήμα που χρησίμευσε αποδεδειγμένα στην πράξη επί είκοσι χρόνια, μέχρι τη μεταφορά της έδρας του Κέντρου από το Βερολίνο στη Θεσσαλονίκη, το 1995, και συνέβαλε στην απρόσκοπτη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις σημαντικότερες αποφάσεις για το προσωπικό. Επιπλέον, κατ' αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί η συμμόρφωση του καταστατικού του Eurofound, στο Δουβλίνο, με την προτεινόμενη ρύθμιση και την δοκιμασμένη πρακτική, κατάσταση που υποστηρίζει ανεπιφύλακτα η ΕΟΚΕ. Για το λόγο αυτό, προτείνει ανάλογη τροποποίηση του άρθρου 6 του κανονισμού, με τρόπο που να εναρμονίζεται με τις αντίστοιχες διατάξεις του κανονισμού του Eurofound ⁽¹⁾.

Πέραν αυτού, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να αναφέρεται ρητώς στον κανονισμό ότι η σύμβαση για τον διορισμό διευθυντού πρέπει οπωσδήποτε να υπογράφεται από τον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου. Αυτό θα πρέπει απαραίτητως να ισχύει και για τη θέση του αναπληρωτή διευθυντή, η οποία θα πρέπει να αποκατασταθεί, γιατί διαφορετικά για απόφαση για το διορισμό αυτού θα εξαρτάται αποκλειστικά από τον διευθυντή, πράγμα το οποίο δεν συνάδει καθόλου με τη συνήθη πρακτική της συνεκτίμησης του συνολικού φάσματος συμφερόντων στο διοικητικό συμβούλιο.

3.8. Προσδιορισμός μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων: στο άρθρο 8 παράγραφος 1 του κανονισμού, η Επιτροπή προτείνει να οριστούν στο καταστατικό οι αρμοδιότητες για τις αποφάσεις σχετικά με το στρατηγικό προσανατολισμό του Κέντρου. Αυτό θα γίνεται με τον καθορισμό μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων και του ετήσιου προγράμματος εργασίας εκ μέρους του διοικητικού συμβουλίου, με βάση πρόταση του διευθυντού. Και σ' αυτή την περίπτωση, πρόκειται για την καθιέρωση μιας πρακτικής η οποία υφίσταται *de facto*

από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι επιτυγχάνεται ο αναπροσανατολισμός του διοικητικού συμβουλίου σε ένα περισσότερο στρατηγικό ρόλο. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο αριθμός των συνεδριάσεων περιορίζεται σε μια κάθε χρόνο, επαναλαμβάνει τις αμφιβολίες που έχει για το αν εξασφαλίζονται στο διοικητικό συμβούλιο η ευρεία διαβούλευση για τη διαμόρφωση γνώμης, που είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση αυτού του ρόλου, και η λήψη αποφάσεων με επαρκές έρεισμα. Η συμπερίληψη, στα σημεία 3.4 και 3.6, της προτεινόμενης διάταξης για την καθιέρωση της δυνατότητας να συγκαλείται το διευρυμένο προεδρείο θα μπορούσε να βοηθήσει την κατάσταση.

Παρ' ό,τι κατανοεί ότι, κατά τον καθορισμό προτεραιοτήτων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες που υποδεικνύονται εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ θεωρεί ενδεδειγμένο να επισημάνει ότι θα πρέπει να διασφαλιστεί και στο μέλλον ότι το έργο του Κέντρου δεν θα χρησιμεύει μόνο για τις πολιτικές διαβουλεύσεις των κοινοτικών οργάνων και των κυβερνήσεων των κρατών μελών, αλλά ότι κατά πρώτο και κύριο λόγο θα πρέπει να εξυπηρετεί τους παράγοντες που δρουν στο χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης και κυρίως τους κοινωνικούς εταίρους στα κράτη μέλη.

3.9. Ισότητα ευκαιριών: Τέλος, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι, με τη ρητή συμπερίληψη στο καταστατικό του στόχου της ίσης εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών στα όργανα του Κέντρου, γίνεται ένα συγκεκριμένο βήμα για την εφαρμογή του άρθρου 3 της συνθήκης για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ⁽³⁾ και θεωρεί ότι είναι καθήκον των κρατών μελών και των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων να συνεκτιμήσουν δεόντως το στοιχείο του φύλου, πριν αποστείλουν τα άτομα που θα τους εκπροσωπήσουν. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η άποψη αυτή θα αποτελέσει γνώμονα της πολιτικής προσωπικού που ασκείται από το Κέντρο και ιδιαίτερος σε σχέση με τις αποφάσεις για τη στελέχωση ηγετικών θέσεων.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1365/75 του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 1975, περί της δημιουργίας Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας: «1. Ο διευθυντής και ο αναπληρωτής διευθυντής του ιδρύματος διορίζονται από την Επιτροπή βάσει ενός καταλόγου υποψηφίων που υποβάλλεται από το διοικητικό συμβούλιο. 2. Ο διευθυντής και ο αναπληρωτής διευθυντής είναι προσωπικό, οι οποίες επιλέγονται λόγω των προσόντων τους και οι οποίες παρέχουν εγγύα ανεξαρτησίας. 3. Ο διευθυντής και ο αναπληρωτής διευθυντής διορίζονται για περίοδο πέντε ετών, κατ' ανώτατο όριο. Η θητεία τους δύναται να ανανεώνεται».

⁽²⁾ Άρθρο 8 παράγραφος 1 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

⁽³⁾ Άρθρο 4 παράγραφος 2 της πρότασης για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 337/75.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Κοινωνική διάσταση του πολιτισμού»

(2004/C 112/17)

Στις 20 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την: «Κοινωνική διάσταση του πολιτισμού».

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαρτίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. LE SCORNET.

Κατά την 407η σύνοδο ολομελείας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισαν να καταστήσουν το θέμα της «κοινωνικής διάστασης του πολιτισμού» ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος, επειδή είναι της άποψης ότι ο πολιτισμός και η κοινωνική ανάπτυξη αλληλοσυνδέονται στενά και ότι αυτό το πεδίο συνεργασίας θα αποκτήσει αυξανόμενη σημασία στο πλαίσιο της πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

1.2. Η ΕΟΚΕ, ήδη από το 1999, σε μια γνωμοδότηση⁽¹⁾ διαπίστωνε ότι «εάν θεωρήσουμε την ευρύτερη έννοια του πολιτισμού ως ένα σύστημα αξιών που σέβονται τα μέλη μιας κοινωνίας, τότε ο πολιτισμός διαμορφώνει και το πεδίο δράσης της κοινωνίας των πολιτών». Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ ο πολιτισμός, ως διαδικασία και κοινή έκφραση της σκέψης και της δράσης, διαμορφώνει την εκπαίδευση και τις κοινωνικές συμμετοχικές βασικές λειτουργίες. Το σχέδιο ευρωπαϊκού Συντάγματος βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα θεμέλια των κοινών ηθικών αξιών, στόχων, θεμελιωδών δικαιωμάτων και σε μία νέα αντίληψη της δημοκρατικής συμπεριφοράς. Αυτά τα στοιχεία συνιστούν στο σύνολό τους τις βάσεις μιας ευρωπαϊκής αντίληψης του πολιτισμού. Τα κοινωνικά στοιχεία όπως είναι η αλληλεγγύη, η ανοχή, η κοινωνική συνοχή, μέτρα εναντίον της περιθωριοποίησης και των διακρίσεων, καθώς και η κοινωνική ένταξη αποτελούν τις βασικές συνιστώσες. Βάσει αυτής της αφετηρίας, η ΕΟΚΕ, στο πλαίσιο της συνταγματικής συνέλευσης, ζήτησε στο μέλλον να γνωμοδοτεί και σε θέματα «πολιτισμού». Εξ αυτών συνεπάγεται η ιδιαίτερη ευθύνη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ως οργάνου δημοκρατικής εκπροσώπησης των πολιτών της Ευρώπης, και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, ως θεσμικού εκπροσώπου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, για τα εν λόγω σύνθετα θέματα.

1.3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ορθά τόνισε την «υποχρέωση» δημιουργίας μιας «κοινής πολιτιστικής βάσης» και ενός «ευρωπαϊκού αστικού χώρου»⁽²⁾. Αυτό αποκτά ιδιαίτερα επιτακτικό χαρακτήρα επειδή η κυριαρχία της εθνικής διάστασης του πολιτισμού τίθεται σε ενέργεια κάθε φορά που αυξάνεται η πολυπλοκότητα. Με την διεύρυνση, οξύνεται ακριβώς αυτή η πολυπλοκότητα και εισέρχονται στην Ένωση έθνη με πολύ διαφορετικές ιστορίες, παραδόσεις και πολιτισμούς.

1.4. Δεδομένου αυτού του περιορισμένου χρονικού πλαισίου, η ΕΟΚΕ με αυτή τη γνωμοδότηση, επικεντρώνει το ενδιαφέρον της με αυτή τη γνωμοδότηση, στους επόμενους τρεις κεντρικούς τομείς.

2. Ποιό είναι το πρότυπο της Ευρωπαϊκής κοινωνίας; Προς μια νέα «πολιτιστική πραγματικότητα» που συνδυάζει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρακτικές.

2.1. Στο πλαίσιο αυτό η «κοινωνική διάσταση του πολιτισμού» δεν είναι μόνο αποφασιστικής σημασίας για το εσωτερικό, αλλά και προς το εξωτερικό για την οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, καθώς και για τη διαμόρφωση ενός σχεδίου και μιας διαδικασίας για τη «συμβίωση» των Ευρωπαίων. Εκείνο που καθιστά την Ευρώπη ελκυστική, δεν είναι μόνον οι διαστάσεις της και η ισχύ της, εφόσον είναι η πρώτη εσωτερική αγορά στον κόσμο, όπως και το ύψος του ΑΕΠ της και η δύναμη του ευρώ. Είναι εξίσου η πρωτοτυπία της, το κοινωνικό και πολιτισμικό πρότυπό της το οποίο, καθώς αποτελεί απόρροια μιας κοινής κληρονομιάς αξιών, έχει διδαχθεί και εξακολουθεί να διδάσκεται πώς να διαχειρίζεται κατά τρόπο ειρηνικό, τόσο την πολιτιστική ποικιλία της, όσο και τις κοινωνικές και πολιτικές της αντιφάσεις, καθώς και πώς να τις συνδυάζει εποικοδομητικά.

2.2. Οι αλλαγές που σημειώνονται στην κοινωνία, όπως οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, οι κοινωνικοδημογραφικές μετατροπές (επαναστάσεις), η μετανάστευση, οι αυξανόμενες επιπτώσεις των τεχνολογιών της πληροφόρησης και της επικοινωνίας, η επιβεβαίωση και η εφαρμογή της αρχής της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς και άλλες σημαντικές κοινωνικοοικονομικές αλλαγές θέτουν τεράστιες προκλήσεις στην κοινωνική, πολιτιστική και συμβολική πολιτική. Οι κοινωνίες μας δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της αναγνώρισης και της συμμετοχής όλων των φορέων τους και όλων των περιβαλλόντων. Όπως αποδείχθηκε με το «ευρωπαϊκό έτος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες» και τις σχετικές γνωμοδοτήσεις και πρωτοβουλίες της ΕΟΚΕ, οι κοινωνίες μας θα κριθούν με γνώμονα την θέση και το ρόλο που θα αποδώσουν στους πλέον άπορους και στους πλέον περιθωριακούς.

2.3. Στα τόσο κλασσικά αυτά παραδείγματα της ιεραρχικής αλυσίδας λήψεως αποφάσεων και της «επικουρούμενης εξάρτησης» (βλέπε τους διάφορους τύπους του κράτους προνοίας), δεν θα ήταν σκόπιμο να αντιτάξουμε σήμερα ένα πρότυπο που να προβλέπει την ενεργό συμμετοχή όλων, την ανάθεση ευθυνών σε όλους τους οικονομικούς, κοινωνικούς, οικογενειακούς και πολιτισμικούς παράγοντες;

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 23.9.1999 με θέμα «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση» — ΕΕ C 329 της 17.11.1999.

⁽²⁾ Έκθεση RUFFOLO — ΕΚ Α5 — 0281/2001.

2.4. Η ενεργός αυτή συμμετοχή δεν αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την διασφάλιση μιας ανθούσας και δημιουργικής οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Και, κατ'επέκταση, δεν αποτελεί, ταυτόχρονα, και μία ηθική και οικονομική επιταγή. Ο σεβασμός και η ολοκλήρωση, τόσο του εαυτού μας όσο και του άλλου, και η υπεροχή της αρχής της συνεργασίας αποτελούν άλλωστε τα κοινά χαρακτηριστικά του σύγχρονου ευρωπαϊκού ανθρωπισμού και της συνολικής ανταγωνιστικότητας του ολοκληρωμένου αυτού χώρου.

2.5. Οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρακτικές είναι συστηματικοί παραγωγοί πολιτισμού. Η επισήμανση και η αξιοποίηση των αλλαγών που έχουν υποστεί τα κύρια πολιτισμικά πρότυπα στο πλαίσιο των πρακτικών αυτών θα μπορούσαν να επιτρέψουν στην έννοια της «κοινωνικής διάστασης του πολιτισμού» να αποκτήσει μία λειτουργική αξία.

2.6. Τέλος, τα πεδία σχέσεων και αρμοδιοτήτων μεταξύ του κράτους, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να μελετηθούν και να καθορισθούν από κοινού.

3. Οι συνέπειες των αλλαγών στον κόσμο της εργασίας επί της κοινωνικής διάρθρωσης και των πολιτισμικών αξιών

3.1. Η παρούσα γνωμοδότηση δεν είναι δυνατό, πράγματι, να διερευνήσει τις σημαντικές μεταλλαγές που επιτελούνται στους τομείς αυτούς. Έχει απλώς την πρόθεση να επισημάνει ότι μία τέτοια διερεύνηση θα επέτρεπε, δίχως άλλο, τη βαθύτερη διερεύνηση της έννοιας «κοινωνία της γνώσης» που αποτελεί βασικό και δυναμικό στοιχείο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, όπως ορίζεται από τη διαδικασία της Λισαβόνας.

3.2. Η γενική τάση της νοητικής, εγκεφαλικής θεώρησης όλων των επιμέρους χώρων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης και της «εργασίας» που λέγεται κατανάλωση, και ο αυξημένος ρόλος που διαδραματίζουν σε αυτούς τους χώρους τα κριτήρια που βασίζονται στις σχέσεις στο ύψος και στη δημιουργία αποκρυσταλλώνονται στην Ευρώπη κατά τρόπο μοναδικό. Η αποκρυστάλλωσή τους αυτή αποτελεί το κέντρο γύρω από το οποίο συγκεντρώνονται οι ποικίλες εκφάνσεις της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας, της κοινωνικής αγωγής και της επιχειρηματικότητας που χαρακτηρίζουν την Ευρώπη και τα οποία η Ευρώπη μπορεί να αναπτύξει έναντι των άλλων γεωπολιτιστικών ζωνών του πλανήτη.

3.3. Επιπλέον, σε μία κοινωνία η οποία διανύει μία περίοδο τόσο βαθιάς αλλαγής, τα επαγγέλματα που συνδέονται με την ολοκλήρωση και την διαμεσολάβηση βρίσκονται, για μια ακόμη φορά, στην πρώτη γραμμή. Οι τεράστιες εντάσεις που χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν όσοι ασκούν τα επαγγέλματα αυτά υπερβαίνουν τις υλικές και αντικειμενικές δυσκολίες που απαντά αυτός ο τύπος απασχόλησης. Θέτουν υπό αμφισβήτηση όλα τα στοιχεία μιας δράσης που βασίζεται στον διπλό ρόλο της έκφρασης αλληλεγγύης και της άσκησης κοινωνικού ελέγχου στις κοινωνίες μας. Το γεγονός ότι ο συμβολικός χώρος που έδινε νόημα βρίσκεται σε φάση μεταμόρφωσης και μεταλλαγής καθιστά απαραίτητη την αποκρυστογράφηση της ταυτότητας αυτών των επαγγελμάτων.

3.4. Σε μία κοινωνία η οποία διανύει μία περίοδο τόσο βαθιάς αλλαγής δεν είναι πλέον δυνατό, επίσης, να απομονωθούν ή να ιεραρχηθούν, η κοινωνική διάσταση του πολιτισμού και η πολιτισμική θεώρηση των κοινωνικών θεμάτων. Για το λόγο αυτό, η οικονομική, η κοινωνική και η πολιτική διάσταση δεν είναι πλέον δυνατό να διαχωριστούν από την καλλιτεχνική και επιστημονική εργασία

και πράξη. Δίχως να έχει προηγηθεί οιαδήποτε διεργασία, αυτή καθ'εαυτή η καλλιτεχνική και επιστημονική δημιουργία εμφανίζεται σημαντικά ενισχυμένη. Αυτό απαιτεί, κυρίως, έναν προβληματισμό γύρω από τις νέες μορφές πολιτιστικής οικονομίας (αλληλέγγυα οικονομία, αλληλασφάλιση των πόρων χρηματοδότησης).

4. Μια νέα πολιτισμική δημοκρατία

4.1. Οι κοινωνικές και οι πολιτιστικές πολιτικές δεν είναι απλώς τομεακές πολιτικές, αλλά μία «νοοτροπία» που κυριαρχεί στο σύνολο του πολιτικού παιχνιδιού. Η πολιτιστική δημοκρατία νοούμενη ως «πολιτιστική ασφάλεια», «πολιτιστική αξιοπιστία», «κοινωνική και πολιτιστική διακυβέρνηση» απαιτούν να αναδειχθούν. Φαίνεται ότι ήρθε πλέον η ώρα να ανοίξει ένας σαφής προβληματισμός για την ανάπτυξη νέων δικαιωμάτων, ελευθεριών και ευθυνών.

4.2. Τα κύρια πρότυπα πολιτιστικής και κοινωνικής δημοκρατίας πρέπει αναμφίβολα να επανεξεταστούν και να αναπτυχθούν:

- το εκπαιδευτικό πρότυπο (να αναπτυχθεί η προσφορά στον τομέα της εκπαίδευσης και της συνεχούς κατάρτισης σε όλη τη διάρκεια του βίου),
- το πρότυπο της αξιοποίησης των πόρων (να δοθεί έμφαση στις δημιουργικές ερμηνείες του πολιτισμού και των κοινωνικών θεμάτων και στις ερμηνείες τους που ευνοούν την επικοινωνία),
- το πρότυπο της διαμεσολάβησης (να δημιουργηθούν νέα πολιτισμικά πρότυπα που να αναζητούν κυρίως στις καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού επιπλέον νόημα και ανθρωπιά).

4.3. Η πληθώρα των προκλήσεων που τίθενται και απαιτούν την σύλληψη μιας πραγματικής κοινωνικής και πολιτιστικής δημοκρατίας αξίζει να εμβυθυνθεί σε συνεργασία, όχι μόνον με τα κοινοτικά όργανα, αλλά και με τα κοινωνικά κινήματα, τα πολιτιστικά δίκτυα και τους κοινωνικούς εταίρους. Η καθιέρωση μιας δεοντολογίας που να διέπει τη συνεργασία μεταξύ των εταίρων αποτελεί, αναμφίβολα, μία από τις μείζονες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν για να επιτευχθεί αυτό.

5. Συστάσεις

Η πρώτη αυτή εξέταση της «κοινωνικής διάστασης του πολιτισμού», η οποία είναι εξ ορισμού ελλιπής, οδηγεί την ΕΟΚΕ να διατυπώσει ορισμένες προτάσεις:

5.1. Η πολιτιστική αποστολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

5.1.1. Όπως ήδη διαπίστωσαν ορισμένα εθνικά Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια ή συναφείς οργανισμοί, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιβεβαιώσει σαφέστερα από ποτέ την πολιτιστική της αποστολή. Πόσο μάλλον που, όπως υποστήριξε σε προηγούμενη γνωμοδότησή της, «η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί πολιτισμική διεργασία»⁽¹⁾. Αυτό την οδήγησε να αποφασίσει να ανοίξει έναν ενεργό διάλογο για το θέμα αυτό με τα εθνικά ΟΚΣ και το σύνολο των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή, Επιτροπή των Περιφερειών) και να αποτελέσει τον φορέα στους κόλπους του οποίου θα διεξαχθούν οι συζητήσεις με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών με θέμα την πολιτιστική ανάπτυξη μέσα σε πλουραλιστικό, δυναμικό και καινοτόμο πνεύμα, να αποτελέσει ένα πραγματικό φόρουμ στην υπηρεσία της βιώσιμης ανάπτυξης και των πολιτιστικών βιομηχανιών⁽²⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 23.9.1999 με θέμα «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση» (εισηγήτρια η κα Anne-Marie SIGMUND) — ΕΕ C 329 της 17.11.1999.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.1.2004 για τις πολιτιστικές βιομηχανίες στην Ευρώπη (CESE 102/2004, εισηγήτης: ο κ. Rodríguez García-Cara).

5.2. Η σταδιακή σύσταση ενός ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου της πολιτιστικής συνεργασίας

5.2.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συνεχιστεί, σε συνεργασία με την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η εξέταση της πρότασης, που διατύπωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, να συσταθεί ένα ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτιστικής συνεργασίας ⁽¹⁾.

5.2.2. Ακόμη δε περισσότερο που η ΕΟΚΕ δεν παραγνωρίζει τα —άτονα— συμπεράσματα της μελέτης σκοπιμότητας που παρήγαγε η Επιτροπή με θέμα την κοινοβουλευτική αυτή πρόταση. Εάν η ΕΟΚΕ κρίνει τις αντίστοιχες συστάσεις εξαιρετικά απαραίτητες, ταυτόχρονα εκτιμά ότι οι συστάσεις εκείνες που αποβλέπουν αποκλειστικά στην υποστήριξη των εν ενεργεία δικτύων και οργανισμών και στην αναθεώρηση της χρηματοδότησής τους, στη δημιουργία μίας διαδικτυακής πύλης και στην ανάπτυξη της συλλογής στατιστικών που αφορούν τον τομέα του πολιτισμού δεν επαρκούν ⁽²⁾.

5.2.3. Αυτός είναι ο λόγος που η ΕΟΚΕ προτείνει να προσδιοριστούν με ακρίβεια, σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, οι στόχοι τους οποίους θα πρέπει να επιδιώκει ένα ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτιστικής συνεργασίας, υπέρ της σύστασης του οποίου μαχεται, από κοινού με το ΕΚ. Προτείνει να επιβεβαιωθεί επίσης ότι θα αποτελεί ένα διοργανικό και διασυνοριακό «δίκτυο», με περιφερειακούς και εθνικούς συνδέσμους, το οποίο θα μετατρέψει σε κεφάλαιο και θα ωθεί σε συνεργίες όλους τους σημερινούς παράγοντες, είτε αυτοί είναι δημόσιοι, είτε κοινωνικής οικονομίας, είτε ιδιωτικοί, και όλες τις εμπειρίες (συμπεριλαμβανομένων και των παρελθουσών και ημιλησμονημένων). Που υποστηρίζει ότι δεν θα πρέπει συνεπώς να πρόκειται απλώς για έναν επιπλέον οργανισμό. Η δυναμική αυτή συνεργασία θα μπορούσε να ευνοήσει μία μη αμυντική εξέλιξη της έννοιας της επικουρικότητας στον τομέα της ευρωπαϊκής πολιτικής πολιτισμού. Θα προέτρεπε τους Ευρωπαίους να συμμετέχουν άμεσα στην δημιουργία του κοινού αυτού πολιτισμικού χώρου και, κατά συνέπεια, να ταυτίζονται με αυτόν. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να υποβάλει υποψηφιότητα για να αναλάβει το ρόλο του γραμματέως και να αποτελέσει το κέντρο συλλογής και διαχείρισης μίας πραγματικής βάσης δεδομένων και γνώσεων, όπως θα μπορούσε, επίσης, και να διαδραματίσει έναν κινητήριο ρόλο προτείνοντας συγκεκριμένα σχέδια δράσης.

5.2.4. Από την άποψη αυτή, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σημαντικό έργο που έχει επιτελέσει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός του Μπιλμπάο και το Ίδρυμα του Δουβλίνου. Οι οργανισμοί αυτοί εντοπίζουν και αναπτύσσουν τις «ορθές πρακτικές», τις πολιτιστικές αλλαγές στον τομέα των συνθηκών εργασίας, της απασχόλησης, της πρόληψης και της κοινωνικής συνοχής. Αποκαλύπτουν τα πλεονεκτήματα που είναι «ήδη εδώ», που θα μπορούσαν να βοηθήσουν αυτό το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτιστικής συνεργασίας, στο πλαίσιο μιας ευρείας θεώρησης του πολιτισμού.

5.2.5. Επίσης, υπάρχουν διαθέσιμα πολλά δίκτυα (η μελέτη που παρήγαγε η Επιτροπή έχει ήδη εντοπίσει 65), τα οποία έχουν συσταθεί γύρω από την προβληματική του πολιτισμού ως κοινωνικού συνδέσμου, κυρίως στο εσωτερικό των περιθωριοποιημένων πληθυσμών ή των πληθυσμών που βγαίνουν προς περιθωριοποίηση (λαϊκές συνοικίες, βιομηχανικές περιφέρειες σε παρακμή, ερημωμένες αγροτικές περιοχές). Η ΕΟΚΕ, η οποία πραγματοποίησε ακροά-

σεις με ορισμένους από αυτούς, υποστηρίζει, συμμεριζόμενη τις απόψεις τους, ότι είναι αναγκαίο να εξέλθουν από την κατάσταση απομόνωσης στην οποία βρίσκονται, ότι θα πρέπει να τους παρασχεθούν τα μέσα που θα τους επιτρέψουν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν, τα οποία συνήθως απουσιάζουν. Για το λόγο αυτό, εκτός από τον ρόλο ενός εργαστηρίου που θα επιτρέπει την διάδοση και την μεταφορά, από πεδίο σε πεδίο, των γνώσεων και της τεχνολογίας που έχουν ήδη δοκιμαστεί, το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της πολιτιστικής συνεργασίας θα πρέπει επίσης να διαδραματίσει και ένα ρόλο αξιολογητή.

5.2.6. Ο ρόλος αυτός συνεπάγεται κυρίως ότι εξακριβώνει κατά πόσον η πολιτισμική διάσταση λαμβάνεται κατάλληλα υπόψη στις διάφορες κοινοτικές πολιτικές και ιδιαίτερα ότι μετατρέπεται σε μέσο που θα προσδώσει μεγαλύτερο βάρος στα προγράμματα «πολιτισμός 2000» και «MEDIA Plus» με την ευκαιρία της ανανέωσής τους, κατά τρόπο που να λάβουν υπόψη την σαφώς νέα κατάσταση των πραγμάτων ως επακόλουθο της διεύρυνσης και να συμπεριλάβουν νέους τομείς δραστηριότητας. Τέλος, ένα παρατηρητήριο αυτού του είδους θα μπορούσε ενδεχομένως να εκδίδει δική του ετήσια έκθεση.

5.3. Εδραίωση συνεχών σχέσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από κοινού παραγωγή ωφέλιμου έργου

5.3.1. Σε πολιτιστικά θέματα, θα πρέπει να είναι δυνατό να επιβεβαιώνεται και να προβάλλεται το παράλληλο έργο, το καθένα με τα δικά του χαρακτηριστικά, που παράγουν τα δύο όργανα εκπροσώπησης των ευρωπαίων πολιτών, καθώς και να ακολουθούνται κοινές διαδικασίες και να πραγματοποιούνται κοινές εκδηλώσεις.

5.3.2. Η διεξαγωγή ετήσιας κοινής συνεδρίασης με σκοπό την επιβεβαίωση μιας «Ευρώπης του πολιτισμού» θα μπορούσε να συμβάλλει στην εκτίμηση των εξελίξεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν την Ένωση να μεταβληθεί από κοινότητα δικαίου σε κοινότητα αξιών. Είναι σκόπιμο να τεθεί ένας στόχος προαγωγής, ανά έτος, μίας τουλάχιστον κοινής πολιτιστικής αξίας.

5.3.3. Καθώς προεκτείνει την ήδη πλούσια εμπειρία του θεσμού των ετήσιων ευρωπαϊκών πολιτιστικών πρωτευουσών, η πρώτη συνεδρίαση των δύο οργάνων θα μπορούσε να θέσει ως στόχο να τίθενται σε ανοικτή αντιπαράθεση προτάσεις που θα οδηγούσαν, ανά δύο, τρία ή τέσσερα έτη (γιατί όχι με βάση την περιοδικότητα των Ολυμπιακών αγώνων;), στην ανάληψη πρωτοβουλίας που θα προβλέπει τη συμμετοχή κάθε ευρωπαϊκής χώρας. Κάθε μια από τις χώρες αυτές θα εισάγει η ίδια τον ευρωπαϊκό πολιτισμό στον κόσμο, εντάσσοντας στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία τουλάχιστον έναν εταίρο ενός άλλου πολιτισμικού χώρου.

5.3.4. Επίσης, τα δύο όργανα θα μπορούσαν να προβούν στη σύσταση μιας ευρωπαϊκής ειδικής ομάδας που να ευνοεί τις πολιτιστικές και καλλιτεχνικές ανταλλαγές στις εμπόλεμες ζώνες. Η ειδική ομάδα αυτή θα μπορούσε να συμβάλλει στην πρόληψη αυτών των συγκρούσεων και στην ανασυγκρότηση που ακολουθεί την σύγκρουση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Έκθεση Ruffolo, ΕΚ Α5 — 0281/2001.

⁽²⁾ Μελέτη σκοπιμότητας για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου της Πολιτιστικής Συνεργασίας (πρβλ. τελική έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18 Αυγούστου 2003), http://europe.eu.int/comm/culture/eac/sources_info/pdf-word/final_report_aout_2003.pdf.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Απολογισμός και αναθεώρηση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής για το ΦΠΑ

[COM (2003) 614 τελικό]

(2004/C 112/18)

Στις 20 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 101 ψήφους υπέρ και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά την υιοθέτηση της πρώτης και της δεύτερης κοινοτικής οδηγίας για τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), η Κοινότητα δεσμεύθηκε μεταξύ άλλων να αναλάβει τις δέουσες πρωτοβουλίες για την καθιέρωση ενός κοινού συστήματος το οποίο θα προέβλεπε, μεσοπρόθεσμα και στο πλαίσιο των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, την κατάργηση της φορολόγησης των εισαγωγών και την απαλλαγή από τη φορολόγηση των εξαγωγών. Η δέσμευση αυτή προήλθε από τη δεδηλωμένη πρόθεση να τεθεί σε εφαρμογή ένα καθεστώς ΦΠΑ δυνάμενο να λειτουργεί τόσο εντός της ενιαίας αγοράς όσο και σε κάθε μεμονωμένο κράτος μέλος.

1.2. Το 1987, η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις με στόχο τη θεσμοθέτηση ενός συστήματος αυτού του είδους, στο πλαίσιο των προγραμματισμένων πρωτοβουλιών για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς κατά το 1993.

1.2.1. Το εν λόγω καθεστώς προέβλεπε ειδικότερα τη δημιουργία μίας εναρμονισμένης δομής βασισμένης σε δύο κατηγορίες συντελεστών, την εναρμόνιση — στο εσωτερικό μίας δεδομένης ψαλίδας — των συντελεστών που εφαρμόζονται στα μεμονωμένα κράτη μέλη και την καθιέρωση ενός μηχανισμού αποζημιώσεων για την ανακατανομή των εισοδημάτων ΦΠΑ μεταξύ των διαφόρων φορολογικών αρχών.

1.3. Αναγνωρίζοντας ότι θα ήταν αδύνατο να εγκριθούν οι προτάσεις της Επιτροπής πριν από την 1η Ιανουαρίου 1993, το Συμβούλιο αποφάσισε, ήδη από το 1989, να εφαρμόσει ένα μεταβατικό καθεστώς το οποίο θα επέτρεπε, αφενός, την κατάργηση παντός είδους ελέγχου στα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας και, αφετέρου, την είσπραξη του φόρου στο κράτος μέλος προορισμού του εμπορεύματος ή/και της υπηρεσίας.

1.3.1. Συγχρόνως, το Συμβούλιο επαναδιατύπωσε τη βούλησή του να θεσμοθετήσει ένα «οριστικό» καθεστώς βασισμένο στην αρχή της φορολόγησης των αγαθών και υπηρεσιών στο κράτος μέλος καταγωγής και έθεσε ως προθεσμία για την επίτευξη του στόχου αυτού την 31η Δεκεμβρίου 1996.

1.4. Σύμφωνα λοιπόν με τη βούληση που εξέφρασε το Συμβούλιο, η Επιτροπή υπέβαλε ένα λεπτομερές πρόγραμμα δράσης για τη διαμόρφωση ενός καθεστώτος βασισμένου στον εκσυγχρονισμό και στην ενιαία εφαρμογή του ισχύοντος συστήματος, καθώς και στην εισαγωγή σταδιακών τροποποιήσεων με στόχο να διευκολυνθεί η διαδικασία της μετάβασης προς την καθιέρωση ενός κοινού οριστικού καθεστώτος για τον φόρο προστιθέμενης αξίας.

1.5. Εντούτοις, εξαιτίας των αποκλινουσών κατευθυντηρίων γραμμών που υφίστανται στα μεμονωμένα κράτη μέλη σχετικά με το εάν και κατά πόσον είναι σκόπιμο να αναληφθεί μία πραγματική διαδικασία μεταρρύθμισης του καθεστώτος για τον ΦΠΑ, τα επιτευχθέντα αποτελέσματα ήταν εξαιρετικά μέτρια. Πράγματι, για να διασφαλισθεί η ουδετερότητα του φόρου υπό τις φυσιολογικές συνθήκες ανταγωνισμού που επικρατούν μεταξύ των επιχειρήσεων, θα έπρεπε να επιτευχθεί ένα ορισμένο επίπεδο εναρμόνισης τόσο των συντελεστών όσο και των μηχανισμών φορολόγησης, όπως έχει επανειλημμένως προταθεί από την Επιτροπή.

1.6. Τον Ιούνιο του 2000 η Επιτροπή υπέβαλε ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην οποία εξέθετε τις προς ανάληψη πρωτοβουλίες ενόψει της διαμόρφωσης μίας βιώσιμης στρατηγικής για την τελειοποίηση του κοινού καθεστώτος για τον ΦΠΑ. Οι κατευθυντήριες γραμμές του προβλεπόμενου προγράμματος επικεντρώνονταν στην απλούστευση και στον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων κανόνων, καθώς και στην υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων με στόχο να εξασφαλισθεί μία πιο ομοιόμορφη εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων και μία ευρύτερη διοικητική συνεργασία μεταξύ των φορολογικών αρχών των κρατών μελών.

1.7. Το μεταβατικό καθεστώς, παρότι έχει τροποποιηθεί ποικιλοτρόπως, παραμένει ακόμη σε ισχύ και προς το παρόν τίποτε δεν προμηνύει την επικείμενη αντικατάστασή του αν και, κατά γενική ομολογία, το εν λόγω καθεστώς παρουσιάζει ατέλειες διόλου αμελητέες οι οποίες ενδέχεται να παρεμποδίσουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Τρία έτη μετά από την έναρξη του προγράμματος του 2000, η Επιτροπή προτείνει επί του παρόντος, με ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, έναν απολογισμό και μία αναθεώρηση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής για τον ΦΠΑ, υπό το πρίσμα των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί έκτοτε.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ είχε επί σειρά ετών την ευκαιρία να εκφράσει την αμέριστη υποστήριξή της για τη θέσπιση ενός κοινού οριστικού καθεστώτος για τον ΦΠΑ, καλώντας επανειλημμένως τα κράτη μέλη να προβούν στην υιοθέτηση πιο ενδεδειγμένων στρατηγικών προς το σκοπό αυτό. Ομοίως, είχε εκδηλώσει σε πολλές περιπτώσεις τη δυσανεξία της έναντι των πολυάριθμων ατελειών του υφιστάμενου προσωρινού συστήματος, προσβλέποντας στην υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων εκσυγχρονισμού.

2.2. Η ΕΟΚΕ είχε επισημάνει, ήδη από το 1988, την αναχρονιστική μορφή ενός συστήματος στο πλαίσιο του οποίου οι δοσοληψίες μεταξύ φορέων που δρουν εντός της ίδιας αγοράς — παρότι είναι εγκατεστημένοι σε διαφορετικά κράτη μέλη — ορίζονται ως εισαγωγές και εξαγωγές, εκφράσεις οι οποίες ενδείκνυνται περισσότερο για τον προσδιορισμό συναλλαγών που πραγματοποιούνται από εμπορικούς φορείς εκτός αυτής της συγκεκριμένης αγοράς.

2.3. Εξάλλου, αναγνωρίζεται ευρέως ότι το υφιστάμενο καθεστώς είναι εν γένει ακατάλληλο και ότι τελικώς αποβαίνει ακόμη και εις βάρος της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς.

2.3.1. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει ασφαλώς σε μία ταχεία μετάβαση προς ένα οριστικό καθεστώς, έχοντας ωστόσο πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι υπό τις παρούσες συνθήκες, όπου το Συμβούλιο εκπροσωπεί τις εθνικές κυβερνητικές αρχές περισσότερο από ό,τι προασπίζει τα συμφέροντα της Κοινότητας, ο μοναδικός στόχος που θα μπορούσε ρεαλιστικά να επιδιωχθεί έγκειται σε ένα πρόγραμμα δράσης επικεντρωμένο στον εκσυγχρονισμό του ισχύοντος συστήματος και στην υιοθέτηση των ενδεδειγμένων μέτρων για την προαγωγή της μετάβασης προς το προαναφερθέν οριστικό καθεστώς.

2.4. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την ιδέα περί οριστικού καθεστώτος και επικροτεί τη σύνθεση που επιδεικνύει, αρκούμενη προς το παρόν στην επιδίωξη μιας στρατηγικής προοδευτικού εκσυγχρονισμού του ισχύοντος συστήματος. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της όσον αφορά τα προσφάτως επιτευχθέντα αποτελέσματα από την άποψη της απλοποίησης και της περισσότερο ομοιόμορφης εφαρμογής του συστήματος.

2.5. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως την υιοθέτηση των πρωτοβουλιών που ανελήφθησαν από την Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του προγράμματος δράσης που ξεκίνησε το 2000.

2.5.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ειδικότερα την ικανοποίησή της για την υιοθέτηση της οδηγίας 2000/65/ΕΚ που προέβλεπε την κατάργηση, από 1ης Ιανουαρίου 2003, του συστήματος του φορολογικού αντιπροσώπου ⁽¹⁾, της οδηγίας 2002/38 για τις υπηρεσίες που παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα ⁽²⁾, της οδηγίας 2003/92/ΕΚ σχετικά με τους κανόνες που διέπουν τον τόπο παροχής του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας ⁽³⁾, και της οδηγίας 2001/44/ΕΚ όσον αφορά τη βελτίωση της αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη των απαιτήσεων ⁽⁴⁾, καθώς και για την υιοθέτηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του ΦΠΑ ⁽⁵⁾. Επίσης, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της στενότερης συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών αρχών των κρατών μελών για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, η υιοθέτηση του προγράμματος *Fiscalis* χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.

2.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι θεωρεί αξιόλογη τη δράση της Επιτροπής, επισημαίνοντας εντούτοις ότι η δράση αυτή φάνηκε ορισμένες φορές να χαρακτηρίζεται από ελλιπή οργάνωση και από συγκεκριμένη θέρωση των προτεραιοτήτων, εξαιτίας της έμμεσης τάσης που παρατηρείται στο Συμβούλιο να θέτει προσανατολισμούς για την προάσπιση των συμφερόντων των κρατών μελών.

2.7. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στο πλαίσιο της προτεινόμενης στρατηγικής, απαιτείται να δοθεί η μέγιστη δυνατή βαρύτητα στην υιοθέτηση μέτρων τα οποία να διασφαλίζουν την ενιαία εφαρμογή του κοινού καθεστώτος για τον φόρο προστιθέμενης αξίας σε κοινοτικό επίπεδο. Επί τούτου, η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει σε άλλες περιπτώσεις τη σκοπιμότητα μετατροπής της Επιτροπής ΦΠΑ σε κανονιστική επιτροπή επιφορτισμένη να επικουρεί την Επιτροπή για την υιοθέτηση των κανόνων εφαρμογής των ισχυουσών διατάξεων, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που εκτίθενται στην πρόταση οδηγίας του 1997 και στην ανακοίνωση της Επιτροπής, τον Ιούνιο του 2000, σχετικά με μία στρατηγική που αποβλέπει στη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος ΦΠΑ στην εσωτερική αγορά ⁽⁶⁾.

3. Οι πρωτοβουλίες που βρίσκονται στο στάδιο της υιοθέτησης

3.1. Η απλούστευση του συστήματος

3.1.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη σύμφωνα με την οποία η απλούστευση των φορολογικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται στους επιχειρηματίες βάσει του ισχύοντος φορολογικού συστήματος πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της στρατηγικής της Επιτροπής, γεγονός το οποίο συνάδει και με τα αιτήματα που προβάλλουν οι καταναλωτές.

3.1.2. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ προσβλέπει στη συντομότερη δυνατή επανέναρχη των εργασιών σχετικά με την πρόταση οδηγίας για τη διασυννοιακή έκπτωση του καταβληθέντος φόρου προς αντικατάσταση του καθεστώτος που ορίζεται στην 8η οδηγία για τον ΦΠΑ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την πρόταση που διατύπωσε προς το σκοπό αυτό η Προεδρία του Συμβουλίου για την εφαρμογή ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών και ανακατανομής του φόρου μεταξύ των κρατών μελών, παρεμφερούς προς εκείνο που προβλέπεται από την οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

3.1.3. Ομοίως, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την πραγματοποίηση ανοιχτής δημόσιας διαβούλευσης ενόψει της απλοποίησης και της εναρμόνισης των φορολογικών υποχρεώσεων που σχετίζονται με τον φόρο προστιθέμενης αξίας και ευελπιστεί ότι θα υιοθετηθούν ενδεδειγμένα μέτρα για τη διαφοροποίηση του συστήματος των υποχρεώσεων κατ' αναλογία προς τις διαστάσεις των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Η Επιτροπή έχει συγκεντρώσει, αρχής γενομένης από τη δεκαετία του '90, ένα σύνολο ορθών πρακτικών που υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη με σκοπό να προσδοθεί μεγαλύτερη ευελιξία στις πολύ μικρές και στις μικρές επιχειρήσεις έναντι των υποχρεώσεων που επιβάλλονται σύμφωνα με το καθεστώς του ΦΠΑ ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότησεις ΕΟΚΕ: ΕΕ C 19 της 21.1.1998, σ. 56 και ΕΕ C 32 της 5.2.2004, σ. 120.

⁽⁷⁾ Πρβλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκός Χάρτης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων» (ΕΕ C 204 της 18.7.2000, σ. 57, σημείο 1.6-12), τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα (2001-2005)» (ΕΕ C 116 της 20.4.2001), καθώς και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος των μικροεπιχειρήσεων και των μικρών επιχειρήσεων στην οικονομική ζωή και στον ευρωπαϊκό παραγωγικό ιστό» (ΕΕ C 220 της 16.9.2003, σ. 50, σημείο 3.5).

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 409 της 30.12.1998, σ. 10.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 59.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 133 της 6.6.2003, σ. 58.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 101 της 12.4.1999, σ. 26.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 80 της 3.4.2002, σ. 76.

3.1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και υποστηρίζει το έργο που επιτελεί η Επιτροπή για την καθιέρωση ενός συστήματος «μίας και μόνης θυρίδας» προκειμένου οι εταιρείες οι οποίες είναι εγγεγραμμένες σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη να δύνανται, στο επίπεδο της ΕΕ, να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά τον ΦΠΑ στη χώρα στην οποία είναι εγκατεστημένες⁽¹⁾.

3.2. Εναρμόνιση και εκσυγχρονισμός του συστήματος

3.2.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη σύμφωνα με την οποία θα ήταν σκόπιμο να ληφθούν ενδεδειγμένα μέτρα για την εξάλειψη της διπλής φορολόγησης και συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής επί του θέματος όσον αφορά το σχεδιασμό των μέσων που απαιτούνται για την επίλυση μεμονωμένων περιπτώσεων διπλής φορολόγησης, κατά το πρότυπο εκείνων που καθορίζονται από τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις στον τομέα της άμεσης φορολογίας.

3.2.2. Μεταξύ των προς ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο την περαιτέρω εναρμόνιση του κοινού συστήματος, σημαντική θέση κατέχει η επαναδιατύπωση της δης οδηγίας ΦΠΑ: πράγματι, η εν λόγω οδηγία — η οποία αποτέλεσε αντικείμενο πολυάριθμων παρεμβάσεων — μετεξεליχθηκε με το πέρασμα του χρόνου σε πολύπλοκο νομικό κείμενο το οποίο δύσκολα μπορεί κανείς να συμβουλευθεί. Επιπλέον, οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι αλλαγές στις εμπορικές πρακτικές, καθώς και οι τάσεις ιδιωτικοποίησης και απελευθέρωσης που έγιναν αισθητές σε σημαντικά τμήματα της οικονομίας της Ένωσης, επιβάλλουν την αναθεώρηση ορισμένων συγκεκριμένων διατάξεων της προαναφερθείσας οδηγίας, οι οποίες δεν είναι ανταποκρίνονται πλέον στην πραγματική κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά τις οικονομικές συναλλαγές.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με την Επιτροπή όσον αφορά την ανάγκη εξορθολογισμού του συστήματος των ισχυουσών παρεκκλίσεων, το συντομότερο δυνατόν, με την εξάλειψη των παρεκκλίσεων που προκαλούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και με τη γενίκευση εκείνων που απεδείχθησαν αποτελεσματικότερες.

4. Οι κατευθυντήριες γραμμές για το μέλλον

4.1. Αναθεώρηση των κανόνων σχετικά με τον τόπο φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών

4.1.1. Η Επιτροπή έχει ήδη ξεκινήσει μία ανοικτή δημόσια διαβούλευση προκειμένου να αξιολογηθεί εάν και κατά πόσον είναι αναγκαία η τροποποίηση των κανόνων ΦΠΑ σχετικά με τον τόπο φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών. Η εν λόγω διαβούλευση βασίζεται σε ένα έγγραφο που εκπονήθηκε από τη Γενική Διεύθυνση «Φορολογία και Τελωνιακή Ένωση» της Επιτροπής στο οποίο εξετάζεται η σκοπιμότητα της μετάβασης από την αρχή της φορολογίας στη χώρα προέλευσης προς την αρχή της φορολογίας στη χώρα προορισμού· τούτο σημαίνει ότι ως τόπος φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών δεν εκλαμβάνεται πλέον ο τόπος στον οποίο διαμένει ο φορέας παροχής της υπηρεσίας, αλλά ο τόπος στον οποίο είναι εγκατεστημένος ο παραλήπτης της εν λόγω υπηρεσίας⁽²⁾.

4.1.2. Ο κανόνας της φορολόγησης στον τόπο εγκατάστασης του φορέα παροχής της υπηρεσίας απεδείχθη έως τώρα αποτελεσματικός: εντούτοις, ο πολλαπλασιασμός της παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών είναι πιθανό να ευνοήσει πολυσύνθετες διοικητικές διαδικασίες και να προκαλέσει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα την επιβολή διπλής φορολογίας ή τη μη φορολόγηση της παροχής διεθνών υπηρεσιών. Το πρόβλημα αυτό κατέστη ιδιαίτερα προφανές στην περίπτωση των υπηρεσιών που σχετίζονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce).

4.1.3. Η τροποποίηση προβλέπει κατά συνέπεια ότι στην περίπτωση της παροχής υπηρεσιών — όπως συμβαίνει και για τις παραδόσεις αγαθών — υπόχρεος του ΦΠΑ είναι ο παραλήπτης (όταν ο φορολογούμενος υπόκειται σε ΦΠΑ) και όχι ο φορέας παροχής της υπηρεσίας. Η τροποποίηση αυτή θα συνέβαλε, μεταξύ άλλων, στον περιορισμό των επαχθών διοικητικών διαδικασιών που βαρύνουν τους επιχειρηματίες, δεδομένου ότι ο φορέας παροχής των υπηρεσιών δεν θα υποχρεούται πλέον — όπως συνέβαινε έως τώρα — να εγγράφεται λόγω ΦΠΑ όταν πραγματοποιεί φορολογήσιμες συναλλαγές σε ένα κράτος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο είναι εγκατεστημένος. Επιπλέον, οι προτεινόμενες τροποποιήσεις — εφόσον θα ήταν σύμφωνες προς τους κανόνες που ισχύουν στις τρίτες χώρες οι οποίες εφαρμόζουν τους δικούς τους φόρους κατανάλωσης — θα είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των κινδύνων της διπλής φορολόγησης ή της μη φορολόγησης της παροχής διεθνών υπηρεσιών.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η τροποποίηση των κανόνων σχετικά με τον τόπο φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών απαιτείται να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις προαναφερθείσες κατευθυντήριες γραμμές, αλλά θεωρεί σκόπιμο να επεκταθεί ο προβληματισμός αυτός σε όλες τις υπηρεσίες που προορίζονται για τους τελικούς καταναλωτές. Επίσης, υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΟΚΕ αποδέχεται τη γνώμη της Επιτροπής σχετικά με τη σκοπιμότητα επέκτασης του συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών που χρησιμοποιείται από τις φορολογικές αρχές των κρατών μελών (σύστημα «VIES») και στην περίπτωση της παροχής υπηρεσιών.

4.2. Η καταπολέμηση της φορολογικής απάτης

4.2.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη σύμφωνα με την οποία η καταπολέμηση της απάτης που σχετίζεται με το φόρο προστιθέμενης αξίας πρέπει να αποτελέσει μία από τις προτεραιότητες της Επιτροπής για την ανάληψη δράσης. Πράγματι, η φορολογική απάτη — πέραν του σημαντικού δημοσιονομικού αντικτύπου της — προκαλεί στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που αποβαίνουν προς όφελος των λιγότερο έντιμων επιχειρηματιών.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ έχει απόλυτη επίγνωση του γεγονότος ότι το υφιστάμενο καθεστώς αφήνει εκτεταμένα περιθώρια για τη διάπραξη φορολογικής απάτης, η οποία ενθαρρύνεται στην πράξη λόγω της δυνατότητας συνδυασμού των συναλλαγών που προϋποθέτουν την εφαρμογή του ΦΠΑ με συναλλαγές για τις οποίες δεν προβλέπεται η πραγματική καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας. Τούτου λεχθέντος, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το φαινόμενο της απάτης απαιτείται να καταπολεμηθεί όχι τόσο με την εισαγωγή τροποποιήσεων επί του υφιστάμενου καθεστώτος όσο στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος. Είναι γεγονός ότι τα αποτελέσματα μίας στρατηγικής βασισμένης στην εισαγωγή ουσιαστικών τροποποιήσεων επί του υφιστάμενου συστήματος θα ήταν αβέβαια, ενώ οι συνεπαγόμενες διοικητικές δαπάνες — τόσο οι άμεσες όσο και οι έμμεσες — θα ήταν υπέρογκες.

⁽¹⁾ Πρβλ. σημείο 3.1.2 του εγγράφου COM(2003) 614 της 20.10.2003.

⁽²⁾ Σύμφωνα με την έκθεση στην οποία συνοψίζονται τα αποτελέσματα της διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε από τη ΓΔ TAXUD με θέμα: ΦΠΑ — Τόπος φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών (TAXUD/C3/2357), στην οποία βασίστηκε το έγγραφο COM(2003) 822 τελικό, η συντριπτική πλειονότητα των 57 οργάνων που ερωτήθηκαν επικροτεί τον προτεινόμενο προσανατολισμό.

4.2.3. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει την αξιοποίηση των υφισταμένων μέσων διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών, καθώς και το σχεδιασμό ορισμένων επιπρόσθετων. Εξάλλου, έχει ήδη σημειωθεί αξιοσημείωτη πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση: ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 προβλέπει πράγματι εξαιρετικά αποτελεσματικές διατάξεις σε αυτόν τον τομέα οι οποίες διευκολύνουν την πραγματοποίηση επαφών μεταξύ των εθνικών αρχών, ενώ η υιοθέτηση του προγράμματος Fiscalis θα συντελέσει και αυτή από την πλευρά της — χάρη στη χρήση βελτιωμένων ηλεκτρονικών συστημάτων για την ανταλλαγή πληροφοριών — στην καθιέρωση στενότερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης. Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χάραξη στοχοθετημένων στρατηγικών σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσε να συμβάλει τα μέγιστα στην καταπολέμηση των πιο ακραίων μορφών φοροδιαφυγής. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την πρωτοβουλία που ανέλαβε η Μόνιμη Επιτροπή Διοικητικής Συνεργασίας (Επιτροπή SCAC) για την κατάρτιση ενημερωτικού οδηγού στον οποίο περιλαμβάνονται ορισμένες πρακτικές που υιοθετήθηκαν από τις μεμονωμένες εθνικές υπηρεσίες στην προσπάθειά τους να καταστείλουν τη φορολογική απάτη.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την άποψη σύμφωνα με την οποία οι πολυάριθμες και σοβαρές ατέλειες του υφισταμένου συστήματος θα μπορούσαν να εξαλειφθούν μόνο με την εισαγωγή ενός νέου οριστικού καθεστώτος. Έχει ωστόσο επίγνωση του γεγονότος ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, ο στόχος αυτός δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα και κατά συνέπεια εκτιμά ιδιαίτερα το ρεαλισμό που επιδεικνύει η Επιτροπή προωθώντας μία στρατηγική για την προοδευτική βελτίωση του ισχύοντος συστήματος.

5.1.1. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη και το Συμβούλιο να απαρνηθούν τις τωρινές θέσεις τους και να τεθούν υπέρ κατευθυντήριων γραμμών πραγματικά ευνοϊκών για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς προς όφελος των επιχειρήσεων και, κυρίως, των καταναλωτών. Επισημαίνει ότι μία Ευρώπη η οποία διαθέτει ενιαίο

νόμισμα δεν είναι δυνατόν να εξακολουθήσει να ανέχεται τις ελλείψεις του τρέχοντος μεταβατικού συστήματος για το φόρο προστιθεμένης αξίας. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ειδικότερα ότι, κατά τη θεσμική αναδιοργάνωση που επιχειρείται επί του παρόντος στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης, οι αρμοδιότητες για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας θα ανατεθούν στην Επιτροπή, ενώ η ομόφωνη ψηφοφορία πρέπει να εγκαταλειφθεί όσον αφορά τα είδη φόρων που επηρεάζουν την κατάσταση του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά. Στο πλαίσιο της εν λόγω αναθεώρησης των κανόνων που διέπουν τη λήψη των αποφάσεων επί φορολογικών θεμάτων στην ΕΕ απαιτείται να συζητηθούν και τα θέματα ΦΠΑ.

5.2. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη αφενός το αρνητικό κλίμα που επικρατεί αυτή την περίοδο έναντι της υιοθέτησης ενός κοινού οριστικού καθεστώτος ΦΠΑ και αφετέρου την ανάγκη εκσυγχρονισμού του μεταβατικού καθεστώτος, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι βασικές συνιστώσες της βελτίωσης πρέπει να αφορούν την απλοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων κανόνων, την εναρμόνιση της εφαρμογής των εν λόγω κανόνων και την περαιτέρω προαγωγή της διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών αρχών των κρατών μελών.

5.2.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται επίσης τη γνώμη της Επιτροπής κατά την οποία «εκσυγχρονισμός και απλοποίηση» και «συνεργασία και καταπολέμηση της απάτης» αποτελούν τμήματα ενός ενιαίου συνόλου και χρήζουν, επομένως, κοινής αντιμετώπισης.

Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις πρωτοβουλίες που έχει ήδη αναλάβει η Επιτροπή, καθώς και εκείνες που εξετάζονται επί του παρόντος κατ'εφαρμογήν της στρατηγικής του 2000. Η ΕΟΚΕ τάσσεται ειδικότερα υπέρ της αναθεώρησης των κανόνων σχετικά με τον τόπο φορολόγησης της παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τις προτάσεις που διατυπώνονται στην ανακοίνωση υπό εξέταση, και εκτιμά ότι το φαινόμενο χρήζει αντιμετώπισης εντός του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Τέλος, προσβλέπει στην ταχύτερη δυνατή επάνορθωση των εργασιών σχετικά με την πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση του κανονισμού λειτουργίας της Επιτροπής ΦΠΑ.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης και την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της αμοιβαίας συνδρομής των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών στον τομέα των άμεσων φόρων, ορισμένων ειδικών φόρων κατανάλωσης και των φόρων επί των ασφαλιστρών και της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με το γενικό καθεστώς, την κατοχή, την κυκλοφορία και τους ελέγχους των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης

[COM(2003) 797 τελικό — 2003/0309 (COD), 2003/0310 (COD)]

(2004/C 112/19)

Στις 13 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαρτίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 105 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά το 1992 ⁽¹⁾ επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ, και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης προκειμένου να εξασφαλιστεί η εφαρμογή των εθνικών νομοθεσιών και η αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της απάτης. Αποτέλεσμα της επέκτασης αυτής ήταν να σημειωθεί και πάλι υπερβολική αύξηση της απάτης με σημαντικές απώλειες εσόδων για τα κράτη μέλη. Εθίγετο κατά συνέπεια η αρχή της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

1.2. Το ισχύον νομικό σύστημα δεν είναι κατάλληλο για την εξέλιξη των συναλλαγών

1.2.1. Το ισχύον νομοθετικό σύστημα αποδείχθηκε συνεπώς ακατάλληλο και υπερβολικά άκαμπτο ως προς τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης, κυρίως στα πλαίσια της έντονης διεθνοποίησης των συναλλαγών και της αυξημένης εξοδνικής κινητικότητας προσώπων και αγαθών.

1.2.2. Ήδη κατά το 1997, λόγω της συνεχούς αύξησης της απάτης στον τομέα της κυκλοφορίας των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης, συστάθηκε μια ομάδα ad hoc στην οποία ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η ανάλυση της κατάστασης στον τομέα των προϊόντων καπνού και οινόπνευματων και η υποβολή σχετικών προτάσεων. Στην τελική έκθεση ⁽²⁾ της εν λόγω ομάδας επισημαινόταν ο ανεπαρκής συντονισμός

μεταξύ των διαφόρων διοικήσεων καθώς και μεταξύ αυτών και της Επιτροπής.

1.2.3. Ως προς την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη ανταλλαγή πληροφοριών, η βασική σύσταση της ομάδας ad hoc αφορούσε την εφαρμογή συστήματος πληροφορικής για την παρακολούθηση της κυκλοφορίας ⁽³⁾ και τον έλεγχο των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (όχι μόνον των προϊόντων του καπνού και του οινόπνευματος) ως βάση για την ενίσχυση των μηχανισμών αμοιβαίας συνδρομής και διοικητικής συνεργασίας στον εν λόγω τομέα.

1.2.4. Ο υπερβολικός συγκεντρωτισμός και η στατικότητα της συνεργασίας είχαν ως αποτέλεσμα να μην γίνονται επαρκείς επαφές μεταξύ των τοπικών υπηρεσιών ή μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών καταπολέμησης της απάτης και τελικώς επέδρασαν αρνητικά ως προς την ανάληψη ταχέων και συγκεκριμένων παρεμβάσεων καθώς και ως προς την μεγαλύτερη ελαστικότητα των ελέγχων.

1.2.5. Οι έλεγχοι απέβησαν έτσι λιγότερο αποτελεσματικοί λόγω ελλείψεως σαφών κανόνων για ορισμένες πτυχές της συνεργασίας, όπως η προσφυγή σε αυτόματες συναλλαγές ή παρουσία αλλοδαπών υπαλλήλων κατά τη διενέργεια των ελέγχων, η δυνατότητα διοργάνωσης πολυμερών ελέγχων ή η χρησιμοποίηση πληροφοριών που ανακαίνονται από ένα κράτος μέλος.

⁽¹⁾ ΕΕ L 76 της 23.3.1992.

⁽²⁾ Έκθεση που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο ECFIN της 19ης Μαΐου 1998.

⁽³⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης CESE 1610/2003 της 15.12.2003.

1.3. Αναγκαιότητα ενημέρωσης

1.3.1. Το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο έχει ριζικά μεταβληθεί σε σχέση με την πραγματικότητα που είχε υπογορεύσει την επεξεργασία, την υιοθέτηση και την επέκταση της οδηγίας στο τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης. Το ίδιο ισχύει για τις διαστάσεις της εσωτερικής αγοράς και τον όγκο των συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών. Η εκθετική αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών και η μεγαλύτερη γνώση των διαφόρων εθνικών φορολογικών συστημάτων έχει προκαλέσει την επέκταση του φαινομένου της απάτης, που επωφελείται από τις αδυναμίες της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, τις σημαντικές φορολογικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών και γενικότερα από τις ανεπάρκειες που παρουσιάζουν τα ισχύοντα συστήματα ελέγχου⁽¹⁾. Στο πλαίσιο αυτό είναι προφανές ότι χρειάζεται να εκσυγχρονισθεί, να ενισχυθεί, να απλοποιηθεί και να καταστεί αποτελεσματικότερο το μέσο της διοικητικής συνεργασίας και των ανταλλαγών πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

1.3.2. Η ιδιομορφία των ελέγχων στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης καθιστά αναγκαία την κατάργηση των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται σχετικά στην οδηγία 77/799/ΕΟΚ και στην οδηγία 92/12/ΕΟΚ και τη συγκέντρωσή τους, με ενισχυμένη και απλοποιημένη μορφή, σε ένα νέο κείμενο, όπως έγινε ήδη για τους ελέγχους στον τομέα του ΦΠΑ⁽²⁾.

2. Προτάσεις της Επιτροπής

2.1. Για να ενισχυθεί η διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης, η Επιτροπή προτείνει ένα ακριβέστερο νομικό πλαίσιο υπό μορφή κανονισμού, που θα εφαρμόζεται απευθείας σε κάθε κράτος μέλος, με σαφείς και δεσμευτικές διατάξεις. Προβλέπονται ειδικότερα πιο αποτελεσματικές και ταχύτερες διαδικασίες κατά τις συναλλαγές μεταξύ των διοικήσεων των κρατών μελών και μεταξύ αυτών και της Επιτροπής, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη η καταπολέμηση της απάτης.

2.2. Το κεφάλαιο I του νέου κανονισμού επικεντρώνεται στις γενικές διατάξεις και διαδικασίες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τους τύπους διαδικασίας που προτείνονται από την Επιτροπή, διότι επιτρέπουν την αποκέντρωση της συνεργασίας και την ελάττωση των πολυάριθμων γραφειοκρατικών και κανονιστικών εμποδίων που πολύ συχνά παρακωλύουν την καταπολέμηση της απάτης.

2.2.1. Τα αποτελέσματα των αλλαγών αυτών θα πρέπει να είναι τα εξής: μεγαλύτερη ταχύτητα στις συναλλαγές, περισσότερα κίνητρα για τους αρμόδιους υπαλλήλους, αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των τεχνικών πόρων, κυρίως σε ό,τι αφορά την

ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης τους προβλεπόμενους περιορισμούς ως προς την συνεργασία, όταν εμπλέκεται με ποινικές διαδικασίες. Οι εν λόγω περιορισμοί βλάπτουν ή οπωσδήποτε παρακωλύουν τον εντοπισμό και την καταστολή όσων διαπράττουν απάτες στην επικράτεια της αιτούσης διοίκησης. Η ΕΟΚΕ ζητεί να απαλειφθούν οι περιορισμοί αυτοί και προτείνει να μελετηθεί η προοπτική του συντονισμού των εθνικών ποινικών διαδικασιών, κατά προτίμηση με την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού αστυνομικού οργάνου καταπολέμησης της απάτης, με περισσότερες αρμοδιότητες από ό,τι σήμερα.

2.3. Το κεφάλαιο II (που διαιρείται σε πέντε τμήματα) ρυθμίζει τη συνεργασία κατόπιν αιτήσεως και επανακαθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών. Καθορίζει δε ένα ενιαίο και πιο δεσμευτικό πλαίσιο σε σύγκριση με το προηγούμενο κανονισμό.

2.3.1. Αναφερόμενη στο τμήμα 1 που προσδιορίζει τους κανόνες σχετικά με την αίτηση παροχής πληροφοριών, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την υπερβολικά μεγάλη ελευθερία αξιολόγησης που εξακολουθεί να παρέχεται στην αρχή στην οποία υποβάλλεται η αίτηση, όσον αφορά τη συνέχεια που θα δώσει στην αίτηση παροχής πληροφοριών.

2.3.2. Το τμήμα 2 θεσπίζει τις προθεσμίες εντός των οποίων πρέπει να δοθεί συνέχεια, ενώ το τμήμα 3 ρυθμίζει τα της παροχής προσωπικού της φορολογικής διοίκησης άλλων κρατών μελών στα γραφεία των διοικητικών υπηρεσιών και της συμμετοχής τους στις διοικητικές έρευνες. Οι εν λόγω υπάλληλοι μπορούν να παρεμβαίνουν, εντός συγκεκριμένων ορίων, μόνο μετά από προηγούμενη συμφωνία μεταξύ των δύο εθνικών αρχών.

2.3.3. Αναφορικά με το τμήμα 3 υπογραμμίζεται, και στην περίπτωση αυτή, ότι η νομοθεσία της αρχής στην οποία υποβάλλεται η αίτηση, κυρίως για ποινικά θέματα, μπορεί όντως να εξουδετερώσει τη συνεργασία, έστω κι αν από την άλλη πλευρά τονώνεται με ειδική χρηματοδότηση⁽³⁾.

2.3.4. Το τμήμα 4 ρυθμίζει την προσφυγή σε ταυτόχρονους ελέγχους και απαριθμεί με ακρίβεια τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ενδιαφερόμενων μερών και τις προβλεπόμενες διαδικασίες.

2.3.5. Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί ούτε και στην περίπτωση αυτή, με την υπερβολική ελευθερία αξιολόγησης που παρέχεται στην αρχή στην οποία υποβάλλεται η αίτηση για να δοθεί συνέχεια σε ταυτόχρονους ελέγχους.

2.3.6. Το τμήμα 5 καθορίζει την διαδικασία που διέπει την αίτηση διοικητικής κοινοποίησης.

⁽¹⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/799/ΕΟΚ σχετικά με την αμοιβαία συνδρομή μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών-μελών στον τομέα των άμεσων και έμμεσων φόρων.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1798/2003 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2003, για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 218/92 (ΕΕ L 264 της 15.10.2003, σ. 1).

⁽³⁾ Απόφαση αριθ. 2235/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για τη βελτίωση της λειτουργίας των φορολογικών συστημάτων στην εσωτερική αγορά (πρόγραμμα Fiscalis 2003-2007), ΕΕ L 341 της 17.12.2002, σ. 1.

2.3.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις του τμήματος 5 και ειδικότερα την υποχρέωση προσφυγής κατ' αποκλειστικότητα στο ενιαίο υπόδειγμα εντύπου, για την εφαρμογή της διαδικασίας κοινοποίησης.

2.4. Το κεφάλαιο III ρυθμίζει τα της ανταλλαγής πληροφοριών χωρίς προηγούμενη αίτηση.

2.4.1. Η πρόταση της Επιτροπής θεσπίζει ένα ελαστικό και αποτελεσματικό πλαίσιο, για την ανάπτυξη των ανταλλαγών πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών. Περιορίζεται όμως στον καθορισμό των καταστάσεων στις οποίες πρέπει να πραγματοποιούνται οι εν λόγω ανταλλαγές, παραπέμποντας αντιθέτως στη διαδικασία της κανονιστικής επιτροπής ⁽¹⁾ για άλλες σημαντικές πτυχές.

2.5. Το κεφάλαιο IV της πρότασης κανονισμού αφορά τους κανόνες αποθήκευσης και ανταλλαγής ειδικών πληροφοριών για τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

2.5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δημιουργία ή/και την ενημέρωση των αυτοποιημένων συστημάτων συνεργασίας. Η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας έχει καθοριστική σημασία για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο.

2.6. Το κεφάλαιο V ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των εθνικών αρχών και της Επιτροπής. Η Επιτροπή δεν διαδραματίζει κανένα λειτουργικό ρόλο, μερμνά όμως για τον συντονισμό και την τόνωση ως εγγυήτρια της καλής διοικητικής συνεργασίας.

2.6.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη θεμελιώδη σημασία και την πληρότητα των μέσων που προβλέπονται από τον κανονισμό, τα οποία υποχρεώνουν τις εθνικές αρχές να παρέχουν ακριβείς πληροφορίες στην Επιτροπή.

2.7. Το κεφάλαιο VI ρυθμίζει τις σχέσεις με τις τρίτες χώρες, προβλέποντας μια νομική βάση για την κοινοποίηση προς οιοδήποτε κράτος μέλος πληροφοριών προερχόμενων από τρίτη χώρα, βάσει διμερούς συμφωνίας.

2.7.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι έχει μεγάλη σημασία η επέκταση των ανταλλαγών πληροφοριών και στις τρίτες χώρες.

2.8. Το κεφάλαιο VII καθορίζει τους όρους που διέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών.

2.8.1. Υπογραμμίζεται εδώ ότι ορισμένοι από τους όρους που διατυπώνονται στο κεφάλαιο VII ισχύουν και στις εθνικές νομοθεσίες οι οποίες αμβλύνουν δυστυχώς την αποτελεσματικότητα του συστήματος, σε τέτοιο βαθμό ώστε, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη να επωφελούνται από τις διατάξεις σχετικά με την αμοιβαία συνδρομή, όταν υφίσταται υποψία απάτης.

⁽¹⁾ Άρθρα 5, 7 και 8 της απόφασης του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999 σχετικά με τους κανόνες που διέπουν την άσκηση των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που παρέχονται στην Επιτροπή (1999/468/ΕΚ).

2.9. Το κεφάλαιο VIII αφορά τις τελικές διατάξεις μεταξύ των οποίων υπογραμμίζεται ειδικότερα ότι για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, πρέπει να εφαρμόζεται η διαδικασία της κανονιστικής επιτροπής που ήδη αναφέρθηκε.

2.9.1. Δεν υπάρχουν εδώ ειδικές παρατηρήσεις. Η προθεσμία των 5 ετών που ορίζεται για την υποβολή της έκθεσης σχετικά με τους όρους εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, φαίνεται, ωστόσο, ότι είναι πιο ενδεδειγμένη εν σχέση με την προγενέστερη διετή προθεσμία.

2.10. Πρόταση τροποποίησης των οδηγιών 77/799/ΕΟΚ και 92/12/ΕΟΚ

2.10.1. Το τμήμα που αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης όπως προσαρμόσθηκε και τροποποιήθηκε από την πρόταση κανονισμού, θα καταργηθεί πλήρως από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ. Το ίδιο ισχύει με τα άρθρα των ειδικών φόρων κατανάλωσης της οδηγίας 92/12/ΕΟΚ που υιοθετήθηκαν, κατόπιν τροποποιήσεως, στο πλαίσιο της ίδιας προτάσεως.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τους νέους κανόνες συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών που προτείνονται από την Επιτροπή και συμφωνεί ότι είναι απαραίτητο να εκσυγχρονισθεί και ενισχυθεί το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η απάτη στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης. Σημειώνει επιπλέον ότι η μεγέθυνση και η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς καθώς και ο πολλαπλασιασμός των υποκειμένων στο φόρο που αναπτύσσουν δραστηριότητες σε περισσότερα κράτη μέλη συνεπάγεται μεγάλες προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ των εθνικών διοικήσεων.

3.1.1. Το σημείο αυτό είναι εξαιρετικά επίκαιρο, αν ληφθεί υπόψη ότι η ΕΟΚΕ έχει κατ' επανάληψη τονίσει ότι είναι απαραίτητη η ενίσχυση και βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών ένεκα της αδυναμίας τους να επωφελούνται από τους υφιστάμενους μηχανισμούς συνεργασίας ⁽²⁾ για την πρόληψη της απάτης.

3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, παρά την ιδιομορφία και ιδιαιτερότητα κάθε τομέα, απαραίτητη προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχων και αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών είναι η εξασφάλιση μεγαλύτερου και σταθερού συντονισμού μεταξύ των συστημάτων ελέγχου που προβλέπονται στον τομέα των άμεσων και έμμεσων φόρων και των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 80 της 3.4.2002, σ. 76.

3.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει και πάλι την άποψή της ⁽¹⁾ ότι οι διαφορές που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, σε επίπεδο διοικητικών διαδικασιών, βλάπτουν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων, αμβλύνουν τις απαραίτητες προθεσμίες τους και αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3.3.1. Στην οπτική αυτή, πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στη λήψη οιοδήποτε μέτρου αποσκοπεί στην καθιέρωση των κοινών κανόνων για οποιοδήποτε κοινοτικό θέμα.

3.3.2. Επ' αυτού, η έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου του 1998 ⁽²⁾ ανέφερε ότι η καταπολέμηση της απάτης χαρακτηρίζεται από έλλειψη συγκεκριμένης στρατηγικής. Επισημαινόταν δε η αντίφαση μεταξύ της παρουσίας μιας ενιαίας αγοράς απάτης και της μη υπάρξεως ενιαίας αγοράς εφαρμογής του νόμου. Σύμφωνα με το Ελεγκτικό Συνέδριο ⁽³⁾, στον τομέα και μόνο του ΦΠΑ οι απάτες ανέρχονται σε 70 δισ. ευρώ, δηλαδή στο 21 % των συνολικών εσόδων των κρατών μελών.

3.4. Για μια ακόμη φορά τα οφέλη που θα έπρεπε να προκύψουν από την αποτελεσματικότερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και επί του προκειμένου από τις διαδικασίες εντοπισμού και καταπολέμησης της απάτης και της φοροδιαφυγής, περιορίζονται από την προστασία των εθνικών συμφερόντων. Όπως έχει ήδη τονίσει η ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾, «η διοικητική συνεργασία και η πρόληψη της απάτης» πρέπει να συμβαδίζουν με τον «εκσυγχρονισμό και την απλοποίηση» των φορολογικών συστημάτων. Και αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο για τη διευρυμένη Ένωση, στην οποία η εναρμόνιση αποκτά μεγαλύτερη σημασία. Είναι αναμφισβήτητο πράγματι ότι πολλές πρακτικές απάτης συνδέονται άμεσα με τις σημαντικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης που εφαρμόζονται στα διάφορα κράτη μέλη.

3.5. Θα ήταν σκόπιμο τα υπερεθνικά νομοθετικά μέσα, όπως η Ευρωπαϊκή Επιχείρηση, να συνοδεύονται από τα κατάλληλα φορολογικά μέσα και τη σχετικές διαδικασίες ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών. Με άλλα λόγια, μπορεί να προβλεφθεί η δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού» συστήματος ανταλλαγών και ελέγχου που θα έχει αποδεδειγτεί από τις ισχύουσες εθνικές διαδικασίες και το οποίο θα εφαρμοσθεί σταδιακά.

3.6. Η ΕΟΚΕ επωφελείται της ευκαιρίας για να καταγγείλει ακόμη μία φορά τους περιορισμούς σχετικά με την ισχύ της αρχής της ομοφωνίας που διέπει σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των κοινοτικών αποφάσεων για θέματα κοινοτικής φορολογικής νομοθεσίας, και επαναλαμβάνει ότι είναι ανάγκη να αντικατασταθεί από την αρχή της πλειοψηφίας, έστω και ειδικής όταν πρόκειται για επιβολή φορολογίας που επηρεάζει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ή προκαλεί στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

3.7. Είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι γίνεται συχνά αναφορά στις συνταγματικές αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης γενικότερα, όταν πρόκειται για πιθανές στρεβλώσεις της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, ενώ από την άλλη πλευρά γίνονται εκ των πραγμάτων δεκτές οι διαφορές και τα προνόμια που απορρέουν από τις εθνικές νομοθεσίες και τις σχετικές διαδικασίες που ενδιαφέρουν άλλα κράτη μέλη.

3.8. Η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες εθνικές διαδικασίες και την πολιτική βούληση να μην διαταραχθούν οι δομές αυτές, αποδέχεται τις προτεινόμενες τροποποιήσεις ως σημείο σύγκλισης και ως περαιτέρω, αν και ανεπαρκές, βήμα προς τον εκσυγχρονισμό της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Επικροτεί π.χ. την αναγνώριση της νομικής αξίας των πληροφοριών που λαμβάνονται μέσω της πληροφορικής, όπως συμβαίνει με τις πληροφορίες με τη μορφή χαρτιού. Επιπλέον, καλεί τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να ανταποκρίνονται εγκαίρως στις αιτήσεις συνεργασίας που προέρχονται από άλλες διοικήσεις, χωρίς οι πρακτικές αυτές να υποβάλλονται σε διακριτική μεταχείριση υπέρ των καθαρώς εθνικών ερευνών. Υπενθυμίζει δε ότι, η τεχνολογία των μέσων ελέγχου και ανταλλαγής πρέπει προφανώς να προσιδιάζει στις πιο εξελιγμένες μορφές απάτης και φοροδιαφυγής, που στηρίζονται με τη σειρά τους στις πιο σύγχρονες τεχνολογίες.

3.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να παραχωρηθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ευρύτερες λειτουργικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες, επί παραδείγματι μέσω του OLAF, ο οποίος θα μπορούσε να αναλάβει ευρύτερες και υπερεθνικές αρμοδιότητες όσον αφορά τον έλεγχο, τη διεξαγωγή ερευνών και την παρέμβαση.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ — ΕΕ C 19 της 21.1.1998, σ. 56.

⁽²⁾ ΕΕ 349 της 17.11.1998, σ. 15.

⁽³⁾ Ibidem.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 218/92 του Συμβουλίου — ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 59.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα η υποψηφιότητα της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ

(2004/C 112/20)

Στις 15 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η υποψηφιότητα της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ».

Το τμήμα εξωτερικών σχέσεων, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του στις 9 Μαρτίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Rudolf Strasser.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η πολιτική που αναπτύσσει η ΕΕ στο πλαίσιο των σχέσεων της με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, έχει ως στόχο την ενίσχυση της δημοκρατίας σε αυτές, καθώς και την υποστήριξη της συμφιλίωσης και της συνεργασίας. Από το 1991 και στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων, η ΕΕ χορηγεί οικονομική ενίσχυση, η οποία μέχρι τα τέλη του 2002 ανήλθε για την Κροατία στο ποσόν των 500 εκατομ. ευρώ. Το 1999, η ΕΕ πρότεινε στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων μία Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

1.2. Στη συνάντηση κορυφής του Ζάγκρεμπ, της 24ης Νοεμβρίου 2000, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρόσφερε στις βαλκανικές χώρες την προοπτική ένταξης και ένα κατάλληλο πρόγραμμα υποστήριξης. Ως προϋπόθεση για αυτή την προοπτική ορίστηκαν η συγκέντρωση των «κριτηρίων της Κοπεγχάγης» και η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων δήλωσαν ότι αποδέχονται τις υποχρεώσεις της ΕΕ και τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ), και ειδικότερα ότι θα χρησιμοποιήσουν τις Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), μετά από την υπογραφή τους, ως μέσο για την προετοιμασία τους για ένταξη στην ΕΕ.

1.3. Στις 21 Φεβρουαρίου 2003, η κυβέρνηση της Κροατίας υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ. Το Συμβούλιο Υπουργών αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εφαρμόσει το άρθρο 49 της συνθήκης ΕΚ και να υποβάλει στο Συμβούλιο την άποψή της για την εν λόγω αίτηση προσχώρησης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Στις 25 Ιουνίου 1991, η Κροατία διακήρυξε την ανεξαρτησία της από τη Γιουγκοσλαβία. Ο πόλεμος με τη Σερβία, έληξε μόλις το 1995, με την ειρηνευτική συμφωνία του Dayton. Οι πολεμικές συγκρούσεις δεν προκάλεσαν μόνο σοβαρές απώλειες μεταξύ του άμαχου πληθυσμού και αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις, αλλά και τεράστιες ζημιές σε εκτεταμένες περιοχές της χώρας, καθώς και τη μεγάλη πτώση του ΑΕγχΠ.

2.2. Από το 1990 έως το 1993, το ΑΕγχΠ υποχώρησε σε πραγματικές τιμές κατά ποσοστό περίπου 36 %⁽¹⁾. Κυρίως, υποχώρησε η βιομηχανική παραγωγή εξαιτίας των συνεπειών του πολέμου. Η Κροατία δεν πρέπει μόνο να ολοκληρώσει τη μετατροπή της από μία οικονομία σοσιαλιστικού προγραμματισμού σε μία λειτουργική

οικονομία της αγοράς, αλλά και να προβεί σε εκτεταμένη αναδιάρθρωση πολλών τομέων της οικονομίας της ως αποτέλεσμα της απόσχισης της από τη Γιουγκοσλαβία και κυρίως των συνεπειών του πολέμου.

2.3. Η Κροατία καλύπτει συνολική έκταση 56 542 τετρ. χλμ. και διαθέτει πληθυσμό 4,5 εκατομμυρίων κατοίκων περίπου. Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού του 2001, ποσοστό 7,47 % του πληθυσμού αποτελείται από εθνικές μειονότητες. Οι Σέρβοι αποτελούν τη μεγαλύτερη εθνική μειονότητα (4,5 % του πληθυσμού), ενώ τις λοιπές εθνικές μειονότητες αποτελούν Βόσνιοι, Ιταλοί, Ούγγροι, Αλβανοί, Σλοβένοι, Ρομ, κ.λπ..

2.4. Κατά την περίοδο που εκτείνεται από το τέλος του πολέμου με τη Σερβία μέχρι το θάνατο του Προέδρου της Κροατίας, κ. Tudjman (το 1999) ή μέχρι τις βουλευτικές εκλογές του Ιανουαρίου 2000, το εθνικιστικό κόμμα HDZ ασκούσε κυρίαρχη επίδραση. Ο σχηματισμός μιας κυβέρνησης συνασπισμού (της κεντροαριστεράς) και η εκλογή του κ. Stjepan Mesic, ως Προέδρου της Κροατίας, το 2000, προσέφεραν την πολιτική βάση για τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις. Με τις βουλευτικές εκλογές της Κροατίας στις 23 Νοεμβρίου 2003 το κόμμα HDZ, το οποίο δεν συμπεριλαμβάνει πλέον τις ακραίες εθνικιστικές παρατάξεις, συγκέντρωσε το μεγαλύτερο αριθμό ψήφων και σε αυτό ανετέθη η εντολή για τον σχηματισμό κυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η νέα κροατική κυβέρνηση στηρίζει εξίσου ρητά την ενταξιακή διαδικασία και τον προσανατολισμό των μεταρρυθμίσεων και καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την προσχώρησή της στην ΕΕ, την οποία στηρίζει και μια σαφής πλειοψηφία του πληθυσμού.

2.5. Οι μακροοικονομικοί δείκτες βελτιώθηκαν σημαντικά, και ειδικότερα κατά την περίοδο μετά από το 2000. Σημειώθηκε υψηλή οικονομική ανάπτυξη (2001: + 4,1 %, 2002: + 5,2 % έως το τρίτο τρίμηνο του 2003 + 3,5 %). Το ποσοστό πληθωρισμού από 7,4 % μειώθηκε σε 2,3 % το 2002 και το Δεκέμβριο του 2003 ανήλθε σε 2,2 %. Οι βασικοί λόγοι για αυτή την εξέλιξη είναι κυρίως η υψηλή εσωτερική ζήτηση, η συναλλαγματική σταθερότητα, τα μέτρα για την ελευθέρωση του εμπορίου, οι περιορισμένες αυξήσεις των μισθών, η αύξηση της παραγωγής και ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός⁽²⁾. Εντούτοις, το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε ιδιαίτερα υψηλό (περί το 15 %)· το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου έφτασε το 2003, με 7 125 δισ. δολάρια, εκ νέου ένα ανώτατο επίπεδο ενώ αυξήθηκε περαιτέρω το δημόσιο χρέος.

⁽¹⁾ Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας αριθ. 25435 HR.

⁽²⁾ Είναι αξιοπρόσεκτο, το γεγονός ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Κροατία αντιστοιχεί στο ένα τρίτο εκείνου που αντιστοιχεί ανά Σλοβένο.

2.6. Αν και σημειώθηκε εκ νέου μικρή μείωση του αριθμού των ανέργων, εντούτοις, η υψηλή ανεργία, που ανέρχεται σε ποσοστό 15 % ⁽¹⁾ περίπου, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι ιδιαίτερα ανησυχητική η διαπίστωση ότι σε ορισμένες περιφέρειες η ανεργία ανέρχεται μέχρι ποσοστού 40 %. Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στην Κροατία το ποσοστό απασχόλησης, το οποίο ανέρχεται σε μόλις 50 %, είναι ιδιαίτερα χαμηλό σε σύγκριση με εκείνο στην ΕΕ (άνω του 60 %). Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η Κροατία παρουσιάζει μεγάλη παραοικονομία. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η κροατική κυβέρνηση θα είναι η καταπολέμηση της παραοικονομίας με την εισαγωγή, μεταξύ άλλων και γενικών προϋποθέσεων που να ευνοούν την επιχειρηματική δραστηριότητα.

2.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν ασκήσει κριτική για το συνολικό δημόσιο χρέος. Το επίπεδο του εξωτερικού χρέους, εκπεφρασμένο ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, ενώ είχε μειωθεί από το 48,4 %, στο 44,8 % το 1998, αυξήθηκε στο 74,3 % το 2003 ⁽²⁾. Βασική αιτία αυτής της ραγδαίας αύξησης είναι επίσης η μεταπολεμική ανάγκη για επενδύσεις σε υποδομές και δημόσια έργα. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, και το υψηλό ιδιωτικό χρέος, ως συνέπεια της σημαντικής αύξησης της κατανάλωσης, αποτελεί, επίσης, πρόβλημα.

2.8. Σε σχετική μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας διαπιστώνεται ότι ⁽³⁾ η Κροατία, δαπανά, για τη δημόσια διοίκηση, με ποσοστό 11,2 % του ΑΕγχΠ, περισσότερα απ' ό,τι οι υποψήφιες χώρες (στις υποψήφιες χώρες το ποσοστό ανέρχεται σε 7,2 %). Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της μεταφοράς κονδυλίων.

3. Δημοκρατία και κράτος δικαίου

3.1. Στην ετήσια έκθεσή της για το 2003 σχετικά με τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει, μεταξύ άλλων, ότι:

- οι δημοκρατικοί θεσμοί λειτουργούν ομαλά, αν και ο πολιτικός διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης είναι συχνά δύσκολος, επειδή τα συχνά εσωτερικά προβλήματα υπερκαλύπτουν τη διεθνή ατζέντα,
- το Κοινοβούλιο ασκεί τις εξουσίες του χωρίς εμπόδια και η αντιπολίτευση είναι σε θέση να διαδραματίζει πλήρως το ρόλο της στο πλαίσιο των κοινοβουλευτικών εργασιών,
- το νομοθετικό έργο θα μπορούσε να επιταχυνθεί.

Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει αυτές τις προόδους, επειδή αποτελούν αποφασιστική προϋπόθεση για τη συμμετοχή στη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι προς το συμφέρον της Κροατίας η κάλυψη, το συντομότερο δυνατόν, της απόστασης στην πορεία για μία πλήρως λειτουργική δημοκρατία και κράτος δικαίου.

⁽¹⁾ (Σύμφωνα με την κλίμακα μέτρησης ILO: η κροατική στατιστική υπηρεσία καταγράφει όμως για το 2002 ποσοστό ανεργίας 22,5 %).

⁽²⁾ European Economy, Occasional Papers, Nr. 5, Ιανουάριος 2004.

⁽³⁾ Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας αριθ. 25434-HR, Ιούλιος 2003.

3.2. Στην ετήσια έκθεση της Επιτροπής ⁽⁴⁾, επισημαίνονται οι τομείς οι οποίοι απαιτούν ακόμη την καταβολή μεγάλων προσπαθειών. Στην εκτίμησή της για τους τομείς της δικαιοσύνης, της εφαρμογής του νόμου και του κράτους δικαίου, η Επιτροπή ασκεί κριτική

- στις μεθόδους εργασίας στον τομέα της δικαιοσύνης («οι καθυστερήσεις στις διαδικασίες θέτουν σε κίνδυνο το κράτος δικαίου», «έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού», «συμμόρφωση των δικαστικών εγγράφων», κ.λπ.),
- στην τήρηση των συνταγματικών κανόνων κατά την εκτέλεση των ποινών,
- στις ελλείψεις όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς,
- στη μη ικανοποιητική αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο.

3.3. Στα τέλη του 2002, η κροατική κυβέρνηση παρουσίασε μία «Πράσινη Βίβλο» για τη μεταρρύθμιση του τομέα της δικαιοσύνης. Σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση αποτελούν η ίδρυση ακαδημίας στον τομέα της δικαιοσύνης και η ανάθεση καθηκόντων σε συμβολαιογράφους και δικαστικούς υπαλλήλους.

3.4. Μέγιστο πρόβλημα αποτελεί επί του παρόντος η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, καθώς και ο ανεπαρκής τεχνικός εξοπλισμός. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι καθυστερήσεις των δικαστικών διαδικασιών, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα τη «συμμόρφωση των δικαστικών εγγράφων», προκαλούν ελλιπή ασφάλεια δικαίου και, ως εκ τούτου, παρεμποδίζουν τις απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

3.5. Κατά το πρότυπο ορισμένων υποψήφιων χωρών, η Κροατία διαθέτει μακρά παράδοση όσον αφορά την ύπαρξη κτηματολογίου. Λόγω όμως της μη ενημέρωσής του επί σειράν ετών, συχνά είναι ιδιαίτερα δυσχερές η διαπίστωση των πραγματικών σχέσεων ιδιοκτησίας. Αυτό αποτελεί εμπόδιο για τις απαιτούμενες ιδιωτικοποιήσεις. Η σύσταση λειτουργικού κτηματολογίου αποτελεί κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ απολύτως αναγκαίο μέτρο, κυρίως ενόψει της προετοιμασίας μιας ενδεχόμενης προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι γι αυτό πολύ σημαντικό ότι καταρτίστηκε κτηματικός χάρτης.

3.6. Ένα ιδιαίτερα σοβαρό πολιτικό πρόβλημα είναι η συνεργασία της Κροατίας με το Διεθνές Δικαστήριο για εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η μέχρι σήμερα ελλιπής συνεργασία έχει προκαλέσει τη μη διαθεσιμότητα ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ να επικυρώσουν τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν ιδιαίτερα αρνητικό για την Κροατία το να μην εφαρμοσθούν στην πράξη οι συστάσεις της Επιτροπής επί αυτού του ιδιαίτερα λεπτού πολιτικού θέματος. Ελπίζει ότι η κυβέρνηση της Κροατίας θα προσφέρει την απαραίτητη υποστήριξη στις αιτήσεις έκδοσης του Δικαστηρίου της Χάγης.

⁽⁴⁾ COM (2003) 139 τελικό της 26.3.2003.

3.7. Το θέμα της επιστροφής των προσφύγων και των απελαθέντων ατόμων αποτελεί θέμα μείζονος πολιτικής σημασίας για την Κροατία και αναμφίβολα συνιστά ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα. Αυτό αφορά περί τις 250 000 άτομα. Ανακύπτουν προβλήματα σχετικά με την ανοικοδόμηση των ιδιοκτησιών που καταστράφηκαν, την επιστροφή ιδιοκτησιών, την έλλειψη κατοικιών και την απουσία δυνατοτήτων απασχόλησης. Η Κροατία, στο πλαίσιο της ειρηνευτικής συμφωνίας του Dayton, ανέλαβε μία σειρά υποχρεώσεων για την επιστροφή των προσφύγων. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων συνιστά μεγάλο βάρος και ευελπιστεί ότι το πρόβλημα θα επιλυθεί το συντομότερο δυνατό.

3.8. Το Δεκέμβριο του 2002, το κροατικό κοινοβούλιο υιοθέτησε βάσει του συντάγματος νόμο για την προστασία των μειονοτήτων, ο οποίος θα διασφαλίζει τα δικαιώματα των μειονοτήτων. Ο νόμος αυτός έχει ως στόχο την παραχώρηση στις μειονότητες κατάλληλης εκπροσώπησης όχι μόνο στα εκλεγμένα σώματα, αλλά και στον τομέα της δικαιοσύνης, καθώς και σε άλλους τομείς της κρατικής διοίκησης. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει σχετικά ότι —όπως και σε άλλους νομικούς τομείς— σε τελική ανάλυση η επιβολή και η εφαρμογή του νόμου αυτού θα είναι αποφασιστικής σημασίας. Θεωρεί βέβαιο ότι, στο μέλλον, για παράδειγμα κατά τις εκλογές, θα εξαλειφθούν οι υπάρχουσες διακρίσεις σε βάρος των Ρομ και επιδοκιμάζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται κατά την τελευταία περίοδο.

3.9. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της με θέμα «Η κοινωνία των πολιτών στην Νοτιοανατολική Ευρώπη»⁽¹⁾ ανέφερε τα παρακάτω: «Η ύπαρξη ανεξάρτητων, ελεύθερων και ισχυρών ΜΜΕ αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για τη διασφάλιση μιας υγιούς και σταθερής δημοκρατίας, όπου το κοινό είναι επαρκώς ενημερωμένο ώστε να μπορεί να διαδραματίζει ενεργό και κατάλληλο ρόλο στην διακυβέρνηση της χώρας του.»

3.10. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις μέχρι σήμερα προσπάθειες της Κροατίας για τη βελτίωση της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι υφίσταται ένα ευρύ φάσμα ανεξάρτητων έντυπων μέσων, το οποίο είναι σε θέση να αντικατοπτρίζει την ποικιλία των απόψεων στη χώρα καθώς και την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία των μειονοτήτων της. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι, με την εφαρμογή της αποφασισθείσας μεταρρύθμισης του κρατικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα, θα διασφαλιστεί πλήρως η ανεξαρτησία αυτών των σημαντικών μέσων επικοινωνίας και η αναγκαία ποικιλία απόψεων και η ποικιλομορφία σύνθεσης του πληθυσμού.

4. Η οικονομία της αγοράς και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις

4.1. Στην ετήσια έκθεση της Επιτροπής αναφέρεται ότι η μετατροπή της Κροατίας σε οικονομία της αγοράς έχει ήδη προχωρήσει περισσότερο από ό,τι σε άλλες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Εντούτοις, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων, κατά το 2002, παρουσιάζει στασιμότητα. Η Παγκόσμια Τράπεζα διαπιστώνει στην έκθεσή της ότι η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων απέχει πολύ από την ολοκλήρωσή της και ότι η αναδιάρ-

θρωση της οικονομίας δεν είναι ικανοποιητική. Το 2003, το Ταμείο Ιδιωτικοποιήσεων της Κροατίας (HFP) συνέχισε τις ιδιωτικοποιήσεις σε ορισμένους τομείς, όπως είναι ο τραπεζικός τομέας, αλλά όχι στην απαιτούμενη έκταση. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη συνέχιση με συνέπεια της απαιτούμενης διαδικασίας των ιδιωτικοποιήσεων εκ μέρους της νέας κυβέρνησης, ιδιαίτερα στους τομείς της βιομηχανίας, του τουρισμού και της γεωργίας. Συνιστάται επίσης η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η εταιρική σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (PPP — Private-Public-Partnership).

4.1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο κατά τις ιδιωτικοποιήσεις να λαμβάνονται υπόψη και τα συμφέροντα των άμεσα ενδιαφερόμενων εργαζομένων. Προκειμένου να αποφευχθούν, στο μέτρο του δυνατού, αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις, θα πρέπει να ληφθούν συνδυαστικά μέτρα, όπως π.χ. η χρηματοδότηση προγραμμάτων αλλαγής επαγγέλματος. Επισημαίνει σχετικά ότι κατά την εφαρμογή των συστάσεων της Διεθνούς Τράπεζας ή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που στοχεύουν στη φιλελευθεροποίηση, ιδιωτικοποίηση και απορύθμιση, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η κοινωνική διάσταση.

4.2. Το κροατικό κράτος επικρίθηκε έντονα και όσον αφορά το κρατικό χρέος, επειδή συνεχίζει να καταβάλλει υψηλές επιδοτήσεις σε ζημιωμένες κρατικές επιχειρήσεις. Στο διάστημα 1996-2000, ο αριθμός των εργαζομένων σε κρατικές επιχειρήσεις μειώθηκε κατά 27 %, και σε ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις κατά 14 %. Αντιθέτως, ο αριθμός των εργαζομένων σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε κατά 50 %⁽²⁾. Οι κοινωνικοί εταίροι της Κροατίας θεωρούν ότι ένα σημαντικό πρόβλημα για την απασχόληση αποτελεί και το γεγονός ότι ιδρύθηκαν ελάχιστες νέες επιχειρήσεις παραγωγής και ιδιαίτερα ελάχιστες ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης ότι η βελτίωση της βασικής και συνεχούς κατάρτισης καθώς και οι επενδύσεις στον τεχνικό εξοπλισμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, πρέπει να αξιολογηθεί ως θετικό βήμα προς την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας.

4.3. Η βιομηχανία παράγει, επί του παρόντος, ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο του 23 % του ΑΕγχΠ και απασχολεί περί τους 300 000 εργαζομένους (περί το 25 % επί του συνολικού εργατικού δυναμικού)⁽³⁾. Πολλές επιχειρήσεις είναι ζημιωμένες και εν μέρει υπερχρεωμένες. Ως συνέπεια της έλλειψης κεφαλαίων, σε πολλές περιπτώσεις, συνεχίζεται η χρησιμοποίηση απαρχαιωμένων τεχνικών, με αποτέλεσμα τα προϊόντα να συνεχίζουν να μην είναι ανταγωνιστικά σε διεθνές επίπεδο. Με σκοπό να γίνει η κροατική οικονομία περισσότερο ανταγωνιστική, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη απόδοσης περισσότερων πόρων στην Ε&Α (2001: 1,09 % του ΑΕγχΠ)⁽⁴⁾, τη δημιουργία κινήτρων για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, και κυρίως ΜΜΕ, καθώς και την εξάλειψη των εμποδίων διοικητικού χαρακτήρα που καθιστούν αδύνατη την υλοποίηση του στόχου αυτού.

4.4. Η Κροατία διαθέτει μία αποδοτική φαρμακευτική και χημική βιομηχανία. Αντίθετα, η κατάσταση όσον αφορά την κλωστούφαντουργία είναι δυσχερής. Η βαριά βιομηχανία της Κροατίας, και ειδικότερα ο ναυπηγικός τομέας, συνεχίζει, στην ουσία, να κυριαρχείται από κρατικές επιχειρήσεις, οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλα ελλείμματα.

⁽²⁾ Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας, σ. 87 και εξής.

⁽³⁾ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Κροατίας.

⁽⁴⁾ Βλέπε τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που κατήρτισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹⁾ REX 123 — ΕΕ C 208 της 3.9.2003, σ. 82.

4.5. Για την κροατική οικονομία, ο τουρισμός παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς το μερίδιό του επί του ΑΕγχΠ ανέρχεται σε περισσότερο από 20 % και επί της απασχόλησης περίπου σε ποσοστό 6 %. Ο τουρισμός αποφέρει περί το ένα τρίτο των συνολικών συναλλαγματικών εσόδων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί προβληματικό το γεγονός ότι υψηλό ποσοστό των τουριστικών επιχειρήσεων είναι κρατικής ιδιοκτησίας. Στον τομέα του τουρισμού, η πρόοδος των ιδιωτικοποιήσεων θα μπορούσε να αξιοποιήσει καλύτερα το διαθέσιμο δυναμικό. Επίσης θα ήταν ευκαίριο να διευκολυνθεί η πραγματοποίηση ξένων επενδύσεων στον τομέα αυτό.

4.6. Μετά από την υπέρβαση της τραπεζικής κρίσης το 1998 και εξαιτίας της πώλησης ορισμένων κρατικών τραπεζών σε ξένους επενδυτές, επιτεύχθηκε στον τραπεζικό τομέα μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα. Η παραγωγικότητα και η παροχή υπηρεσιών βελτιώθηκαν σημαντικά. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την εξέλιξη αυτή σημαντική πρόοδο για την ολοκλήρωση της λήψης των απαιτούμενων διαρθρωτικών μέτρων στην κροατική οικονομία. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι αναγκαίες επενδύσεις παρεμποδίζονται από το κόστος των δανείων που εξακολουθεί να κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα.

4.7. Για τις αναπόφευκτες απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, απαιτείται από την κρατική διοίκηση να δράσει ενισχυτικά. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η υφιστάμενη δομή της δημόσιας διοίκησης στην Κροατία είναι ανεπαρκώς αποτελεσματική για να μπορέσει να ανταποκριθεί πλήρως στα ορισθέντα καθήκοντα και απαιτήσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα διάφορα προγράμματα χρηματοδοτικής στήριξης, όπως είναι το SIGMA (¹), θα είναι ωφέλιμα. Έχει επίσης, αποφασιστική σημασία να επιτευχθεί η βέλτιστη κατανομή καθηκόντων μεταξύ των κεντρικών και των τοπικών αρχών, στο πλαίσιο της προγραμματισμένης αποκέντρωσης.

4.8. Η Κροατία διαθέτει ένα συγκριτικά ορθώς διαρθρωμένο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το 2001 πραγματοποιήθηκε μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με στόχο, αφενός, τη μείωση των δαπανών που κατανέμονται από τον κρατικό προϋπολογισμό, και αφετέρου, την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Ο πληθυσμός της Κροατίας δέχτηκε επί το πλείστον ευνοϊκά τη μεταρρύθμιση αυτή. Ακόμη και οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αγοράς εργασίας με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης ευελιξίας πρέπει να συνοδεύονται από ανάλογα μέτρα για την ασφάλεια και την κοινωνική προστασία και να στηρίζονται σε αποτελεσματική δικαιοδοσία για τη διευθέτηση εργατικών διαφορών.

4.9. Πολλά πρέπει να γίνουν και στον τομέα της γεωργίας. Η γεωργία στην Κροατία συνίσταται κατά κύριο λόγο από μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις μέσου μεγέθους 5 εκταρίων. Στην έκθεσή της, η Παγκόσμια Τράπεζα διαπιστώνει ότι ποσοστό 30 % των γεωργικών γαιών εξακολουθούν να είναι κρατικής ιδιοκτησίας και ότι, στην περίπτωση ποσοστού 40 % των γεωργικών γαιών, το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί καθώς και ότι θα χρειαστούν ακόμη 15 έτη για την οριστικοποίησή του. Επί του παρόντος, ο γεωργικός τομέας στην Κροατία είναι ελάχιστα ανταγωνιστικός. Το σχετικά υψηλό ποσοστό που συνεισφέρει η γεωργία στο ΑΕγχΠ επιτυγχάνεται με το 8 % του εργατικού δυναμικού της Κροατίας. Μία από τις συνέπειες του χαμηλού επιπέδου

ανταγωνιστικότητας της γεωργίας είναι ότι η σχετικά αποδοτική κροατική βιομηχανία τροφίμων αναγκάζεται να εισάγει πρώτες ύλες.

4.10. Οι πολυάριθμες μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις διαχειρίζονται τα τρία τέταρτα των γεωργικών γαιών στην Κροατία, ενώ το υπόλοιπο μέρος διαχειρίζεται μικρός αριθμός μεγάλων αγροτικών συνεταιρισμών. Μεγάλο τμήμα της καλλιεργήσιμης αγροτικής γης εξακολουθεί να χρησιμοποιείται σε περιορισμένο βαθμό λόγω των καταστροφών που προκλήθηκαν από τον πόλεμο (π.χ. ναρκοθήκη). Αν και οι μικρές ιδιωτικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις είχαν επιτύχει το 1998 και πάλι το ποσοστό παραγωγής του 1990, οι μεγάλοι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι παραμένουν στην ιδιοκτησία του κράτους, δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις νέες οικονομικές συνθήκες.

4.11. Η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σε πολλές περιπτώσεις, παρεμποδίζει σοβαρά τις απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο γεωργικό τομέα της Κροατίας. Τα ίδια προβλήματα προκύπτουν σε σχέση και με την εξασφάλιση δανείων για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Εξαιτίας των συνεπαγόμενων μεγάλων κινδύνων, οι τράπεζες δεν δείχνουν προθυμία για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στη γεωργία.

4.12. Το 2003, άρχισε να εφαρμόζεται ένα νέο πρόγραμμα ενίσχυσης της γεωργίας. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι επιχειρούμενες μεταρρυθμίσεις, αφενός, θα καταστήσουν τη γεωργία στην Κροατία περισσότερο ανταγωνιστική και, αφετέρου, θα διευκολύνουν τις προσπάθειες για προσέγγιση με την ΕΕ. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι ουσιώδους σημασίας, στην πορεία για τον εκσυγχρονισμό του γεωργικού τομέα στην Κροατία, να υπάρξουν οι απαραίτητες βελτιώσεις όσον αφορά την εκπαίδευση και την συμβουλευτική στήριξη, καθώς και η άμεση εγκαθίδρυση ενός αποτελεσματικού συστήματος πολιτικής ανεξάρτητης εκπροσώπησης συμφερόντων.

5. Εφαρμογή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) και χρήση των προγραμμάτων στήριξης

5.1. Η εφαρμογή της ΣΣΣ οφείλει να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο για την προετοιμασία της Κροατίας για ένταξη στην ΕΕ. Καθώς η διαδικασία επικύρωσης από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, θεσπίστηκε μία ενδιάμεση Συμφωνία ως μεταβατικό μέτρο (βλέπε 3.6).

5.2. Τον Οκτώβριο του 2001, η κυβέρνηση της Κροατίας υιοθέτησε ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της Συμφωνίας. Έχει εφαρμοσθεί ήδη μία σειρά μέτρων. Στόχο της Κροατίας αποτελεί η ετοιμότητά της για ένταξη στην ΕΕ μέχρι τα τέλη του 2006. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η επίτευξη αυτού του φιλόδοξου στόχου, έχουν ορισθεί σε όλες τις κυβερνητικές αρχές συντονιστές για θέματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

5.3. Το Δεκέμβριο του 2002, υιοθετήθηκε ένα κυβερνητικό πρόγραμμα για το 2003 σχετικό με την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ. Οι προτεραιότητες του προγράμματος είναι οι ακόλουθες:

— η οικονομική προσαρμογή,

— η εναρμόνιση της κροατικής νομοθεσίας με τη νομοθεσία της ΕΕ,

(¹) Στήριξη για Βελτίωση στη Διακυβέρνηση και Διαχείριση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Κοινοπραξία ΟΟΣΑ και ΕΕ).

- η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της διοίκησης,
- μία στρατηγική για την ενημέρωση των πολιτών στην Κροατία
- η αναγκαία προσαρμογή της κροατικής νομοθεσίας στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ΣΣΣ.

Σύμφωνα με πληροφορίες που ελήφθησαν από τις κροατικές αρχές, περισσότερα από 109 νομοθετικά μέτρα θα έχουν θεσπισθεί μέχρι τα τέλη του 2003 σε αυτούς τους τομείς. Τον Ιανουάριο 2004 θεσπίστηκε το δεύτερο πρόγραμμα ολοκλήρωσης για την προσέγγιση του κοινοτικού κεκτημένου. Το 2004 θεσπίστηκαν ειδικές διατάξεις εφαρμογής για την υλοποίηση των νομοθετικών μέτρων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η Κροατία, αλλά έχει επίγνωση των δυσχερειών που υπάρχουν στην πορεία για την εφαρμογή των μέτρων σε ορισμένους τομείς λόγω της διοικητικής ανεπάρκειας (π.χ. εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Στατιστική υπηρεσία).

5.4. Τα προγράμματα στήριξης CARDS για την Κροατία θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της ΣΣΣ. Τα εν λόγω προγράμματα αναμφίβολα θα συμβάλλουν σημαντικά στις διαδικασίες εκσυγχρονισμού και δημοκρατικοποίησης και στην επιτυχή εφαρμογή των αναγκαιών περιβαλλοντικών μέτρων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εάν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνει δεκτή την αίτηση της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ, τα προγράμματα χρηματοδοτικής στήριξης που έχουν θεσπιστεί για τις υποψήφιες χώρες (ISPA, SAPARD, PHARE, TAIEX, κ.λπ.) θα είναι διαθέσιμα και για την Κροατία.

5.5. Προκειμένου να προσαρμοστεί η κροατική οικονομία με επιτυχία στις συνθήκες που επικρατούν στην εσωτερική αγορά της ΕΕ, είναι ουσιώδους σημασίας η υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών στις μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα ελευθέρωσης και προσαρμογής που απαιτούνται για να συμμορφωθεί η χώρα με τη νομοθεσία της ΕΕ. Βασική προϋπόθεση στο πλαίσιο αυτό είναι η κατάλληλη ενημέρωση του κροατικού πληθυσμού σχετικά με τη σημασία και τον αντίκτυπο της ένταξης της Κροατίας στην ΕΕ και η συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων.

6. Περιφερειακά προβλήματα

6.1. Οι ανισότητες που παρουσιάζονται μεταξύ ορισμένων αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας είναι πολύ μεγάλες. Περαιτέρω, σημαντικός αριθμός μικρών και ευρύτερων περιοχών, και κυρίως η Σλοβενία και η περιφέρεια Lika-Sej, επλήγησαν από τον πόλεμο ιδιαιτέρως σοβαρά και η οικονομία τους αποδυναμώθηκε σημαντικά.

6.2. Τον Φεβρουάριο του 2002, συστήθηκε ταμείο για να επικουρεί μειονεκτικές περιφέρειες με σκοπό, κυρίως, να παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε πληγείσες από τον πόλεμο περιοχές, περιοχές που εγκαταλείπει ο πληθυσμός τους και περιοχές με άλλα προβλήματα, όπως μεμονωμένες νήσους και ορεινές περιοχές.

6.3. Στην ετήσια έκθεσή της για το 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επέκρινε αφενός, τη μη λήψη αποφάσεως, όσον αφορά τα κριτήρια επιμερισμού της χρηματοδοτικής στήριξης, και αφετέρου, την έλλειψη σαφών νομοθετικών διατάξεων για τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων στη διαχείριση της χρηματοδότησης. Η ΕΟΚΕ συνιστά την άμεση επίλυση των σημαντικών αυτών θεμάτων. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αποτελούν βασική προϋπόθεση προκειμένου

για την ορθή χρήση των ποικίλων κοινοτικών προγραμμάτων, όπως είναι το INTERREG.

7. Περιβαλλοντικά θέματα

7.1. Στην έκθεσή της η Παγκόσμια Τράπεζα χαρακτηρίζει «καλή» την κατάσταση στην Κροατία, όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον και σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης. Ωστόσο, στους τομείς της παραγωγής πόσιμου νερού και διαχείρισης των λυμάτων και αποβλήτων είναι ακόμα αναγκαίες μεγάλες επενδύσεις, για τη συμμόρφωση προς τα κοινοτικά πρότυπα.

7.2. Λόγω της σημασίας των παράκτιων περιοχών για τον τουρισμό αλλά και των διεθνών συμφωνιών για μία καθαρή Μεσόγειο Θάλασσα, η επεξεργασία των λυμάτων στις εν λόγω περιοχές εγγίζει σε ονομαστική τιμή τα επίπεδα της ΕΕ. Ωστόσο, στις υπόλοιπες περιοχές, θα πρέπει να γίνουν μεγάλες επενδύσεις στους τομείς της συλλογής και της επεξεργασίας των λυμάτων. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση της συλλογής και διαχείρισης των αποβλήτων και ιδιαίτερα για τα επικίνδυνα απόβλητα. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Κροατία, στην προσπάθειά της να βελτιώσει τις νομοθετικές διατάξεις στον τομέα αυτό, προσανατολίζεται προς τις οδηγίες της ΕΕ και έχει ήδη παρουσιάσει την ανάλογη πρόοδο.

7.3. Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα στην Κροατία έχει βελτιωθεί κατά την τελευταία δεκαετία: αυτό αποδίδεται, εν μέρει στη μειούμενη βιομηχανική παραγωγή που οφείλεται στις επιπτώσεις του πολέμου, καθώς και στην δύσκολη οικονομική κατάσταση. Στις αστικές περιοχές η κακή ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα εξακολουθεί να αποτελεί καίριο ζήτημα. Εφόσον πραγματοποιηθεί η αναμενόμενη οικονομική ανάπτυξη, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίων τόσο στον τομέα των μεταφορών, όσο και στον τομέα της παραγωγής ενέργειας.

7.4. Η σχετικά ευρεία περιοχή που καλύπτεται από προστατευόμενες ζώνες (περίπου ποσοστό 10 %) που αντιστοιχεί σε υψηλό επίπεδο βιοποικιλότητας και μεγάλο αριθμό οικοσυστημάτων και μοναδικών τοπίων. Ορισμένες από τις περιοχές αυτές βρίσκονται υπό την προστασία της UNESCO. Παρά τα ανωτέρω μέτρα για την προστασία, είναι αυξημένη η πίεση όσον αφορά τη βιοποικιλότητα. Τα υφιστάμενα μέτρα προστασίας και οι προστατευόμενες περιοχές αδυνατούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που τους αναλογούν.

7.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, όπως και στην πλειονότητα των υποψήφιων χωρών, υπάρχει σημαντική ανάγκη για επενδύσεις στην Κροατία προκειμένου να επιτευχθούν τα κοινοτικά περιβαλλοντικά πρότυπα. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαίο να προσφερθεί στην Κροατία επαρκής υποστήριξη στην προσπάθειά της να βελτιώσει την κατάσταση αυτή.

8. Διεθνής συνεργασία και σχέσεις με τα γειτονικά κράτη

8.1. Ουσιαστική προϋπόθεση για την επιτυχή συμμετοχή της Κροατίας στη διαδικασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις ειρηνευτικές συμφωνίες του Dayton και των Παρισίων και της συμμετοχής της, από το 1996, στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κροατική κυβέρνηση δεσμεύθηκε ρητώς για την εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων, αλλά, σε ορισμένους τομείς, αυτό δεν αποδεικνύεται και στην πράξη.

8.2. Βασική προϋπόθεση για την ειρηνική συνύπαρξη των κατοίκων γειτονικών κρατών αποτελούν οι καλές σχέσεις γειτνίασης. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η οικονομική συνεργασία ανάμεσα στην Κροατία και τα κράτη με τα οποία συνορεύει άμεσα είναι καλύτερη από τις διμερείς πολιτικές σχέσεις που διατηρεί η Κροατία με τα κράτη αυτά. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι, επίσης επείγουσα η ανάγκη εξεύρεσης ταχείας λύσης για το πρόβλημα των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Σλοβενίας και Κροατίας. Το πρόβλημα αυτό έχει οξύνθηκε περισσότερο μετά την απόφαση του κροατικού κοινοβουλίου να επεκτείνει μονομερώς το πεδίο εφαρμογής του ναυτιλιακού δικαίου της, δημιουργώντας μια «προστατευόμενη οικολογική και αλιευτική ζώνη» στην Αδριατική⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ τονίζει σχετικά ότι είναι αναγκαίο να τηρούνται οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το διεθνές θαλάσσιο δίκαιο.

8.3. Η ένταξη της Κροατίας στο ΠΟΕ, το 2000, αποτέλεσε σημαντικό βήμα στην πορεία για τη διεθνοποίηση της κροατικής οικονομίας.

8.4. Η ενδιάμεση (προσωρινή) συμφωνία ΣΣΣ (η οποία υπογράφηκε στις 29 Οκτωβρίου 2001) άρχισε να ισχύει στις αρχές του 2002. Η εν λόγω συμφωνία εισήγαγε εκτεταμένες εμπορικές παραχωρήσεις. Η Κροατία αποτελεί μέλος της Κεντροευρωπαϊκής Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου (CEFTA) από την 1η Μαρτίου 2003. Συνεργάζεται συνολικά με 35 εταίρους ελεύθερου εμπορίου (συμπεριλαμβανομένων και των κρατών μελών της ΕΕ). Επί του παρόντος, το 90 % του εξωτερικού εμπορίου της Κροατίας υπόκειται στο καθεστώς των δασμών γενικευμένων προτιμήσεων, και μετά από τη μεταβατική περίοδο που προβλέπεται από τη ΣΣΣ, μέρος μεγαλύτερο των δύο τρίτων του εξωτερικού εμπορίου της Κροατίας θα απαλλάσσεται από τελωνειακούς δασμούς. Το 2003, η εμπορευματική αξία των εξαγωγών της Κροατίας ανήλθε σε 5,65 δισ. δολάρια Η.Π.Α., ενώ το ίδιο έτος τα εισαγόμενα αγαθά ανήλθαν σε 12,77 δισ. δολάρια· ως εκ τούτου, προκύπτει έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου της τάξης των 7, 12 δισ. δολαρίων.

9. Οργανωμένη κοινωνία των πολιτών

9.1. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο τόσο στη μετατροπή της Κροατίας σε οικονομία της αγοράς όσο και στη διαδικασία για την ένταξή της στην ΕΕ. Υπάρχουν περισσότερες από 20 000 ΜΚΟ στην Κροατία. Ο νόμος για το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι άρχισε να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2002. Χάρη στο νόμο αυτό, δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και η εποπτεία των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ έλαβαν μια πιο φιλελεύθερη μορφή.

9.2. Στη γνωμοδότησή της «Η κοινωνία των πολιτών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη», η ΕΟΚΕ επισήμανε ως καίρια προϋπόθεση για τη διασφάλιση σταθερότητας και ευημερίας την ανάγκη:

- οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να ισχυροποιηθούν και η συμμετοχική δημοκρατία να καταστεί μέρος του πολιτισμού των ενδιαφερόμενων χωρών,
- οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να αποτελούν αυτόνομα σώματα εντός της συμμετοχικής δημοκρατίας, αν και δεν κατανοείται ακόμη γενικά η ανάγκη αυτού του μέτρου,
- βελτίωσης του κοινωνικού διαλόγου,
- ανάληψης ενός διαλόγου των πολιτών ευρείας βάσης, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να υπάρξει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον.

Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ επιδοκίμασε ρητώς τη δήλωση των κροατικών αρχών, σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη της κοινωνίας

των πολιτών αποτελεί θέμα υψηλής προτεραιότητας για την κυβέρνηση.

9.3. Η προηγούμενη κροατική κυβέρνηση, επεξεργάστηκε νομοσχέδιο για τη σύσταση ενός φόρουμ, με το οποίο οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα έχουν τη δυνατότητα να διαβουλεύονται και να γνωμοδοτούν για θέματα που άπτονται των συμφερόντων τους. Σκοπός του προτεινόμενου οργάνου είναι η στήριξη του κοινωνικού διαλόγου. Στις 26 Οκτωβρίου 2003 δημιουργήθηκε το «εθνικό ίδρυμα για την προώθηση της κοινωνίας των πολιτών» το οποίο έχει αναλάβει το ρόλο του προγραμματισμένου φόρουμ. Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν την επιρροή τους στο αρμόδιο διοικητικό συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ εκτιμά πολύ θετικά το μέτρο αυτό καθώς και την οικονομική υποστήριξη που παρέχεται στις ΜΚΟ. Επίσης, επιδοκιμάζει το γεγονός ότι οι ΜΚΟ έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν σε ομάδες εργασίας του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και εύχεται να διευρυνθεί ακόμη περισσότερο η συνεργασία αυτή.

9.4. Η Κροατία ίδρυσε το δεύτερο Οικονομικό και Κοινωνικό της Συμβούλιο το 1999. Πρόκειται για ένα τριμερές σώμα, το οποίο απαρτίζεται από συνολικά 15 μέλη. Πέραν της κυβέρνησης, εκπροσωπούνται ακόμη οι οργανώσεις εργοδοτών και οι συνδικαλιστικές ενώσεις. Οι εκπρόσωποι των οργανώσεων των εργοδοτών προέρχονται από μία μόνο ένωση (την ένωση εργοδοτών της Κροατίας), ενώ οι εκπρόσωποι των εργαζομένων προέρχονται από πέντε ενώσεις συνδικαλιστικών οργανώσεων (ένας εντεταλμένος από κάθε ένωση). Με βάση την αρχή της εναλλαγής, η προεδρία εναλλάσσεται τακτικά. Επτά επιτροπές διασφαλίζουν τις εργασίες του Συμβουλίου, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά τις συνόδους ολομέλειας, οι οποίες διοργανώνονται ανά τρίμηνο. Τα διοικητικά καθήκοντα διασφαλίζει μία υπηρεσία, την οποία συνέστησε ειδικά για το σκοπό αυτό η κυβέρνηση.

9.5. Όπως συμβαίνει σε ορισμένα κράτη μέλη, τα οποία διαθέτουν Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια, το κροατικό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο έχει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση να εξετάζει βασικά θέματα που αφορούν την οικονομική και κοινωνική πολιτική, την πολιτική της αγοράς εργασίας, τον προϋπολογισμό και τις ιδιωτικοποιήσεις.

9.6. Το κροατικό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο έχει αναμφίβολα να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον κοινωνικό διάλογο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου ως καίρια προϋπόθεση για την εύστοχη εφαρμογή των μεταρρυθμιστικών μέτρων που πρόκειται να ληφθούν, μέτρων που θα μπορούσαν να στηρίξουν οι διάφορες ενδιαφερόμενες επαγγελματικές ομάδες. Εξίσου σημαντική είναι και η ενίσχυση του αυτόνομου κοινωνικού διαλόγου των κοινωνικών εταίρων.

9.7. Στην Κροατία συνεχίζεται η διαδικασία για τη σύσταση οργανισμών που εκπροσωπούν ομάδες συμφερόντων. Υπάρχουν ακόμη επαγγελματικές ομάδες που δεν διαθέτουν όργανο εκπροσώπησης.

9.8. Η συμμετοχή στις συνδικαλιστικές οργανώσεις ήταν ουσιαστικά υποχρεωτική πριν από το 1990. Μετά την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις στις επιμέρους αποσχισθείσες δημοκρατίες αναπτύχθηκαν με πολύ διαφορετικό τρόπο. Η υποχρεωτική συμμετοχή στα συνδικάτα καταργήθηκε παντού και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αναδιαρθρώθηκαν πλήρως. Η Κροατία διαθέτει μεγάλο αριθμό επιμέρους συνδικαλιστικών οργανώσεων και πέντε ενώσεις συνδικαλιστικών οργανώσεων, οι οποίες εκπροσωπούνται και στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Κροατίας ανάλογα με την ισχύ τους.

(¹) «Protected Ecological and Fishing Zone (PEFZ)».

9.9. Λόγω της διάσπασης των ενώσεων των συνδικαλιστικών οργανώσεων σε πέντε εθνικές οργανώσεις, δεν εκπροσωπούνται πάντοτε επαρκώς τα συμφέροντα των εργαζομένων, π.χ. στο κροατικό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο. Καταβάλλονται προσπάθειες για την ίδρυση τριτοβάθμιας οργάνωσης στην οποία να συγκεντρώνονται οι μεμονωμένες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν λυπηρό εάν, εξαιτίας αυτής της κατάστασης, οι κροατικές συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν ήταν σε θέση να εκπληρώσουν πλήρως το ρόλο, ο οποίος τους αναλογεί βάσει του νέου συστήματος εργασιακών σχέσεων.

9.10. Τα σώματα που εκπροσωπούν τους εργοδότες είναι το Κροατικό Οικονομικό Επιμελητήριο και η Ένωση Κροατών Εργοδοτών. Το Οικονομικό Επιμελητήριο διαθέτει μια κλαδική και μια περιφερειακή δομή. Το σημαντικότερο καθήκον του είναι η εξασφάλιση υποστήριξης για επιχειρηματικές δραστηριότητες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της Κροατίας, με τη διοργάνωση, για παράδειγμα, εμπορικών εκθέσεων, και κυρίως με την παροχή περαιτέρω κατάρτισης στα μέλη του. Η συμμετοχή στο Οικονομικό Επιμελητήριο είναι υποχρεωτική για όλες τις επιχειρήσεις που είναι καταχωρημένες στην Κροατία.

9.11. Μέχρι το 1996, το Οικονομικό Επιμελητήριο ήταν υπεύθυνο για την εκπροσώπηση των εργοδοτών στις διαπραγματεύσεις των συλλογικών συμβάσεων. Το καθήκον αυτό έχει αναλάβει τώρα η Ένωση Κροατών Εργοδοτών, μία τριτοβάθμια οργάνωση που εκπροσωπεί 23 συνδικαλιστικές οργανώσεις και βασίζεται στην αρχή της εθελοντικής συμμετοχής. Διαπιστώνεται ότι η Ένωση Εργοδοτών δεν εκπροσωπεί τα συμφέροντα όλων των εργοδοτών της Κροατίας. Η ΜΜΕ έχουν δική τους ομοσπονδία στην οποία ανήκουν επίσης μόνο ορισμένες επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να εξεύρουν οι ενώσεις των εργοδοτών λύσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση των συμφερόντων όλων των επιχειρήσεων στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο αλλά και ενώπιον της κυβέρνησης.

9.12. Η ισχύουσα νομική βάση για την ξεχωριστή και ανεξάρτητη εκπροσώπηση των συμφερόντων της γεωργίας και της δασοκομίας, μέχρι στιγμής δεν έχει χρησιμοποιηθεί. Τα συμφέροντα των γεωργών θα πρέπει να εκπροσωπούνται σε ξεχωριστό τμήμα του οικονομικού επιμελητηρίου. Η ΕΟΚΕ συµμερίζεται την άποψη που εκφράσθηκε στην έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας, σύμφωνα με την οποία τα συμφέροντα των γεωργών δεν εκπροσωπούνται επαρκώς, γεγονός που αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα στο πλαίσιο της προετοιμασίας της Κροατίας για την υιοθέτηση της ΚΙΤ. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ένωση γεωργών της Κροατίας (Farmers Union), η οποία δραστηριοποιείται τα τελευταία χρόνια ως σύλλογος, θα αναγνωρισθεί ως συνομιλητής και θα συμμετάσχει σε διαδικασίες αξιολόγησης καθώς και ότι θα εξελιχθεί σύντομα σε δυναμικό και ανεξάρτητο εκπρόσωπο των κροατών γεωργών.

10. Περίληψη και συστάσεις

10.1. Στις 25 Ιουνίου 1991, η Κροατία διακήρυξε την ανεξαρτησία της από την Γιουγκοσλαβία. Ο πόλεμος με τη Σερβία όχι μόνο προκάλεσε πολλά θύματα μεταξύ του αμάχου πληθυσμού και τεράστιες καταστροφές σε μεγάλο τμήμα της χώρας, αλλά και έπληξε σε μεγάλο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

10.2. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, σημειώθηκαν σημαντικές πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στην Κροατία. Η διαδικασία της δημοκρατικοποίησης σημείωσε σημαντική πρόοδο. Οι μακροοικονομικοί δείκτες παρουσίασαν τεράστια βελτίωση, ιδιαίτερα από το 2000 και εφεξής. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Κροατία καλείται να αντιμετωπίσει όχι μόνο τη μετατροπή του παλαιότερου συστήματος σε μια αποτελεσματική οικονομία της αγοράς, αλλά προπάντων, τις συνέπειες του πολέμου.

10.3. Τα τελευταία χρόνια η οικονομική ανάπτυξη της Κροατίας χαρακτηρίζεται από το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο ανάπτυξης και τη σταθεροποίηση των τιμών. Εν αντιθέσει προς τα ανωτέρω, ωστόσο, το επίπεδο της ανεργίας, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, εξακολουθεί να αποτελεί το μεγαλύτερο ανεπίλυτο κοινωνικό πρόβλημα· το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σημείωσε αλματώδη αύξηση, όπως ακριβώς και το δημόσιο χρέος.

10.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης και τονίζει ότι η κυβέρνηση θα πρέπει και στο μέλλον να λαμβάνει σοβαρά υπόψη το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και τα καθήκοντά του.

10.5. Σε μεμονωμένους τομείς της οικονομίας, όπως είναι ο τραπεζικός τομέας, η Κροατία σημείωσε σημαντική επιτυχία στη διαδικασία της ιδιωτικοποίησης. Συνολικά, ωστόσο, και σε σχέση με τις υπό ένταξη χώρες, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης πραγματοποιήθηκε με λιγότερη συνέπεια στην Κροατία. Κάτι τέτοιο, επιδρά αρνητικά στις ιδιωτικές επενδύσεις, όπως επίσης και το ασαφές καθεστώς της ιδιοκτησίας. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η νέα κυβέρνηση θα προωθήσει αποφασιστικά την ιδιωτικοποίηση, και θα άρει όλα τα υφιστάμενα εμπόδια στον τομέα των ιδιωτικών επενδύσεων.

10.6. Καθοριστική σημασία για τη δημιουργία των αναγκαίων νέων θέσεων απασχόλησης έχουν τόσο η υποστήριξη της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων και ιδιαίτερα ΜΜΕ αλλά και η βελτίωση του επιπέδου της βασικής και συνεχούς κατάρτισης.

10.7. Στη συνάντηση κορυφής του Ζάγκρεμπ της 24ης Νοεμβρίου 2000, η ΕΕ πρόσφερε στις χώρες των δυτικών Βαλκανίων την προοπτική ένταξης στην ΕΕ και τη θέσπιση προγραμμάτων υποστήριξης. Ως προϋπόθεση για αυτή την προοπτική ορίσθηκε η εκπλήρωση των «κριτηρίων της Κοπεγχάγης» και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη ΕΕ. Η Κροατία ήταν η πρώτη χώρα των δυτικών Βαλκανίων που υπέβαλε, στις 21 Φεβρουαρίου 2003, αίτηση για ένταξη στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί την απόφαση αυτή θετική εξέλιξη, δεδομένου ότι αυτή καταδεικνύει ότι η Κροατία επέλεξε να συμμετάσχει στη διαδικασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

10.8. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις μεγάλες προσπάθειες που κατέβαλε η Κροατία για να ανταποκριθεί στις προϋποθέσεις για ένταξη στην ΕΕ. Το πρόγραμμα δράσης που υιοθέτησε η κροατική κυβέρνηση με σκοπό την εφαρμογή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης αναμένεται να διαδραματίσει στο πλαίσιο αυτό σημαντικό ρόλο, όπως άλλωστε και το πρόγραμμα που υιοθέτησε η κυβέρνηση στα τέλη του 2002 με στόχο την προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ.

10.9. Οι στόχοι που ετέθησαν είναι αναμφίβολα ιδιαίτερα φιλόδοξοι. Εάν πρέπει να συγκεντρωθούν οι προϋποθέσεις για ένταξη στην ΕΕ, τότε υφίσταται επείγουσα ανάγκη για την ανάληψη ολοκληρωμένης διαδικασίας μεταρρυθμίσεων. Στο πλαίσιο αυτό έχει αποφασιστική σημασία όχι μόνο η θέσπιση των απαιτούμενων νομοθετικών μέτρων, αλλά και η έγκαιρη δημιουργία των διοικητικών προϋποθέσεων για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής αυτών των μέτρων.

10.10. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για την επιτυχία του σχεδίου έχει ιδιαίτερη σημασία η υποστήριξη των πολιτών όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις, τα μέτρα ελευθέρωσης της αγοράς και τις αναπροσαρμογές που απαιτούνται για τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ. Αυτό, με τη σειρά του, εξαρτάται από την κατάλληλη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τη σπουδαιότητα και τον αντίκτυπο της ένταξης στην ΕΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά την εμπλοκή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών συνολικά, και όχι μόνο μέσω μεμονωμένων επαγγελματικών ενώσεων, στις απαιτούμενες διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι εν λόγω οργανώσεις θα πρέπει, επίσης, να είναι σε θέση να παρέχουν στα μέλη τους τεκμηριωμένη και βάσιμη πληροφόρηση.

10.11. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις ανησυχίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα εμμένοντα ανεπίλυτα προβλήματα στον τομέα των διοικητικών υπηρεσιών της δικαιοσύνης, για τη λήψη μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς, για το χειρισμό των αιτήσεων παροχής ασύλου και, ειδικότερα, για τα ανεπίλυτα προβλήματα που συν-

δέονται με το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για τα εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η ΕΟΚΕ τονίζει το γεγονός ότι η επίλυση αυτών των προβλημάτων θα ήταν κρίσιμης σημασίας κατά την αξιολόγηση κατά ποσόν εκπληρούνται τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης.

10.12. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη της την ρητή πρόθεση της κροατικής κυβέρνησης να εκπληρώσει πλήρως τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ειρηνευτικές συμφωνίες του Dayton και των Παρισιών. Στο πλαίσιο αυτό, η εκπλήρωση της υποχρέωσης για τον επαναπατρισμό μεγάλου αριθμού προσφύγων θα αποτελέσει μεγάλη πρόκληση.

10.13. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η βελτίωση των διμερών σχέσεων της Κροατίας με τους άμεσους γείτονές της, αποτελεί κρίσιμη πτυχή της προετοιμασίας της Κροατίας για ένταξη στην ΕΕ.

10.14. Η εγκαθίδρυση ισχυρών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και η ενεργός συμμετοχική δημοκρατία συνιστούν καίριες προϋποθέσεις για την επίτευξη σταθερότητας και ευημερίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκτιμά ως θετική εξέλιξη το γεγονός ότι οι θεσμικές προϋποθέσεις για τον κοινωνικό διάλογο και το διάλογο με τους πολίτες είτε έχουν ήδη δημιουργηθεί είτε βρίσκονται στη διαδικασία δημιουργίας τους. Στο πλαίσιο αυτό, θα έχει καθοριστική σημασία η δυνατότητα συμμετοχής όλων των επαγγελματικών ομάδων μέσω αντιπροσωπευτικών και ισχυρών οργανωτικών ομάδων εκπροσώπησης συμφερόντων στη διαδικασία.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ίδρυση του δικαστηρίου του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και για τα ένδικα μέσα ενώπιον του Πρωτοδικείου

[COM(2003) 828 τελικό — 2003/0324 (CNS)]

(2004/C 112/21)

Στις 30 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ανέθεσε τις προπαρασκευαστικές εργασίες στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Retureau και υιοθέτησε με 53 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Οι προτάσεις απόφασης του Συμβουλίου που υποβάλλει η Επιτροπή

1.1. Παρουσίαση του σχεδίου απόφασης

1.1.1. Δύο προτάσεις, που υιοθετήθηκαν την ίδια μέρα, αποσκοπούν, η πρώτη να αναθέσει στο Δικαστήριο την αρμοδιότητα να αποφασίζει επί των διαφορών των σχετικών με το μελλοντικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και η δεύτερη να ιδρύσει Δικαστήριο του Κοινοτικού Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας (ΔΚΔΕ) προσαρτημένο στο Πρωτοδικείο, καθώς και Τμήμα ενδίκων μέσων στα πλαίσια του Πρωτοδικείου, και να διευκρινίσει τα πεδία εφαρμογής καθ' ύλην, κατά πρόσωπον και κατά τόπον, σχετικά με τις προσφυγές που ασκούνται ενώπιον του ΔΚΔΕ και με τις προσφυγές που ασκούνται ενώπιον του Πρωτοδικείου για θέματα διαφορών σχετικών με τα κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, καθώς και με την ενδεχόμενη προσφυγή για αναίρεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όταν θα υφίσταται σοβαρός κίνδυνος διακοπής της ομοιογένειας του δικαίου ή της νομολογίας που αφορούν τα κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

1.1.2. Το Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας αποφάσισε γενικό πρόγραμμα για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ένωσης, προκειμένου να καταστεί μια οικονομία της γνώσης, η πλέον ανταγωνιστική ανά την υφήλιο. Το φιλόδοξο αυτό πρόγραμμα έχει εφαρμογή σε διάφορους τομείς, μεταξύ των οποίων και η βιομηχανική ιδιοκτησία: για το θέμα αυτό, το Συμβούλιο ανακίνησε τη διαδικασία θέσπισης συστήματος κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, προκειμένου να αντισταθμιστούν οι περιορισμοί των υφισταμένων συστημάτων προστασίας των τεχνολογικών εφευρέσεων, γεγονός που θα συμβάλει στην ενθάρρυνση των επενδύσεων για έρευνα και ανάπτυξη εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

1.1.3. Στην εισαγωγική παρουσίαση του σχεδίου πρότασης, η Επιτροπή υπενθυμίζει την αποτυχία των πρώτων προσπαθειών για τη θέσπιση κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η Σύμβαση του Μονάχου του 1973 (σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας) σημείωσε μια πρώτη πρόοδο, θεσπίζοντας σύστημα εξέτασης και χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε πολλά από τα κράτη μέλη της Σύμβασης (σήμερα, όλες οι χώρες του ΕΟΧ, η Ελβετική Συνομοσπονδία, το Μονακό, το Λιχτενστάιν, και πολλές από τις υποψήφιες

για ένταξη χώρες), χωρίς όμως να τροποποιήσει τα εθνικά συστήματα και δικαιοδοτικούς φορείς που παραμένουν αρμόδιοι για θέματα εγκυρότητας και για διαφορές σχετικές με τους τίτλους που χορηγεί το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, όπως και για τους τίτλους που χορηγούν τα εθνικά γραφεία βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

1.1.4. Για να ξεπεραστούν τα όρια της Σύμβασης του Μονάχου, υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο, στις 15 Δεκεμβρίου 1975, σύμβαση για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, προκειμένου να δημιουργηθεί ενιαίος τίτλος σε κοινοτική κλίμακα. Η σύμβαση αυτή, υπερβολικά περιορισμένη, όπως κι εκείνη του Μονάχου, δεν ετέθη ποτέ σε ισχύ, καθώς δεν έλαβε επαρκείς επικυρώσεις. Όμως, την προσπάθεια αυτή ακολούθησε, το 1989, συμφωνία για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η οποία περιελάμβανε, ειδικότερα, πρωτόκολλο σχετικό με τις διαφορές για θέματα εγκυρότητας και παραποίησης των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι πράξεις αυτές όμως επίσης δεν ετέθησαν ποτέ σε ισχύ.

1.1.5. Κατά συνέπεια, επί του παρόντος, συνυπάρχουν στην επικράτεια της Ένωσης, και ευρύτερα στην επικράτεια του ΕΟΧ και ορισμένων συνδεδεμένων χωρών, δύο συστήματα, μη κοινοτικά: τα εθνικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, που χορηγούνται από τα εθνικά γραφεία βιομηχανικής ιδιοκτησίας και υπάγονται στην εδαφική δικαιοδοσία της χώρας κατάθεσης, και τα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, που απορρέουν από τη Σύμβαση του Μονάχου του 1973, η οποία καθόρισε το καθ' ύλην εφαρμοστέο δίκαιο και κατέστησε δυνατή την ενιαία εφαρμογή στις χώρες μέλη της Σύμβασης που υποδεικνύει ο καταθέτων, η οποία όμως δεν προσδιόρισε το κατά τόπον εφαρμοστέο δίκαιο και τις αρμόδιες εθνικές δικαιοδοτικές αρχές.

1.1.6. Έτσι, για μία και την αυτή διαφορά σχετικά με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που έχει κατατεθεί σε πολλές χώρες, ο προσφεύγων είναι αναγκασμένος να κινήσει τόσες διαδικασίες όσες είναι και οι αρμόδια εθνικά δικαστήρια, και σε ισάριθμες επίσημες γλώσσες, γεγονός που συνιστά σημαντικό εμπόδιο για την άσκηση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας που θεμελιώνονται βάσει κατάθεσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε πολλές χώρες, και επιπλέον η κάθε προσφυγή ενδέχεται να καταλήξει σε διαφορετική νομολογιακή επίλυση, ανάλογα με το εδαφικό δίκαιο της ενδιαφερόμενης χώρας.

1.1.7. Προκειμένου να προωθήσει εκ νέου το σχέδιο για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο επιθυμούν ιδιαίτερος οι οικονομικοί κύκλοι και είναι αναγκαίο για την ενιαία αγορά, η Επιτροπή εξέδωσε σχετικό Πράσινο Βιβλίο, στις 25 Ιουνίου 1997 ⁽¹⁾, και ακολούθησαν διαβουλεύσεις, μελέτες και πρακτικές προτάσεις.

1.1.8. Μετά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, η Επιτροπή υπέβαλε, την 1η Αυγούστου 2000, πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η οποία αφορά όλες τις νομικές και δικαιοδοτικές πτυχές του ενιαίου αυτού τίτλου, που προτείνεται να ισχύει σε ολόκληρη την κοινοτική επικράτεια. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη γνωμοδοτήσει υπέρ της πρότασης ⁽²⁾.

1.1.9. Τα εν λόγω διπλώματα ευρεσιτεχνίας θα εξετάζονται και θα χορηγούνται από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, μετά από την —κρινόμενη ως αναγκαία— προσχώρηση της Κοινότητας στη Σύμβαση του Μονάχου ⁽³⁾, και επομένως σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου με τα ευρωπαϊκά διπλώματα, τα οποία και θα εξακολουθήσουν να ισχύουν παράλληλα με το νέο κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, όταν αυτό θα τεθεί σε ισχύ.

1.1.10. Ο κανονισμός για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τον οποίο πρότεινε η Επιτροπή το 2000 ⁽⁴⁾, συζητήθηκε εκτενώς στους κόλπους του Συμβουλίου μέχρι το αναθεωρημένο κείμενο της 4ης Σεπτεμβρίου 2003, επειδή θέτει πλήθος νομικών, δημοσιονομικών και γλωσσικών προβλημάτων. Το θέμα του κατά τόπον εφαρμοστέου δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα τεθεί εν μέρει υπό αμφισβήτηση για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (ωστόσο, ορισμένες εθνικές αρμοδιότητες θα διατηρηθούν, προσωρινά ή οριστικά, ανάλογα με την περίπτωση).

1.1.11. Εν αναμονή της τελικής απόφασης για τον Κανονισμό του Συμβουλίου, το οποίο έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για τέτοια θέματα σύμφωνα με τις νομικές βάσεις των συζητούμενων προτάσεων, η Επιτροπή έχει στηριχθεί στις νομολογιακές πτυχές της Κοινής Πολιτικής Προσέγγισης του Συμβουλίου (που εξετάσθηκε στα Συμβούλια «ανταγωνιστικότητα» της 3ης Μαρτίου 2003 και «Απασχόληση, κοινωνική πολιτική, υγεία και καταναλωτές» της 6ης Μαρτίου του ίδιου έτους) ⁽⁵⁾, προκειμένου να υποβάλει τα δύο υπό εξέταση σχέδια που αφορούν αντίστοιχα την ανάθεση δικαιοδοσίας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και ακολούθως τη σύσταση ειδικευμένων τμημάτων, τη σύνθεσή τους, τον οργανισμό τους και τις αρμοδιότητές τους, τις αιτήσεις και προσφυγές που ασκούνται ενώπιόν τους, καθώς και την τροποποίηση του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου που απαιτείται για τα νέα αυτά τμήματα και δικαιοδοσίες.

1.1.12. Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να αποτραπεί ο κατακερματισμός της κατά τόπον και καθ' ύλην αρμοδιότητας για τις διαφορές που σχετίζονται με την εγκυρότητα του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και με τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που απορρέουν άμεσα από αυτό, καθώς και με τα ενδεχόμενα συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας, μέσω της δημιουργίας μιας ενιαίας κοινοτικής δικαιοδοτικής αρχής στην οποία θα έχουν πρόσβαση τα φυσικά και νομικά πρόσωπα και η οποία θα είναι λειτουργική το αργότερο το 2010.

1.2. Πρόταση απόφασης για την ίδρυση του ΔΚΔΕ και για τα ένδικα μέσα ενώπιον του Πρωτοδικείου

1.2.1. Η νομική βάση της πρότασης απόφασης για τη σύσταση του ΔΚΔΕ και για τις προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου (μάλλον πρόκειται για άσκηση έφεσης) συνίσταται, κατά κύριο λόγο, στα άρθρα 220, 225, 225 Α και 245 της ΣΕΚ. Σχετικά είναι επίσης και άλλα άρθρα της ΣΕΚ ⁽⁶⁾, καθώς και το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ⁽⁷⁾. Οι Οργανισμοί του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου θα τροποποιηθούν τόσο μόνον όσο είναι απολύτως αναγκαίο, σύμφωνα με τις διατάξεις της τελικής απόφασης του Συμβουλίου, μετά από διαβούλευση με το Δικαστήριο και τα κοινοτικά πολιτικά όργανα, και κατόπιν προτάσεως του ίδιου του Δικαστηρίου ή της Επιτροπής.

1.2.2. Η Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία, έως το 2010, στην έδρα του Πρωτοδικείου, ενός Δικαστηρίου του Κοινοτικού Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας (ΔΚΔΕ), το οποίο θα διαθέτει επτά δικαστές, μεταξύ των οποίων έναν Πρόεδρο του Δικαστηρίου που θα εκλέγεται από τους ομοίους του για τριετή ανανεώσιμη θητεία. Το ΔΚΔΕ θα απαρτίζεται από δύο τμήματα, με τρεις δικαστές το καθένα, θα είναι προσαρτημένο στο Πρωτοδικείο και θα εκδικάζει διαφορές σχετικές με την παραποίηση και με την εγκυρότητα των κοινοτικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που ανατίθενται στο Δικαστήριο. Επιπλέον, θα δημιουργηθεί στο Πρωτοδικείο ειδικευμένο τμήμα με τρεις δικαστές, ως δευτεροβάθμια δικαιοδοτική αρχή για τις αποφάσεις του ΔΚΔΕ. Σε περίπτωση ανάγκης ενοποίησης του κοινοτικού δικαίου και της νομολογίας, το Δικαστήριο θα μπορεί να παρεμβαίνει ως αναθεωρητική αρχή υπό προϋποθέσεις καθορισμένες περιοριστικά. Οι δικαστές θα διορίζονται για εξετή ανανεώσιμη θητεία· ανά τριετία, θα αντικαθίστανται εκ περιτροπής τρεις ή τέσσερις δικαστές, προκειμένου να διασφαλίζεται τακτική ανανέωση και, ταυτόχρονα, η συνέχεια του δικαστηρίου.

1.2.2.1. Όσον αφορά τις ιδιωτικές διαφορές, κατ' αρχήν, η δικαιοδοτική αρχή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν έχει αρμοδιότητα για την εγκυρότητα των κοινοτικών πράξεων· θα πρέπει, εντούτοις, να έχουν οι ιδιώτες τη δυνατότητα να προσβάλλουν ενδεχομένως ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εγκυρότητα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αποκλειστικά όμως εντός των ορίων της προσφυγής τους χωρίς να μπορούν να ζητούν την ακύρωση μιας κοινοτικής πράξης.

1.2.2.2. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου θα είναι επίσης αντιτάξιμες κατά των κρατών μελών, τα οποία τοποθετούνται στο ίδιο επίπεδο με τους ιδιώτες, για θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που κατατίθενται από ένα κράτος και για θέματα παραποίησης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 129 της 27.4.1998.

⁽²⁾ ΕΕ C 155 της 29.5.2001.

⁽³⁾ Τούτο προϋποθέτει αναθεώρηση της Σύμβασης του Μονάχου σύμφωνα με τη διπλωματική μέθοδο, στην οποία θα συμμετάσχουν όλα τα κράτη μέλη της Σύμβασης, είτε είναι μέλη της Κοινότητας είτε όχι.

⁽⁴⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, που ψηφίστηκε στις 29.3.2001 και δημοσιεύτηκε στην ΕΕ C 155 της 29.5.2001.

⁽⁵⁾ Σημείωμα της γραμματείας του Συμβουλίου προς τις αντιπροσωπείες, διοργανικός φάκελος 2000/0177 (CNS), αριθ. 7159/03 PI 24 της 7ης Μαρτίου 2003.

⁽⁶⁾ Άρθρα 241, 243, 244, 256 ΣΕΚ, άρθρο 14 του παραρτήματος II του Οργανισμού του Δικαστηρίου· για το άρθρο 256, το Δικαστήριο θα εφαρμόζει το ίδιο τον εκτελεστικό τύπο για την απόφασή του, ώστε να αποφεύγονται καθυστερήσεις και απώλειες χρόνου.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 325/167 της 24.12.2002. Ο Οργανισμός του Δικαστηρίου τροποποιείται από το Συμβούλιο που αποφασίζει ομόφωνα (άρθρο 245 ΣΕΚ), κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου ή της Επιτροπής· ανάλογα με την προέλευση της αίτησης, ζητείται η γνώμη της Επιτροπής ή του Δικαστηρίου, καθώς και του Κοινοβουλίου. Οι τροποποιήσεις δεν μπορούν, ωστόσο, να αφορούν τον τίτλο I του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

1.2.3. Για το ΔΚΔΕ, ο διορισμός των δικαστών, η εκλογή του Προέδρου, οι προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου και οι λοιπές ειδικές για το δικαστήριο διατάξεις, όπως η σύνθεση, η δικαιοδοσία και οι ειδικές διαδικαστικές διατάξεις των τμημάτων, που θα είναι ενδεχομένως διαφορετικές ή που θα αντιπροσωπεύουν προσαρμογή του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, θα πρέπει, κατά το μέτρο του δυνατού, να ενσωματωθούν στο παράρτημα του Οργανισμού του Δικαστηρίου που αφορά τα δικαιοδοτικά τμήματα.

1.2.4. Οι δικαστές, οι οποίοι θα επιλέγονται από κατάλογο που θα καταρτίζει γνωμοδοτική επιτροπή και ο οποίος θα περιλαμβάνει διπλάσιο αριθμό ονομάτων από τις προς πλήρωση θέσεις, διορίζονται από το Συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση· οφείλουν να πιστοποιούν ένα αποδεδειγμένο επίπεδο αρμοδιότητας και πείρας στον τομέα του δικαίου ευρεσιτεχνίας. Η γνωμοδοτική επιτροπή διορίζεται από το Συμβούλιο και απαρτίζεται από επτά μέλη, κυρίως πρώην δικαστές του Δικαστηρίου, του Πρωτοδικείου ή του ΔΚΔΕ, και ενδεχομένως «διακεκριμένους νομικούς», που είναι όλοι τους προσωπικότητες που διαθέτουν υψηλές ικανότητες και αμεροληψία.

1.2.5. Τους δικαστές, κατά τη διάρκεια της ενασχόλησής τους με μία υπόθεση, τους επικουρούν τεχνικοί εμπειρογνώμονες, οι οποίοι επιλέγονται για τους κυριότερους επιστημονικούς και τεχνολογικούς τομείς που αποτελούν αντικείμενο αιτήσεων για διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Δεν θα υπάρχει γενικός εισαγγελέας.

1.2.6. Η γλώσσα της διαδικασίας θα είναι η γλώσσα του τόπου κατοικίας του εναγόμενου ή μία επίσημη γλώσσα που αυτός θα επιλέξει, εάν στη χώρα του υπάρχουν περισσότερες από μία επίσημες κοινοτικές γλώσσες. Τα μέρη θα μπορούν ωστόσο, με τη συγκατάθεση του δικαστηρίου, να επιλέξουν οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες ως γλώσσα της διαδικασίας. Σε περίπτωση έφεσης, η γλώσσα της προσφυγής και της δευτεροβάθμιας διαδικασίας θα είναι η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε και στην πρωτοβάθμια διαδικασία. Τα παρόντα μέρη και οι μάρτυρες θα μπορούν, κατά την ακρόαση, να μιλούν σε άλλη επίσημη γλώσσα από τη γλώσσα της διαδικασίας· στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η μετάφραση και η διερμηνεία προς τη γλώσσα της διαδικασίας.

1.2.7. Έφεση κατά οριστικής απόφασης του ΔΚΔΕ μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του εξειδικευμένου τμήματος ενδίκων μέσων του Πρωτοδικείου, από τον ηττηθέντα διάδικο.

1.2.8. Η ενδεχόμενη αναθεώρηση οριστικής απόφασης υπόκειται σε πολύ αυστηρές και περιοριστικές προϋποθέσεις, για λόγους νομικής ασφάλειας· μόνον η αποκάλυψη νέων και ουσιωδών γεγονότων ή χειρισμών που επισύρουν ποινικές κυρώσεις, και που είχαν αποφασιστική επίδραση επί της απόφασης θα μπορεί να δικαιολογηθεί ενδεχομένως το αποδεκτό του αιτήματος αναθεώρησης.

1.2.9. Οι κυριότερες παρεκκλίσεις από τους ισχύοντες κανόνες του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου αποτελούν λογική απόρριψη της φύσεως των διαφορών και της ιδιότητας των διαδίκων, και αποσκοπούν επίσης στην αποτροπή δικονομικών συμφορήσεων και στην ενίσχυση της νομικής ασφάλειας των αποφάσεων. Κατά το μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να συγκεντρώνονται στον μελλοντικό Κανονισμό του Δικαστηρίου και να επηρεάσουν όσο το δυνατόν

λιγότερο τον Οργανισμό, που αποτελεί συστατικό στοιχείο των Συνθηκών. Οι κυριότερες ιδιαίτερες διατάξεις που προτείνονται για το δικαστήριο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας είναι οι ακόλουθες:

— διαδικασία, γραπτή και προφορική: απλούστευση και ευελιξία σε σχέση με το Δικαστήριο, δυνατότητα χρήσης των ΤΠΕ· προβλέπεται ενδεχομένως η χρήση των ΤΠΕ, όπως της τηλεδιάσκεψης,

— εκπροσώπηση: τους διαδίκους θα μπορούν να συνδράμουν διαμεσολαβητές ειδικευμένοι στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι οποίοι θα επιλέγονται από τον κατάλογο που έχει εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Προβλέπεται δικαστική αρωγή ώστε να διασφαλίζεται η καθολική πρόσβαση στη δικαιοσύνη,

— επείγοντα και προσωρινά μέτρα και χρηματικές ποινές: θα είναι δυνατά σε οιαδήποτε στιγμή της διαδικασίας, ακόμη και πριν από την ακρόαση· μπορούν να λαμβάνουν διάφορες μορφές: εντολή για τη διενέργεια πράξεως ή για τη μη διενέργεια πράξεως —ενδεχομένως συνοδευόμενη από χρηματικές ποινές—, κατάσχεση λόγω παραποιήσεως/απομιμήσεως, διατήρηση των αποδεικτικών στοιχείων, ή οποιοδήποτε άλλο επείγον ή προσωρινό μέτρο απορρέει από την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και από τις σχετικές διατάξεις των Συμφωνιών TRIPS του ΠΟΕ που ενσωματώνονται στην παρούσα απόφαση και άλλες κοινοτικές πράξεις⁽¹⁾,

— το ίδιο το αρμόδιο δικαιοδοτικό τμήμα θα προσαρτά τον εκτελεστήριο τύπο σε όλες τις αποφάσεις για διαφορές σχετικές με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οι οποίες και θα είναι άμεσα εφαρμοστέες από τις αρμόδιες αρχές της ή των χωρών όπου οι αποφάσεις αυτές πρέπει να εφαρμοστούν, από τη στιγμή που θα υποβάλλεται σχετική αίτηση από τον διάδικο υπέρ του οποίου εξεδόθη μια προσωρινή ή οριστική απόφαση· η διαδικασία εκτέλεσης θα είναι εκείνη της χώρας προς την οποία απευθύνεται η αίτηση,

— η αίτηση εκ μέρους του ενάγοντα για προσωρινά μέτρα που επιφέρουν οικονομική ζημία στον εναγόμενο πριν από την εκδίκαση της υπόθεσης, θα πρέπει να συνοδεύεται από εγγυήσεις για την περίπτωση όπου οι απαιτήσεις του δεν θα ευοδωθούν,

— οι αποφάσεις του ΔΚΔΕ θα καταγράφονται στο μητρώο του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας,

— στα κράτη μέλη θα κοινοποιούνται μόνον οι οριστικές αποφάσεις.

1.2.10. Κάθε κράτος μέλος θα ορίζει έναν περιορισμένο αριθμό εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων που θα εκδικάζουν διαφορές σχετικές με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας οι οποίες θα υποβληθούν κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών, για την εκτέλεσή τους σε άλλο κράτος μέλος, υπόκεινται στη Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων, με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων που θα πρέπει να καταγραφούν στον μελλοντικό Κανονισμό⁽²⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ CESE 1385/2003 της 29.10.2003, εισηγητής ο κ. Retureau.

⁽²⁾ Από τα νομοθετικά μέσα που έχουν ήδη υιοθετηθεί για αστικά και εμπορικά θέματα, με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΟΚΕ, επισημαίνεται μεταξύ άλλων ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές αποφάσεις, ο οποίος φαίνεται ότι πρέπει να εφαρμόζεται για τα θέματα αυτά.

1.2.11. Στο σχέδιο εκτίθενται λεπτομερώς ορισμένες πρόσθετες διατάξεις σχετικά με τη λειτουργία του δικαστηρίου, τη γραμματεία του και το προσωπικό του· οι διατάξεις αυτές είναι λογικές και συνεκτικές, ανταποκρίνονται στις φυσιολογικές δραστηριότητες και ευθύνες ενός δικαιοδοτικού οργάνου της φύσεως αυτής και δεν κρίνεται χρήσιμο να εξετασθούν μία προς μία στην παρουσίαση ετούτη της πρότασης απόφασης.

2. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση είναι συμβατή με τη συνθήκη και με το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου και την υποστηρίζει κατ' αρχήν, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώνει κατωτέρω.

2.1.1. Θα πρόκειται για διαφορές μεταξύ ιδιωτών, σε αντίθεση με τις διαφορές που εκδικάζει συνήθως το Δικαστήριο, και μάλιστα σε έναν τομέα που απαιτεί εξειδικευμένες νομικές και τεχνικές γνώσεις. Οι γενικοί κανόνες λειτουργίας των δικαιοδοτικών αρχών τηρούνται, δεδομένου ότι το ΔΚΔΕ, προσαρτημένο στο Πρωτοδικείο, απαρτίζεται από δύο τμήματα με τρεις δικαστές σε πρωτοβάθμιο επίπεδο και έναν Πρόεδρο και ότι δημιουργείται, στους κόλπους του Πρωτοδικείου, ένα εξειδικευμένο τμήμα ενδίκων μέσων με τρεις δικαστές. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει επίσης το διορισμό εμπειρογνομόνων ειδικευμένων στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας προκειμένου να επικουρούν το Δικαστήριο, και όχι επιτρόπων ή γενικών εισαγγελέων. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι αυτό θα ενισχύσει το κύρος και την αξία των αποφάσεων.

2.1.2. Η δημιουργία ενός ΔΚΔΕ προσαρτημένου στο Πρωτοδικείο και ενός ειδικευμένου τμήματος ενδίκων μέσων στο Πρωτοδικείο του Δικαστηρίου, προκειμένου να επιλαμβάνονται των διαφορών των σχετικών με τα κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας αποκτά αναγκαστικό και αναλογικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι πρόκειται για έναν κοινοτικό και ενιαίο τίτλο βιομηχανικής ιδιοκτησίας: το μελλοντικό κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Το πλεονέκτημα που παρουσιάζουν τα τμήματα που είναι αποκλειστικά αφιερωμένα στην εξέταση διαφορών σχετικών με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τόσο σε πρωτοβάθμιο όσο και σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, έγκειται στη δυνατότητα των διαδικών να διευθετούν ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά τις διαφορές τους, καθώς αυτές θα διακρίνονται από το γενικό πεδίο των διαφορών που εκδικάζονται από το Πρωτοδικείο. Το Πρωτοδικείο θα παρεμβαίνει ως δευτεροβάθμιο όργανο και, σε ορισμένες περιορισμένες περιπτώσεις, το Δικαστήριο θα μπορεί να παρεμβαίνει ως αναθεωρητικό όργανο.

2.1.3. Η διαδικασία αυτή θα παρέχει όλες τις διαδικαστικές εγγυήσεις στους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε τεχνολογικούς τομείς και συμπληρωματικών τίτλων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η διαδικασία θα αποτρέψει τις εφέσεις κατά αποφάσεων του Πρωτοδικείου ενώπιον του Δικαστηρίου του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, πράγμα που θα επιταχύνει την επίλυση των υποθέσεων. Ζητήματα πέραν της παραποίησης και της εγκυρότητας του τίτλου θα παραμείνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, πράγμα που είναι σύμφωνο με την αρχή της επικουρικότητας.

2.1.4. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων των διαδικών δικαιολογεί τη δυνατότητα που αναγνωρίζεται στους ιδιώτες να αμφισβητούν εμμέσως ορισμένες κοινοτικές πράξεις σχετικές με την ιδιότητα τους διαφορά (τεχνική της ένστασης νομιμότητας) όσον αφορά την εγκυρότητα ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας, χωρίς ωστόσο το ΔΚΔΕ να έχει τη δυνατότητα ακύρωσης των αμφισβητούμενων κοινοτικών πράξεων. Η ΕΟΚΕ φρονεί, εντούτοις, ότι θα

ήταν σκόπιμο να αντλούνται τα συμπεράσματα, για παράδειγμα από το Δικαστήριο όπου θα μπορούσε να προσφεύγει αναγκαστικά η Επιτροπή, στην περίπτωση όπου το ΔΚΔΕ κάνει δεκτή μια ένσταση νομιμότητας.

2.1.5. Για τη μεταβατική περίοδο, πρέπει να τονιστεί ότι οι εθνικές δικαιοδοτικές αρχές που ορίζονται από τα κράτη μέλη, σε περιορισμένο αριθμό σε κάθε χώρα, κινδυνεύουν ενδεχομένως να παράγουν αποκλίνουσες νομολογίες και αποφάσεις, κυρίως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 52 έως 57 της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί να δύναται το Δικαστήριο, σε περίπτωση ανάγκης, να παρέμβει εκ των υστέρων ως αναθεωρητικό όργανο και υπό τις προβλεπόμενες για μια παρόμοια διαδικασία περιοριστικές προϋποθέσεις.

2.1.6. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί το μελλοντικό ΔΚΔΕ να δώσει, από την πλευρά του, μια μετριοπαθή ερμηνεία, σύμφωνη με τις γενικές αρχές της νομικής ερμηνείας, όσον αφορά τις προϋποθέσεις κατοχύρωσης μέσω διπλώματος ευρεσιτεχνίας για τις αγωγές που αφορούν την εγκυρότητα του τίτλου, κυρίως δε όσον αφορά την τήρηση των εξαιρέσεων που διατυπώνονται σαφώς στα άρθρα 52 κ.ε. της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Διευκρινίζεται για τις μελλοντικές εξελίξεις, παράλληλες ή αποκλίνουσες, του κοινοτικού δικαίου και του δικαίου της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, κυρίως ως προς την αυτονομία του κοινοτικού δικαίου σε συνάρτηση με τις ενδεχόμενες μελλοντικές αλλαγές των διατάξεων που αφορούν τα κριτήρια της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για την κατοχύρωση, και θα επιθυμούσε να προτείνει χωρίς καθυστέρηση διατάξεις σχετικά με την εξέταση και την χορήγηση του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας οι οποίες θα εγγυώνται την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας έναντι ενδεχομένων μελλοντικών τροποποιήσεων της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας όσον αφορά τους όρους χορήγησης και εγκυρότητας του ευρωπαϊκού διπλώματος που χορηγεί το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.

2.1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις οι οποίες θα επιτρέψουν μια ταχεία επίλυση των δικαστικών διαφορών, όπως, π.χ., το συμβιβασμό μεταξύ των διαδικών ενώπιον του δικαστηρίου.

2.1.8. Κρίνει ότι τα σχέδια της Επιτροπής σχετικά με την αρμοδιότητα και την ειδική οργάνωση του Δικαστηρίου του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας είναι καλά δομημένα, ισόρροπα, αποτελούν καρπό εμπειριστατωμένης μελέτης, και επιτρέπουν αποτελεσματική επίλυση των διαφορών.

2.1.9. Τούτο, κατά την ΕΟΚΕ, καθιστά ακόμη λυπηρότερο το γεγονός ότι το Συμβούλιο δεν κατόρθωσε να προωθήσει το θέμα του κανονισμού σχετικά με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει τη σημασία που έχει να θεσπιστεί το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το συντομότερο δυνατόν προκειμένου να συμβάλει στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και δεν μπορεί να αποδεχτεί καθυστερήσεις οι οποίες οφείλονται σε λόγους γλωσσικής φύσης ή σε άλλα αίτια που δεν έχουν ουσιαστική φύση το κόστος, όμως, των οποίων θα μπορούσε να αποβεί υπερβολικά υψηλό και να ακυρώσει εκ των προτέρων το πλεονέκτημα ενός κοινοτικού τίτλου. Όλα τα κράτη μέλη έχουν συνυπογράψει τη σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας η οποία αναγνωρίζει τρεις επίσημες γλώσσες για την κατάθεση των σχετικών εγγράφων. Δεν υπάρχει λόγος να θεσπιστούν δεσμευτικότερες και δαπανηρότερες διατάξεις για ένα κοινοτικό τίτλο.

2.1.10. Η ΕΟΚΕ εύχεται θερμά, προς όφελος της καινοτομίας και της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης υψηλών προσόντων, να λάβει το Συμβούλιο χωρίς καθυστέρηση απόφαση υπέρ της θέσπισης ενός μη δαπανηρού τίτλου χωρίς επιπλέον γραφειοκρατικό φόρτο και χωρίς υπερβολικές υποχρεώσεις οι οποίες θα ήσαν επιζήμιες για την ελκυστικότητα και την αποτελεσματικότητά του.

Ειδικές παρατηρήσεις

2.2. Το Πρωτοδικείο διαθέτει ήδη αρμοδιότητα επί διαφορών σχετικών με τη βιομηχανική ιδιοκτησία, όσον αφορά τα σήματα, τα σχέδια και τα υποδείγματα, τη διαχείριση των οποίων εξασφαλίζει το Γραφείο Εναρμόνισης στην εσωτερική αγορά. Θα μπορούσε ίσως να εξεταστεί η δυνατότητα δημιουργίας ενός Δικαστηρίου για τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία, προσαρτημένου στο Πρωτοδικείο, αρμόδιου για όλους τους υφιστάμενους και τους μελλοντικούς τίτλους βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και ενός ειδικευμένου τμήματος ενδίκων μέσων για τους τίτλους αυτούς, στους κόλπους του Πρωτοδικείου, ώστε να συγκεντρώνουν οι διαφορές που σχετίζονται με την κοινοτική βιομηχανική ιδιοκτησία. Το θέμα αυτό, όμως, θα μπορούσε να εξεταστεί στο μέλλον, αφού το δικαστήριο για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας θα έχει αποκτήσει επαρκή πρακτική εμπειρία, μετά από το 2013. Η δυνατότητα αυτή μιας ευρύτερης αρμοδιότητας έχει ήδη διανοιχθεί στο επίπεδο του δικαιοδοτικού τμήματος του Πρωτοδικείου που είναι αρμόδιο για τα ένδικα μέσα, γεγονός που η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως.

2.3. Η Κοινή Πολιτική Προσέγγισης προέβλεπε ότι, πέραν των υψηλών τους αρμοδιοτήτων στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι δικαστές που διορίζονται θα έπρεπε να έχουν και διευρυμένες γλωσσικές γνώσεις (δεδομένου ότι δεν θα υπάρχει ένας δικαστής ανά χώρα). Η πρόταση αυτή της Κοινής Πολιτικής Προσέγγισης δεν έγινε δεκτή από την Επιτροπή και η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της γι' αυτό, δεδομένου ότι οι διάδικοι, ενάγοντες ή εναγόμενοι, θα έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να εκφράζονται αλλά και, κατά το μέτρο του δυνατού, να γίνονται κατανοητοί σε μία από τις κοινοτικές γλώσσες, τουλάχιστον από έναν από τους δικαστές που επιλαμβάνονται της υπόθεσης, παρά το γεγονός ότι θα προβλέπεται για κάθε ακρόαση εξειδικευμένη διερμηνεία. Σε περίπτωση ισοδύναμων προσόντων, θα έπρεπε να προτιμώνται οι δικαστές που κατέχουν πολλές επίσημες κοινοτικές γλώσσες.

2.4. Τα ζητήματα ιδιοκτησίας του τίτλου παραμένουν στην εθνική αρμοδιότητα. Πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι οι λύσεις για θέματα δικαιωμάτων των μισθωτών εφευρετών ή «working for hire» διευθετούνται διαφορετικά ανάλογα με τις χώρες. Θα ήταν σκόπιμο να εξερευνηθεί μια περαιτέρω ενοποίηση του δικαίου που εφαρμόζεται για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας όσον αφορά τα δικαιώματα ορισμένων κατηγοριών εφευρετών σε συνάρτηση με τον ιδιοκτήτη του τίτλου, για λόγους ίσης μεταχείρισης και προκειμένου να

αποτρέπονται οι «λεόντειες συμβάσεις» σχετικά με την ιδιοκτησία του τίτλου και του μεριδίου ή της αποζημίωσης που ανήκει στους εφευρέτες (κατά κανόνα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας κατατίθενται από μία επιχείρηση, που είναι κάτοχος της ιδιοκτησίας, πολύ πιο σπάνια από τον πραγματικό εφευρέτη, που μπορεί ορισμένες φορές, βάσει συμβάσεως ή σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, να απολαμβάνει χρηματικά δικαιώματα, τις περισσότερες όμως φορές δεν έχει κανένα δικαίωμα).

2.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον τη δήλωση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία οι δαπάνες εξέτασης, χορήγησης και συντήρησης του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας θα είναι κατά 50 % κατώτερες από εκείνες του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Θα έπρεπε, εντούτοις, να προβλεφθεί σε εύθετο χρόνο μια ρύθμιση για τη διαμεσολάβηση για θέματα κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας (σύμβουλοι, διαμεσολαβητές διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), προκειμένου να μη δημιουργηθούν σημαντικές στρεβλώσεις ως προς το πραγματικό κόστος της απόκτησης του τίτλου και να διασφαλιστεί στους καταθέτοντες η προσφορά ποιοτικής υπηρεσίας. Ο κατάλογος των εγκεκριμένων από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας διαμεσολαβητών μπορεί να χρησιμεύσει ως σημείο αναφοράς, θα μπορούσε όμως να προβλεφθεί μια ενδεικτική ή υποχρεωτική τιμολόγηση των διαφόρων παροχών υπηρεσιών. Ομοίως, ο ρόλος και η αμοιβή των εθνικών γραφείων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη, καθώς και το ενδεχόμενο διαπίστευσης μεταφραστών ειδικευμένων σε τεχνικά θέματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πάντοτε με την προοπτική της ποιότητας και του εύλογου κόστους των υπηρεσιών.

2.6. Από την εξέταση του δημοσιονομικού δελτίου προκύπτει ότι τα μέρη καλούνται μεν να καλύψουν τα δικαστικά έξοδα, το Συμβούλιο όμως, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία επί της κλίμακας εξόδων, λαμβάνει υπόψη την ανάγκη ισότιμης πρόσβασης στη δικαιοσύνη και δεν ορίζει υπερβολικά υψηλά ποσά τα οποία θα μπορούσαν να αποθαρρύνουν τους ιδιώτες ή τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το κόστος των υπηρεσιών που παρέχονται στους ιδιώτες δεν θα μπορεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να καλυφθεί αποκλειστικά από τα δικαστικά έξοδα, εάν ληφθεί υπόψη το σχέδιο προϋπολογισμού του ΔΚΔΕ, καθώς και η αρχή, που έχει γίνει δεκτή, του χαμηλού κόστους απόκτησης, διατήρησης και προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όσον αφορά το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, σε σύγκριση με το αντίστοιχο ευρωπαϊκό και με τα εθνικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας των πλέον ανεπτυγμένων τρίτων χωρών. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι τα δικαστικά έξοδα για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια διαδικασία θα διατηρηθούν σε λογικά πλαίσια, προκειμένου να δοθεί στο κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το στρατηγικό του πλεονέκτημα για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των κοινοτικών ΜΜΕ.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ανάθεση δικαιοδοσίας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επί διαφορών σχετικών με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας

[COM(2003) 827 τελικό — 2003/0326 (CNS)]

(2004/C 112/22)

Στις 30 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να αναθέσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση».

Λόγω του επείγοντα χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε τον κ. Retureau γενικό εισηγητή και υιοθέτησε με 56 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Η πρόταση απόφασης του Συμβουλίου που υποβάλλει η Επιτροπή

1.1. Στόχος της υπό εξέταση πρότασης είναι να ανατεθεί στο Δικαστήριο η αρμοδιότητα να αποφασίζει επί των διαφορών των σχετικών με το μελλοντικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

1.2. Το Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας υιοθέτησε γενικό πρόγραμμα για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ένωσης, προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη μια οικονομία της γνώσης, η πλέον ανταγωνιστική ανά την υφήλιο. Το φιλόδοξο αυτό πρόγραμμα έχει εφαρμογή σε διάφορους τομείς, μεταξύ των οποίων και η βιομηχανική ιδιοκτησία: για το θέμα αυτό, το Συμβούλιο ανακίνησε τη διαδικασία θέσπισης συστήματος κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας προκειμένου να αντισταθμιστούν οι περιορισμοί των υφισταμένων συστημάτων προστασίας των τεχνολογικών εφευρέσεων, πράγμα που θα συμβάλει στην ενθάρρυνση των επενδύσεων για έρευνα και ανάπτυξη εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

1.3. Εν αναμονή της τελικής απόφασης για τον κανονισμό του Συμβουλίου, το οποίο έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για τέτοια θέματα σύμφωνα με τις νομικές βάσεις των συζητούμενων προτάσεων, η Επιτροπή έχει στηριχθεί στις νομολογιακές πτυχές της Κοινής Πολιτικής Προσέγγισης του Συμβουλίου (που εξετάστηκε στα Συμβούλια «ανταγωνιστικότητα» της 3ης Μαρτίου 2003 και «Απασχόληση, κοινωνική πολιτική, υγεία και καταναλωτές» της 6ης Μαρτίου του ίδιου έτους) ⁽¹⁾, προκειμένου να υποβάλει το παρόν πρώτο σχέδιο που αφορά την ανάθεση δικαιοδοσίας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1.4. Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να αποτραπεί ο κατακερματισμός της κατά τόπον και καθ' ύλην αρμοδιότητας για τις διαφορές που σχετίζονται με την εγκυρότητα του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και με τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που απορρέουν άμεσα από αυτό, καθώς και με τα ενδεχόμενα συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας του εν λόγω διπλώματος ευρεσιτεχνίας, μέσω της δημιουργίας μιας ενιαίας κοινοτικής δικαιοδοτικής αρχής στην οποία θα έχουν πρόσβαση τα φυσικά και νομικά πρόσωπα και η οποία θα είναι λειτουργική το αργότερο το 2010.

1.5. Η νομική βάση της πρότασης για την ανάθεση στο Δικαστήριο των ΕΚ δικαιοδοσίας επί διαφορών σχετικών με το κοινοτικό

δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ⁽²⁾ είναι το άρθρο 229 Α της ΣΕΚ, το οποίο εισήχθη με τη συνθήκη της Νίκαιας. Η ΣΕΚ προβλέπει ότι το Συμβούλιο, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής και διαβουλευσέως με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να αναθέσει στο Δικαστήριο δικαιοδοσία, εντός των ορίων που καθορίζει, προκειμένου να αποφαιίνεται επί διαφορών για θέματα κοινοτικών τίτλων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Συμβούλιο συνιστά την υιοθέτηση των διατάξεων αυτών από τα κράτη μέλη. Στη συνέχεια, τα κράτη μέλη θα προβούν στην κύρωσή τους σύμφωνα σχετικές τους συνταγματικές διατάξεις.

1.6. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου θα αφορά (στενή ερμηνεία) διαφορές σχετικές με την παραποίηση και με την εγκυρότητα των κοινοτικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και συμπληρωματικών τίτλων. Οι παραδεκτές αγωγές εκτίθενται λεπτομερώς στην αναθεωρημένη πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ⁽³⁾: σχετικά με την παραποίηση, πρόκειται για αγωγές παύσης της παραποίησης και για αναγνωριστικές αγωγές μη παραποίησης καθώς και κυρώσεις λόγω παραποίησης· σχετικά με την εγκυρότητα, πρόκειται για αγωγές ακύρωσης και για ανταγωγές ακύρωσης. Το Δικαστήριο θα είναι, επίσης, αρμόδιο για τα επείγοντα μέτρα και τις χρηματικές ποινές που θα είναι ενδεχομένως αναγκαίες στα πλαίσια διαφορών σχετικών με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τις οποίες θα κληθεί να δικάσει.

1.7. Προβλέπονται μεταβατικά μέτρα για τα κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας που ενδεχομένως θα τεθούν σε ισχύ πριν από την ίδρυση του ΔΚΔΕ το 2010. Τα καθορισμένα δικαστήρια των κρατών μελών θα είναι πλέον αρμόδια για την εφαρμογή των διατάξεων ουσιαστικού δικαίου της σύμβασης του Μονάχου και των διατάξεων του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου σχετικά με τις διαφορές που θα προκύψουν πριν από την ίδρυση του ΔΚΔΕ και, σε κάθε περίπτωση, θα ολοκληρώσουν τις ήδη εκκρεμούσες υποθέσεις.

2. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση απόφασης είναι συμβατή με τη συνθήκη περί ιδρύσεως της ΕΚ και με το πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου και την υποστηρίζει κατ' αρχήν, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώνει κατωτέρω.

⁽²⁾ COM(2003) 827 τελικό της 23.12.2003.

⁽¹⁾ Σημείωμα της γραμματείας του Συμβουλίου προς τις αντιπροσωπείες, διοργανικός φάκελος 2000/0177 (CNS), αριθ. 7159/03 ΠΙ 24 της 7ης Μαρτίου 2003.

⁽³⁾ Σημείωμα της Προεδρίας στην ομάδα «Πνευματική ιδιοκτησία» (διπλώματα ευρεσιτεχνίας), (αναθεωρημένο) κείμενο της πρότασης, αριθ. 10404/03 ΠΙ 53 της 11ης Ιουνίου 2003, όπως αναθεωρήθηκε στη συνέχεια από την ομάδα «διπλώματα ευρεσιτεχνίας» στις 4 Σεπτεμβρίου 2003, έγγραφο αριθ. 12219/03.

2.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι ένα ενιαίο δικαιοδοτικό όργανο με αποκλειστική αρμοδιότητα, το οποίο θα εφαρμόζει ενιαίους κανόνες και νομολογία είναι αναγκαίο για την ορθή εφαρμογή του δικαίου σχετικά με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στις διαφορές που ενδέχεται να προκύψουν στην επικράτεια της Κοινότητας. Η λύση αυτή προσφέρει στους διαδίκους τις εγγυήσεις νομικής ασφάλειας και σταθερότητας που δικαιούνται να αναμένουν. Τηρείται επίσης το δικαίωμα του καθενός να εκφράζεται στη γλώσσα του, κατά την ακροαματική διαδικασία.

2.3. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων των διαδίκων δικαιολογεί τη δυνατότητα που αναγνωρίζεται στους ιδιώτες να αμφισβητούν εμμέσως ορισμένες κοινοτικές πράξεις σχετικές με την ιδιωτική τους διαφορά (τεχνική της ένστασης νομιμότητας) όσον αφορά την εγκυρότητα ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας χωρίς, ωστόσο, το Δικαστήριο του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας να έχει τη δυνατότητα ακύρωσης των αμφισβητούμενων κοινοτικών πράξεων. Η ΕΟΚΕ φρονεί, εντούτοις, ότι θα ήταν σκόπιμο να αντλούνται τα συμπεράσματα, για παράδειγμα από το Δικαστήριο όπου θα μπορούσε να προσφεύγει αναγκαστικά η Επιτροπή, στην περίπτωση όπου το ΔΚΔΕ αποδέχεται μια ένσταση νομιμότητας.

2.4. Για τη μεταβατική περίοδο, πρέπει να τονιστεί ότι οι εθνικές δικαιοδοτικές αρχές που ορίζονται από τα κράτη μέλη, σε περιορισμένο αριθμό σε κάθε χώρα, κινδυνεύουν ενδεχομένως να παράγουν αποκλίνουσες νομολογίες και αποφάσεις, κυρίως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 52 και ακολούθων της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να προβλεφθεί να δύναται το Δικαστήριο να παρέμβει εκ των υστέρων, όταν θα έχει θεσπιστεί η αρμοδιότητά του, ως αναθεωρητικής αρχής, και υπό τις προβλεπόμενες για μια παρόμοια διαδικασία περιοριστικές προϋποθέσεις, προκειμένου να ενοποιηθεί η νομολογία που δημιουργείται από τα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται διαφορών σχετικών με κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, επειδή δεν θα ήταν δίκαιο να μπορούν να δίδονται διαφορετικές λύσεις για παρόμοιες υποθέσεις. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αφορά, ειδικότερα, τις προϋποθέσεις εγκυρότητας του τίτλου που χορηγεί το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, η νομολογία των τμημάτων ανακοπών και ενδίκων μέσων του οποίου σχετικά με τις προϋποθέσεις κατοχύρωσης μέσω διπλώματος ευρεσιτεχνίας⁽¹⁾ ορισμένες φορές είναι αμφισβητήσιμη και δεν ακολουθείται πάντοτε από όλα τα εθνικά δικαστήρια.

2.5. Το συμπληρωματικό πιστοποιητικό προστασίας (φάρμακα και φυτοφαρμακευτικά προϊόντα) δεν υφίσταται ακόμη σε επίπεδο κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και θα αποτελέσει αντικείμενο μεταγενέστερης πρότασης της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ κρίνει παρακινδυνευμένο να υπαχθούν στις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου οι διαφορές σχετικά με έναν τίτλο που βρίσκεται υπό σχεδιασμό, η υπόσταση και η φύση του οποίου δεν είναι όμως ακόμη βέβαιες. Θα μπορούσε να προβλεφθεί μια διαφορετική, ευρύτερη, διατύπωση για τον ορισμό των αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου (π.χ., κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας και άλλοι τίτλοι ή ισοδύναμα πιστοποιητικά βιομηχανικής ιδιοκτησίας). Η επέκταση των προστασιών ή η

μελλοντική προσαρμογή τους στα διάφορα πεδία των εφευρέσεων των δυνάμενων να κατοχυρωθούν με διπλώματα ευρεσιτεχνίας αναμφιβόλως θα προκαλέσει αντιφατικές συζητήσεις και είναι λίγο επικίνδυνο να προδικάζονται σήμερα οι λύσεις και η φύση των τίτλων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικών αποφάσεων του κοινοτικού νομοθέτη.

2.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι ανατίθεται αρμοδιότητα στο Δικαστήριο για την ενδεχόμενη υιοθέτηση προσωρινών μέτρων (υποχρέωση διενέργειας ή μη διενέργειας πράξεως, προστασία των αποδεικτικών στοιχείων, άμεση παύση της παραποίησης) και ποινών, συμπεριλαμβανομένων και χρηματικών ποινών, χωρίς τις οποίες η διευθέτηση των διαφορών δεν θα ήταν αποτελεσματική. Για πρακτικούς λόγους, η εφαρμογή των εκτελεστών αποφάσεων, προσωρινών ή οριστικών, του ΔΚΔΕ θα πρέπει να ανατίθεται στις εθνικές αρμόδιες αρχές, οι οποίες διαθέτουν εξουσίες επιβολής μέτρων ανάλογα με τις αντίστοιχες νομοθεσίες. Για τις περιπτώσεις που δεν καλύπτονται από την ανάθεση αρμοδιοτήτων στο Δικαστήριο, παραμένουν αρμόδια τα εθνικά δικαστήρια· τέτοιες περιπτώσεις αφορούν, ειδικότερα, συμβάσεις σχετικές με κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή διαφορές σχετικές με την ιδιοκτησία του εν λόγω διπλώματος. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις λύσεις αυτές, διατυπώνει όμως σχετικά ορισμένες ειδικές παρατηρήσεις.

2.7. Τέλος, η ΕΟΚΕ κρίνει λογικές και αναγκαίες τις προϋποθέσεις έναρξης της ισχύος της παρούσας απόφασης, δεδομένου ότι προϋποθέτει την τροποποίηση των εθνικών κανόνων για τη δικαστική αρμοδιότητα και οργάνωση, οι οποίοι θα πρέπει να κοινοποιηθούν εκ των προτέρων από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή καθώς και την ταυτόχρονη σύσταση και θέση σε λειτουργία του ΔΚΔΕ, το οποίο ιδρύεται βάσει πρότασης απόφασης του Συμβουλίου που σχολιάζεται σε χωριστή γνωμοδότηση.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Το Πρωτοδικείο διαθέτει ήδη αρμοδιότητα επί διαφορών σχετικών με τη βιομηχανική ιδιοκτησία, όσον αφορά τα σήματα, τα σχέδια και τα υποδείγματα, τη διαχείριση των οποίων διασφαλίζει το Γραφείο Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς. Θα μπορούσε ίσως να εξεταστεί η δυνατότητα δημιουργίας ενός Δικαστηρίου για τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία, προσαρτημένου στο Πρωτοδικείο, αρμόδιου για όλους τους υφιστάμενους και τους μελλοντικούς τίτλους βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και ενός ειδικευμένου τμήματος ενδίκων μέσων για τους τίτλους αυτούς, στους κόλπους του Πρωτοδικείου, ώστε να συγκεντρωθούν οι διαφορές που σχετίζονται με την κοινοτική βιομηχανική ιδιοκτησία. Το θέμα αυτό, όμως, θα μπορούσε να εξεταστεί στο μέλλον, αφού το δικαστήριο για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας θα έχει αποκτήσει επαρκή πρακτική εμπειρία, μετά από το 2013. Η δυνατότητα αυτή μιας ευρύτερης αρμοδιότητας έχει ήδη διανοιχτεί στο επίπεδο του δικαιοδοτικού τμήματος του Πρωτοδικείου που είναι αρμόδιο για τα ένδικα μέσα, γεγονός που η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο χορηγήθηκε για ένα γενετικά μεταλλαγμένο ζώο (ογκογόνο ποντίκι) τη στιγμή που οι φυλές και τα είδη ζώων δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πραγματικότητες και ευκαιρίες για την εφαρμογή προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών στα υποψήφια κράτη μέλη»

(2004/C 112/23)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «πραγματικότητες και ευκαιρίες για την εφαρμογή προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών στα υποψήφια κράτη μέλη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RIBBE.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 80 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Αφετηρία Γενικές παραπομπές σε περιβαλλοντικές τεχνολογίες

1.1. Μολονότι από πολλές μελέτες και δημοσιεύματα προκύπτει ότι ήδη γίνονται πολλά, για παράδειγμα, για τον καθαρισμό των υδάτων και της ατμόσφαιρας, ωστόσο, είναι σαφές ότι πρέπει να γίνουν ακόμη πολλές προσπάθειες, τόσο στα σημερινά όσο και στα νέα κράτη μέλη για να προστατευθούν οι φυσικές συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων και η ευρωπαϊκή φυσική κληρονομιά, να εφαρμοστεί στην πράξη η περιβαλλοντική νομοθεσία και να προσανατολιστεί η Ευρώπη προς μια πορεία βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2. Σημαντικό ρόλο για την επίλυση ορισμένων προβλημάτων του περιβάλλοντος διαδραματίζουν, όπως γνωρίζουμε, οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες. Η Επιτροπή, έχοντας επίγνωση του γεγονότος αυτού, κατήρτισε ένα «Πρόγραμμα δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽¹⁾, το οποίο εξετάζει επί του παρόντος με τα ενδιαφερόμενα θεσμικά όργανα και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επιδοκίμασε το βήμα αυτό διότι χάρη στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες σημειώθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, σημαντική πρόοδος στην προστασία του περιβάλλοντος με την κατασκευή εγκαταστάσεων διήθησης και καθαρισμού λυμάτων. Αυτό ισχύει τόσο για τις μόνιμες και τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις ή τις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, όσο και για τις κινητές τεχνικές μονάδες.

1.3. Η θέσπιση αυστηρότερων ορίων εκπομπών των αυτοκινήτων είναι ένα παράδειγμα της σταθερής τεχνολογικής προόδου που σημειώνεται στο χώρο της προστασίας του περιβάλλοντος. Όμως, το παράδειγμα αυτό δείχνει ότι:

— η πρόοδος που σημειώνεται ορισμένες φορές στην ανάπτυξη και την εφαρμογή περιβαλλοντικών τεχνολογιών όπως οι καταλύτες για τα καυσαέρια των αυτοκινήτων ακολουθεί μετά από έντονες πολιτικές αντιπαραθέσεις — υπενθυμίζεται η αντίσταση που

πρόβαλε σχετικά η βιομηχανία αυτοκινήτων. Παρεμπιπτόντως, αυτή η πολιτική αντιπαράθεση φαίνεται να επαναλαμβάνεται σήμερα σε σχέση με τα φίλτρα σωματιδίων ντίζελ,

— οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες έχουν τα όριά τους: ενώ ιδιαίτερα οι εκπομπές ολικού οξειδωμένου αζώτου ή διοξειδίου του θείου μπόρεσαν να μειωθούν σημαντικά, δεν υπάρχουν ακόμη ώριμες τεχνολογίες για τον περιορισμό, π.χ. των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ή χλωροφθορανθράκων, που συνιστούν μια από τις μεγαλύτερες μελλοντικές προκλήσεις στο χώρο της προβληματικής γύρω από το κλίμα.

1.4. Έτσι, οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες αποτελούν πλέον σημαντικό στοιχείο της αντίστοιχης πολιτικής. Εν τούτοις, εκεί όπου οι τεχνικές λύσεις δεν προσφέρουν επαρκή αποτελέσματα, χρειάζεται να επέλθουν διαρθρωτικές αλλαγές. Ωστόσο, στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ περιορίζεται στη διασαφήνιση των διαφόρων πτυχών των περιβαλλοντικών τεχνολογιών.

1.5. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες δεν είναι όμως σημαντικές μόνο για πολιτικούς λόγους. Τα επιστημονικά ιδρύματα και η βιομηχανία που βρίσκονται πίσω από αυτές έχουν εν τω μεταξύ εξελιχθεί σε σημαντικό οικονομικό παράγοντα και εργοδότη. Ο συνολικός κύκλος εργασιών του τομέα της οικολογικής βιομηχανίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται πλέον σε περισσότερα από 183 εκατομμύρια ευρώ⁽²⁾. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον η ΕΟΚΕ χαιρέτισε την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καταρτίσει σχέδιο δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες⁽³⁾.

1.6. Η εμπειρία από το παρελθόν δείχνει, ωστόσο, ότι — όπως συμβαίνει και σε πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας — στο χώρο της περιβαλλοντικής τεχνολογίας, τα οικονομικά μέσα που απαιτούνται για να υλοποιηθούν εγκαίρως όλα τα προγράμματα που έχουν καταρτιστεί και θεωρούνται απαραίτητα, δεν επαρκούν. Για το λόγο αυτό πολλά μέτρα που είναι απαραίτητα από άποψης περιβαλλοντικής πολιτικής δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστούν.

⁽²⁾ Έκθεση της Επιτροπής — η περιβαλλοντική τεχνολογία στην υπηρεσία της αειφόρου ανάπτυξης, COM(2002) 122 τελικό.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαμόρφωση προγράμματος δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία» COM(2003) 131 τελικό — CESE 1027/2003, (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽¹⁾ COM(2004) 38 τελικό, της 28ης Ιανουαρίου 2004.

Η κατάσταση στα υπό ένταξη κράτη

1.7. Δεν είναι δυνατόν αλλά ούτε και επιθυμητό στο πλαίσιο αυτής της γνωμοδότησης, να εξαχθεί ολοκληρωμένο συμπέρασμα γύρω από την κατάσταση και την εξέλιξη του περιβάλλοντος και την προστασία του στις υποψήφιες χώρες. Η κατάσταση είναι πάρα πολύ περίπλοκη για να μπορεί να δοθεί απλώς μια θετική ή αρνητική απάντηση σχετικά με την εξέλιξη του περιβάλλοντος. Αυτό που είναι σαφές είναι ότι, τα τελευταία χρόνια, κατέστη δυνατό να αντιμετωπιστούν πολλά από τα εμφανή (τοπικά) περιβαλλοντικά προβλήματα στις υποψήφιες χώρες, εν μέρει σε μαζική κλίμακα. Από την άλλη πλευρά, προέκυψαν νέα, λιγότερο εμφανή περιβαλλοντικά προβλήματα⁽¹⁾. Είναι όμως αναμφισβήτητο ότι, με την παύση της λειτουργίας βιομηχανιών που επιβάρυναν όλως ιδιαιτέρως στο περιβάλλον καθώς και με τη χρήση τεχνολογιών που το προστατεύουν, περιορίστηκαν πολλοί από τους άμεσους κινδύνους που εγκυμονεί για την υγεία η ρύπανση του περιβάλλοντος.

1.8. Εν τούτοις, πρέπει ακόμη να γίνουν πάρα πολλά για να καλυφθούν τα περιβαλλοντικά κριτήρια που προβλέπονται από την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Οι επενδύσεις σε περιβαλλοντικές υποδομές που είναι απαραίτητες για να εφαρμοστεί το κοινοτικό κεκτημένο στις ΧΚΑΕ κυμαίνονται μεταξύ 80 και 110 δισ. ευρώ⁽²⁾. Όμως, δεν υπάρχουν χρήματα ούτε στις υποψήφιες χώρες, και οι κρατικές επενδύσεις στο χώρο του περιβάλλοντος ανταγωνίζονται άλλες κρατικές δαπάνες, όπως αυτές για την κοινωνική πολιτική, για την παιδεία για τις υποδομές κ.λπ.. Ακόμη και σε περίπτωση επενδύσεων στη βιομηχανία από ιδιώτες επιδιώκεται, στο μέτρο του δυνατού, η αποφυγή της κακής κατανομής των πόρων. Συνεπώς, το θέμα είναι να χρησιμοποιηθούν τα διαθέσιμα μέσα με αποτελεσματικό τρόπο και να αναζητηθούν λύσεις που δεν είναι πολυδάπανες.

1.9. Κατά συνέπεια, η γνωμοδότηση θα επικεντρωθεί στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες στις Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η πλειονότητα των παραδειγμάτων που χρησιμοποιούνται αφορούν την Πολωνία. Η Πολωνία είναι το μεγαλύτερο από τα υπό ένταξη κράτη και συνεπώς ένα μεγάλο μέρος των μελλοντικών κοινοτικών πόρων θα χρησιμοποιηθούν στη χώρα αυτή. Επιπλέον, η Πολωνία χαρακτηρίζεται όσο καμία άλλη υποψήφια χώρα από μεγάλες διαφορές μεταξύ των αστικών και των αγροτικών περιοχών, γεγονός το οποίο, όπως θα δείξει η γνωμοδότηση, επηρεάζει σημαντικά τον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Η Πολωνία αντιμετωπίζει επίσης από όλες τις υποψήφιες χώρες τις πιο ριζικές μεταβολές στο βιομηχανικό τομέα. Η ΕΟΚΕ επέλεξε όμως την Πολωνία ως παράδειγμα επειδή έχει ήδη αναπτύξει με τη χώρα αυτή μακροχρόνια συνεργασία στον τομέα του περιβάλλοντος.

1.10. Τα πορίσματα και οι συστάσεις που διατυπώνονται όμως στη γνωμοδότηση ισχύουν για όλα τα υπό ένταξη κράτη αλλά και για πολλά από τα σημερινά κράτη μέλη.

⁽¹⁾ π.χ. λόγω της αυξανόμενης κυκλοφορίας αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης. Επίσης πρέπει να αναφερθούν και προβλήματα σχετικά με την προστασία ειδών ή η περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλούν ορισμένες γεωργικές επενδύσεις (π.χ. οι τεράστιες εγκαταστάσεις χοιροτροφείων του αμερικανού επενδυτή Smithfield στην Πολωνία).

⁽²⁾ COM(2001)304 τελικό «Η χρηματοδότηση της προστασίας του περιβάλλοντος στις υποψήφιες χώρες», σ. 6.

Μέσα χρηματοδότησης των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος στα υπό ένταξη κράτη

1.11. Τα τελευταία χρόνια, κυρίως στο πλαίσιο της προετοιμασίας της ένταξης, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμμετάσχει σε περιβαλλοντικές επενδύσεις που έγιναν στις υποψήφιες χώρες. Αυτή είναι μια σημαντική αλλαγή σε σχέση με τις προηγούμενες διευρύνσεις της ΕΕ η οποία πρέπει να επιδοκιμαστεί. Με τη χρηματοδοτική συμμετοχή της, η Επιτροπή υπογραμμίζει την αυξανόμενη σημασία του περιβάλλοντος. Μέχρι στιγμής, υπήρχαν τα προγράμματα PHARE και ISPA και εν μέρει το SAPARD, όπου πρέπει να σημειωθούν οι δυσχέρειες που διαπιστώθηκαν επανειλημμένα από την Επιτροπή όσον αφορά την χρήση των χρημάτων.

1.12. Την περίοδο από το 1995 έως το 2000, διατέθηκαν από το πρόγραμμα PHARE 398,2 εκατ. ευρώ και από το πρόγραμμα ISPA 460,2 εκατ. ευρώ για τον τομέα του περιβάλλοντος, κατά το μεγαλύτερο μέρος για έργα στον τομέα των υδάτων (περίπου 82,3 % του συνόλου των πόρων) ακολουθούμενα από έργα στον τομέα των αποβλήτων (15,7 % των πόρων) και για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (2 %) ⁽³⁾. Στην εξαετία που προαναφέρθηκε, η Πολωνία έλαβε συνολικά 233,4 εκατομμύρια ευρώ (δηλαδή κατά μέσο όρο 40 εκατ. ευρώ ετησίως).

1.13. Όμως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2000. Έκτοτε διοχετεύονται κάθε χρόνο από το πρόγραμμα αυτό γύρω στα 500 εκατ. ευρώ σε επενδύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος στις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Από το ποσό αυτό, η Πολωνία λαμβάνει μεταξύ 30 και 37 %.

1.14. Οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις που διατέθηκαν στο παρελθόν από την Ευρωπαϊκή Ένωση βοήθησαν οπωσδήποτε τις χώρες αυτές, πρέπει όμως να διαπιστωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών το επωμίστηκαν αυτές, πράγμα το οποίο θα πρέπει να συνεχίσουν να κάνουν και στο μέλλον. Οι πόροι των προγραμμάτων PHARE και ISPA μπορούν να καλύψουν μόνο ένα μέρος των χρηματοδοτικών αναγκών των υποψήφιων χωρών στον τομέα του περιβάλλοντος: 1,1 % των συνολικών αναγκών στον τομέα των υδάτων, 0,75 % στον τομέα των αποβλήτων και μόνο 0,03 % στην ποιότητα του αέρα, όπως ανακοινώθηκε από το Ελεγκτικό Συνέδριο ⁽⁴⁾.

1.15. Η συνολική εξωτερική βοήθεια για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών μέτρων στην Πολωνία έως το 2000 ήταν «μόλις» περίπου 5 % του συνόλου των επενδύσεων που έγιναν στον τομέα αυτό. Η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιστοιχούσε σε μέρος του ποσοστού αυτού.

⁽³⁾ Ανακοινώσεις της ΕΕ 20 της 28.5.2003, υπολογισμοί του Ελεγκτικού Συνεδρίου. των ΕΚ.

⁽⁴⁾ Ibidem.

1.16. Η κατάσταση όμως θα αλλάξει σημαντικά μετά τη διευρυνση. Σύμφωνα με το πολωνικό υπουργείο περιβάλλοντος, από τα 7,3 δισ. ευρώ από τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων που θα λάβει η Πολωνία από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο από το 2004 έως το 2006, 545 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για την υλοποίηση μέτρων στον τομέα του περιβάλλοντος. Στη θέση του προγράμματος ISPA θα περιέλθει το Ταμείο Συνοχής, από τους πόρους του οποίου θα διατεθούν για την περίοδο 2004 έως 2006 7,6 δισ. ευρώ. Από το ποσό αυτό, η Πολωνία θα λάβει 40 έως 52 επί τοις 100, δηλαδή μεταξύ 3,4 και σχεδόν 4 δισ. ευρώ. Όπως είναι γνωστό, οι πόροι του Ταμείου Συνοχής διατίθενται κατά το ήμισυ για επενδύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος και κατά το άλλο ήμισυ στον τομέα των μεταφορών. Αυτό σημαίνει ότι, στο μέλλον, η Πολωνία θα διαθέτει κάθε χρόνο από τους κοινοτικούς πόρους μεταξύ 1, 3 και 1,5 δισ. ευρώ στον τομέα του περιβάλλοντος.

1.17. Η αξιοποίηση των πόρων που διέθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση για την προστασία του περιβάλλοντος στις υποψήφιες χώρες ήταν μέχρι σήμερα κάθε άλλο παρά ιδανική. Στο μέλλον, θα διατεθούν πολύ περισσότερα χρήματα και θα πρέπει να ληφθεί ακόμη μεγαλύτερη μέριμνα ώστε να αξιοποιηθούν με αποτελεσματικό τρόπο αυτά τα σημαντικά ποσά και να μην σπαταληθούν σε ουτοπικά αναπτυξιακά σχέδια ή ακατάλληλα έργα με την εφαρμογή υπερβολικών και πολυδάπανων τεχνολογιών. Στην ειδική έκθεση του αριθ. 5/2003, με θέμα «Η χρηματοδότηση προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος στις υποψήφιες χώρες» το Ελεγκτικό Συνέδριο παρατηρεί, εκτός άλλων, ότι έχουν επανειλημμένα εγκριθεί προγράμματα τα οποία εγκυμονούσαν τον κίνδυνο της δημιουργίας υπερβολικής δυναμικότητας, δηλαδή την αναποτελεσματική χρησιμοποίηση κοινοτικών πόρων και την άσκοπη αύξηση του λειτουργικού κόστους. Ένα από τα πολλά παραδείγματα που παρατίθενται στην έκθεση είναι αυτό της μονάδας καθαρισμού λυμάτων στο Szczecin, που αξιοποιείται μόνο κατά 40 %.

2. Τι είναι οι προσαρμοσμένες τεχνολογίες και για ποιο λόγο τις χρειαζόμαστε;

2.1. Οι επανομαζόμενες «προσαρμοσμένες» περιβαλλοντικές τεχνολογίες μπορούν κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ να διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο εφόσον στοχεύουν:

- στην ανάπτυξη αποτελεσματικών σχεδίων για την επίλυση τοπικών προβλημάτων,
- στην εξοικονόμηση χρημάτων, αν όχι κατά τη φάση προγραμματισμού, τουλάχιστον κατά την επενδυτική φάση αλλά και στην περικοπή των τρεχουσών δαπανών και
- στη δημιουργία θέσεων εργασίας τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

2.2. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ο όρος «προσαρμοσμένη» σημαίνει ότι θα πρέπει σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση να αναζητούνται λύσεις. Αυτές δεν θα έχουν ως αποκλειστικό γνώμονα το αν είναι εφικτές και αποτελεσματικές από τεχνική άποψη, αλλά και την κατάσταση που επικρατεί επί τόπου και την πραγματική συμμετοχή των ανθρώπων που κατοικούν στην περιοχή αναφοράς.

2.3. Στη συνέχεια, παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα με τα οποία η ΕΟΚΕ θα επιχειρήσει να διευκρινίσει τι εννοεί:

2.3.1. Το παράδειγμα της προστασίας της ατμόσφαιρας/αποτελεσματικότητα της ενέργειας

2.3.1.1. Όταν στα τέλη της δεκαετίας του 80 η Πολωνία αποχαιρέτούσε οριστικά το κομμουνιστικό παρελθόν της, το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος έλαβε ύψιστη σημασία στα πολιτικά δρώμενα. Αυτό δεν προξενεί έκπληξη, επειδή υπήρχαν πάρα πολλοί άνθρωποι που υπέφεραν από την ιδιαίτερα σοβαρή επιβάρυνση του περιβάλλοντος που οφειλόταν κυρίως στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις αλλά και στη χρήση άνθρακα για την οικιακή θέρμανση.

2.3.1.2. Στην Κρακοβία πραγματοποιήθηκαν μελέτες για να βρεθεί τρόπος να περιοριστεί η ρύπανση από το διοξείδιο του θείου, η οποία όχι μόνο απειλούσε τη δημόσια υγεία αλλά κατέστρεφε και τις από πολιτισμική και αρχιτεκτονική άποψη εξαιρετικά πολύτιμες προσόψεις των κτιρίων της πόλης. Ένα από τα πρώτα μέτρα που ελήφθησαν ήταν η μαζική τεχνολογική εξυγίανση δύο μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

2.3.1.3. Όμως, εναλλακτικοί υπολογισμοί που έγιναν παράλληλα έδειξαν ότι, με τις ίδιες δαπάνες που χρειάστηκαν για τον τεχνικό εξοπλισμό των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του θείου θα ήταν διπλάσια, εάν αντί γι αυτό προβλέπονταν η αντικατάσταση των πεπαλαιωμένων θερμαντικών εγκαταστάσεων και μέτρα για την εξοικονόμηση ενέργειας στις κατοικίες (μονώσεις, θερμομονωτικά παράθυρα, κ.λπ.).

2.3.1.4. Τα μέτρα αυτά θα πρόσφεραν στους κατοίκους της πόλης καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και θα έδιναν ταυτόχρονα μια ώθηση στην τοπική χειροτεχνία, πράγμα το οποίο θα οδηγούσε σε μια περισσότερο ανοδική οικονομική συγκυρία. Παρ' όλα αυτά χρηματοδοτήθηκε η εξυγίανση των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, πράγμα το οποίο σχετίζεται οπωσδήποτε και με τα συμφέροντα μεγάλων βιομηχανιών στο εξωτερικό, οι οποίες σε τελευταία ανάλυση ανέλαβαν μεγάλο μέρος των έργων.

2.3.2. Το παράδειγμα του καθαρισμού λυμάτων

2.3.2.1. Σήμερα, η Πολωνία καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες — οι οποίες και πρέπει να επιδοκιμαστούν — για τον καθαρισμό των λυμάτων. Μετά την κατασκευή ή την εξυγίανση μονάδων επεξεργασίας λυμάτων, κυρίως στις μεγάλες πόλεις, υλοποιούνται πλέον και σε μικρότερες περιοχές πολλά σχέδια και εκτελούνται ή έχει συμφωνηθεί να εκτελεστούν κατασκευαστικά έργα.

2.3.2.2. Όμως, για τις αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές, οι κεντρικά σχεδιασμένες λύσεις, οι οποίες είναι αναμφισβήτητα χρήσιμες για τα αστικά κέντρα, είναι σε πολλές περιπτώσεις λιγότερο κατάλληλες, τόσο για τεχνικούς όσο και για οικονομικούς λόγους. Παρόλα αυτά, προτιμήθηκαν σχεδόν χωρίς καμία εξαίρεση «σύμφωνα με την διαθέσιμη τεχνολογία».

2.3.2.3. Ένα σχετικό παράδειγμα προσφέρει η κοινότητα οικισμών Sokoli στο βοϊβοδάτο Podlaskie της βορειοανατολικής Πολωνίας: η έκτασή της ανέρχεται σε 160 τετραγωνικά χιλιόμετρα και διαθέτει 29 οικισμούς οι οποίοι σύμφωνα με την εξέλιξη του σχεδιασμού θα συνδεθούν όλοι με την μονάδα καθαρισμού λυμάτων που κατασκευάζεται σήμερα στην κεντρική κοινότητα.

2.3.2.4. Εκτός από την κατασκευή των τεχνικών εγκαταστάσεων, ένα πολύ σημαντικό μέρος όχι μόνο των επενδύσεων αλλά και των δαπανών συντήρησης που πρέπει να γίνουν αφορά τους οχετούς. Το πολωνικό εθνικό πρόγραμμα επεξεργασίας λυμάτων του Οκτωβρίου 2003 καθιστά σαφές ότι μόνο 1/3 των επενδύσεων διοχετεύεται στην κατασκευή ή τον εκσυγχρονισμό μονάδων καθαρισμού λυμάτων και ότι 2/3 των πόρων δαπανώνται για το δίκτυο αγωγών. Στην προκειμένη περίπτωση έχει σχεδιαστεί η κατασκευή κλειστών αγωγών υπό πίεση (με τους ανάλογους, δαπανηρούς σταθμούς άντλησης), για τη μεταφορά των λυμάτων στην κεντρική μονάδα καθαρισμού. Στις αστικές περιοχές το μήκος των συγκεκριμένων οχετών αντιστοιχεί συνήθως σε 0,5 έως 2 μέτρα ανά κάτοικο, ενώ στις γεωργικές περιοχές το ενδεχομένως αποδεκτό όριο είναι 5 έως 10 μέτρα ανά κάτοικο. Στην προκειμένη περίπτωση, στα σχέδια προβλέπεται ότι το μήκος του οχετού ανά κάτοικο θα είναι πολύ περισσότερο από 20 και σε ορισμένες περιπτώσεις έως και 40 μέτρα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αγωγοί για τη σύνδεση των μεμονωμένων κατοικιών.

2.3.2.5. Οι προτάσεις που έχουν υποβληθεί από τους φορείς που χαράσσουν τα σχέδια για τα λύματα; Δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι προσφέρουν μια λύση η οποία είναι προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες. Η λύση που προτείνεται θυμίζει πάρα πολύ το λανθασμένο σχεδιασμό που έγινε στο χώρο της επεξεργασίας λυμάτων στην Ανατολική Γερμανία μετά την πτώση του τείχους, ο οποίος οδήγησε στην επιβολή υπέρογκων τελών, με αποτέλεσμα να είναι ασύμφορη η εγκατάσταση επιχειρήσεων στην περιοχή αυτή. Και εκεί χαράχτηκαν προγράμματα που στηρίζονταν σε ουτοπικές αναπτυξιακές προσδοκίες και που οφείλονται, εκτός άλλων, στην εσφαλμένη μεταφορά μεγάλων υποδομών σε αγροτικές περιοχές.

2.3.2.6. Τα υπερβολικά υψηλά τέλη επεξεργασίας λυμάτων, τα οποία προκύπτουν από ακατάλληλες λύσεις, ζημιώνουν με διττό τρόπο την οικονομία των ενδιαφερόμενων περιοχών: αφενός τα χρήματα που δαπανώνται για την καταβολή των υπερβολικά υψηλών τελών επεξεργασίας λυμάτων θα μπορούσαν να επενδυθούν για την ανάπτυξη άλλων τομέων, αφετέρου τα υψηλά τέλη μπορεί να αποθαρρύνουν επιχειρήσεις που χρειάζονται για τη λειτουργία τους μεγάλες ποσότητες νερού, να εγκατασταθούν στη συγκεκριμένη περιοχή.

2.3.2.6.1. Σύμφωνα με μια ομοσπονδία των πρωτοβουλιών πολιτών κατά των ακριβών σχεδίων επεξεργασίας λυμάτων, που ιδρύθηκε εν των μεταξύ στο ομοσπονδιακό κρατίδιο του Thuringen, οι δαπάνες των οργανώσεων για τη διαχείριση των υδάτων ή των λυμάτων εκτινάχτηκαν στα ύψη από τότε που οι επενδύσεις επιδοτούνται εν μέρει από τα διαρθρωτικά ταμεία. Έτσι, ο δήμος Friedrichroda χρέωσε πρόσφατα στους κατοίκους της περιοχής του τέλη σύνδεσης με το υδρευτικό δίκτυο και το δίκτυο καθαρισμού λυμάτων που έφταναν τα 10 000 ευρώ και σε μια περίπτωση ακόμη και τα 99 000 ευρώ.⁽¹⁾ Οι πολίτες τους οποίους είχαν πείσει οι ιδύνοντες να δεχθούν την κατασκευή σχεδίων επεξεργασίας λυμάτων με το επιχείρημα ότι θα χορηγηθούν υψηλές επιδοτήσεις επενδύσεων, διαμαρτύρονται έντονα για το υψηλό κόστος που συνεπάγονται τα σχέδια αυτά και το οποίο είχε αποσιωπηθεί.

⁽¹⁾ Thüringische Landeszeitung/ Eisenacher Presse, 24.10.2003.

2.3.2.7. Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στην κριτική που ασκήθηκε από το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο κάνει λόγο όχι μόνο για σχέδια επεξεργασίας λυμάτων που έχουν προσλάβει υπερβολικές διαστάσεις αλλά και για ανίκανους συμβούλους που προωθούν πολυδάπανα έργα που δεν ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ανάγκες.

2.3.2.8. Το παράδειγμα του Mirosławice (Δήμος Trzebiatow στην Βαλτική) δείχνει ότι οι φόβοι που τρέφει η ΕΟΚΕ για την ενδεχόμενη επανάληψη των λανθασμένων σχεδιασμών είναι βάσιμη και ότι τα παραδείγματα που παρατέθηκαν από το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν αφορούν σε καμία περίπτωση μεμονωμένες περιπτώσεις. Έτσι, μπορεί να προκύψουν σοβαρές επιπτώσεις για την εφαρμογή προσαρμοσμένων τεχνολογιών. Στο Trzebiatow διατέθηκαν (από τη Δανία) ενισχύσεις για την κατασκευή μονάδας καθαρισμού λυμάτων που είχε υπερβολικές διαστάσεις. Στο Mirosławice, το γερμανικό Ομοσπονδιακό Ίδρυμα για το Περιβάλλον επιθυμούσε να ενισχύσει ένα πρόγραμμα επίδειξης για την κατασκευή οικολογικής μονάδας καθαρισμού λυμάτων, η τεχνολογία της οποίας είναι σχεδιασμένη ειδικά για τα μικρά χωριά στις ακτές της Βαλτικής. Μετά από δύο χρόνια προετοιμασίας και παρά τη συγκατάθεση του Δήμου και το γεγονός ότι εν τω μεταξύ είχε εκδοθεί άδεια κατασκευής, ο Δήμος εγκατέλειψε το έργο επειδή διαπιστώθηκε ότι η κεντρική μονάδα καθαρισμού λυμάτων που είχε κατασκευαστεί πριν λίγο στο Trzebiatow, λόγω του πλεονάζοντος δυναμικού της, έπρεπε επειγόντως να συνδεθεί και με άλλα χωριά για να αξιοποιηθεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο. Έτσι, το σχέδιο για την χρήση και την επίδειξη μιας αποκεντρωμένης και προσαρμοσμένης μεθόδου για την επεξεργασία λυμάτων εγκαταλείφθηκε.

2.3.3. Το παράδειγμα της επεξεργασίας ιλύος

2.3.3.1. Όπως λέει μια παροιμία, «πενία τέχνας κατεργάζεται». Ο συντηρητής της εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων της κοινότητας Zambrow, στη βόρεια Πολωνία, δεν διέθετε (μέχρι σήμερα) πόρους για την κατασκευή τεχνικής εγκατάστασης για την επεξεργασία ιλύος. Η λύση που επινόησε ήταν η εξής: μετέτρεψε ένα μέρος της ιλύος σε μείγμα οργανικών καταλοίπων χρησιμοποιώντας σκουλήκια τα οποία αποκαλεί «τους πιο πιστούς και αποδοτικούς συνεργάτες του». Ένα μέρος της ιλύος τοποθετείται σε καλαμωτές στις εγκαταστάσεις καθαρισμού, οι οποίες έχουν εξελιχθεί σε έναν πραγματικό φυσικό παράδεισο. Οι κάτοικοι της περιοχής και οι γεωργοί χρησιμοποιούν μετά χαράς το μείγμα οργανικών καταλοίπων, επειδή εκτιμούν την ιδιότητά του να βελτιώνει την ποιότητα του εδάφους⁽²⁾. Σήμερα, οι δαπάνες για την επεξεργασία της ιλύος στην περιοχή του Zambrow ανέρχονται μόνο στο 5 % των δαπανών των τεχνικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης ιλύος. Πρέπει να σημειωθεί ότι, στην περίπτωση του Zambrow, αποφασιστική σημασία έχει το γεγονός ότι η ιλύς δεν είναι μολυσμένη από τοξικές ουσίες (πράγμα το οποίο συμβαίνει σε πολλές κοινότητες στις υποψήφιες χώρες). Κι αυτό όμως θεωρείται «προσαρμογή». Το αποτέλεσμα είναι ότι η κοινότητα του Zambrow έχει τις χαμηλότερες δαπάνες για την επεξεργασία λυμάτων σε όλη την περιφέρεια. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η κοινότητα διαθέτει μια αποτελεσματική και φθηνή εγκατάσταση για την επεξεργασία λυμάτων και ιλύος, η λύση που βρήκε ο συντηρητής σπανίως παρουσιάζεται ως πρότυπο.

⁽²⁾ Η ΕΟΚΕ κατανοεί πλήρως το πρόβλημα της εναπόθεσης ιλύος καθαρισμού λυμάτων σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Συνήθως απαγορεύεται αυστηρά λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης βλαβερών στοιχείων. Σχετικά με την προβληματική της ιλύος γενικά βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα τη «Μεταρρύθμιση της οδηγίας 86/278/ΕΟΚ για τη χρησιμοποίηση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων στη γεωργία» ΕΕ C 14 της 16.1.2001 σ. 141-150.

2.3.3.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι κυρίως στις αγροτικές περιφέρειες εφαρμόζονται πολύ λειτουργικές (προσαρμοσμένες) τεχνικές καθαρισμού λυμάτων οι οποίες δεν δημιουργούν κανένα πρόβλημα επεξεργασίας ιλύος, όπως παραδείγματος χάρη οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων που χρησιμοποιούν φυτά.

Άλλα παραδείγματα

2.3.4. Χωρίς να προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ο κατάλογος είναι εξαντλητικός, ένα άλλο παράδειγμα προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών είναι όλες οι αποκεντρωμένες εγκαταστάσεις για την παραγωγή ενέργειας.

2.3.5. Η Γερμανία, η οποία είναι μια χώρα που εδώ και μερικά χρόνια ενδιαφέρεται όλως ιδιαίτερος για τη χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας που δεν προξενούν έκλυση CO₂, μπορεί να εκληφθεί ως παράδειγμα για το πώς οι προσαρμοσμένες περιβαλλοντικές τεχνολογίες μπορούν να αξιοποιηθούν ταυτόχρονα για τις ανάγκες του περιβάλλοντος και τη δημιουργία απασχόλησης.

2.3.6. Σήμερα, στη Γερμανία χρησιμοποιείται περισσότερος χάλυβας για την κατασκευή ανεμογεννητριών παρά για την κατασκευή πλοίων. Σε ορισμένες διαρθρωτικά αδύναμες περιοχές, όπως για παράδειγμα στην Ανατολική Φριςλανδία, με τη χρήση αιολικής ενέργειας δημιουργήθηκαν πολλές χιλιάδες (!) νέες θέσεις απασχόλησης.

2.3.7. Για τους γεωργούς στη Γερμανία, η κατασκευή και η χρήση εγκαταστάσεων παραγωγής βιολογικού αερίου ως νέα πηγή εισοδήματος γίνεται ολοένα και πιο ενδιαφέρουσα. Ολοένα και περισσότερα σχολεία και άλλα δημόσια κτίρια θερμαίνονται με ανανεώσιμη ενέργεια που παράγεται επί τόπου, όπως για παράδειγμα με υπολείμματα ξυλείας, και όχι με παραδοσιακά ορυκτά καύσιμα, όπως το πετρέλαιο για το φυσικό αέριο, τα οποία εισάγονται από μακρινές περιοχές. Μόνο στη Βόρεια Ρηνανία Βεσφαλία, τη «χώρα του άνθρακα», έχουν εν τω μεταξύ κατασκευαστεί περισσότερες από χίλιες εγκαταστάσεις καύσης πεπιεσμένων κυλίνδρων από υπολείμματα ξυλείας, πράγμα το οποίο όχι μόνο περιορίζει τη ρύπανση του περιβάλλοντος αλλά δημιουργεί και νέες θέσεις απασχόλησης.

2.3.8. Για μια μονάδα που λειτουργεί με την καύση τεμαχιδίων ξύλου, με την οποία θερμαίνονται σε μια μικρή πόλη, για παράδειγμα, το δημαρχείο, το σχολείο, το θέατρο, το γηροκομείο και το νοσοκομείο, χρειάζονται τρεις, τέσσερις ή ακόμη και πέντε αγρότες για να συλλέξουν τα ξύλα στο δάσος, να τα τεμαχίσουν και να φροντίσουν για τη μεταφορά τους στη μονάδα.

2.3.9. Το ίδιο ισχύει π.χ. και για την Αυστρία ή τις σκανδιναβικές χώρες, όπου παρατηρείται επίσης ραγδαία αύξηση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας πεπιεσμένων κυλίνδρων από υπολείμματα ξυλείας, ενώ αντίθετα στις υποψήφιες χώρες, μέχρι σήμερα, δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου εγκαταστάσεις για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας.

3. Διδάγματα από άλλα παραδείγματα

3.1. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, στα πλαίσια της στρατηγικής που έχει σχεδιάσει με στόχο την προώθηση περιβαλλοντικών

τεχνολογιών, να μελετήσει περισσότερο εμπειρισταωμένα ποιοι είναι οι λόγοι για τόσο μεγάλες διαφορές που παρατηρούνται ως προς την εφαρμογή προσαρμοσμένων τεχνολογιών για το περιβάλλον. Γνωρίζει βεβαίως ότι, πάνω απ' όλα, πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλες οικονομικές συνθήκες. Ιδιαίτερος στις χώρες στις οποίες εξακολουθούν να χορηγούνται υψηλές επιδοτήσεις στον τομέα του άνθρακα ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχει επαρκής υποστήριξη εναλλακτικών μορφών ενέργειας (όπως στην Πολωνία) τα μέτρα για την εξοικονόμηση ενέργειας είναι μερικές φορές ακόμη και ασύμφορα.

3.2. Εκτός από την έλλειψη νομικής βάσης διαπιστώνονται και συγκριτικά δυσμενείς όροι χρηματοδότησης. Όταν τα επιτόκια ανέρχονται έως και 20 % είναι δύσκολο να αποσβεστούν οι επενδύσεις βραχυπρόθεσμα, παρά τις μεγάλες δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας. Από αυτή την άποψη μπορεί να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία οι διάφορες μορφές συμβάσεων εργοληψίας (ιδιωτικής χρηματοδότησης, με επενδυτικά κεφάλαια) οι οποίες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν σε μεγαλύτερο βαθμό.

3.3. Για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης, η Επιτροπή πρέπει να ενδιαφερθεί να μελετήσει το πρόβλημα και να βοηθήσει να αρθούν οι ελλείψεις οι οποίες εμποδίζουν την εφαρμογή προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών.

3.4. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιοι δεν θα πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον τους αποκλειστικά στις υποψήφιες χώρες, αλλά πρέπει να κοιτάξουν τι γίνεται και στα σημερινά κράτη μέλη. Έτσι, προκύπτει ότι, εκτός από τις οικονομικές συνθήκες, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την κατάσταση. Επιτελώντας το έργο της, η ΕΟΚΕ διαπίστωσε με ενδιαφέρον ότι στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με σχεδόν ταυτόσημες αρχικές συνθήκες, παρατηρούνται στα κράτη μέλη πολύ διαφορετικές εφαρμογές προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, σχεδόν κάθε σπίτι έχει σήμερα στην οροφή του ηλιακό συσσωρευτή (για την παραγωγή ζεστού νερού, αλλά ολοένα και περισσότερο και για την παραγωγή ηλεκτρισμού), ενώ αντίθετα, στην Ιταλία ή στην Ισπανία οι εγκαταστάσεις αυτές απαντώνται πολύ λιγότερο.

3.5. Ακόμη κι αν, για παράδειγμα, στην Πολωνία, αλλά και σε άλλες Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι σχετικές προσπάθειες βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο, η χώρα δεν παύει να επωφελείται από την αυξανόμενη χρήση προσαρμοσμένων και αποκεντρωμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό συμβαίνει επειδή η Πολωνία έχει εν τω μεταξύ θέσει σε λειτουργία ορισμένες εγκαταστάσεις παραγωγής πεπιεσμένων κυλίνδρων από υπολείμματα ξυλείας, οι οποίες ωστόσο εργάζονται μόνο για τις εξαγωγές στη Σουηδία, τη Φινλανδία και την Αυστρία.

3.6. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι πρέπει να εξεταστούν όχι μόνο οι κλασικές αλλά και οι προσαρμοσμένες περιβαλλοντικές τεχνολογίες σε τομείς που δεν είναι προφανές ότι είναι συναφείς, γιατί αυτό θα μπορούσε να έχει ένα πολύ θετικό αντίκτυπο για το περιβάλλον αλλά και σε περιφερειακή κλίμακα.

3.7. Έτσι, για παράδειγμα, τα μικρά τυροκομεία ή γαλακτοκομεία στο αγρόκτημα — που σε πολλά κράτη μέλη θεωρούνται σύμβολο τοπικών σπεσιαλιτέ και περιφερειακής ταυτότητας — είναι άγνωστα μέχρι σήμερα στην Πολωνία. Προβλήθηκε μάλιστα από εκπροσώπους των αρχών η άποψη ότι οι κανονιστικές διατάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύουν την κατασκευή και τη λειτουργία μικρών τυροκομείων. Όμως, αυτού του είδους οι αποκεντρωμένες εγκαταστάσεις παραγωγής δεν ωφελούν μόνο την τοπική οικονομία και τους τοπικούς επιχειρηματίες, αλλά συμβάλλουν εμμέσως στη σταθεροποίηση της περιφερειακής οικονομικής συγκυρίας και της γεωργικής παραγωγής, ευνοώντας κατ' αυτό τον τρόπο την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος.

3.8. Τα παραδείγματα που παρατίθενται εδώ δεν πρέπει να οδηγήσουν στην παρανόηση ότι η ΕΟΚΕ είναι αντίθετη στην ανεύρεση μαζικής κλίμακας τεχνικών λύσεων στον χώρο της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι λύσεις με τη χρήση τεχνολογίας μεγάλης κλίμακας μπορεί να είναι προσαρμοσμένες (στις ανάγκες). Εάν λάβει κανείς υπόψη ότι για το ήμισυ της ρύπανσης του Δούναβη στην Ουγγαρία ευθύνεται η Βουδαπέστη, ούτε θα μπορεί ούτε θα θέλει να εμποδίσει την κατασκευή μεγάλης μονάδας καθαρισμού. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι πρέπει να αναζητείται η λύση που ταιριάζει καλύτερα στις τοπικές συνθήκες, έτσι ώστε

— να αποφευχθεί η εσφαλμένη διάθεση πόρων,

— να εφαρμοστούν μέτρα τα οποία είναι ωφέλιμα για τον τοπικό πληθυσμό και την τοπική οικονομία,

— να προαχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη με την προώθηση προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών οι οποίες οδηγούν σε μαζική μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και πρώτων υλών και συμβάλλουν στην προαγωγή της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

3.9. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε, συνεπώς, να απευθύνει προειδοποίηση για τον «ενθουσιασμό» που διαπιστώνει ότι υπάρχει καμιά φορά σε σχέση με μεγαλεπήβολα έργα, ο οποίος θα ενταθεί στις ΧΚΑΕ, όταν θα αρχίσουν να εισρέουν σε αυτές οι πόροι που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Η ΕΟΚΕ δεν επιδιώκει να «εμποδίσει» αλλά μάλλον να προωθήσει κάτι προς την σωστή κατεύθυνση.

3.10. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία ότι οι υποψήφιες χώρες δεν διαθέτουν ευρεία γνώση των προσαρμοσμένων τεχνολογιών και ότι τα (οπωδήποτε λίγα) τεχνικά γραφεία και οι αρμόδιες για την χορήγηση αδειών αρχές προτιμούν μεγάλης κλίμακας τεχνολογικές λύσεις, ακόμη και σε περιπτώσεις που αυτό δεν δικαιολογείται. Το αποτέλεσμα είναι συχνά πολύ ακριβότερες επενδύσεις, κάτι το οποίο βεβαίως αυξάνει τα έσοδα των τεχνικών γραφείων. Στην έλλειψη τεχνογνωσίας και τα πασιφανή προσωπικά συμφέροντα, πρέπει να προστεθεί το ότι επικρατεί η εντύπωση ότι με τη χρήση

«αναγνωρισμένης τεχνολογίας» ακολουθείται μια «ασφαλής πορεία» όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς στόχους.

3.11. Με βάση αυτή την εντύπωση δρουν όμως και οι διοικητικές αρχές, από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έως και την πιο μικρή τοπική αυτοδιοίκηση. Η επικέντρωση σε λίγα, μεγάλης κλίμακας έργα συνεπάγεται μικρότερη διοικητική επιβάρυνση· άλλωστε, ακόμη και στις Βρυξέλλες δεν διατίθεται ικανοποιητικός αριθμός προσωπικού που θα μπορούσε να εξετάσει πιο κατάλληλες τεχνικές λύσεις, συχνά μικρότερης κλίμακας. Το γεγονός ότι το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται παρόμοια αντιμετώπιση για το κοινωνικό σύνολο υπερβαίνει κατά πολύ το αυξημένο κόστος εργασίας, δεν φαίνεται να απασχολεί κανέναν. Σ' αυτό προστίθεται και ότι συχνά δεν απαιτείται μεγάλη επιδότηση για τις εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας, διότι, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σε μεσαίες και μικρές αρχές τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, είναι εύκολο να βρεθούν ιδιώτες επενδυτές.

3.12. Επιπλέον φαίνεται ότι στις χώρες που είναι γαλουχημένες στο συγκεντρωτισμό, η πίστη στις ενιαίες, συγκεντρωτικές λύσεις δεν έχει ακόμη εκλείψει οριστικά.

3.13. Από τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν προκύπτει ότι, με τη χρήση προσαρμοσμένων τεχνολογιών μικρής ή μεσαίας κλίμακας για την αντιμετώπιση τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και με περιορισμένες δαπάνες, μπορούν να επιτευχθούν τα ίδια αν όχι καλύτερα αποτελέσματα. Οι προσαρμοσμένες τεχνολογίες είναι

— ακριβότερες και δυσκολότερες στη φάση του προγραμματισμού,

— συνήθως όμως λιγότερο δαπανηρές στο στάδιο των επενδύσεων, γεγονός το οποίο έχει ως όφελος ότι με τα ίδια χρήματα μπορούν να κατασκευαστούν περισσότερες εγκαταστάσεις και, κατ' αυτό τον τρόπο, να περιοριστεί και άλλο η ρύπανση του περιβάλλοντος,

— σημαντικά φθηνότερες στη συντήρηση, πράγμα που σημαίνει ότι περιορίζονται οι δαπάνες του τοπικού πληθυσμού. Τα χρήματα που «εξοικονομούνται» μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη θέσπιση άλλων μέτρων που αποβλέπουν στην ανάπτυξη της οικονομίας⁽¹⁾ και

— προσφέρουν παράλληλα πολλές δυνατότητες απασχόλησης των τοπικών επαγγελματιών, τη στιγμή που οι μεγάλης κλίμακας τεχνικές εγκαταστάσεις κατασκευάζονται συχνά μόνο από μεγάλες επιχειρήσεις. Αυτό ωφελεί την τοπική και περιφερειακή οικονομία.

3.14. Περιέργως, οι φθηνότερες λύσεις προξενούν αρνητική εντύπωση.

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, στην κοινότητα Kamieniec, στην περιφέρεια Grodzisk Wielkopolski της δυτικής Πολωνίας, αντί για μια ενιαία μεγάλη εγκατάσταση καθαρισμού λυμάτων, έχουν σχεδιαστεί συνολικά 917 μεμονωμένες εγκαταστάσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο τόσο το επενδυτικό κόστος όσο και το κόστος λειτουργίας θα είναι, σύμφωνα με τις προβλέψεις, κατά 60 % χαμηλότερο από το αντίστοιχο κόστος ενός κεντρικού αποχετευτικού δικτύου. (W. Halicki, Zielona Góra, 2003).

4. Πού εντοπίζονται οι ελλείψεις και πώς μπορούν να αρθούν;

4.1. Τα επόμενα χρόνια θα εισρεύσουν σημαντικοί πόροι στήριξης στις υποψήφιες χώρες για περιβαλλοντικές επενδύσεις. Η χρήση τους θα εξαρτηθεί κατά κύριο λόγο από τις αποφάσεις που θα λάβουν οι υπεύθυνοι στα κράτη αυτά.

4.2. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι δεν πρόκειται να υπάρξουν άμεσα προσκόμματα εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε περίπτωση που οι υποψήφιες χώρες εξετάσουν το ενδεχόμενο της χρήσης προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Αυτό όμως δεν επαρκεί. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επιβεβλημένη την τεχνική και οικονομική ενίσχυση.

4.3. Επιβεβαιώνει ότι οι δυνατότητες για την καλύτερη εφαρμογή τεχνολογιών αυτού του είδους θα αυξηθούν πραγματικά εφόσον:

- περιοριστεί η πασιφανής έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρουν οι προσαρμοσμένες περιβαλλοντικές τεχνολογίες με την ανάληψη μαζικών προσπάθειών για τη μεταφορά τεχνογνωσίας,
- διαδοθούν καλά παραδείγματα και κατασκευαστούν εγκαταστάσεις επίδειξης,
- διαμορφωθούν οι κατάλληλες νομοθετικές και οικονομικές προϋποθέσεις,
- βελτιωθούν οι χρηματοδοτικές προϋποθέσεις και δυνατότητες, ενδεχομένως με τη δημιουργία ειδικού Ταμείου,
- δοθεί η δυνατότητα στους υπευθύνους όλων των πολιτικών βαθμίδων να ζητήσουν τη μελέτη ενδεχόμενων εναλλακτικών σχεδίων από την άποψη της δυνατότητας εφαρμογής τους και της συμβατότητας αυτών με την ισχύουσα ευρωπαϊκή (και εθνική) νομοθεσία,
- ενεργοποιηθούν οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας προκειμένου να προωθηθεί η επίγνωση των πολιτών στα θέματα αυτά.

Προαγωγή της γνώσης και της επίγνωσης των προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών

4.4. Στο μέλλον, ολοένα και περισσότερες αποφάσεις για τις επενδύσεις στο χώρο του περιβάλλοντος θα λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο. Οι φορείς λήψης αποφάσεων, ιδιαιτέρως μικρότερων κοινοτήτων, οι οποίοι δεν έχουν στη διάθεσή τους ειδικευμένο προσωπικό εξαρτώνται σχεδόν πάντοτε από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για να χαράξουν τα σχέδιά τους και να υλοποιήσουν αργότερα τις επενδύσεις που επιθυμούν. Στα τεχνικά γραφεία στα οποία απευθύνονται, παρατηρείται εν μέρει από έλλειψη γνώσεων, αλλά και έλλειψη βούλησης να προσφέρουν προσαρμοσμένες και φθηνότερες λύσεις που είναι καλύτερες από κοινωνική ή περιβαλλοντική άποψη σε σύγκριση με τις κατεστημένες «τεχνολογίες». Σε τελευταία ανάλυση, η εργασία τους ανταμείβεται κατά κανόνα με βάση τον όγκο των κατασκευών και όχι με βάση εάν μακροπρόθεσμα πρόκειται για μια φτηνή λύση η οποία είναι προσαρμοσμένη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις τοπικές συνθήκες.

4.5. Συχνά, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη σχεδίων έχουν διασυνδέσεις με κατασκευαστικές εταιρείες ή με εταιρείες που προωθούν συγκεκριμένες τεχνολογίες. Συνεπώς, δεν πρέπει να υποτιμώνται τα συμφέροντα που έχουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη σχεδίων, οι επιχειρηματίες αλλά και πρόσωπα στο χώρο της πολιτικής στην κατασκευή μεγάλων «έργων» της σειράς: Αυτό προκύπτει από τις αμοιβές των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών καθώς και από τα συμφέροντα του κατασκευαστικού κλάδου για την ανάθεση μεγάλων έργων. Δηλώσεις όπως αυτή ενός κατασκευαστή αγωγών αποχέτευσης σε ένα νεαρό τεχνικό: «Φυσικά και κερδίζετε και εσείς για κάθε μέτρο που κατασκευάζεται!» δεν αποτελούν εξαίρεση. Επιπλέον, το αναμενόμενο θέμα των εγκαινίων ενός μεγάλου έργου με την παρουσία εκπροσώπων της τηλεόρασης και του τύπου είναι περισσότερο ελκυστικό για τους τοπικούς πολιτικούς από την υλοποίηση 20, 50 ή και 100 μικρότερων έργων που περνούν σχεδόν απαρατήρητα.

4.6. Οι περιπτώσεις εκούσιας ή ακούσιας παραπληροφόρησης είναι συχνότερες απ' ό,τι θα νόμιζε κανείς. Έτσι, η ΕΟΚΕ γνωρίζει περιπτώσεις στις οποίες ελέγχθη στους πολιτικούς ιθύνοντες ότι η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αφήνει καμιά άλλη δυνατότητα εκτός από την κατασκευή μιας κεντρικής μονάδας καθαρισμού λυμάτων και τη σύνδεση όλης της περιφέρειας με αυτήν. Παρόλο που είναι προφανές ότι πρόκειται για περίπτωση παραπληροφόρησης, παράλληλα καθίσταται προφανές και το πρόβλημα της έλλειψης γνώσεων.

4.7. Σε αυτό πρέπει να προστεθούν και οι εν μέρει πρακτικές και εν μέρει ψυχολογικές πτυχές: Οι κατασκευές σύμφωνα «με τη διαθέσιμη τεχνολογία» είναι συχνά απλό θέμα, το οποίο ρυθμίζεται στο σχεδιαστήριο των τεχνικών γραφείων. Για την εφαρμογή αποκεντρωμένων, προσαρμοσμένων λύσεων απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες από πλευράς σχεδιασμού, πολύ περισσότερες γνώσεις λεπτομερειών και συχνά περισσότερη βούληση — και όλα αυτά για μια αναμενόμενα χαμηλότερη αμοιβή. Ποιος θέλει όμως να ακολουθήσει ένα δυσκολότερο δρόμο τη στιγμή που ο απλούστερος είναι επιπλέον και περισσότερο αποδοτικός; Με την προσφορά μεγάλων τεχνικών κατασκευών σύμφωνα με τη διαθέσιμη τεχνολογία, οι υπεύθυνοι για την χάραξη σχεδίων και οι πολιτικοί που αποφασίζουν «είναι ασφαλείς». Δεν τους είναι εύκολο να εμπιστευθούν μετρίοφρονες λύσεις, οι οποίες θεωρούνται συχνά «ακατάλληλες», πρωτόγονες και ανασφαλείς. Πώς μπορεί — βλέπε το παράδειγμα του Zambrow (βλέπε επίσης σημείο 2.3.3) — ένας απλός συντηρητής μιας μονάδας καθαρισμού να ανακαλύψει κάτι το οποίο δεν μπορούν (ή δεν θέλουν) να επινοήσουν οι μηχανολόγοι;

4.8. Συνεπώς, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η πληροφόρηση και η εκπαίδευση των πολιτικών ιθυνόντων αλλά και των τεχνικών γραφείων. Η Επιτροπή θα έκανε καλά να μελετήσει, για παράδειγμα, το θέμα της ίδρυσης ανεξάρτητων κέντρων εμπειρογνωμοσύνης για προσαρμοσμένες τεχνολογίες, στις υποψήφιες χώρες. Αποστολή αυτών των κέντρων θα μπορούσε να είναι η οργάνωση της μεταφοράς της απαραίτητης τεχνογνωσίας, η παροχή συμβουλών στους φορείς λήψης αποφάσεων αλλά και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δηλαδή, κατά κάποιο τρόπο, η προαγωγή της ζήτησης προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Ενδεχομένως, θα μπορούσαν να συμβάλουν και στη διαχείριση ειδικών ταμείων ενισχύσεων (βλέπε σημείο 4.16 κ.εξ.).

4.9. Το έργο των κέντρων εμπειρογνωμοσύνης θα μπορούσε να υποστηριχθεί με τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Τράπεζας δεδομένων, στην δημιουργία και τη συντήρηση της οποίας θα μπορούσε να συμμετάσχει και το ευρωπαϊκό γραφείο περιβάλλοντος, η οποία θα περιλαμβάνει κατάλογο των φθινών και προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών οι οποίες, σύμφωνα με την άποψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν αποδείξει την αξία τους και κατ' αυτόν τον τρόπο θεωρούνται «εγκεκριμένες». Ο «οδηγός εναλλακτικών μεθόδων καθαρισμού λυμάτων» που εξέδωσε η ΓΔ Περιβάλλον, μπορεί να θεωρηθεί ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

4.10. Τίποτα δεν είναι περισσότερο εντυπωσιακό και δεν συμβάλλει περισσότερο στον περιορισμό της δυσπιστίας που υπάρχει απέναντι στις προσαρμοσμένες περιβαλλοντικές τεχνολογίες από την παρατήρηση πρακτικών παραδειγμάτων. Ο δήμαρχος της πόλης Sokoly (βλέπε σημείο 2.3.2.3) διέκοψε την υλοποίηση των σχεδίων αποχέτευσης, τα οποία προέβλεπαν τη σύνδεση όλων των τμημάτων του δήμου με την κεντρική μονάδα, όταν μπόρεσε να δει αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις (¹).

4.11. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η προσφορά και η μεταφορά των προσαρμοσμένων τεχνολογιών πρέπει να είναι με τη σειρά τους «προσαρμοσμένες», ιδιαίτερα αν πρόκειται να υποστηριχθούν από δράσεις που αποβλέπουν στην επίτευξη κοινωνικής ομοψυχίας που δεν συναντάται πάντοτε στον πληθυσμό και τα τοπικά διοικητικά στελέχη.

4.12. Πρέπει να ενεργοποιηθούν διαδικασίες ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής στις οποίες να δραστηριοποιηθούν οι κοινωνικοεπαγγελματικοί παράγοντες και ο πληθυσμός.

4.13. Θα μπορούσε να ήταν χρήσιμο επίσης να προωθηθεί η κοινοπραξία μεταξύ περιφερειών ή/και δήμων που, στην ΕΕ, έχουν πραγματοποιήσει ενδιαφέρουσες εμπειρίες εφαρμογής προσαρμοσμένων τεχνολογιών και περιφερειών ή/και δήμων των νέων κρατών μελών που πρόκειται να προβούν σε ανάλογες επιλογές (ή έστω και διαφορετικές!). Χρειάζεται, επιπλέον, να δοθεί μία κάποια προτεραιότητα στα σχέδια τα οποία, στα πλαίσια του Interreg ή άλλων κοινοτικών προγραμμάτων, έχουν ενσωματώσει

4.14. Στο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης περιβαλλοντικών τεχνολογιών που χαράσσεται σήμερα, μελετώνται τρόποι για την υπέρβαση των εμποδίων στα οποία προσκρούει η διάδοση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι βέβαιο ότι ένας τρόπος για να γίνει αυτό είναι η κατάρτιση των κατάλληλων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επίσκεψης, πρωτοβουλία την οποία θα επικροτούσε και η ΕΟΚΕ. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση, αυτό που έχει σημασία είναι η διαμόρφωση. Αυτό γιατί για τα προγράμματα επισκέψεων δεν έχουν πάντα στόχο την επίδειξη των καλύτερων δυνατών λύσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό που προέχει είναι οι εμπορικές πτυχές.

Οικονομικές πτυχές

4.15. Ορθώς μπορεί να επισημανθεί στην Επιτροπή ότι δεν πρέπει εν γένει να αποκλείσει τις προσαρμοσμένες περιβαλλοντικές τεχνολογίες από τις ενισχύσεις που χορηγούνται. Κριτική μπορεί να έχει ασκηθεί για το γεγονός ότι υπάρχουν, για παράδειγμα, έργα τα οποία θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Συνοχής για τα οποία πρέπει να αποδειχθεί ότι ο ελάχιστος όγκος επενδύσεων

ανέρχεται σε 10 εκατομμύρια ευρώ για να είναι επιλέξιμα για τη χορήγηση ενισχύσεων. Έτσι, υπάρχουν πολλά άκρως αποτελεσματικά μικρά προγράμματα τα οποία δεν μπορούν να επωφεληθούν από ενισχύσεις που καλύπτουν μέχρι και το 85 % του συνόλου των επενδύσεων.

4.16. Από την ανάλυση της πρακτικής που εφαρμόζεται μέχρι σήμερα όσον αφορά στις ενισχύσεις, προκύπτει ότι δίνεται προτίμηση στις μεγαλύτερες πόλεις. Αυτό εξηγείται αφενός από το γεγονός ότι με τις επενδύσεις αυτές μπορεί να επιτευχθεί στις ενδιαφερόμενες περιοχές, ανάλογα με την περίπτωση, σημαντική μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και αφετέρου από το γεγονός ότι η οδηγία για τα απόβλητα προβλέπει καταρχήν την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Παράλληλα όμως είναι απαραίτητο να διαδοθούν ιδέες για την προώθηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών, διότι οι κατευθυντήριες γραμμές για τις επενδύσεις του μέλλοντος χαράσσονται σήμερα.

4.17. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει βεβαίως ότι οι πόροι του ταμείου συνοχής δεν προορίζονται μόνο για την ενίσχυση σχεδίων σε μεγάλες πόλεις αλλά και για την υλοποίηση σχεδίων για τον καθαρισμό λυμάτων που καλύπτουν μια συνδεδεμένη περιοχή. Επομένως η σύνδεση πολλών μικρών σχεδίων είναι εφικτή αλλά αξιοποιείται ελάχιστα. Επειδή η απόφαση σχετικά με τη χορήγηση επιδοτήσεων λαμβάνεται στις Βρυξέλλες, η ΕΟΚΕ συνιστά να επισυνάπτεται στις αιτήσεις επιδότησης ένας σαφής υπολογισμός του κόστους (των επενδύσεων αλλά και των επακόλουθων φάσεων) κεντρικών, ημικεντρικών και αποκεντρωμένων τεχνικών λύσεων. Από τη στιγμή που οι αιτούντες υποχρεούνται να ασχοληθούν έστω και σε γενικές γραμμές με εναλλακτικές τεχνικές λύσεις, θα μπορεί να επιτευχθεί σημαντική εξοικονόμηση πόρων κατά την φάση των επενδύσεων αλλά και να αποφευχθεί το υψηλό κόστος στις επακόλουθες φάσεις.

4.18. Στην Πολωνία υπάρχουν διάφορες δυνατότητες χρηματοδότησης μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, κατ' αρχήν και για την περίπτωση μικρών επενδύσεων: Τα εθνικά, περιφερειακά και εν μέρει τα τοπικά ταμεία για την προστασία του περιβάλλοντος, το Οικολογικό Ταμείο (²) και άλλα. Στο μέλλον, όμως, τα ταμεία αυτά θα χρησιμοποιηθούν ολοένα και περισσότερο για την ανεύρεση των πόρων που είναι απαραίτητοι για τα έργα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό σημαίνει συγκεκριμένα ότι μπορεί να υποτεθεί ότι η κατάσταση δεν πρόκειται να απλουστευτεί για την περίπτωση της χρηματοδότησης προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών, ακόμη και αν η απόσβεση των επενδύσεων αυτών είναι σε πολλές περιπτώσεις σύντομη ή αν το μακροπρόθεσμο κόστος είναι μικρότερο.

4.19. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί εάν θα ήταν σκόπιμο να δεσμευτούν ορισμένοι πόροι για την υλοποίηση επενδύσεων σε προσαρμοσμένες τεχνολογίες. Έτσι, ένα ποσοστό των πόρων του Ταμείου Συνοχής θα μπορούσε να δεσμευθεί για την υλοποίηση έργων για τα οποία οι επενδύσεις δεν υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο όριο. Είναι ευνόητο ότι τα έργα που χρηματοδοτούνται από τα κονδύλια αυτά δεν θα μπορούν πλέον να εγκρίνονται μόνο από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ωστόσο, η ίδρυση ειδικού ταμείου για την διάδοση της ιδέας των προσαρμοσμένων τεχνολογιών θα αποτελούσε ορόσημο.

(¹) Στο πλαίσιο του σχεδίου του γερμανικού Ομοσπονδιακού Ιδρύματος για το Περιβάλλον, του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής οργάνωσης Euronatur.

(²) Το οποίο επωφελείται από διμερείς εγγυήσεις άφεσης χρέους και θα συνεχίσει να υφίσταται έως το 2010.

4.20. Με αφορμή την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησεως, συζητήθηκε και πάλι στους κόλπους της ΕΟΚΕ η ιδέα που είχε προωθήσει για πρώτη φορά ο τέως πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθηγητής Bernhard Friedmann, να πάψουν να χορηγούνται πλέον προκαταβολές οι οποίες χάνονται και να χορηγούνται πιστώσεις (με ευνοϊκά ή μηδενικά επιτόκια) ⁽¹⁾.

4.20.1. Η πρακτική ενισχύσεων που εφαρμόζεται μέχρι τώρα έχει ως αποτέλεσμα, για παράδειγμα, να χορηγούνται ενισχύσεις σε ορισμένους δήμους για την κατασκευή μονάδων καθαρισμού λυμάτων και σε άλλους όχι, λόγω των περιορισμένων πόρων που διατίθενται. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε αδικίες. Στον τομέα του περιβάλλοντος, αυτό σημαίνει ότι σήμερα οι (φτωχότερες) αγροτικές κοινότητες περιέρχονται σε ακόμη δυσμενέστερη σχέση σε σύγκριση με τις (συνήθως πλουσιότερες) πόλεις, λόγω της πρακτικής ενισχύσεων που εφαρμόζεται μέχρι τώρα.

4.20.2. Αντίθετα, εάν οι πόροι δεν χορηγούνταν πλέον με τη μορφή προκαταβολών αλλά πιστώσεων από ένα ειδικό ταμείο οι οποίες θα πρέπει να επιστραφούν, το αποτέλεσμα δεν θα ήταν μόνο ο περιορισμός του αριθμού νέων προγραμμάτων αλλά και το ενδεχόμενο της προσεκτικότερης και πιο υπεύθυνης χρήσης των κονδυλίων σε σύγκριση με τις προκαταβολές.

4.20.3. Ένα πρόβλημα το οποίο, για παράδειγμα στην Πολωνία, θα μπορούσε να δυσχεράνει την αναδιάρθρωση των προγραμμάτων ενισχύσεων είναι τα χρέη των κοινοτήτων. Τα υψηλά χρέη εμποδίζουν ήδη σε πολλές περιπτώσεις τις επενδύσεις για την υλοποίηση σε τοπική κλίμακα των απαιτήσεων που προβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2001 το χρέος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Πολωνία ανερχόταν σε 12,3 δισ. Ζł (3 δισ. ευρώ), το 2002 σε 15,4 δισ. Ζł (περίπου 4 δισ. ευρώ) και η τάση που δείχνει είναι ανοδική. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί δήμοι έχουν ήδη φτάσει τα όρια δανεισμού που επιτρέπονται από το νόμο και δεν μπορούν να λάβουν νέες πιστώσεις.

4.21. Όμως, για την πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων σε προσαρμοσμένες τεχνολογίες (όπως για παράδειγμα στην υλοποίηση μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας, την προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εναλλακτικών οικοδομικών υλικών και κατασκευών) η δημιουργία ειδικού Ταμείου για τη χορήγηση πιστώσεων με ευνοϊκά ή μηδενικά επιτόκια θα μπορούσε να προσφέρει μια ενδιαφέρουσα εναλλακτική λύση. Επίσης, θα πρέπει να εξεταστεί η διασύνδεσή του με τα προτεινόμενα «κέντρα εμπειρογνωμοσύνης».

4.22. Μία δυνατότητα για τη συγκέντρωση επιπρόσθετων οικονομικών πόρων είναι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών (εταιρική σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα — PPP).

4.23. Ωστόσο, η συνεργασία με τη μορφή PPP δεν προσφέρει μόνο νέες δυνατότητες αλλά δεν ενέχει και κινδύνους. Παρόμοιες

μορφές εταιρικής σχέσης, όταν δεν είναι εξισορροπημένες, μπορούν να προκαλέσουν σημαντική αύξηση των τιμών. Αυτό συνέβη στη Βουδαπέστη, την πρωτεύουσα της Ουγγαρίας, όταν δημιουργήθηκαν σοβαρές διαφωνίες μεταξύ της αναδόχου ιδιωτικής επιχείρησης και της δημοτικής αρχής μετά από δραστική αύξηση των τιμών κατά περισσότερο από 200 %.

5. Σύνοψη

5.1. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο όσον αφορά τη μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος όσο και την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

5.2. Προκειμένου να αποφευχθεί η ακατάλληλη χρήση των πόρων, είναι πολύ σημαντικό να ληφθεί μέριμνα, ώστε να προάγονται μόνο οι βέλτιστες και οι πλέον προσαρμοσμένες στη εκάστοτε περίπτωση λύσεις.

5.3. Μολονότι οι προσαρμοσμένες τεχνολογίες μπορεί εν μέρει να συνεπάγονται υψηλότερες δαπάνες σχεδιασμού, επιτρέπουν την εξοικονόμηση σημαντικών πόρων, τόσο κατά τη φάση των επενδύσεων όσο και κατά τη φάση της λειτουργίας, και κατά συνέπεια συμβάλλουν στη δημιουργία περισσότερων και ασφαλέστερων θέσεων εργασίας. Χάρη στις οικονομίες αυτές περιορίζεται και η επιβάρυνση των δημόσιων αλλά και των ιδιωτικών προϋπολογισμών. Συνεπώς, οι σημερινές συνθήκες επιβάλλουν την εφαρμογή προσαρμοσμένων περιβαλλοντικών τεχνολογιών.

5.4. Οι προσαρμοσμένες τεχνολογίες είναι, ωστόσο, σχεδόν άγνωστες, τόσο στις υποψήφιες χώρες όσο και στα σημερινά κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται δυστυχώς σπάνια. Αυτό οφείλεται στην τεράστια έλλειψη τεχνογνωσίας αλλά και στην αβεβαιότητα για το αν με τις εναλλακτικές τεχνολογίες μπορούν πράγματι να επιτευχθούν τα υποχρεωτικά πρότυπα.

5.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επιληφθεί εντατικά του προβλήματος αυτού στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος δράσης για την προώθηση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Η ίδρυση κέντρων εμπειρογνωμοσύνης για προσαρμοσμένες τεχνολογίες στις υποψήφιες χώρες, θα μπορούσε να αποτελέσει μια αρχή για την κάλυψη της έλλειψης πληροφόρησης.

5.6. Ένα μέρος των ενισχύσεων θα πρέπει να συγκεντρωθεί σε ένα ταμείο από το οποίο θα χρηματοδοτούνται κυρίως μέτρα μικρής εμβέλειας. Το Ταμείο συνοχής, με το οποίο χρηματοδοτούνται μόνο σχέδια που ανέρχονται σε τουλάχιστον δέκα εκατομμύρια ευρώ, δεν στηρίζει προσαρμοσμένες λύσεις όσο θα έπρεπε. Θα ήταν χρήσιμο να αναφέρουν οι ενδιαφερόμενοι στις αιτήσεις για ενισχύσεις από το Ταμείο συνοχής, τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν τη συγκεκριμένη τεχνολογία και ποιες εναλλακτικές τεχνολογίες απέρριψαν.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ «Ο οικονομικός έλεγχος στην υπηρεσία της ευρωπαϊκής ιδέας», ομιλία του καθηγητή Bernhard Friedmann επ' ευκαιρία της απονομής του βραβείου «Ο ταύρος της Ευρώπης» 2001 της Ευρωπαϊκής Ένωσης Φορολογουμένων.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

- Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και για τους περιορισμούς που επιβάλλονται σε αυτά (Reach), για τη σύσταση ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) σχετικά με τους ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους και για την
- Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 67/548/ΕΟΚ με σκοπό την προσαρμογή της στον κανονισμό (ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και με τους περιορισμούς που επιβάλλονται σε αυτά

[COM(2003) 644 τελικό — 2003/0256 COD — 2003/0257 COD]

(2004/C 112/24)

Στις 8 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαρτίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BRAGHIN.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 407η σύνοδο ολομέλειάς της, συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004, υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά την διάρκεια των τελευταίων 30 ετών, ο έλεγχος των χημικών ουσιών μεταβιβάστηκε προοδευτικά στο κοινοτικό επίπεδο, αρχής γενομένης από την 1η κοινοτική ρύθμιση στον τομέα των χημικών προϊόντων, την οδηγία 67/548/ΕΟΚ για την εναρμόνιση των κανόνων ταξινόμησης, επισήμανσης, εμπορίας των επικινδυνών ουσιών, όπου παράλληλα με τους κανόνες αυτούς προβλεπόταν και η μελλοντική υποχρέωση να παρέχονται περαιτέρω πληροφορίες για τις χημικές ουσίες που κυκλοφορούν στο εμπόριο⁽¹⁾. Στη 6η τροποποίηση της εν λόγω οδηγίας, (που περιλαμβάνεται στην οδηγία 79/831/ΕΟΚ) θεσπίζεται μία διαδικασία κοινοποίησης των «νέων ουσιών», δηλαδή των ουσιών που διατέθηκαν στην αγορά για πρώτη φορά μετά τις 18 Σεπτεμβρίου 1981, και στην 7η τροποποίηση (που συμπεριλήφθηκε στην οδηγία 92/32/ΕΟΚ) ορίζονται ενιαία κριτήρια των κανόνων που εφαρμόζονται στην διαδικασία κοινοποίησης.

1.2. Εν συνεχεία, οι κανόνες διευρύνθηκαν προκειμένου να συμπεριληφθούν ο προσδιορισμός, η αξιολόγηση και ο έλεγχος του κινδύνου τόσο των νέων ουσιών όσο και των υπαρχουσών επί τη βάση των αρχών που διατυπώθηκαν στον κανονισμό του Συμβουλίου 793/93, ο οποίος ολοκληρώθηκε με τον κανονισμό 1488/94 για τις υπάρχουσες ουσίες και από την οδηγία 93/67/ΕΟΚ για τις νέες ουσίες.

1.3. Η ανάγκη αναθεώρησης της ισχύουσας νομοθεσίας για την ανάπτυξη μίας νέας συνεκτικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης της πολιτικής για τα χημικά προϊόντα κατά τρόπον ώστε να τηρούνται οι αρχές της προφύλαξης και της αειφορίας και να κατανέμονται δεόντως οι ευθύνες μεταξύ των μερών που συμμετέχουν στον έλεγχο των χημικών ουσιών προσδιορίστηκε στα πλαίσια του Συμβουλίου περιβάλλοντος τον Απρίλιο 1998 στο Chester, συζητήθηκε σε διαδοχικά Συμβούλια και τέλος η Επιτροπή, στο πλαίσιο μίας ευρύτερης προσέγγισης της «βιώσιμης ανάπτυξης» που στο μεταξύ είχε επιβεβαιωθεί από το Συμβούλιο του Ελσίνκι τον Δεκέμβριο 1999 έδωσε τη μορφή Λευκής Βίβλου για τις χημικές ουσίες με τίτλο Στρατηγική για μία μελλοντική πολιτική στον τομέα

των χημικών ουσιών (COM 2001(88) τελικό), που εκπονήθηκε από κοινού από τις ΓΔ Επιχειρήσεων και Περιβάλλοντος προκειμένου να ληφθούν υπόψη κατά τρόπο ισόρροπο τόσο οι στόχοι ανταγωνιστικότητας του τομέα χημικών προϊόντων όσο και οι απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος⁽²⁾.

1.4. Το νέο σύστημα που προβλεπόταν από τη Λευκή Βίβλο με την ονομασία REACH (Registration, Evaluation, Authorization of Chemicals) προέβλεπε ένα ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο τόσο για τις υπάρχουσες όσο και για τις νέες ουσίες, με βάση 3 στοιχεία, την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση για τις επικίνδυνες ουσίες. Πρωταρχικός στόχος ήταν η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος: προς τούτο η ευθύνη και το βάρος της παροχής κατάλληλων πληροφοριών και μίας πρώτης αξιολόγησης του κινδύνου μεταβιβαζόταν στους παραγωγούς/εισαγωγείς και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις στους μεταγενέστερους χρήστες. Η εφαρμογή του συστήματος προβλεπόταν να γίνει σε συγκεκριμένες προθεσμίες, δίδοντας προτεραιότητα στα προϊόντα που παρουσιάζουν ιδιαίτερες προβληματικές πτυχές και στις ουσίες που παράγονται σε μεγαλύτερες ποσότητες.

2. Βασικά στοιχεία της εξεταζόμενης πρότασης

2.1. Στόχος της παρούσας πρότασης κανονισμού και οδηγίας είναι συνεπώς η αντικατάσταση της ισχύουσας νομοθεσίας, που θεωρείται πλέον ανεπαρκής από την Επιτροπή, ανίκανη να παράσχει κίνητρα στην καινοτομία και συνεπώς να διασφαλίσει επαρκή προστασία των πολιτών και του περιβάλλοντος, με ένα νέο σύστημα που προσδιάζει καλύτερα στην επίτευξη των εξής πέντε βασικών στόχων:

- δημιουργία ενός συνεπούς συστήματος καταχώρισης που θα περιλαμβάνει τόσο τις νέες ουσίες όσο και τις υπάρχουσες ουσίες, σταδιακά σε χρονικό διάστημα που να καλύπτει περίπου μία δεκαετία από τη θέση σε ισχύ της νέας νομοθεσίας,

⁽¹⁾ ΕΕ 196 της 16.8.1967, σ. 1.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ 1327/2001 της 17ης Οκτωβρίου 2001, ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

- μετάθεση του βάρους αξιολόγησης των κινδύνων (risk assessment) από τις κυβερνητικές υπηρεσίες στις επιχειρήσεις που παράγουν ή εισάγουν, και οι οποίες έχουν ταυτοχρόνως την ευθύνη να υποβάλλουν φακέλλους με πλήρη στοιχεία για τα χαρακτηριστικά των ουσιών που σκοπεύουν να καταχωρίσουν,
- συμπερίληψη εφόσον είναι απαραίτητο και ενδείκνυται, των μεταγενέστερων χρηστών, (downstream users) για την παροχή δεδομένων και για τις δοκιμές επί των ουσιών,
- καθιέρωση μίας διαδικασίας αδειοδότησης των επικινδύνων ουσιών,
- εξασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας και ανοίγματος προς το κοινό με την διασφάλιση ευκολότερης πρόσβασης στις πληροφορίες για τις χημικές ουσίες.

2.2. Η παρούσα πρόταση που αποβλέπει στην απλοποίηση και στη συστηματοποίηση σε ένα ενιαίο μέσο της πολύπλοκης νομοθεσίας που διέπει σήμερα τη χρήση των χημικών ουσιών καταργώντας ορισμένες οδηγίες και κανονισμούς εν ισχύ, έχει στο επίκεντρό της το σύστημα REACH, το οποίο απαιτεί από τις επιχειρήσεις που παράγουν ή εισάγουν μία χημική ουσία σε ποσότητα άνω του ενός τόννου ετησίως να την καταχωρούν σε μία ενιαία κεντρική τράπεζα δεδομένων. Οι επιχειρήσεις παραγωγής/εισαγωγής θα πρέπει να παρέχουν όχι μόνο τεχνικές πληροφορίες για τις ιδιότητες, τη χρήση και την ασφαλή διαχείριση της ουσίας, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία αλλά επίσης και πληροφορίες για την ασφάλεια και τη διαχείριση του κινδύνου για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Οι πληροφορίες αυτές θα μεταβιβάζονται κατόπιν κατά τις επακόλουθες φάσεις της παραγωγικής αλυσίδας κατά τρόπο ώστε οι χρήστες να μπορούν να τις χρησιμοποιούν και να τις θέτουν σε εμπορία με υπευθυνότητα και επίγνωση, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των εργαζομένων ή των τελικών καταναλωτών και το περιβάλλον.

2.3. Η πρόταση καταρτίστηκε με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, και μάλιστα κατόπιν διαβούλευσης μέσω του διαδικτύου που άρχισε τον Μάιο 2003 και διήρκεσε δύο μήνες βάσει ενός προσχέδιου κανονισμού, και συγκέντρωσε περίπου 6 000 γνώμες από όλα τα μέρη που συμμετείχαν. Με βάση τις διάφορες απόψεις που διατυπώθηκαν, το προσχέδιο τροποποιήθηκε έως ότου λάβει τη μορφή που έχει σήμερα, με απλοποιήσεις των απαιτήσεων ανάλογα με τις παραγόμενες ή εισαγόμενες ποσότητες που κατά την κρίση της Επιτροπής συνεπάγονται σημαντική μείωση των προβλέψεων για τις άμεσες και έμμεσες δαπάνες που συνεπάγεται η εφαρμογή του συστήματος σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις.

2.4. Ένας νέος Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων θα διαχειρίζεται τη βάση δεδομένων των ουσιών, θα λαμβάνει τους φακέλλους καταχώρησης και θα φέρει την ευθύνη για την παροχή πληροφοριών μη εμπιστευτικού χαρακτήρα προς το κοινό. Η δομή του οργανισμού αυτού βασίζεται σε μία σειρά επιτροπών με διάφορες αρμοδιότητες και θα περιλαμβάνει επίσης και ένα Συμβούλιο προσφυγών (Board of Appeal).

2.5. Η καταχώριση αφορά όλες τις ουσίες που παράγονται ή εισάγονται σε ποσότητα άνω του ενός τόννου κατ' έτος, η επιτροπή θεωρεί δε ότι για το 80 % περίπου των ουσιών αυτών δεν θα απαιτηθούν περαιτέρω μέτρα.

2.6. Η αξιολόγηση των φακέλων, που θα αναλάβουν αρμόδιες αρχές, που θα συσταθούν από τα κράτη μέλη, διενεργείται για να εξακριβωθεί κατά πόσο ανταποκρίνονται στους κανόνες καταχώρησης οι οποίοι διαφέρουν ανάλογα με τις παραγόμενες/εισαγόμενες ποσότητες, για να ελεγχθούν οι δοκιμές στα ζώα, η ποιότητα και πληρότητα των μελετών όσον αφορά τον κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή για το περιβάλλον. Το πρόγραμμα αξιολόγησης των ουσιών θα βασίζεται σε κυλιόμενα προγράμματα που θα εκπονούνται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, σύμφωνα με τα κριτήρια προτεραιότητας που καθορίζονται από τον Οργανισμό.

2.7. Για τις ουσίες που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία, όπως οι KMT, ABT, αΑαΒ⁽¹⁾ και άλλες παρόμοιες που έχουν αρνητικές και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στην υγεία ή στο περιβάλλον, θα απαιτείται η αδειοδότηση για ειδικές χρήσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η άδεια θα παρέχεται μόνο εάν η χρήση μίας ουσίας μπορεί να ελέγχεται δεόντως, διαφορετικά θα αναλύεται ο βαθμός κινδύνου, η κοινωνική και οικονομική σημασία, η ύπαρξη υποκατάστατων για να εξακριβώνεται εάν είναι αιτιολογημένη η αδειοδότηση. Με πρόταση της Επιτροπής ή ενός κράτους μέλους θα επιβάλλονται περιορισμοί ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι οι κίνδυνοι είναι αποδεκτοί, σύμφωνα με τη διαδικασία που αναγράφεται λεπτομερώς στο άρθρο 130.

2.8. Για να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα του τομέα, στην παρούσα πρόταση μειώνονται οι απαιτήσεις για τις δοκιμές ως προς τον αριθμό και την πολυπλοκότητα, σε σύγκριση με την αρχική διατύπωση, που αντικατόπτριζε την ισχύουσα νομοθεσία, ειδικότερα για τις ουσίες των οποίων οι ποσότητες κυμαίνονται μεταξύ 1 και 10 τόννων, έχει εξαιρεθεί μία σειρά ουσιών μεταξύ των οποίων τα πολυμερή και ορισμένες ενδιάμεσες, έχουν απλοποιηθεί οι κανόνες για τους μεταγενέστερους χρήστες και έχει προταθεί η ανταλλαγή πληροφοριών για την ασφάλεια με τη μορφή δελτίων δεδομένων ασφάλειας, τα οποία προβλέπονταν ήδη από την ισχύουσα νομοθεσία και έχουν καταλλήλως τροποποιηθεί προκειμένου να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις στην εφαρμογή του κανονισμού με το ελάχιστο κόστος.

2.9. Η καινοτομία θα ενθαρρυνθεί με μηχανισμούς όπως η αύξηση του ισχύοντος κατωφλίου που εφαρμόζεται στις νέες ουσίες, και η εξαίρεση από την ανάγκη δοκιμών για ποσότητες από 10 έως 1 τόνο, με διευκολύνσεις για τους μεταγενέστερους χρήστες προκειμένου να εξεύρουν νέες καινοτόμες ουσίες, και επέκταση της περιόδου απαλλαγής για τις ουσίες που βρίσκονται σε στάδιο έρευνας έως και 10 χρόνια (15 στον φαρμακευτικό τομέα).

2.10. Με τις παρεμβάσεις αυτές υπολογίζεται ότι οι σχετικές δαπάνες θα μειωθούν σημαντικά, τόσο ως προς τις άμεσες δαπάνες της βιομηχανίας όσο και ως προς τις έμμεσες, που είναι πολύ κατώτερες από τα ευεργετήματα που αναμένονται για την ανθρώπινη υγεία.

⁽¹⁾ Πρόκειται για καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες ή τοξικές ουσίες για την αναπαραγωγή (KMT), για ουσίες που είναι ανθεκτικές στη διάσπαση, βιοσυσσωρευτικές και τοξικές (ABT), καθώς και για άκρως ανθεκτικές στη διάσπαση και άκρως βιοσυσσωρευτικές (αΑαΒ).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει και πάλι ότι επικροτεί τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος τους οποίους η ΕΕ έχει θέσει μεταξύ των προτεραιοτήτων της. Ήδη στην προγενέστερη γνωμοδότησή της για τη Λευκή Βίβλο είχε υποστηρίξει την καθιέρωση του συστήματος REACH, επικροτώντας τους συγκεκριμένους στόχους, όπως η ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων παραγωγής ή εισαγωγής ουσιών ή χρήσης αυτών όσον αφορά την κοινοποίηση των πληροφοριών για τις χημικές ουσίες με σκοπό την καταχώρηση και την πρώτη αξιολόγηση του κινδύνου, και θεωρώντας θετική τη θέσπιση ευρωπαϊκού συστήματος καταχώρησης και ενός κοινοτικού οργανισμού διαχείρισής του. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι στον κανονισμό που προτείνει η Επιτροπή εντοπίζονται ορθά οι στόχοι, μειώνεται ο αριθμός των απαιτήσεων για την καταχώρηση των νέων ουσιών, (που θεωρείται μία από τις αιτίες για τον μειωμένο αριθμό καταχώρησης νέων ουσιών κατά την τελευταία 20ετία στην Ευρώπη) ευνοώντας συνεπώς την καινοτομία, ταυτοχρόνως όμως ο κανονισμός αυτός αποτελεί σημαντική δέσμευση όχι μόνο για τον χημικό τομέα αλλά για όλο το παραγωγικό σύστημα.

3.1.1. Η ευρωπαϊκή οικονομία, διανύει μία περίοδο μέτριας ανάπτυξης και γι' αυτό κάθε νομοθετική πρωτοβουλία που ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την προσφορά θέσεων εργασίας πρέπει να σταθμίζεται με εξαιρετική προσοχή. Η διαθέσιμη ανάλυση της επίδρασης δεν εξασφαλίζει μία δια παντός ότι το προτεινόμενο σύστημα REACH θα εξισορροπήσει αποτελεσματικά τις σχέσεις κόστους/οφέλους, όπως επισημαίνεται από πολλούς ενδιαφερόμενους. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι δεν πρέπει, στο μέτρο του δυνατού και με βάση τις απαιτήσεις ασφαλείας, να διγεί η ανταγωνιστική ικανότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας χημικών προϊόντων, που κατέχει σήμερα την πρώτη θέση σε παγκόσμια κλίμακα, και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους βιομηχανικούς τομείς σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Ανάλογη προσοχή αξίζει να δοθεί στις επιπτώσεις που θα υποστούν όλοι οι πολυάριθμοι παραγωγικοί τομείς που χρησιμοποιούν χημικές ουσίες και παρασκευάσματα, συμπεριλαμβανομένων των τομέων που φαινομενικά εμπλέκονται λιγότερο όπως η σιδηρουργία, η κλωστοϋφαντουργία, η μηχανική, η ηλεκτρονική και οι τομείς στους οποίους οι ΜΜΕ μπορεί να συναντήσουν ιδιαίτερες δυσκολίες, λαμβάνοντας υπόψη τη νέα διάσταση της Ευρώπης των 25.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι τροποποιήσεις του Κανονισμού που συμβάλλουν στην απλοποίηση των διαδικασιών, έτσι ώστε να προωθείται ο διάλογος με τους ενδιαφερόμενους που άρχισε εποικοδομητικά στο πλαίσιο της διευρυμένης διαβούλευσης του 2003. Οι ορθές απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία της υγείας πρέπει να συνοδεύονται από ορθές απαιτήσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση: για να προληφθεί ο κίνδυνος αυτός, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία τη λήψη δραστηριοτήτων μέτρων για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και της καινοτομίας, μέτρων που είναι ιδιαίτερα αναγκαία για τις ΜΜΕ για τις οποίες οι επιβαρύνσεις του συστήματος REACH κινδυνεύουν να καταστούν σημαντικό ποσοστό του ολικού λογαριασμού.

3.1.2.1. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπο-σημείωση και επικροτεί τις πρωτοβουλίες που ξεκίνησε η Επιτροπή και η ευρωπαϊκή υπηρεσία χημικών ουσιών στο πλαίσιο μίας «ενδιάμεσης» στρατηγικής ενόψει της ολοκλήρωσης των νομοθετικών πράξεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου. Η στρατηγική αυτή συνεπάγεται τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων προκειμένου να καταρτιστούν έγγραφα τεχνικού προσανατολισμού (ιδιαίτερα τα Technical guidance documents) απλούστερης χρήσεως, πιο διαρθρωμένες

αξιολογήσεις επιδράσεων για συγκεκριμένους τομείς και σύναψη «στρατηγικών εταιρικών σχέσεων» (strategic partnerships) για τον έλεγχο των πιλοτικών σχεδίων εφαρμογής. Η ΕΟΚΕ που έλαβε άμεση γνώση της εμπειρίας που αναλήφθηκε στην περιοχή της βόρειας Βεσφαλίας επιδοκιμάζει τον προσανατολισμό αυτό και εύχεται να συμμετάσχει, επιφυλασσόμενη να εκφράσει τις απόψεις της για τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από αυτή τη δοκιμαστική φάση αργότερα.

3.1.3. Η νομοθετική απλοποίηση, η δυνατότητα ταχύτερης αξιολόγησης και βασισμένης σε ευρύτερες γνώσεις, η ευρύτερη ενημέρωση σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους που συνδέονται με την παραγωγή και τη χρήση των χημικών ουσιών καθ' όλη την αλυσίδα παραγωγής μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας και να ασκήσουν θετική επίδραση στη γενικότερη ανάπτυξη της νομοθεσίας για το περιβάλλον⁽¹⁾, εκτός από το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Το πλεονέκτημα αυτό καθίσταται προφανές στον τομέα επεξεργασίας των αποβλήτων ή σε άλλους τομείς που κατασκευάζουν προϊόντα που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή υπό τον όρο ότι η ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών, όπως π.χ. η αναγνωρίσιμη από τον καταναλωτή επισημάνση, θα υποχρεώσει την αγορά να αναγνωρίζει και να «επιβραβεύει» την προσαρμογή σε μία νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και του καταναλωτή. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να αποτελέσουν σαφές μέλημα και μπορούν να καταστούν λειτουργική πραγματικότητα, εάν στη διεθνή σκηνή οι ευρωπαϊκές προδιαγραφές γίνουν κοινώς αποδεκτές, χάρη στη στοχοθετημένη δράση των κοινοτικών αρχών. Για την επίτευξη των αποτελεσμάτων αυτών, είναι απαραίτητος ο εποικοδομητικός διάλογος μεταξύ των αρμόδιων αρχών, των οικονομικών φορέων και του κόσμου της εργασίας καθώς και η χάραξη μίας πολιτικής για την πληροφόρηση και την κατάρτιση των τελικών καταναλωτών.

3.2. Ευρωπαϊκός οργανισμός χημικών προϊόντων

3.2.1. Η πρόταση προβλέπει τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων με αποστολή τη διαχείριση των τεχνικών, επιστημονικών και διοικητικών πτυχών του συστήματος REACH και τη διασφάλιση της συνοχής της διαδικασίας αξιολόγησης και λήψεως αποφάσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Πράγματι, στην πρόταση της Επιτροπής ο οργανισμός αυτός θα παρέχει στα κράτη μέλη καθοδηγητικά κριτήρια για την επιλογή των ουσιών με σκοπό την αξιολόγηση και θα υποβάλλει επίσης γνωμοδοτήσεις και συστάσεις κατά τις διαδικασίες αδειοδότησης και επιβολής περιορισμών καθώς και υποδείξεις ως προς την εμπιστευτικότητα των δεδομένων.

3.2.2. Η επιλογή του Οργανισμού, αντί μίας απλής διευρύνσης (όπως προβλέπει η Λευκή Βίβλος) των αρμοδιοτήτων του ευρωπαϊκού γραφείου χημικών προϊόντων (ΕΓΧΠ) στο πλαίσιο του Κοινού Κέντρου Ερευνών (ΚΚΕ) είναι αναντίρρητα θετική και συνεπώς γίνεται απολύτως δεκτή από την ΕΟΚΕ, η οποία ωστόσο θεωρεί ότι οι αρμοδιότητές του είναι υπερβολικά περιορισμένες. Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, ο Οργανισμός έχει πράγματι μόνο συμβουλευτικά καθήκοντα για επιστημονικά ή/και τεχνικά θέματα, ενώ η λειτουργική διαχείριση του συστήματος φαίνεται ότι εμπίπτει ουσιαστικά στις αρμοδιότητες των κρατών μελών, τα οποία ενεργούν βάσει των κριτηρίων καθοδήγησης, των γνωμοδοτήσεων και των συστάσεων του Οργανισμού. Η ΕΟΚΕ διευκρινίζεται κατά πόσον το μοντέλο αυτό επιτρέπει την αποτελεσματική και κοινώς αποδεκτή επιλογή των προτεραιοτήτων για την αξιολόγηση, και εξασφαλίζει κατά τις συζητήσεις την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των αρμόδιων και ειδικών από τις επιτροπές του ίδιου του Οργανισμού.

⁽¹⁾ Επί παραδείγματι, η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, η οδηγία για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, οι οδηγίες για τα επικίνδυνα απόβλητα, κ.λπ..

3.2.3. Το πρότυπο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμακευτικών Προϊόντων που θεωρείται δικαίως το πιο παρεμφερές, δείχνει ότι η ανάλυση των φακέλλων σε κεντρικό επίπεδο επιτρέπει ευκολότερα την καλύτερη εξισορρόπηση των διαφόρων απόψεων, ενώ οι εθνικές υπηρεσίες ειδικά όταν βρίσκονται ενώπιον μίας νέας ευθύνης τείνουν συνήθως να εφαρμόζουν την αρχή της προφύλαξης. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι εφικτή και ευκαία η αξιολόγηση από πλευράς εθνικών αρχών στο πλαίσιο ενός δικτύου εντός του οποίου θα μπορούν να εκτελούν λειτουργικά, καλώς συντονισμένα και από κοινού προσδιορισμένα καθήκοντα. Η εμπειρία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας χημικών ουσιών επιβεβαιώνει ότι η συμμετοχή και η ανάθεση ευθυνών στις τοπικές αρχές μέσω ενός δικτύου έχουν σημασία για την επίτευξη ομοφωνίας κατά τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων.

3.2.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πάντως ότι θα πρέπει να ανατεθούν συγκεκριμένα καθήκοντα και αρμοδιότητες στον Οργανισμό, προκειμένου να προσδιορίζει τα κριτήρια καθορισμού των προτεραιοτήτων για την αξιολόγηση, να επεξεργάζεται τις γνωμοδοτήσεις που αιτούνται οι αρχές, να συμμετέχει στη διαδικασία για την επιβολή περιορισμών για ορισμένες επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα, να εκπονεί προτάσεις ως προς την εναρμόνιση των κατατάξεων και των επισημάνσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Σύμφωνα λοιπόν με τον διαφορετικό καθορισμό των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του θα πρέπει να αναθεωρηθούν αναλόγως τα καθήκοντα και η σύνθεση των οργάνων του, από το Διοικητικό Συμβούλιο έως τις Επιτροπές, από το Φόρουμ έως το Συμβούλιο προσφυγών.

3.2.5. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει συγκεκριμένα ότι για τον συμβιβασμό των διαφωνιών και για να εξασφαλισθεί ένα δευτεροβάθμιο όργανο σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ των αρχών των κρατών μελών δεν είναι σκόπιμο να συσταθεί ένας οργανισμός που να διευθύνεται απ' ευθείας από τα κράτη μέλη και ότι για θέματα όπως η συλλογή και διάδοση κατάλληλων πληροφοριών για την ενημέρωση των βάσεων δεδομένων, για την τεχνική βοήθεια προς τις αρμόδιες αρχές και τη βιομηχανία, ιδίως τις ΜΜΕ, καλό θα ήταν να συσταθεί ένα Φόρουμ με ευρύ άνοιγμα προς τον επιστημονικό κόσμο και εμπειρογνώμονες κατ' επιλογήν του ίδιου του Οργανισμού και από τον κόσμο της παραγωγής.

3.2.6. Η ΕΟΚΕ εύχεται όπως ο οργανισμός διαρθρωθεί και χρηματοδοτηθεί κατά τρόπο ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει αμέσως ως όργανο με πλήρη ευθύνη αξιολόγησης, και να στηριχθεί βεβαίως στο προσωπικό και τις αρμοδιότητες των αρμόδιων εθνικών αρχών εφόσον είναι απαραίτητο ή σκόπιμο, χωρίς όμως να περιορίζει εκ των προτέρων τις ίδιες αρμοδιότητες και ευθύνες. Εξάλλου, εύχεται όπως, μέχρις ότου συσταθεί ο οργανισμός, η ευρωπαϊκή υπηρεσία χημικών ουσιών, σε συνεργασία με τις εθνικές και τοπικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους θα είναι σε θέση να επαληθεύει την καλή λειτουργία των διαδικασιών που επισημάνθηκαν σε πιλοτικές πρωτοβουλίες ή σε συγκεκριμένους τομείς.

3.2.7. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ειδικότερα ότι είναι ανεπαρκής ο μηχανισμός για τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων παραγόντων που προβλέπεται στο άρθρο 105, το οποίο αναφέρεται μόνο στις «επαφές» που πρέπει να δημιουργηθούν με τους εκπροσώπους της βιομηχανίας και των οργανώσεων εργαζομένων, καταναλωτών και περιβάλλοντος.

3.3. Το σύστημα καταχώρισης

3.3.1. Ο κανονισμός προβλέπει ότι οι παραγωγείς και εισαγωγείς χημικών ουσιών υποχρεούνται να υποβάλλουν στις αρμόδιες αρχές, για ποσότητες άνω του 1 τόνου, τεχνικό φάκελλο περιέχοντα πληροφορίες για την ουσία, προκαταρκτική έκθεση για τον καθορισμό και τη μείωση του κινδύνου και —από την ποσότητα των 10 τόνων και διαδοχικές κλίμακες— προοδευτικώς αυξανόμενες απαιτήσεις για τις δοκιμές που θα χρησιμοποιούνται για κάθε έκθεση.

3.3.1.1. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει οπωσδήποτε να αναπτύξουν νέες δοκιμές και γνώσεις για τις ουσίες ανάλογα με τις απαιτήσεις τους ως προς την εισαγωγή ή παραγωγή και συνεπώς ως προς την καταχώριση, και να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις αυτές για την εξασφάλιση υπεύθυνης και καλώς ενημερωμένης διαχείρισης των κινδύνων που συνεπάγονται οι ουσίες αυτές. Θα πρέπει επίσης να γνωστοποιούν τους κινδύνους που συνεπάγονται οι χρήσεις στους μεταγενέστερους χρήστες οι οποίοι θα πρέπει να προβαίνουν σε αξιολόγηση της χημικής ασφάλειας μόνο για μία χρήση διαφορετική από την προβλεπόμενη.

3.3.1.2. Αυτό το σύστημα καταχώρισης απαιτεί αναμφισβήτητητα σημαντικούς πόρους και χρόνο ειδικά για τους εισαγωγείς και μεταγενέστερους χρήστες οι οποίοι έως τώρα δεν έπρεπε να συμμορφωθούν με ανάλογες απαιτήσεις, αλλά αυτό είναι αναγκαίο εάν επιθυμείται η επίτευξη των στόχων της προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος και η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Δεν πρέπει να παραμελείται επίσης το γεγονός ότι μπορεί να αποτελέσει μία ευκαιρία για την διεύρυνση της αγοράς για τις επιχειρήσεις που είναι πιο καινοτόμες και έχουν τις μεγαλύτερες ικανότητες να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες της αγοράς.

3.3.2. Η προσέγγιση σύμφωνα με την οποία απαιτούνται συντομότερες προθεσμίες και περισσότερες πληροφορίες για υψηλότερες ποσότητες χημικών ουσιών που παράγονται ή εισάγονται έχει τη λογική της βεβαιώς, λόγω της απλής και άμεσης εφαρμογής της, αλλά δεν είναι υποχρεωτικά και η καλύτερη προσέγγιση για τον εντοπισμό των πραγματικών κινδύνων, τόσο από την άποψη του εγγενούς κινδύνου, όσο και από την άποψη της έκθεσης. Η διατήρηση του κριτηρίου των ποσοτήτων, που σύμφωνα με την ΕΟΚΕ είναι χονδροειδές, ενδέχεται να προκαλέσει αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις στις επιχειρήσεις⁽¹⁾.

3.3.3. Οι αναλύσεις για τους εγγενείς κινδύνους και τις πληροφορίες σε ό,τι αφορά τη χρήση και την έκθεση οι οποίες είναι διαθέσιμες ή μπορούν εύκολα να προκύψουν από τα στοιχεία που έχουν ήδη στη διάθεσή τους οι παραγωγοί και οι αρμόδιες αρχές, μαζί με τις γνώσεις και τις αναλύσεις όσον αφορά τις δομικές συγγένειες με εμφανώς προβληματικές ή επικίνδυνες ουσίες, θα μπορούσαν να καταστήσουν πιο ευέλικτη την πρακτική εφαρμογή είτε σε ό,τι αφορά την πολυπλοκότητα του φακέλου που κάθε P/I πρέπει να παρέχει στην αίτηση καταχώρισης, είτε για την επιήμηση του ουσιών οι οποίες, έστω και αν παράγονται ή εισάγονται σε ποσότητες κατώτερες των 10 τόνων, απαιτούν μια πιο εμπειριστατωμένη αξιολόγηση του κινδύνου. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μελετήσει εμπειριστατωμένα την προσέγγιση αυτή που θα καθιστούσε λειτουργικότερο το σύστημα REACH.

(¹) Βλέπε την προγενέστερη γνωμοδότηση για τη Λευκή Βίβλο, σημείο 5.1.

3.3.4. Προβλέπεται μία σειρά κανόνων σχετικά με τη διάθεση των δεδομένων για τη μείωση των δοκιμών στα ζώα και του κόστους για τις επιχειρήσεις και συγκεκριμένα προβλέπεται τα σημαντικότερα δεδομένα να κοινοποιούνται με ανάλογη πληρωμή. Προβλέπεται επίσης ότι θα παρέχεται βοήθεια για τον εντοπισμό άλλων καταχωριζόντων με τους οποίους θα γίνεται ανταλλαγή των πληροφοριών αλλά ο μηχανισμός αυτός δε φαίνεται να υποστηρίζεται καταλλήλως ούτε και να ευνοεί τη δημιουργία συνασπισμών, παρά μόνο σε επίπεδο εταιρών οι οποίοι συνεργάζονται ήδη μεταξύ τους ή έχουν υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών.

3.3.5. Το μέλημα για τη μείωση των δοκιμών στα ζώα είναι αποδεκτό, αποτελεί όμως μία μόνο πτυχή του προβλήματος. Πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή πιο αποτελεσματικά συστήματα για τη μείωση αν όχι και για την εξάλειψη ανώφελων επικαλύψεων ως προς τις διαδικασίες φακέλλων και δοκιμών συμπεριλαμβανομένων των αναλυτικών και των *in vitro*, με τον καθορισμό των μέσων που να ευνοούν τη συνεργασία μεταξύ παραγωγών, εισαγωγέων και μεταγενέστερων χρηστών της αυτής ουσίας και με την εφαρμογή μηχανισμών καταμερισμού των δαπανών που να είναι δίκαιες και υποφερτές και για τις ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να μελετηθούν οι μορφές παροχής βοήθειας για την προετοιμασία των φακέλλων και οι σχετικές διευκολύνσεις για τη σύσταση κοινοπραξιών (ειδικά μεταξύ των μεταγενέστερων χρηστών και μεταξύ των ΜΜΕ) επί ετελούς βάσης και κατά τρόπον ώστε να προστατεύεται η διανοητική και βιομηχανική ιδιοκτησία.

3.3.6. Προβλέπεται η ενημέρωση καθ' όλο το μήκος της παραγωγικής αλυσίδας τόσο πριν όσο και μετά, ενώ το προβλεπόμενο δελτίο του παραρτήματος 1 αποτελεί αυτό που θεωρείται σήμερα ως δελτίο ασφάλειας δεδομένων της οδηγίας 91/155/ΕΟΚ. Το διττό καθεστώς που ασφαλώς θα υπάρξει επί ορισμένα χρόνια ίσως αποτελέσει πρόβλημα για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3.4. Η αξιολόγηση (Τίτλος VI)

3.4.1. Προβλέπεται ότι η αξιολόγηση — τόσο των φακέλλων όσο και των ουσιών — θα διεξάγεται σε επίπεδο κρατών μελών, ενώ ο Οργανισμός θα έχει ως αποκλειστικό καθήκον τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για τις προτεραιότητες επιλογής των προς αξιολόγηση ουσιών και την παρέμβαση σε περίπτωση διαφωνίας κατά τη διαδικασία αξιολόγησης μεταξύ των κρατών μελών. Κατά την αρχή ιδίως της λειτουργίας του εν λόγω μηχανισμού αξιολόγησης από πλευράς ενός κράτους μέλους, που θα πρέπει να γίνεται δεκτός από τα άλλα κράτη μέλη μέσω γραπτής διαδικασίας, υπάρχει κίνδυνος να προκληθούν σημαντικές απώλειες χρόνου και μάλιστα αντιπαράθεση αρνησικυριών.

3.4.2. Προϋπόθεση για την ασφαλή χρήση των ουσιών ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος για τον άνθρωπο και το περιβάλλον είναι η εξασφάλιση μιας βάσεως ασφαλών δεδομένων και επιστημονικά τεκμηριωμένων που θα συλλέγονται κατά τρόπο ομοιογενή και έγκυρο, δηλαδή θα υπόκεινται σε μία διαδικασία ελέγχου, (σύμφωνα με τις διατάξεις της Αξιολόγησης του Τίτλου VI), βασισμένη σε έγκυρη ανάλυση της σχέσης κόστους/οφέλους για τις ιδιαίτερες χρήσεις. Η εκπόνηση έκθεσης χημικής ασφάλειας, που αποτελεί τον προκαταρκτικό προσδιορισμό του κινδύνου, απαιτείται πλέον από τις επιχειρήσεις παραγωγής/εισαγωγής ουσιών (ενώ ο διοικητικός φόρτος αναλαμβάνονταν έως τώρα από τις αρμόδιες αρχές) μαζί με τη διάθεση των δεδομένων για τις ουσίες. Σε ό,τι αφορά τη λεπτή διαδικασία αξιολόγησης του φακέλλου και των

ουσιών, που στηρίζεται στα στοιχεία που παρέχονται από τις επιχειρήσεις παραγωγής/εισαγωγής και τη σημασία των επακόλουθων αποφάσεων, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το έργο αυτό εμπίπτει κατά κύριο λόγο στις αρμοδιότητες του Οργανισμού, σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές, ούτως ώστε να διασφαλίζεται μεγαλύτερη ταχύτητα, ενιαία αντιμετώπιση στο χρόνο και συμμετοχή ευρύτερων αρμοδιοτήτων.

3.4.2.1. Η παραχώρηση της ευθύνης αυτής στον ευρωπαϊκό οργανισμό χημικών ουσιών δεν συνεπάγεται αποκλήρυξη των εθνικών αρμόδιων αρχών: προτείνεται στον οργανισμό να προβεί —στους κόλπους των τεχνικών και πολιτικών οργάνων του— στον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων αξιολόγησης και στην ανάληψη της λειτουργίας των ειδικών δραστηριοτήτων αξιολόγησης από τις εθνικές αρχές. Οι αρχές αυτές από την πλευρά τους θα μπορούν πάντα να προτείνουν κατά τρόπο αυτόνομο την αξιολόγηση μίας ουσίας, παρέχοντας τη σχετική αξιολόγηση και συνεπώς ενσωματώνοντάς την στη διαδικασία κεντρικής λήψης αποφάσεων.

3.4.3. Μία αδυναμία της παρούσας πρότασης είναι ότι δεν προβλέπονται ρητώς αξιολογήσεις των πιθανών διαδράσεων και των διαδικασιών συσώρευσης που ενδέχεται να καταστήσουν επικίνδυνη τη χρήση, εκτός μόνο για τις ουσίες που έχουν ήδη εντοπιστεί. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πτυχή αυτή θα πρέπει να συμπεριληφθεί όχι τόσο στο φάκελλο ευθύνης των επιχειρήσεων, όσο στα λειτουργικά προγράμματα του ευρωπαϊκού οργανισμού χημικών ουσιών σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

3.4.4. Οι ουσίες, τα παρασκευάσματα, τα προϊόντα και τα είδη που εισάγονται από περιοχές του κόσμου στις οποίες δεν υπάρχουν λογικά επαρκείς έλεγχοι, ούτε τηρούνται οι ορθές εργαστηριακές πρακτικές που απαιτούνται για τη συλλογή των στοιχείων που πρέπει να παρασχεθούν για την καταχώρηση και την αξιολόγηση του κινδύνου, μπορούν να αποτελέσουν απρόβλεπτη απειλή. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να επαγρυπνούν με ιδιαίτερη προσοχή σχετικά, και για να αποφύγουν την παραχώρηση ανάρμοστου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στους εξωευρωπαϊκούς παραγωγούς.

3.4.5. Η ΕΟΚΕ εύχεται να προσδιοριστούν καλύτερα οι ευθύνες των παραγωγών των εισαγωγέων και των χρηστών, και με τη βοήθεια ειδικών κανόνων αν χρειαστεί, σε περίπτωση που δεν συμμορφώνονται με την πρότερη προσοχή στις απαιτήσεις του κανονισμού σχετικά με την τεκμηρίωση, την αξιολόγηση του κινδύνου και στα μέτρα που καθιστούν τη χρήση του πιο ελεγχόμενη και ασφαλή.

3.5. Αδειοδότηση

3.5.1. Στόχος του συστήματος αδειοδότησης είναι η εξασφάλιση της καλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και να διασφαλιστεί ότι οι ουσίες που προκαλούν πολύ μεγάλη ανησυχία χρησιμοποιούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ελέγχονται επαρκώς οι κίνδυνοι και να αντικαθίστανται από πιο ασφαλείς ουσίες ή τεχνολογίες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το στόχο αυτό και συνεπώς θεωρεί αιτιολογημένη την απαίτηση από τον παραγωγό/εισαγωγέα να παρέχει περαιτέρω πληροφορίες για τον κίνδυνο, κατάλληλες για να εντοπίζονται οι δυνατότητες ελέγχου και τα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που αντισταθμίζουν τον εντοπισθέντα κίνδυνο. Συμφωνεί επίσης ότι η αδειοδότηση πρέπει να παραχωρείται για μία και μόνο ειδική χρήση, έτσι ώστε να διατηρείται υπό έλεγχο η χρήση και να παρέχεται η κατάλληλη ροή πληροφοριών προς τους μεταγενέστερους χρήστες.

3.5.1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να τίθεται σε οποιαδήποτε περίπτωση χρονική διάρκεια στην αδειοδότηση και προτείνει όπως μετά από 5 έτη γίνεται νέα αξιολόγηση και δίδεται νέα αδειοδότηση, εάν είναι απαραίτητο, όπως ακριβώς συμβαίνει με άλλες διαδικασίες αδειοδότησης. Με τον τρόπο αυτό θα παρέχονται κίνητρα για την καινοτομία και την ανάπτυξη ασφαλών εναλλακτικών λύσεων, ενώ παράλληλα υποστηρίζεται η αρχή της αντικατάστασης ως πρώτη εναλλακτική λύση για τις επικίνδυνες χημικές ουσίες.

3.5.2. Οι περιορισμοί που περιέχονται στην αδειοδότηση πρέπει να καθιερωθούν για όλη την επικράτεια της ΕΕ και να είναι ανεξάρτητες από την ποσότητα παραγωγής/εισαγωγής ώστε να αποφεύγεται οιοσδήποτε σοβαρός κίνδυνος για την υγεία ή το περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ενιαία διατύπωση της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ πρέπει να καταστεί η αφετηρία της νέας διαδικασίας σχετικά με τους περιορισμούς, προτείνει όμως την ταχεία παρέμβαση για την ενημέρωση των καταλόγων επικίνδυνων ουσιών, όπου υπάρχει επιστημονική θεμελίωση.

3.5.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η νομοθεσία σχετικά με την προστασία της υγείας και την ασφάλεια των εργαζομένων έναντι των κινδύνων που συνδέονται με τη χρήση χημικών ουσιών πρέπει να συνεχίσει να εφαρμόζεται και να αναπτύσσεται χωρίς να έρχεται σε αντίθεση σε σχέση με το REACH. Αναμφίβολα θα έπρεπε να εξεταστεί κατά πόσο θα μπορούσαν να εισαχθούν διατάξεις προς το σκοπό αυτό στο REACH που θα ενισχύσουν τη συμβατότητά του με την οδηγία 98/24/ΕΚ που προβλέπει υποχρεωτική αξιολόγηση, πάντοτε με διαβούλευση των ενδιαφερομένων μερών.

3.5.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι και άλλες ουσίες, που παρουσιάζουν ισοδύναμους κινδύνους με τις ουσίες όπως CMR, PBT και VPVB (που ήδη προσδιορίζονται με σαφή και αντικειμενικά κριτήρια και συνεπώς περιέχονται στο παράρτημα XIII), πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόλις προσδιοριστούν οι κίνδυνοι αυτοί και να υποβάλλονται στη διαδικασία αδειοδότησης ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες ποσότητες.

3.6. Μεταγενέστεροι χρήστες (downstream users)

3.6.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το μέτρο που υποχρεώνει τους μεταγενέστερους χρήστες να εξετάζουν την ασφάλεια των χρήσεων των ουσιών, αρχικά με βάση τις πληροφορίες του προμηθευτή τους, και να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα διαχείρισης του κινδύνου, ενώ παράλληλα είναι υποχρεωμένοι να κοινοποιούν μία νέα χρήση στο μέτρο που δεν είναι γνωστή και κατά συνέπεια δεν είναι τεκμηριωμένη από τον προμηθευτή. Προϋπόθεση για την τήρηση της υποχρέωσης αυτής, ειδικότερα από την πλευρά των ΜΜΕ, είναι ο προμηθευτής να έχει ολοκληρώσει την καταχώρησή του και να θέτει στη διάθεση του μεταγενέστερου χρήστη πληροφορίες μη εμπιστευτικού χαρακτήρα σχετικά με την ουσία. Μία αδυναμία της παρούσας πρότασης είναι η προβλεπόμενη μη συμπλήρωση των πληροφοριών που πρέπει να τεθούν στη διάθεση του παραγωγού/επιχειρηματία, με κίνδυνο να μετατεθεί στους μεταγενέστερους χρήστες η υποχρέωση μίας υπερβολικά επαχθούς τεκμηρίωσης. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ η πιεστική αυτή και οι δυνατότητες προσφυγής στον οργανισμό θα πρέπει να προσδιοριστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια, εάν όντως επιδιώκεται ο περιορισμός του κόστους εφαρμογής του νέου συστήματος.

3.6.2. Από την άποψη αυτή, καλό θα ήταν να διοργανωθεί μία σειρά σεμιναρίων και συνεδρίων με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων προκειμένου να εξεταστεί η κατάσταση, τόσο στους παραγωγικούς τομείς οι οποίοι ενδέχεται να πληγούν κατά κύριο λόγο από

τα μέτρα αυτά (και συγκεκριμένα τομείς όπως εκείνοι της παραγωγής χρωμάτων, βερνικιών, διαλυτικών, βυρσοδεψίας, ξυλείας και επίπλων, συνθετικών ινών, ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών οι οποίοι φαίνεται ότι θίγονται ιδιαιτέρως από το κόστος της τεκμηρίωσης που πρέπει να παρέχουν), είτε στις ΜΜΕ, που συχνά εξαρτώνται από ολιγοπώλια και συνεπώς δεν έχουν τη συμβατική δυνατότητα να προμηθεύονται τις πληροφορίες με συμφέροντες οικονομικούς όρους. Χωρίς την ύπαρξη ενός εμπεριστατωμένου και σαφούς ρυθμιστικού πλαισίου, η κατάσταση κινδυνεύει να αποβεί άδικη στις προαναφερθείσες περιπτώσεις καθώς και σε άλλες παρόμοιες.

3.7. Κοινοχρησία δεδομένων

3.7.1. Μία σειρά μέτρων προβλέπεται για την κοινοχρησία δεδομένων και την αποφυγή δοκιμών σε ζώα που δεν είναι απαραίτητες. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το στόχο καθώς και τη δυνατότητα που παρέχεται στους νέους καταχωρίζοντες να χρησιμοποιούν τα δεδομένα αυτά, με άμεση πληρωμή προς τον παραγωγό τους ή μέσω μίας επιτροπής διαιτησίας. Θεωρεί ωστόσο ότι τα προβλεπόμενα μέτρα παραμένουν ακόμη πολύ γενικά και προτείνει να εξεταστούν πιο εμπεριστατωμένα οι κανόνες εφαρμογής προκειμένου να επωφεληθούν όλοι οι φορείς και ειδικότερα οι ΜΜΕ από δίκαιους όρους.

3.7.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το μηχανισμό προκαταχώρησης για τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στο στάδιο κατάρτισης μίας καταχώρησης, κατά τρόπο ώστε να αποβαίνει εφικτή η εκ των προτέρων κοινοχρησία των δεδομένων για τη διασφάλιση του απόρρητου των εμπιστευτικών πληροφοριών. Επικροτεί επίσης τη δημιουργία ενός φόρουμ ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με μία ουσία, που θα μπορούσε να αναπτυχθεί και πέραν της ισχύουσας προβλέψεως σύμφωνα με την οποία πρέπει να έχει σκοπό την αποφυγή των επαναλήψεων των δοκιμών στα ζώα.

3.8. Πληροφόρηση και κατάρτιση των εργαζομένων

3.8.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πληροφορίες που προέρχονται από το σύστημα REACH αποτελούν προϋπόθεση για την αξιολόγηση και τη μείωση των κινδύνων όχι μόνο για την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος, αλλά και για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στους χώρους εργασίας και κατά συνέπεια έχουν μεγάλη σημασία για την εκτέλεση οιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας.

3.8.2. Η πείρα που αποκτήθηκε τα τελευταία χρόνια στον τομέα των χημικών προϊόντων, ύστερα από τις συνεχείς αντιπαραθέσεις μεταξύ των κοινωνικών μερών, καταδεικνύει ότι η διάθεση και η ορθή χρήση των πληροφοριών εξασφάλισαν στον τομέα αυτό τη μικρότερη συχνότητα εργατικών ατυχημάτων και περιβαλλοντικών ζημιών σε σύγκριση με άλλους βιομηχανικούς τομείς.

3.8.3. Όσον αφορά τη θετική αυτή εμπειρία που δεν είναι ευρέως γνωστή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την προστιθέμενη αξία που παρέχεται από τη διάθεση προς τους εργαζομένους και τους εκπροσώπους όλων των χρήσιμων πληροφοριών που απορρέουν από τη χημική ασφάλεια μίας ουσίας ή ενός παρασκευάσματος και οι οποίες περιέχονται στα Δελτία Ασφάλειας Δεδομένων. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ εύχεται όπως οι θετικές εμπειρίες της χημικής βιομηχανίας επεκταθούν και στους τομείς παραγωγής του επόμενου σταδίου, μέσω ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης για τους εργαζόμενους και τους εκπροσώπους τους, αυξάνοντας τα προβλεπόμενα μέσα προστασίας από την ισχύουσα νομοθεσία για τις επικίνδυνες ουσίες και ευνοώντας μία πιο εναρμονισμένη εφαρμογή.

3.9. Αξιολόγηση των επιπτώσεων

3.9.1. Τα στοιχεία που δίδονται από την Επιτροπή για τις άμεσες και έμμεσες δαπάνες της εφαρμογής του συστήματος, κατά την επόμενη δεκαετία, έχουν επικριθεί από πολλούς διότι θεωρείται ότι υποεκτιμώνται. Η ΕΟΚΕ σημειώνει τη νέα αξιολόγηση η οποία λαμβάνει υπόψη τις τροποποιήσεις που έγιναν στο σχέδιο εγγράφου που συζητήθηκε μέσω της διαβουλεύσεως. Η εν λόγω αξιολόγηση των επιπτώσεων, που είναι ειδικά ενημερωμένη για να λάβει υπόψη τις προαναφερθείσες τροποποιήσεις, πρέπει να είναι πιο ρεαλιστική, παρά το ότι εξακολουθούν να υπάρχουν όμως αστάθμητοι παράγοντες σε ό,τι αφορά κυρίως τις άμεσες δαπάνες και τους μεταγενέστερους χρήστες καθώς και τις επιπτώσεις στα νέα κράτη μέλη.

3.9.2. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διεξαγάγει ειδική συζήτηση επ' αυτού με τις διάφορες ενώσεις επαγγελματικών κατηγοριών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, και συγκεκριμένα με τους βιομηχανικούς τομείς, οι οποίοι σύμφωνα με ιδιωτικές μελέτες θεωρείται ότι θίγονται περισσότερο από τη νέα πρόταση κανονισμού, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η ανάλυσή της και να πραγματοποιηθεί, εν ανάγκη, η αναθεώρηση των περαιτέρω μέτρων που αποδεικνύονται υπερβολικά δαπανηρά.

3.9.3. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για τους οικονομικούς αντίκτυπους που ενδέχεται να έχει πάνω στην απασχόληση η νέα νομοθεσία και καλεί την Επιτροπή να προβεί σε πιο εμπεριστατωμένη αξιολόγηση των επιπτώσεων από τη σκοπιά αυτή, λαμβάνοντας υπόψη τη διαδεδομένη χρήση των χημικών ουσιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της γεωργίας και του τριτογενούς τομέα και να εξετάσει σε μεγαλύτερο βάθος τις ενδεχόμενες επιπτώσεις για τις προς ένταξη χώρες.

3.9.4. Η καινοτομία θεωρείται ως θετική συνέπεια του νέου συστήματος και αναμφισβήτητα ορισμένα μέτρα ευνοούν τον προσδιορισμό και τη θέση σε εμπορία μεγαλύτερου αριθμού νέων ουσιών εν σχέσει προς τα ισχύοντα. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τις τροποποιήσεις αυτές, θεωρεί όμως γενικότερα ότι οι μηχανισμοί αυτοί είναι πολύ γενικοί — και μάλιστα αυτόματοι — για να ενθαρρυνθεί η καινοτομία και από την άποψη αυτή τα ποσοτικά αποτελέσματα είναι πενιχρά.

3.9.5. Η σχέση κόστους/οφέλους, που είναι βεβαίως πολύ ευνοϊκή, κυρίως στον τομέα της υγείας, αποκρύπτει στην πραγματικότητα το πρόβλημα ότι ενώ το κόστος αναλαμβάνεται απευθείας από τους οικονομικούς φορείς, τα οφέλη θα καρπωθούν μάλλον άλλοι φορείς ή γενικότερα το κοινωνικό σύνολο, και θα έχουν μεγαλύτερη διάρκεια η οποία μάλιστα δεν θα συμπίπτει με τη χρονική διάρκεια κατά την οποία αναλαμβάνονται οι δαπάνες. Η κατάσταση αυτή προκαλεί πιθανότατα μεγάλη αμηχανία και αρνητικές αντιδράσεις: για την αντιμετώπισή της είναι σκόπιμο αφενός να καταβληθεί προσπάθεια με στόχο αφενός την επίτευξη μεγαλύτερης συναίνεσης, που θα στηρίζεται σε εμπεριστατωμένη εξέταση και τομεακές και ποσοτικές αναλύσεις, και αφετέρου να ασκηθεί προορατική πολιτική για την υπεράσπιση της ανταγωνιστικότητας με την ανάληψη ειδικής και στοχοθετημένης δράσης από την Επιτροπή σε διεθνές πλαίσιο προκειμένου η ευρωπαϊκή νομοθεσία να καταστεί σημείο αναφοράς σε παγκόσμιο επίπεδο.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τους στόχους και την υλοποίηση του συστήματος REACH, θεωρεί όμως ότι χρειάζεται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στις λεπτομέρειες εφαρμογής του, ούτως ώστε η

σκόπιμη νομοθετική εξέλιξη να μην θίξει την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της βιομηχανίας και κατά συνέπεια να επιδεινώσει το πρόβλημα της απασχόλησης. Η απαίτηση αυτή, που ανταποκρίνεται στην προσπάθεια για την επιδίωξη «βιώσιμης ανάπτυξης» από κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής πλευράς, καθίσταται πιο απτή στην εν λόγω πρόταση στην οποία η ανάλυση των επιδράσεων δεν εξασφαλίζει την πραγματική εξισορρόπηση μεταξύ κόστους και οφέλους.

4.2. Προκειμένου να υπάρξει η πολιτική βούληση για την κατάρτιση μίας νομοθεσίας που θα καλύπτει από πλευράς υγείας, ασφάλειας και περιβαλλοντικού αντίκτυπου όλο το φάσμα των χρηστών χημικών ουσιών καθώς και το κοινό γενικότερα, χωρίς να προσβάλλει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να λάβουν σοβαρά υπόψη οιαδήποτε τροποποίηση του Κανονισμού η οποία συμβάλλει στην απλοποίηση και τη μείωση της γραφειοκρατίας των διαδικασιών και των συνακόλουθων δαπανών και να προβεί σε διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς ούτως ώστε να εξασφαλιστεί το αποτέλεσμα αυτό.

4.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης να προβλεφθούν οι κατάλληλες δράσεις για την ενημέρωση και επεξεργασία του περιεχομένου και των τροποποιήσεων, μεταξύ κυρίως των ΜΜΕ και των μεταγενέστερων χρηστών. Πράγματι, έχει σημασία να ελαττωθεί η αρνητική ψυχολογική επίδραση που γίνεται σήμερα αισθητή, και η οποία δε λαμβάνει αρκούντως υπόψη τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την απλοποίηση της νομοθεσίας που ισχύει σήμερα για τις χημικές ουσίες, από την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη αξιολόγηση (που συνεπάγεται μικρότερους κινδύνους και ευθύνες), από την ευχερέστερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (όσον αφορά τις εκπομπές, τα απόβλητα, την ασφάλεια των εργαζομένων κ.λπ.).

4.4. Στην ίδια οπτική, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα παραρτήματα αποτελούν μέσα που περιέχουν οδηγίες εφαρμογής, γενικές κατευθυντήριες γραμμές, τεχνικές και επιστημονικές προδιαγραφές αναφορικά με τις ερευνητικές και πειραματικές μεθοδολογίες που δεν προσθέτουν γραφειοκρατικό φόρτο αλλά διευκολύνουν την εφαρμογή των προδιαγραφών και εν τούτοις δεν απομακρύνονται από τα παραρτήματα για τις ήδη ισχύουσες προδιαγραφές. Γι' αυτό και θα ήταν σκόπιμο, όπου είναι νομικώς εφικτό, να γίνει η προσήκουσα διάκριση μεταξύ των παραρτημάτων που διατηρούν νομοθετική αξία και εκείνων που μπορούν να χρησιμοποιούνται ως «λειτουργικά εγχειρίδια» ή κατευθυντήριες γραμμές για τους εμπειρογνώμονες και από την άποψη αυτή διαθέτουν μεγαλύτερη ελαστικότητα ως προς την προσαρμογή τους στα νέα τεχνικά και επιστημονικά δεδομένα.

4.5. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη μεθοδολογία ευρείας διαβουλεύσεως που υιοθέτησε η Επιτροπή για την κατάρτιση της προτάσεως και εύχεται να συνεχιστεί η διαδικασία διαβουλεύσεων και συμμετοχής των ενδιαφερόμενων κατά τρόπον ώστε να επέλθουν περαιτέρω βελτιώσεις στο κείμενο ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα εξής:

— κάθε δυνατή αλλαγή που μπορεί να συμβάλλει, χωρίς να τροποποιεί τους στόχους, στην απλοποίηση των διαδικασιών και που συνεπώς επιφέρει μείωση των δαπανών,

— να διευρυνθούν και ενισχυθούν τα καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων (κυρίως σε ό,τι αφορά τη διαδικασία αξιολόγησης των φακέλλων και των ουσιών — Τίτλος VI) κατά τρόπον ώστε να καταστεί ο άξονας του νέου συστήματος, σε στενή και εποικοδομητική συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες,

- να τροποποιηθούν τα καθήκοντα και η σύνθεση των οργάνων που λειτουργούν στο εσωτερικό του οργανισμού κατά τρόπο ώστε να επιτευχθεί ισόρροπη εκπροσώπηση των αρμοδίων και συγκέντρωση του επιστημονικού δυναμικού υψηλότερου επιπέδου στην Ευρώπη,
- να προβλεφθούν μέσα και μεθοδολογίες που καταργούν τις ανώφελες επικαλύψεις φακέλων και δοκιμών, και συμβάλουν στη μείωση των δοκιμών στα ζώα καθώς και οι κατάλληλοι μηχανισμοί για τον ίσο επιμερισμό των δαπανών,
- να διασαφηνισθεί ο καταμερισμός των καθηκόντων μεταξύ επιχειρήσεων παραγωγής ή εισαγωγής ουσιών και των μεταγενέστερων χρηστών (downstream users), διότι ένα μέρος των χημικών ουσιών που παράγονται ή/και εισάγονται αποκτάται ακολούθως από τις βιομηχανίες οι οποίες θέτουν σε εμπορία μείγματα ουσιών με πολλαπλές χρήσεις,
- να προβλεφθεί ένα πρόγραμμα παροχής βοήθειας και υποστήριξης, ειδικότερα για τις ΜΜΕ και τους μεταγενέστερους χρήστες, για να διευκολυνθεί η εφαρμογή των προδιαγραφών που προβλέπονται από το σύστημα REACH και η σύσταση ομίλων ή συναφών φορέων,
- να προσδιορισθούν πιο συγκεκριμένα και αυτόματα μέσα για την ενθάρρυνση της καινοτομίας και του προσδιορισμού και εμπορίας νέων ουσιών.

4.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί μία πιο διαρθρωμένη αξιολόγηση της επίδρασης, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις έμμεσες δαπάνες, τις δαπάνες για ορισμένους κρίσι-

μους τομείς των μεταγενέστερων χρηστών, την πιθανή επίδραση στις προς ένταξη χώρες, με σκοπό να επαληθευθεί η ορθότητα της ανάλυσης ή τουλάχιστον των κριτικών που έχουν διατυπωθεί σχετικά.

4.7. Η ΕΟΚΕ τέλος θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η ανάληψη μίας ισχυρής πολιτικής δράσης για την προσχώρηση σε παγκόσμιο επίπεδο στις προδιαγραφές που προσδιορίζονται και προβλέπονται από το σύστημα REACH, προκειμένου να καταστούν κοινώς αποδεκτά τα βασικά σημεία του συστήματος αυτού για την καλύτερη προστασία της υγείας των εργαζομένων και των πληθυσμών, την αποτελεσματικότερη προστασία του περιβάλλοντος και τέλος για την υπεράσπιση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας χημικών προϊόντων.

4.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις πρωτοβουλίες πρακτικού πειραματισμού και τα πρότυπα σχέδια εφαρμογής που έχουν ήδη ξεκινήσει σε ορισμένα κράτη μέλη, με τη συμμετοχή των περιφερειακών αρχών και όλων των ενδιαφερομένων μερών, προκειμένου να απλοποιηθεί και να επιτευχθεί πιο συγκεκριμένη αξιολόγηση του αντίκτυπου. Επικροτεί επίσης τις ενέργειες της Επιτροπής και της ευρωπαϊκής υπηρεσίας χημικών ουσιών για την κατάρτιση, με τη βοήθεια των ενδιαφερομένων, τεχνικών τομεακών οδηγιών για την πρακτική εφαρμογή του συστήματος REACH. Πιστεύει ότι όλα τα ευρωπαϊκά όργανα κατά τη θέσπιση των τελικών νομοθετικών μέσων, πρέπει να αντλήσουν συμπεράσματα από τις εμπειρίες αυτού του ενδιάμεσου σταδίου και επιφυλάσσεται να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση προκειμένου να αξιολογήσει τα αποτελέσματα της τρέχουσας φάσης.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

στη γνωμοδότηση

(άρθρο 39 του Εσωτερικού Κανονισμού)

Ακολουθούν οι τροπολογίες που απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων του τμήματος αφού υπερψηφίσθηκαν από το ένα τέταρτο τουλάχιστον των ψηφισάντων.

Νέο σημείο 3.4.4.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία των πληροφοριών που διατέθηκαν σχετικά με τις καταχωρημένες χημικές ουσίες, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καθιερωθεί ένα κατάλληλο σύστημα για τη διασφάλιση της ποιότητας. Αυτό μπορεί να γίνει με την θέσπιση εσωτερικών μέτρων για τη διασφάλιση της ποιότητας εκ μέρους των παραγόντων της οικονομίας, με πιστοποίηση από τρίτους ή από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Έτσι, τα δεδομένα και τα έγγραφα που υπάρχουν θα μπορούν να συγκρίνονται από ποιοτική άποψη και να αξιοποιούνται σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι αρχές μπορούν να μεταβιβάσουν ένα μέρος των ελεγκτικών καθηκόντων τους στις επιχειρήσεις.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 27 Ψήφοι κατά: 64 Αποχές: 13

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την ανάκληση της ισχύος της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ

[COM(2004) 71 τελικό — 2004/0022 CNS]

(2004/C 112/25)

Στις 27 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 24 Φεβρουαρίου 2004, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 3ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. Donnelly και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Το 2000, η Επιτροπή εξήγγειλε τη ριζική αναμόρφωση της νομοθεσίας για την υγιεινή των τροφίμων με τη δημοσίευση της Λευκής Βίβλου για την ασφάλεια των τροφίμων. Βασικές πτυχές αυτής της μεταρρύθμισης ήταν η απλούστευση της νομοθεσίας στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων και των ζωοτροφών και στον τομέα της υγείας των ζώων σε σχέση με την ασφάλεια των τροφίμων.

1.2. Οι στόχοι της Λευκής Βίβλου προβλεπόταν να επιτευχθούν μέσω της εφαρμογής ενός ευρύτατου προγράμματος δράσης το οποίο περιλάμβανε την πρόταση ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και μια πρόταση κανονισμού σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα. Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων.

1.3. Οι δράσεις στον τομέα της απλούστευσης της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές και οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα των επισημών ελέγχων βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο και θα πρέπει να έχουν επισήμως τεθεί σε εφαρμογή από τα κράτη μέλη έως την 1η Ιανουαρίου 2006. Η ομοιόμορφη ενσωμάτωση των υγειονομικών κανόνων και των επισημών ελέγχων, «από το αγρόκτημα στο πιρούνι», αποτελούσε επίσης βασικό στόχο, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στις προτάσεις.

1.4. Οι προδιαγραφές υγείας των ζώων για τις εισαγωγές κρέατος και προϊόντων κρέατος αναδιατυπώθηκαν και επικαιροποιήθηκαν με την οδηγία 2002/99/ΕΚ του Συμβουλίου. Η οδηγία αυτή πρέπει να έχει εφαρμοστεί επισήμως από τα κράτη μέλη έως την 1η Ιανουαρίου 2005.

1.5. Οι πρόσφατες επιδημίες αφθώδους πυρετού και πανώλης των χοίρων αποτέλεσαν επίσης μια αφορμή για την αναδιατύπωση της νομοθεσίας για την υγεία των ζώων όσον αφορά τις εισαγωγές ζώων ζώντων. Έχει ήδη διαβιβαστεί στο Συμβούλιο πρόταση οδηγίας σχετικά με τον καθορισμό των υγειονομικών κανόνων για την εισαγωγή στην Κοινότητα ορισμένων ζώων ζώντων και την τροποποίηση των οδηγιών 90/426/ΕΟΚ και 92/65/ΕΟΚ [COM(2003) 570].

Προτείνεται συνεπώς η ανάκληση της ισχύος της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ σχετικά με τις προδιαγραφές υγείας των ζώων ζώντων, δεδομένου ότι δεν αντιστοιχεί πλέον στα σύγχρονα δεδομένα.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Η εν λόγω πρόταση ανακαλεί, από 1ης Ιανουαρίου 2005, την ισχύ της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ όσον αφορά τους υγειονομικούς κανόνες για την εισαγωγή κρέατος και προϊόντων κρέατος.

2.2. Από 1ης Ιανουαρίου 2006, η πρόταση ανακαλεί την ισχύ της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ όσον αφορά τους κανόνες για τη δημόσια υγεία και τους επίσημους ελέγχους για το κρέας και τα προϊόντα κρέατος.

2.3. Απομένει να αποφασιστεί ημερομηνία σε συνάρτηση με την επίσημη ημερομηνία εφαρμογής της πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των υγειονομικών κανόνων για την εισαγωγή στην Κοινότητα ορισμένων ζώων ζώντων και την τροποποίηση των οδηγιών 90/426/ΕΟΚ και 92/65/ΕΟΚ. Από την εν λόγω ημερομηνία θα ανακληθεί η ισχύς της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ όσον αφορά τους υγειονομικούς κανόνες για την εισαγωγή ζώων ζώντων.

2.4. Οι κανόνες εφαρμογής που ορίζονται στο πλαίσιο των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί για την εισαγωγή ζώντων ζώων, κρέατος και προϊόντων κρέατος, στο πλαίσιο της οδηγίας 72/462/ΕΚ, όπως παρατίθενται στο παράρτημα της εν λόγω πρότασης, θα εξακολουθήσουν να ισχύουν έως ότου αντικατασταθούν από μέτρα που θα θεσπιστούν δυνάμει του νέου ρυθμιστικού πλαισίου.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση αυτή που αποτελεί μέρος της εν εξελίξει αναθεώρησης των κοινολογικών μέτρων σε θέματα υγείας των ζώων. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενοποίησης των κανόνων που διέπουν τις εισαγωγές ζώντων ζώων.

3.2. Η ΕΟΚΕ τάσσεται επίσης υπέρ της εν εξελίξει διαδικασίας απλούστευσης της κοινοτικής νομοθεσίας.

3.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ταχεία πρόοδο που επιτεύχθηκε στον τομέα της εφαρμογής των σχεδίων δράσης για την ασφάλεια των τροφίμων μέσω της υλοποίησης των στόχων που καθορίζονται στη Λευκή Βίβλο για την ασφάλεια των τροφίμων.

3.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης της ικανοποίησή της για τον σαφή διαχωρισμό των κανόνων που διέπουν τις προδιαγραφές για την υγεία των ζώων σχετικά με την εισαγωγή κρέατος και προϊόντων κρέατος, των κανόνων για τη δημόσια υγεία που αφορούν την υγιεινή των τροφίμων και των ζωοτροφών, των επισήμων ελέγχων για το κρέας και τα προϊόντα κρέατος και των κανόνων για την υγεία των ζώων που αφορούν την εισαγωγή ζώντων ζώων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τους δυνητικούς κινδύνους στον τομέα της υγείας των ζώων, λόγω ιδίως των νέων συνόρων που θα έχει η ΕΕ μετά τη διεύρυνση, και ως εκ τούτου συνιστά να διαθέσει η Επιτροπή επαρκείς πόρους για την επίβλεψη και τον έλεγχο της εφαρμογής και της μεταφοράς των σχετικών οδηγιών στο εθνικό δίκαιο.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής δεδομένου ότι θα συμβάλει στην ολοκλήρωση της διαδικασίας νομοθετικής αναθεώρησης και απλούστευσης.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

- Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας

[COM(2004) 42 τελικό — 2004/0016 (CNS)]

και την

- Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για τη Κύπρο να εφαρμόζει, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας

[COM(2004) 185 τελικό — 2004/0067 (CNS)]

(2004/C 112/26)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας».

[COM(2004) 42 τελικό — 2004/0016 (CNS)]

Επίσης, στις 22 Φεβρουαρίου 2004, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με τη δυνατότητα για την Κύπρο να εφαρμόζει, όσον αφορά τα ενεργειακά προϊόντα και την ηλεκτρική ενέργεια, προσωρινές απαλλαγές ή μειώσεις των επιπέδων φορολογίας».

[COM(2004) 185 τελικό — 2004/0067 (CNS)]

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ αποφάσισε κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2004) να ορίσει τον κ. Allen ως γενικό εισηγητή και υιοθέτησε, με ψήφους 33 υπέρ, 1 κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Η οδηγία 2003/96/ΕΚ (που εκδόθηκε στις 27 Οκτωβρίου 2003) σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων θα αρχίσει να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2004. Οι οδηγίες 92/81/ΕΟΚ και 92/82/ΕΟΚ καταργούνται από τις 31 Δεκεμβρίου 2003.

1.1.1. Με τη νέα οδηγία για τον ενεργειακό φόρο 2003/96/ΕΚ ορίζονται κατώτατοι συντελεστές για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για όλα σχεδόν τα ενεργειακά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων του άνθρακα, του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού. Επίσης, αυξάνονται οι κατώτατοι συντελεστές ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα ορυκτέλαια, συντελεστές οι οποίοι παρέμειναν αναλλοίωτοι από το 1992.

1.1.2. Σκοπός της οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας είναι να μειωθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών που είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών συντελεστών φορολόγησης: περιορισμός των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ

ορυκτελαίων και άλλων ενεργειακών προϊόντων που δεν υπόκειντο προηγουμένως στη φορολογική νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αύξηση των κινήτρων για την περισσότερο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας (για να περιοριστούν η εξάρτηση από εισαγόμενους ενεργειακούς πόρους και οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα) και να επιτραπεί στα κράτη μέλη να προσφέρουν στις επιχειρήσεις φορολογικά κίνητρα ως αντάλλαγμα για την ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο τον περιορισμό των εκπομπών.

1.2. Το επίπεδο των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται από πολλές από τις υποψήφιες χώρες είναι σε μερικές περιπτώσεις σημαντικά χαμηλότερο από αυτό που ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορισμένες από τις χώρες αυτές έχουν ήδη συμμορφωθεί με τους κατώτατους συντελεστές που ορίζονται στην οδηγία 92/82/ΕΟΚ, ενώ άλλες προετοιμάζονται να εφαρμόσουν τους κατώτατους συντελεστές που ορίζονται στην ίδια οδηγία από την 1η Μαΐου 2004. Η Πολωνία και η Κύπρος διαπραγματεύθηκαν και πέτυχαν ορισμένες παρεκκλίσεις από τις διατάξεις αυτές στη συμφωνία ένταξης. Σύμφωνα με την οδηγία 92/82/ΕΟΚ, ο κατώτατος συντελεστής ειδικού φόρου κατανάλωσης για την αμόλυβδη βενζίνη ανέρχεται σε 287 ευρώ ανά 1 000 λίτρα, ενώ με τη νέα οδηγία για τον ενεργειακό φόρο θα αυξηθεί σε 359 ευρώ ανά 1 000 λίτρα.

1.3. Εάν δεν τροποποιηθεί η οδηγία για τον ενεργειακό φόρο, τα υποψήφια κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόσουν τις διατάξεις της από την 1η Μαΐου 2004. Εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης που επιβάλλουν σήμερα στα ενεργειακά προϊόντα είναι πολύ χαμηλότεροι, η αλλαγή αυτή (δηλαδή στην φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και του ηλεκτρισμού) μπορεί να έχει σημαντικό κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο. Η μαζική αύξηση του κόστους θα μπορούσε να καθλώσει τις μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις και να δημιουργήσει τεράστια εμπόδια για τη βιομηχανία και τους καταναλωτές. Το σοβαρότερο πλήγμα θα το δεχθούν τα φτωχότερα νοικοκυριά. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο (τα υποψήφια κράτη μέλη) ζήτησαν προσωρινές εξαιρέσεις ή μειώσεις για το επίπεδο των φόρων που θα πρέπει να επιβάλουν στα ενεργειακά προϊόντα και τον ηλεκτρισμό.

2. Κύρια σημεία των προτάσεων

2.1. Το Νοέμβριο του 2003, τα κράτη που θα προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με εξαίρεση την Κύπρο, ζήτησαν από την Επιτροπή για να τους επιτραπουν ορισμένες εξαιρέσεις από τις διατάξεις της οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας. Η συμφωνία ένταξης της 16.4.2003 προβλέπει ότι, όσον αφορά στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υιοθετήθηκε μετά τις 16.5.2003, οι χώρες που θα προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση εξαίρεσης, όταν το θεωρούν απαραίτητο. Η Επιτροπή θα εξετάζει τα αιτήματα αυτά και, εάν κρίνει ότι είναι βάσιμα, θα υποβάλει σχετική πρόταση στο Συμβούλιο. Η Επιτροπή απαιτεί εμπεριστατωμένη αιτιολόγηση για κάθε αίτηση που θα υποβάλλεται.

2.1.1. Η Κύπρος δεν είχε υποβάλει εκείνη την εποχή αίτηση για μεταβατικές ρυθμίσεις. Εντούτοις, η κατάσταση στη χώρα αυτή έχει εξελιχθεί, και η κυπριακή κυβέρνηση υπέβαλε στις αρχές του 2004 συγκεκριμένες αιτήσεις για μεταβατικές περιόδους. Συνεπώς, η Επιτροπή οφείλει να προτείνει νέα οδηγία⁽¹⁾, βάσει του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ, για να τροποποιήσει την οδηγία για τη φορολογία της ενέργειας.

2.1.2. Η Επιτροπή θεωρεί αποδεκτές τις περισσότερες αιτήσεις που υποβλήθηκαν σε αυτήν για εξαίρεση από την εφαρμογή των κατώτατων συντελεστών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περίπτωση της οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας. Προτείνει δε να τεθούν αναλογικά χρονικά όρια για τις λίγες εξαιρέσεις που ζητήθηκαν ή για απεριόριστο ή για εξαιρετικά μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης, απέρριψε αίτηση για την εξαίρεση από τη φορολογία πετρελαϊκών αποβλήτων, επειδή το αντίθετο θα ερχόταν σε σύγκρουση με την περιβαλλοντική νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.1. Με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου θα διασφαλισθεί ότι οι αρχές που ισχύουν για την παραχώρηση μεταβατικών περιόδων στα σημερινά κράτη μέλη θα εφαρμοστούν κατά τον ίδιο τρόπο και στα νέα κράτη μέλη. Για το λόγο αυτό, τα μέτρα που προτείνονται:

- θα υπόκεινται σε αυστηρές προθεσμίες και η περίοδος που θα δίδεται δεν θα παραταθεί σε καμία περίπτωση πέραν του 2012,
- θα είναι ανάλογα με τα πραγματικά προβλήματα που πρέπει να λυθούν,
- όπου αυτό είναι απαραίτητο, θα συμπεριλαμβάνουν τη σταδιακή εναρμόνιση με τους κατώτατους συντελεστές που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

(¹) Οδηγία COM(2004) τελικό.

2.2. Δεδομένου στα σημερινά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραχωρήθηκαν προσωρινά εξαιρέσεις από την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι υποψήφιες χώρες ενδέχεται να χρειαστούν μεγαλύτερο διάστημα για να κάνουν το ίδιο. Για το λόγο αυτό, επιδίωξη της παρούσας πρότασης είναι να οριστούν επακριβώς η προθεσμία και η έκταση της προσωρινής εξαίρεσης ή των εκπτώσεων στο επίπεδο της φορολογίας ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρισμού σε κάθε μια από τις δέκα υποψήφιες χώρες, οι περιπτώσεις των οποίων εξετάζονται ιδιαίτερος με βάση τις ανάγκες τους.

2.3. Η Επιτροπή ολοκληρώνει υποστηρίζοντας ότι η προτεινόμενη τροποποίηση είναι δικαιολογημένη, έχει αναλογικό χαρακτήρα και αποβαίνει προς όφελος των νέων κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, απευθύνει έκκληση για την ταχεία εφαρμογή της πρότασης, έτσι ώστε να αποφευχθεί η ύπαρξη νομικού κενού τη στιγμή της διέυρυνσης.

3. Παρατηρήσεις

3.1. Στη γνωμοδότηση που είχε εκδώσει για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου για τη φορολογία των ενεργειακών προϊόντων» (CESE 1194/1997), η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απερίφραστα την άποψη ότι η επιβολή οικολογικών φόρων δεν πρέπει να οδηγήσει σε αύξηση των συνολικών φορολογικών επιβαρύνσεων. Για να εξασφαλιστεί η φορολογική ουδετερότητα, πρέπει να υπάρξει ανάλογη μείωση της φορολογίας του συντελεστή εργασίας. Οι οικολογικοί φόροι δεν πρέπει να οδηγήσουν σε μια κατάσταση όπου οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα είναι λιγότερο ανταγωνιστικές και θα χαθούν θέσεις απασχόλησης. Τα χαμηλά εισοδήματα δεν πρέπει να υποχρεωθούν να αντιμετωπίσουν ακόμη περισσότερες δυσκολίες. Οι απόψεις αυτές ισχύουν και για τα υποψήφια κράτη μέλη.

3.2. Η ΕΟΚΕ διακατέχεται από ικανοποίηση για το γεγονός ότι η Επιτροπή ζήτησε εμπεριστατωμένη αιτιολόγηση για κάθε αίτηση που υποβλήθηκε από τις υποψήφιες χώρες και αξιολόγησε με συνέπεια και με τον κατάλληλο τρόπο τις αιτήσεις αυτές.

3.3. Στις περισσότερες από τις υποψήφιες χώρες δεν επιβάλλονται ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τον ηλεκτρισμό και τα ενεργειακά προϊόντα που χρησιμοποιούνται για θέρμανση. Είναι σαφές ότι η αιφνίδια επιβολή των κατώτατων συντελεστών που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης θα μπορούσε να επιβαρύνει σημαντικά τον πληθωρισμό και να οδηγήσει σε απότομη αύξηση των δαπανών των νοικοκυριών. Αυτό, με τη σειρά του, θα μπορούσε να προξενήσει μια ιδιαίτερα αρνητική αντίδραση της πλειοψηφίας των πολιτών των χωρών αυτών σε σχέση με το όλο εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.4. Για να αρχίσει η ανάπτυξη των οικονομιών των υποψήφιων χωρών και η ενσωμάτωσή τους με τις οικονομίες των σημερινών 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρειάζονται σημαντικές οικονομικές ενισχύσεις. Η αιφνίδια επιβολή των κατώτατων συντελεστών που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης θα μπορούσε να εμποδίσει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στις φτωχότερες περιοχές. Αυτό θα μπορούσε να διευρύνει το χάσμα μεταξύ των περισσότερο και των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών, πράγμα που ενδέχεται να προκαλέσει εκτεταμένη κοινωνική αναταραχή.

3.4.1. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύτηκαν το 2001, το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ στο 90 % των περιφερειών των υποψηφίων χωρών είναι κατώτερο του 75 % του σημερινού κοινοτικού μέσου όρου. Υπάρχουν δέκα περιφέρειες στις οποίες είναι χαμηλότερο από 35 % του σημερινού κοινοτικού μέσου όρου, ενώ στην Πολωνία υπάρχουν πέντε περιφέρειες όπου είναι χαμηλότερο του 32 % του σημερινού κοινοτικού μέσου όρου.

3.4.2. Σε πέντε υποψήφιες χώρες παραχωρήθηκαν οι μεταβατικές περίοδοι για την επιβολή του κατώτατου φορολογική συντελεστή που ισχύει σύμφωνα με την οδηγία για τον ενεργειακό φόρο στα καύσιμα κίνησης. Η απόφαση αυτή θα οδηγήσει σε σοβαρές διαταραχές της αγοράς καυσίμων κινήσεις, ιδιαιτέρως σε συνοριακές περιοχές, όπου η τιμή των καυσίμων είναι κατά πολύ φθηνότερη στις υποψήφιες χώρες. Πολλά πρατήρια καυσίμων που βρίσκονται στην πλευρά των συνόρων με την υψηλότερη φορολογία θα οδηγηθούν σε πτώχευση, ενώ εκείνες που βρίσκονται στην άλλη πλευρά των συνόρων θα αποκομίσουν απροσδόκητα κέρδη.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να παρακολουθήσει με προσοχή την κατάσταση όσον αφορά στα καύσιμα κίνησης και, αν είναι απαραίτητο, να επανεξετάσει τις παραχωρήσεις που έχουν γίνει,

εφόσον η στρέβλωση του ανταγωνισμού προσλάβει ακραίες διαστάσεις.

4.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επανεξετάζει περιοδικά τις μακροπρόθεσμες παραχωρήσεις που έχει γίνει για να διαπιστώνει εάν συνεχίζουν να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική χρήση ενέργειας, να ανταποκρίνονται στην ανάγκη του περιορισμού των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και της παροχής κινήτρων για τον περιορισμό αυτών.

4.3. Δεδομένου ότι στα σημερινά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν παραχωρηθεί προσωρινές εξαιρέσεις στον τομέα αυτό, θεωρείται δίκαιο και λογικό, τόσο κατ' αρχήν όσο και από την άποψη των προηγούμενων που υπάρχουν, να επιτραπεί στα υποψήφια κράτη μέλη να ζητήσουν προσωρινές εξαιρέσεις για μια ελαφρά μεγαλύτερη περίοδο, στις περιπτώσεις που αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί.

4.4. Η έγκριση της παρούσας οδηγίας πριν από την 1η Μαΐου θα αποτελέσει σημαντικό πολιτικό μήνυμα προς τις υποψήφιες χώρες ότι ενδιαφερόμαστε όλως ιδιαιτέρως για την ανάπτυξη τους.

4.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά την έγκριση των εν λόγω οδηγιών.

Βρυξέλλες, 31 Μαρτίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την οικονομική διαφοροποίηση στις υπό ένταξη χώρες — Ρόλος των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας

(2004/C 112/27)

Στις 17 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η οικονομική διαφοροποίηση στις υπό ένταξη χώρες — Ρόλος των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας».

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΣΕΒΜ), στην οποία ανατέθηκε η κατάρτιση των σχετικών εργασιών της Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 15 Μαρτίου 2004. Εισηγήτρια ήταν η κ. FUSCO και συνεισηγητής ο κ. GLORIEUX.

Κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 1ης Απριλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή: ορισμοί και στόχοι

που ανταποκρίνονται σε ακριβή αριθμητικά κριτήρια που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (βλέπε συνημμένο πίνακα 1) ^(*).

1.1. Η ένταξη των δέκα νέων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ιστορικό γεγονός άνευ προηγουμένου, τόσο λόγω του αριθμού των ενδιαφερόμενων χωρών όσο και για τις βαθιές κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που θα επιφέρει στις χώρες αυτές αλλά και στην Ευρώπη στο σύνολό της. Στην προοπτική αυτή, και σύμφωνα με την προτεραιότητα που έχει η ενίσχυση της παρουσίας της ΕΟΚΕ στις συζητήσεις για το μέλλον της Ευρώπης όπως απορρέει από την ομιλία του Προέδρου BRIESCH στις 11 Δεκεμβρίου 2002, η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας συμβάλει υπογραμμίζοντας τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεων της στη διαδικασία διαμόρφωσης της κοινής γνώμης στη διάρκεια αυτής της περιόδου διεύρυνσης ⁽¹⁾.

1.2. Επιπλέον, η γνωμοδότηση αποτελεί συμβολή στη συζήτηση για τις συνέπειες της διεύρυνσης που περιγράφονται στην έκθεση Wim Kok «Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης — αποτελέσματα και προκλήσεις» της 26ης Μαρτίου 2003, υπογραμμίζοντας το ρόλο που οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας (ΕΚΟ) διαδραματίζουν στην οικονομική διαφοροποίηση (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιπτώσεων της) στις εντασσόμενες χώρες, καθώς και την πρόκληση που αποτελεί η πλήρης ενσωμάτωσή τους στην ενιαία αγορά. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει στις διάφορες κοινοτικές πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της πλήρους επιτυχίας της ένταξης των νέων μελών στην ΕΕ η οποία περιλαμβάνει την οικονομική και κοινωνική συνοχή τους στις διενεργούμενες βιομηχανικές μεταλλαγές.

1.3. Οι ΜΜΕ, όρος που περιλαμβάνει επίσης τις πολύ μικρές επιχειρήσεις που έχουν τα δικά τους γνωρίσματα, είναι επιχειρήσεις

1.4. Οι επιχειρήσεις ΕΚΟ ανήκουν σε ένα σύνολο τεσσάρων οικογενειών: συνεταιρισμοί, αλληλασφαλιστικές εταιρείες, ενώσεις και ιδρύματα. Οι επιχειρήσεις αυτές χαρακτηρίζονται, αφενός, από την κυριαρχία του κοινωνικού τους στόχου έναντι της μεγιστοποίησης του κέρδους, πράγμα που συχνά τις συνδέει με την περιοχή τους και την τοπική ανάπτυξη και, αφετέρου, από την ικανοποίηση αναγκών που οι άλλοι τομείς της οικονομίας δεν μπορούν να ικανοποιήσουν μόνοι τους. Οι βασικές τους αξίες είναι: αλληλεγγύη, κοινωνική συνοχή, κοινωνική ευθύνη, δημοκρατική διαχείριση, συμμετοχή, αυτονομία ⁽²⁾.

1.5. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας του Μαρτίου του 2000 θέσπισε το στόχο να καταστήσει την Ευρώπη την πιο δυναμική και ανταγωνιστική στον κόσμο οικονομία της γνώσης, υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα «εγκαθίδρυσης ενός ευνοϊκού κλίματος για τη δημιουργία και την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων, κυρίως ΜΜΕ» προσθέτοντας ότι «η ανταγωνιστικότητα και ο δυναμισμός των επιχειρήσεων εξαρτώνται άμεσα από έναν κανονιστικό περίγυρο ευνοϊκό στις επενδύσεις, την καινοτομία και τη επιχειρησιακό πνεύμα» ⁽³⁾. Βάσει αυτών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feiça στις 19 και 20 Ιουνίου 2000 υιοθέτησε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη των μικρών επιχειρήσεων που τονίζει ότι αυτές «είναι η ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και συγκροτούν μία αναντικατάστατη πηγή απασχόλησης και θερμοκήπιο επιχειρηματικών ιδεών» ⁽⁴⁾. Επιπλέον η στρατηγική της Λισαβόνας υποστηρίζει

⁽²⁾ Σύσταση 2003/361/ΕΚ που αντικαθιστά τη σύσταση 96/280/ΕΚ (ΕΕ L 124 της 20.5.2003, σ. 36) η οποία θα τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2005. Τόσο στην ισχύουσα όσο και στη νέα σύσταση, οι ορισμοί παραμένουν οι ίδιοι. Διαφέρουν μόνον ο κύκλος εργασιών και ο συνολικός ισολογισμός.

⁽³⁾ B. Roelants (συντον.): Προπαρασκευαστικός φάκελος της Πρώτης διάσκεψης για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, 2002, σ. 34: Κοινοί παρανομαστές τους οποίους επεξεργάστηκαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή των Περιφερειών, η CEP-CMAF (Ευρωπαϊκή διάσκεψη συνεταιρισμών, εταιρειών αλληλασφάλισης, συνδέσμων και ιδρυμάτων) και η FONDA (που συνδέεται με τις οργανώσεις που εισήγαγαν την έννοια της κοινωνικής οικονομίας).

⁽⁴⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας — Λισαβόνα, 23 και 24 Μαρτίου 2000, σημείο 14.

⁽⁵⁾ Ευρωπαϊκός Χάρτης μικρών επιχειρήσεων, Λουξεμβούργο, ΟΡΟCE, 2002. Η Επιτροπή διαβεβαιώνει ότι η Χάρτη αναγνωρίστηκε στο Maribor στις 23 Απριλίου 2002 (βλέπε http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.html). Η Επιτροπή των Περιφερειών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητούν να ισχύσει νομικά ο Χάρτης καθώς και να συμπεριληφθεί στο κεφάλαιο για την βιομηχανία της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης.

⁽¹⁾ Στο Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην ΕΟΚΕ από τις 14 έως τις 17 Νοεμβρίου 2000, με θέμα «Προς μια σύμπραξη για την οικονομική αύξηση και τα κοινωνικά δικαιώματα» ενόψει της διεύρυνσης, τα μέλη των Μεικτών συμβουλευτικών επιτροπών (ΜΣΕ) των υποψηφίων χωρών αναφέρθηκαν στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιοι προς ένταξη χώρες και την ανάγκη διεξαγωγής διαλόγου για τα κυριότερα θέματα, συγκεκριμένα τη συμβολή των ΜΜΕ στην οικονομία και στην έλλειψη κοινωνικού διαλόγου. Βλέπε γνωμοδότηση CESE 1635/2003.

επίσης ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι βασικός παράγοντας για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής στην Ευρώπη. Στη συνέχεια, η Επιτροπή εξέφρασε την άποψη ότι οι προκλήσεις για την υιοθέτηση της ατζέντας της Λισαβόνας σχετίζονται με την ανάγκη αύξησης της προσφοράς απασχόλησης, τον συντελεστή απασχόλησης, τη βελτίωση των τεχνικών γνώσεων, τη διασφάλιση μιας τακτικής ροής από τη γεωργία και τη βιομηχανία προς τις υπηρεσίες, χωρίς να επιδεινωθούν οι περιφερειακές ανισότητες στις ίδιες τις χώρες ⁽¹⁾.

1.6. Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της 242/2000 ⁽²⁾ υπογράμμισε τη σημασία των ΕΚΟ αναφέροντας ότι αυτές είναι θεμελιώδεις για την επιχειρησιακή πολυμορφία και την διαφοροποίησή της οικονομίας ⁽³⁾. Οι περισσότερες ΕΚΟ υπεισέρχονται στον πρότυπο προσδιορισμό που δίδει στις ΜΜΕ ⁽⁴⁾ η ΕΕ. Εκείνες που δεν υπεισέρχονται στον προσδιορισμό αυτό λόγω του μεγέθους τους έχουν σε γενικές γραμμές κοινά στοιχεία με τις ΜΜΕ, όπως χαμηλό ποσοστό εξωτερικών επενδύσεων, δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο, εγγύτητα ιδιοκτητών και μετόχων και τέλος, στενή σύνδεση με τον τοπικό ιστό.

1.7. Η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι ΜΜΕ είναι η βάση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, με 66 % της συνολικής απασχόλησης και 60 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας της ΕΕ, εκτός γεωργικού τομέα. Το 1999, η αναλογία των ΜΜΕ στην απασχόληση των υποψήφιων χωρών ήταν ακόμη πιο υψηλή με 72 %, εκτός γεωργικού τομέα. Ο ρόλος των πολύ μικρών επιχειρήσεων (κάτω από 10 μισθωτούς) με 40 % της συνολικής απασχόλησης είναι πολύ σημαντικός ⁽⁵⁾, και δικαιολογεί την ιδιαίτερη προσοχή γι' αυτόν τον τύπο επιχειρήσεων (βλέπε συνημμένο πίνακα 2).

1.8. Η κοινωνική και οικονομική σημασία των επιχειρήσεων και οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας συνεχώς αυξάνεται με περίπου 9 εκατομμύρια εργαζόμενων απασχόλησης πλήρους ωραρίου· οι εν λόγω επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 7,9 % της μη στρατιωτικής μισθωτής απασχόλησης ⁽⁶⁾. Επιπλέον συνδέονται με ένα σημαντικό τμήμα της κοινωνίας των πολιτών δεδομένου ότι υπολογίζεται ότι άνω του 25 % των πολιτών της ΕΕ είναι μέλη τους ως παραγωγοί, καταναλωτές, αποταμιευτές, ενοικιαστές, ασφαλισμένοι, σπουδαστές, εθελοντές κ.λπ.. Στις εντασσόμενες και στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μόνο οι συνεταιρισμοί υπολογίζονται σε 15 000, παρέχουν πάνω από 700 000 θέσεις εργασίας και συνδέονται με περίπου 15 εκατομμύρια μέλη και, μετά από μια περίοδο μείωσης, παρουσιάζουν σήμερα νέα φάση ανάπτυξης ⁽⁷⁾. Οι ΕΚΟ αναπτύσσονται ιδιαίτερα σε διάφορους τομείς, όπως η υγεία, το περιβάλλον, οι κοινωνικές υπηρεσίες και η απασχόληση ⁽⁸⁾. Επίσης, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην

δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου, στην ικανότητα απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες, στην κοινωνική ευημερία, στην αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών και στον εκσυγχρονισμό των τοπικών προτύπων διαχείρισης. Επίσης, έχουν διαμορφώσει συστήματα κοινωνικού απολογισμού τα οποία αξιολογούν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

1.9. Σε πολλά κράτη μέλη της σημερινής ΕΕ, υφίσταται σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των συμβατικών ΜΜΕ και των ΕΚΟ. Οι συνεταιριστικές τράπεζες προωθούν συχνά σχέδια για εκκολαπτόμενες επιχειρήσεις (start up) αλλά και για ανάπτυξη συμβατικών ΜΜΕ. Διαρθρώσεις της κοινωνικής οικονομίας απέδειξαν την χρησιμότητά τους όσον αφορά την ενίσχυση των συμβατικών ΜΜΕ όταν οι τελευταίες τις χρησιμοποιούν για να διαμορφώσουν μεταξύ τους επιχειρησιακά συστήματα (δίκτυα, ομίλους, κοινές διαρθρώσεις υποστήριξης) ή για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, όπως επίσης για την εγκαθίδρυση μηχανισμών αμοιβαίας εγγύησης τραπεζικών δανείων.

1.10. Η ΕΟΚΕ, στην γνωμοδότησή της με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση», της 24-25 Σεπτεμβρίου 2003, που κατήρτισε η ΣΕΒΜ, κρίνει ότι η έννοια της μεταλλαγής διαφέρει από την έννοια της αναδιάρθρωσης και διευκρινίζει ότι «πρόκειται για μια πολύ πιο δυναμική έννοια, η οποία σχετίζεται, αφενός, με τη διαρκή εξέλιξη μιας επιχείρησης (ίδρυση, εξέλιξη, διαφοροποίηση, αλλαγή), ενώ, αφετέρου, ο επιχειρηματικός κόσμος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το ευρωπαϊκό κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον στο οποίο εξελίσσεται και που, με τη σειρά του, επηρεάζει την εξέλιξη των βιομηχανικών μεταλλαγών» ⁽⁹⁾. Εξάλλου «σήμερα, πρέπει να εξετασθεί η υιοθέτηση μιας πρωτόβουλης θεώρησης των μεταλλαγών, με στόχο την καλύτερη πρόβλεψη και διαχείριση των οικονομικών, κοινωνικών, οργανωτικών, και περιβαλλοντικών συνεπειών που έχουν οι βιομηχανικές μεταλλαγές» ⁽¹⁰⁾. Αυτή η θεώρηση των μεταλλαγών είναι ιδιαίτερα σημαντική έναντι του αυξανόμενου αριθμού αναδιαρθρώσεων, σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση, τη διεύρυνση της ΕΕ, την εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς και τις τεχνολογικές, βιομηχανικές και κοινωνικές αλλαγές.

1.11. Η παρούσα γνωμοδότηση λαμβάνει κυρίως υπόψη την έκθεση της Επιτροπής «Διαχείριση της αλλαγής», της 2ας Νοεμβρίου 1998, που συντάχθηκε από ομάδα υψηλού επιπέδου, υπό την προεδρία του κ. Piehr Gyllenharmmer ⁽¹¹⁾ και για την οποία η ΕΟΚΕ κατήρτισε, σε γενικές γραμμές, θετική γνωμοδότηση χωρίς να παραλείπει ορισμένες επικρίσεις και στην οποία εκφράζει την ικανοποίησή της διότι αποδέχεται ότι οι μεταλλαγές δημιουργούν νέες δυνατότητες και ότι δίνεται έμφαση στη δημιουργία απασχόλησης θεωρώντας ότι «η συνολική στρατηγική που έγκειται στην εξερεύνηση ... την συγκριτική αξιολόγηση, την καινοτομία και την κοινωνική συνοχή είναι μια ορθή στρατηγική». Σε ό,τι αφορά τις ΜΜΕ, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε ότι δεν μπορούν από μόνες τους να ξεπεράσουν τα προβλήματα των βιομηχανιών σε παρακμή, ή που οφείλονται σε σοβαρές και βίαιες κρίσεις. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι μεγάλες μεταλλαγές θα πρέπει διευθετηθούν μέσω μιας συνολικής προσπάθειας και τοπικών εταιρικών σχέσεων, ευέλικτων και εθελοντικών ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Βλέπε σημείο 2.1.1.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε σημείο 2.1.1.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα τη «Διαχείριση της αλλαγής — Τελική Έκθεση της Ομάδας υψηλού επιπέδου για την οικονομική και κοινωνική επίδραση της βιομηχανικής αλλαγής» CES 698/99.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 7 Ιουλίου 1999, ΕΕ C 258 της 10.9.1999, παράγραφοι 3.7.2 και 3.7.3.

⁽¹⁾ «Μια στρατηγική για την πλήρη απασχόληση και καλύτερες θέσεις εργασίας για όλους» COM(2003) 006 τελικό.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κοινωνική οικονομία και η εσωτερική αγορά» CES 242/2000 της 3ης Μαρτίου 2000.

⁽³⁾ Σε μια πρόσφατη μελέτη, ο ΟΟΣΑ διευκρινίζει ότι η «κοινωνική οικονομία» είναι μια πιο ευρεία έννοια από τον μη κερδοσκοπικό τομέα διότι δεσμεύεται λιγότερο από τις υποχρεώσεις για την απαγόρευση διανομής, σύμφωνα με τις οποίες οι οργανώσεις δεν δύνανται από το νόμο να αναδιανείμουν το πλεόνασμα στους ιδιοκτήτες τους (OECD 2003, «The non-profit sector in a changing economy», Paris, σ. 299).

⁽⁴⁾ McIntyre et al: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: Macmillan, σ. 10.

⁽⁵⁾ Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών. COM (2002) 714 τελικό.

⁽⁶⁾ CIRIEC 2000: «The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment» Université de Liège.

⁽⁷⁾ Υπολογισμός με βάση τη μελέτη της Alliance Coopérative Internationale το 1997 που χρηματοδοτήσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽⁸⁾ Βλέπε τη Χάρτα της CEP-CMAF (Ευρωπαϊκή διάσκεψη συνεταιρισμών, εταιρειών αλληλασφάλισης, συνδέσμων και ιδρυμάτων).

1.12. Εξαιτίας των βιομηχανικών μεταλλαγών από τη δεκαετία του 90 και μετά, του παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού και της αυξανόμενης επιχειρηματικής συγκέντρωσης και λίγο πριν από την προσεχή ένταξή τους στην εσωτερική αγορά, οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ των περισσότερων εντασσόμενων χωρών αντιμετωπίζουν τεράστιες προκλήσεις. Ταυτόχρονα, λαμβάνοντας υπόψη τον βασικό τους κοινωνικοοικονομικό ρόλο, είναι άκρως επείγον η ΕΕ στο σύνολό της να προβληματιστεί σχετικά με τον καλύτερο τρόπο για να αξιοποιηθεί ο ρόλος τους, να υποστηριχθεί η προσαρμογή τους εν όψει των προκλήσεων αυτών και να προωθηθεί η ικανότητα τους για καινοτομία και χρηματοδότηση, το επιχειρησιακό τους πνεύμα και η ανταγωνιστικότητά τους.

2. Παρατηρήσεις για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εντασσόμενων χωρών σε ό,τι αφορά τις ΜΜΕ, τις ΕΚΟ και τις οικονομικές μεταλλαγές

2.1. Οικονομικές μεταλλαγές και διαφοροποιήσεις στις εντασσόμενες χώρες

2.1.1. Κατά τη μετάβασή τους από μια συγκεντρωτική οικονομία προς την οικονομία της αγοράς, οι εντασσόμενες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έζησαν θεμελιώδεις βιομηχανικές μεταλλαγές. Υπέστησαν το βίαιο φιλελευθερισμό, με σχετική απώλεια των παραδοσιακών αγορών εξαγωγής των προϊόντων τους καθώς και σημαντική πτώση της βιομηχανικής απασχόλησης⁽¹⁾.

2.1.2. Μετά από μια δεκαετία αναδιάρθρωσης, οι κατασκευαστικές βιομηχανίες των εντασσόμενων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης προσέγγισαν το πρότυπο της διάθρωσης παραγωγής και απασχόλησης της ΕΕ. Οι κατασκευαστικές βιομηχανίες επωφελήθηκαν από τις άμεσες εξωτερικές επενδύσεις για να εκσυγχρονιστούν, οδηγώντας σε απόκλιση της παραγωγικότητας και των ποσοστών κέρδους μεταξύ των επιχειρήσεων εθνικής και ξένης ιδιοκτησίας. Αν και ορισμένες χώρες προχώρησαν προς τομείς μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας, οι άλλες φαίνεται να διατηρούν την εξειδίκευση στις δραστηριότητες υψηλής συγκέντρωσης και χαμηλής ειδίκευσης εργατικού δυναμικού, με περισσότερα μερίδια αγοράς σε ορισμένες βιομηχανίες⁽²⁾. Επιπλέον, η βιομηχανική ανάκαμψη έχει επικεντρωθεί κυρίως στις μεγάλες πόλεις με κίνδυνο να μεγεθυνθούν στο μέλλον οι αποκλίσεις μεταξύ περιφερειών⁽³⁾. Υφίσταται επίσης κίνδυνος μετεγκαταστάσεων επιχειρήσεων αυτού του τύπου προς τις γειτονικές στην μελλοντική ΕΕ χώρες, στο μέτρο που το κόστος του εργατικού δυναμικού θα αυξάνεται στις εντασσόμενες χώρες.

2.1.3. Οι βιομηχανικές μεταλλαγές στα πλαίσια της διεύρυνσης περιλαμβάνουν επίσης αύξηση του ενδοβιομηχανικού εμπορίου και άλλους τύπους συμπράξεων (κοινοπραξίες, συγχωνεύσεις, σπινιαίες ενώσεις κ.λπ.) μεταξύ των εντασσόμενων και των χωρών της ΕΕ⁽⁴⁾,

όπως επίσης και την εργολαβική ανάθεση από τις μεγάλες επιχειρήσεις προς τις ΜΜΕ. Η εξέλιξη αυτή είναι αποφασιστική προκειμένου να διασφαλιστεί μια πιο δίκαιη κατανομή των οφελών από την διεύρυνση καθώς και μία λιγότερο συγκρουσιακή ενσωμάτωση στην ενιαία αγορά. Αν τα κέρδη των οικονομιών κλίμακας που θα προκύψουν είναι σημαντικά, η συμπληρωματικότητα μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων και των ΜΜΕ, μπορεί να ενισχυθεί, και οι τελευταίες μπορούν επίσης να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο ως υπεργολάβοι και φορείς παροχής υπηρεσιών.

2.1.4. Οι υπηρεσίες αγοράς αντιπροσωπεύουν αυξανόμενη αναλογία του ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών και φτάνουν το 54 % το 2001, αλλά σε ένα πλαίσιο υπεργολαβιών ή και διασυνδέσεων μεταξύ της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Ωστόσο η βιομηχανία αντιπροσωπεύει το 33 % του ΑΕγχΠ το 2001 και το μερίδιό τους θα συνεχίσει να είναι σημαντικό⁽⁵⁾.

2.1.5. Εκτός από τις προαναφερθείσες υπηρεσίες αγοράς, και αφού σημειωθεί ότι με απόλυτους όρους, μεταξύ 1994 και 2000, η πλειοψηφία των νέων θέσεων εργασίας αντιστοιχεί στον τομέα των υπηρεσιών, η απασχόληση στις υπηρεσίες προς τους δημόσιους οργανισμούς αυξήθηκε πολύ λίγο ή και μειώθηκε⁽⁶⁾. Αυτός ο μεγάλης κοινωνικοοικονομικής σημασίας τομέας παρουσιάζει ακόμη σημαντική απόκλιση μεταξύ των εντασσόμενων χωρών και των χωρών της ΕΕ, όσον αφορά τόσο την οικονομία όσο και την απασχόληση⁽⁷⁾.

2.1.6. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι ΜΜΕ στις χώρες σε μεταβατική φάση τείνουν να έχουν περισσότερη ευελιξία και δυναμικό για την καινοτομία από τις μεγάλες επιχειρήσεις, με γενικώς υψηλότερη παραγωγικότητα στις υπηρεσίες και στους ειδικευμένους μεταποιητικούς τομείς. Γενικώς, έχουν μεγαλύτερη κλίση προς το επιχειρησιακό πνεύμα. Ωστόσο, το ποσοστό χρεοκοπίας των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, στις εντασσόμενες χώρες παραμένει πολύ υψηλό, έστω και αν σε ορισμένες⁽⁸⁾ η σχέση μεταξύ ακαθάριστου και καθαρού ποσοστού δημιουργίας ΜΜΕ είναι πιο ευνοϊκό σε σύγκριση με πολλές χώρες μέλη της ΕΕ (βλέπε συνημμένο πίνακα 4).

2.2. Κοινωνικός αντίκτυπος των μεταλλαγών

2.2.1. Η ανάλυση της αύξησης της απασχόλησης ανά κατηγορία μεγέθους στις υποψήφιες χώρες μεταξύ 1995 και 1999 δείχνει ότι η απασχόληση στις ΜΜΕ αυξήθηκε σημαντικά ενώ η αντίστοιχη αύξηση στις μεγάλες επιχειρήσεις μειώθηκε (βλέπε συνημμένο πίνακα 3). Σύμφωνα με την έκθεση του Παρατηρητηρίου των ευρωπαϊκών ΜΜΕ, η αύξηση αυτή μπορεί να οφείλεται τόσο στις απώλειες απασχόλησης στις μεγάλες επιχειρήσεις όσο και στην αντικατάστασή τους από τις ΜΜΕ, δεν αντισταθμίζει όμως τις απώλειες απασχόλησης⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Με εξαίρεση την Πολωνία και την Ουγγαρία. Βλέπε έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις συνέπειες της διεύρυνσης στη βιομηχανία, SEC 2003/234, 24.2.2003, σ. 7.

⁽²⁾ Συγκεκριμένα, τον αγροδιατροφικό τομέα, τα ποτά, την ξυλεία, την υφαντουργία και την μεταλλουργία.

⁽³⁾ SEC 2003/234, 24.2.2003, σ. 8.

⁽⁴⁾ Κυρίως, όσον αφορά την Τσεχία, την Σλοβενία, την Ουγγαρία και, σε μικρότερο βαθμό, την Πολωνία. Αυτός ο τύπος εμπορίου συναντάται κυρίως στους τομείς της υφαντουργίας, των ηλεκτρικών και οπτικών ειδών και του εξοπλισμού μεταφορών.

⁽⁵⁾ SEC 2003/234, 24.2.2003, σ. 1, 4 και 5.

⁽⁶⁾ Συγκεκριμένα στην Βουλγαρία, την Ουγγαρία και την Πολωνία.

⁽⁷⁾ Vidović, H. «The service sectors in Central and Eastern Europe», Research Report, Septembre 2002 N.289, σ. 16.

⁽⁸⁾ Όπως η Πολωνία και η Τσεχία.

⁽⁹⁾ Διαπιστώθηκαν καθαρές ζημιές, ιδίως στην Λιθουανία και τη Σλοβακία.

2.2.2. Η μεταβατική περίοδος επέφερε αυξανόμενη φτώχεια και ανισότητα⁽¹⁾. Μεταξύ των άλλων προβλημάτων, αναλύσεις που βασίζονται σε ανεπαρκή ωστόσο στοιχεία αποδεικνύουν ότι οι γυναίκες έχουν σαφώς δυσχερέστερη θέση στην αγορά εργασίας⁽²⁾.

2.2.3. Τα τελευταία χρόνια, τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και υγείας στις αναπτυσσόμενες χώρες υπέστησαν πολυάριθμες μεταρρυθμίσεις. Οι χώρες αυτές βεβαίως σε μεγάλο βαθμό αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τις χώρες της σημερινής ΕΕ: αύξηση των δαπανών και στασιμότητα ή μείωση των εσόδων. Ωστόσο σε γενικές γραμμές βρίσκονται κάτω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο όσον αφορά την υγεία. Η προσδοκία επιβίωσης είναι κατώτερη κατά 6 χρόνια από την αντίστοιχη στα κράτη μέλη⁽³⁾.

2.3. Ρόλος και προκλήσεις των ΜΜΕ και των ΕΚΟ στις αναπτυσσόμενες χώρες

2.3.1. Το σημερινό έλλειμμα των τρεχόντων λογαριασμών στις αναπτυσσόμενες χώρες και οι περιορισμοί του συμφώνου σταθερότητας, θα επιβάλουν συμπληρωματικές εντάσεις στις δημόσιες δαπάνες⁽⁴⁾. Είναι συνεπώς αναγκαίο να εξευρεθούν καινοτόμοι τρόποι ικανοποίησης των αναγκών γενικού συμφέροντος⁽⁵⁾, πεδίο στο οποίο ειδικότερα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο οι ΕΚΟ, όπως στην περίπτωση πολλών κρατών μελών της ΕΕ⁽⁶⁾. Αυτό έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις αποβιομηχανοποιημένες περιφέρειες όπου εκλείπουν οι συμβατικές επενδύσεις και στις αγροτικές περιφέρειες όπου παρατηρείται εξαφάνιση πολλών γεωργικών ΜΜΕ. Ήδη σε ένα σημαντικό τμήμα των εντασσόμενων χωρών και των υποψηφίων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι ΕΚΟ είναι με μεγάλη διαφορά οι πρώτοι εργοδότες ατόμων με ειδικές ανάγκες.

2.3.2. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης των μικρών επιχειρήσεων αναγνωρίζει ότι τούτες αποτελούν το σκελετό της ευρωπαϊκής οικονομίας, ωστόσο είναι και οι πιο ευαίσθητες στις μεταλλάξεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Τούτο είναι ακόμα πιο εμφανές στις εντασσόμενες χώρες, οι οποίες υιοθέτησαν επίσημα το Χάρτη⁽⁷⁾. Η πρόκληση για τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ όσον αφορά την ικανότητά τους να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά είναι ακόμη μεγαλύτερη από ό,τι σε όλα τα προηγούμενα κύματα διεύρυνσης. Ορισμένα από τα κυριότερα εμπόδια είναι η έλλειψη

ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση καθώς και οι διοικητικές ρυθμίσεις (βλέπε συνημμένο πίνακα 5).

2.3.3. Το Πράσινο Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το επιχειρηματικό πνεύμα διαβεβαιώνει ότι οι ΕΚΟ, λόγω του ό,τι οφείλουν να εφαρμόζουν «τις αρχές της επιχείρησης και της απόδοσης για να επιτύχουν τους κοινωνικούς και πολιτικούς τους στόχους, ... βρίσκονται αντιμέτωπες με ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, την κατάρτιση στη διαχείριση και στην παροχή συμβουλών»⁽⁸⁾. Οι προκλήσεις αυτές είναι ακόμα πιο σημαντικές στις υπό ένταξη χώρες διότι δεν είναι οι μόνες που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι ΕΚΟ. Συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί θεωρούνται συχνά ως απολιθωμά του προηγούμενου καθεστώτος, παρά το ό,τι εμφανίστηκαν πριν από ενάμισι αιώνα και ό,τι γενικά είναι καλά προσαρμοσμένοι για την ένταξη στην οικονομία της αγοράς. Οι ρυθμίσεις ή οι προκαταλήψεις στις οποίες υπόκεινται περιορίζουν συχνά την πρόσβαση τους στην αγορά. Ωστόσο στις οικονομίες που βρίσκονται σε φάση μετάβασης, είναι απόλυτα φυσικός «ο συνδυασμός των μικρών συνεταιριστικών παραγωγών, της τοπικής συνεταιριστικής αποταμίευσης, των δανειοδοτικών ιδρυμάτων και των τοπικών αρχών (με την ιδιότητα του χρηματοδότη, του εγγυητή και συχνά του κατόχου μεριδίων χρηματοδοτικής συμμετοχής τόσο στα παραγωγικά ιδρύματα όσο και στα χρηματοδοτικά»⁽⁹⁾).

2.3.4. Στις εντασσόμενες χώρες, οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ αποτελούν σημαντικό μέσο απασχόλησης και επαναπασχόλησης λόγω των διενεργούμενων σημαντικών βιομηχανικών μεταλλαγών, από τομείς που βρίσκονται σε παρακμή ή που μειώνουν την απασχόληση προς τους παραδοσιακούς (βιοτεχνία, παραδοσιακά επαγγέλματα) και τους αναπτυσσόμενους τομείς όπως οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών, οι τομείς υψηλής τεχνολογίας, η κατασκευή και τα δημόσια έργα, οι υπηρεσίες εγγύτητας (συμπεριλαμβανομένης της υγείας) και ο τουρισμός.

2.3.5. Στις χώρες αυτές οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτές τις μεταλλάξεις με διάφορους τρόπους που έχουν ήδη δοκιμαστεί στα κράτη μέλη της ΕΕ όπου απαριθμούνται πολυάριθμες περιπτώσεις ορθών πρακτικών: για παράδειγμα, με την απασχόληση ατόμων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας, με την στήριξη στην καινοτόμο ικανότητα των νανοεπιχειρήσεων και των μικρών επιχειρήσεων, με την επαναπασχόληση ανέργων από βιομηχανίες που μείωσαν το προσωπικό τους ή σταμάτησαν τη δραστηριότητά τους, με τη σύσταση ιδρυμάτων αμοιβαίας κοινωνικής ασφάλισης, με τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων στους αναπτυσσόμενους τομείς, με την ανάπτυξη υπηρεσιών και την υπεργολαβία, με την μεταβίβαση επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση στους εργαζόμενους και με την ποιοτική μεταβολή στο εσωτερικό του ιδίου τομέα. Ακόμη, οι ΕΚΟ μπορούν να συμβάλουν στη μεταλλαγή αυτή τόσο με την ιδιαίτερη ικανότητα κατάρτισής τους στο επιχειρηματικό πνεύμα όπως έχει ήδη αποδειχθεί στα κράτη μέλη της ΕΕ, όσο και από τις αξίες που προωθούν, για παράδειγμα το κοινωνικά υπεύθυνο επιχειρηματικό πνεύμα, η δημοκρατία και η συμμετοχή του πολίτη, η ενεργός συμμετοχή ακόμα και οικονομική των εργαζομένων στην επιχείρηση, η κοινωνική ένταξη, το ενδιαφέρον για την τοπική και την βιώσιμη ανάπτυξη.

⁽¹⁾ Tang et al, 2002: Winners and losers of EU integration, Washington: World Bank, σ. 8. Η ηλικία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες διακρίσεων. Στις ευάλωτες ομάδες περιλαμβάνονται οι ανάπηροι και οι εθνικές μειονότητες όπως οι Ρόμα.

⁽²⁾ Σημειώνεται η τάση οι γυναίκες να εγκαταλείπουν οριστικά την αγορά εργασίας σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους άνδρες. Όταν εισέρχονται στην αγορά εργασίας, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να βρεθούν χωρίς απασχόληση περισσότερο από ό,τι οι άνδρες σε ορισμένες εντασσόμενες χώρες σύμφωνα με την UNICE, Economic Survey of Europe, 1999-1, πίνακας 41, gender differences in employment in 1997.

⁽³⁾ Σύμφωνα με την AIM (Διεθνής Ένωση της αλληλασφάλισης). Μεταξύ των κυριότερων προβλημάτων, μπορούμε να αναφέρουμε την ταχεία αύξηση των δαπανών, τους μεγάλους καταλόγους αναμονής, την έλλειψη δεδομένων για την αξιολόγηση και την οργάνωση των υπηρεσιών, τα «φακέλια» στους παρόχους υπηρεσιών υγείας κ.λπ..

⁽⁴⁾ Kumar et al, 2002: «Transitional impacts and the EU enlargement complexity», Ljubljana: University of Ljubljana σ. 25-36.

⁽⁵⁾ Tang et al, 2002, σ. 44.

⁽⁶⁾ Συγκεκριμένα, το σύστημα των ιταλικών κοινωνικών συνεταιρισμών. Βλέπε επίσης την έκθεση για τη διαδικασία Best 2001 (SEC 2001/1704 — 29.10.2001). Τα μέτρα που περιγράφονται στην έκθεση BEST αποτελούν σημαντική πηγή γνώσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού πνεύματος στις εντασσόμενες χώρες.

⁽⁷⁾ Maribor 2003.

⁽⁸⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή — Πράσινο Βιβλίο για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, COM(2003) 27 τελικό, σημείο Γ, 2).

⁽⁹⁾ McIntyre, R: The complex ecology of small enterprises, Chapitre 3, dans McIntyre and Dallago (eds), 2003, Small and Medium Enterprises in Transitional Economies, Palgrave, Macmillan, en association avec l'Université des Nations Unies et le World Institute for Development Economics Research, σ. 49-50.

Τα συμπεράσματα της Πρώτης διάσκεψης για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης προσανατολίζονται προς την ίδια κατεύθυνση. Βλέπε <http://www.cecop.org/praha>.

2.3.6. Η νομιμοποίηση της ανεπίσημης οικονομίας αποτελεί πρόκληση για τις υπό ένταξη χώρες. Σύμφωνα με μια μελέτη του 2003 που δημοσίευσε το Πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Εθνών⁽¹⁾, η οικονομία αυτή είναι ασταθής και δεν μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη ή για τη σώρευση κεφαλαίου δεδομένου ότι η κύρια λειτουργία της είναι η επιβίωση με τη στήριξη της κατανάλωσης. Είναι επιζήμια για τα πρότυπα εργασίας και έχει μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες όπως η διάβρωση του φορολογικού συστήματος, των βάσεων της αγοράς συναλλάγματος και της κοινωνικής προστασίας, θέτοντας σε κίνδυνο την αποτελεσματική μακροοικονομική διαχείριση. Η οικονομία αυτή διατηρεί μια παράλογη τομεακή διάρθρωση όπου παρατηρείται απόλυτη κυριαρχία των πολύ μικρών επιχειρήσεων, κεφαλαιοποίηση χαμηλού επιπέδου, περιορισμένος επιχειρηματικός χαρακτήρας και ταχέως ξεπερασμένη τεχνολογία. Σε συνθήκες εντονότερου ανταγωνισμού λόγω της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η βιομηχανική πολιτική των εντασσόμενων χωρών πρέπει να λάβει επειγόντως υπόψη αυτή την ανησυχητική πραγματικότητα, η δε εφαρμογή της πρέπει να είναι πολύ αυστηρή.

3. Συστάσεις για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα προώθησης των ΜΜΕ και των ΕΚΟ με σκοπό την οικονομική διαφοροποίηση των υπό ένταξη χωρών

3.1. Γενικές παρατηρήσεις

Τα κοινά χαρακτηριστικά των ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των πολύ μικρών επιχειρήσεων) και των ΕΚΟ (βλέπε σημείο 1.6) και η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ τους (βλέπε σημεία 1.9 και 2.3.5) αποτελούν ισχυρά επιχειρήματα υπέρ μιας νέας συνδυασμένης προσπάθειας σε επίπεδο ΕΕ για την προώθηση και τη στήριξή τους. Οι ισχυρότερες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ κατά την συγκυρία της ένταξης (βλέπε τμήμα 2) καθιστούν ιδιαίτερα σημαντική τη λήψη μέτρων στήριξης προκειμένου οι δύο αυτοί τύποι επιχειρήσεων να μπορέσουν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη.

Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση των υφισταμένων προγραμμάτων στήριξης προς τις ΜΜΕ ειδικότερα αλλά σημειώνει επίσης τις ανεπαρκείς δομές που υφίστανται για την στήριξη των ΕΚΟ καθώς και για την προώθηση κοινών πρωτοβουλιών ΜΜΕ και ΕΚΟ.

Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτείνει να τεθεί σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για τη στήριξη των ΜΜΕ και των ΕΚΟ στις εντασσόμενες χώρες. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει να προωθηθεί από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, τις κυβερνήσεις των εν λόγω χωρών καθώς και από τις οργανώσεις εκπροσώπησης και στήριξης των ΜΜΕ και των ΕΚΟ σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Τα διαρθρωτικά ταμεία στα οποία οι εντασσόμενες χώρες θα έχουν πρόσβαση από το Μάιο του 2004, θα πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του ολοκληρωμένου αυτού προγράμματος. Επίσης θα πρέπει να διασφαλιστεί η σύνδεση με το σχέδιο δράσης στο οποίο

αναφέρεται η ανακοίνωση της Επιτροπής για το επιχειρηματικό πνεύμα.

3.2. Πρόγραμμα σε δέκα σημεία

3.2.1. Ολοκλήρωση των στατιστικών δεδομένων

Στις περισσότερες εντασσόμενες χώρες, οι στατιστικές που αφορούν τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ καθώς και τις οργανώσεις εκπροσώπησης και στήριξής τους, είναι ακόμη σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκείς και ανομοιόμορφες⁽²⁾. Οι ΕΚΟ πλήττονται από ακόμη περισσότερες ασάφειες από ό,τι οι παραδοσιακές ΜΜΕ: δεν υφίστανται επί του παρόντος συγκεκριμένα δεδομένα για τις επιχειρήσεις αυτές στις εν λόγω χώρες, πέρα από τα δεδομένα που παρέχουν οι ομοσπονδίες τους, όταν αυτές υπάρχουν. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την πρωτοβουλία που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσον αφορά τη θέσπιση συστήματος υπολογισμών παράλληλων με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, όπως έχει ήδη γίνει πειραματικά σε ορισμένα κράτη μέλη⁽³⁾, σε συνδυασμό με ένα σύστημα συλλογής δεδομένων επαρκώς απλό και σαφές, προκειμένου να μπορούν να αντεπεξέλθουν και οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ χωρίς δυσκολία⁽⁴⁾.

3.2.2. Βελτίωση της συμμόρφωσης και ουσιαστική εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου καθώς και βελτίωση του νομικού και διοικητικού πλαισίου

3.2.2.1. Παρά το γεγονός ότι στις εντασσόμενες χώρες καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την ενσωμάτωση του κοινοτικού κεκτημένου στις εθνικές νομοθεσίες και κανόνες, η θέση σε εφαρμογή μέσω των κρατικών πολιτικών, παρουσιάζει ατέλειες όσον αφορά τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ: πρόκειται συγκεκριμένα για τις πολιτικές υπέρ των επιχειρήσεων, προώθησης των ΜΜΕ, απασχόλησης, της κοινωνικής πολιτικής, της κοινωνικής ένταξης, της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων, ιδίως όσον αφορά το σεβασμό στο περιβάλλον κ.λπ.. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί ουσιαστικά η διαδικασία αυτή, ιδίως με την επίβλεψη του διοικητικού προσωπικού και με την παροχή ενίσχυσης στις ΜΜΕ και ΕΚΟ για την σταδιακή συμμόρφωσή τους με τους κοινοτικούς κανόνες, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης, θα πρέπει να συνεχιστεί το έργο που πραγματοποιείται στο θέμα του κοινοτικού κεκτημένου και της εφαρμογής του μέσω του προγράμματος στήριξης επιχειρήσεων του PHARE. Εξάλλου, παρά το γεγονός ότι οι εντασσόμενες χώρες βελτίωσαν σημαντικά τις νομοθεσίες τους για τις ΜΜΕ (ιδίως όσον αφορά την χρεοκοπία), η πρόοδος είναι ακόμα πολύ περιορισμένη όσον αφορά τη νομοθεσία για την προώθηση των ΕΚΟ. Οι πρόσφατες μεταβολές στη νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς σε ορισμένες εντασσόμενες χώρες αποτελούν οπισθοδρόμηση. Η νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς και άλλους τύπους ΕΚΟ θα πρέπει να μεταρρυθμιστεί σε πολλές εντασσόμενες χώρες και να συγκλίνει περισσότερο προς το καθεστώς ευρωπαϊκού συνεταιρισμού (και προς το μελλοντικό καθεστώς του ευρωπαϊκού συνδέσμου και της ευρωπαϊκής εταιρείας αλληλασφάλισης). Χρειάζεται να εξετασθούν και να μελετηθούν συγκριτικά οι ειδικές νομοθεσίες για τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ. Ακόμη, σύμφωνα με τη νομοθεσία πολλών εντασσόμενων χωρών, το κόστος σύστασης των ΕΚΟ αναμένεται να μειωθεί, δεδομένου ότι τούτες δεν επιδιώκουν εξωτερικές επενδύσεις και γενικά είναι ενσωματωμένες στον τοπικό ιστό.

⁽¹⁾ Glinkina, S. «Small businesses, survival strategies and the shadow economy», chapitre 4, in McIntyre and Dallago (eds), 2003, Small and Medium Enterprises in Transitional Economies, Palgrave, Macmillan, en association avec l'Université des Nations Unies et le World Institute for Development Economics Research.

⁽²⁾ Επείγει να ταξινομηθούν οι ΜΜΕ σύμφωνα με το σύστημα NACE.

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έγγραφο διαβούλευσης «Οι συνεταιρισμοί στην επιχείρηση Ευρώπη», 7.12.2001, σ. 34.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έγγραφο διαβούλευσης «Οι συνεταιρισμοί στην επιχείρηση Ευρώπη», 7.12.2001, σ. 34.

3.2.2.2. Προκειμένου οι συνθήκες ένταξης στην ενιαία αγορά να είναι πραγματικά ισότιμες, χρειάζεται να τροποποιηθούν το ταχύτερο οι ρυθμίσεις που περιορίζουν την πρόσβαση των ΕΚΟ στις δημόσιες συμβάσεις σε πολλές εντασσόμενες χώρες. Εξάλλου, χρειάζεται να ληφθεί επίσης υπόψη τόσο στις δημόσιες συμβάσεις όσον και στην φορολογία, το αυξημένο κόστος παραγωγικότητας για ορισμένες ΜΜΕ και κυρίως για τις ΕΚΟ ⁽¹⁾, που προκύπτει από τακτικές όπως η απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες ή η τήρηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προδιαγραφών πέρα από τις ελάχιστες νομοθετικές απαιτήσεις ⁽²⁾.

3.2.3. Ενεργός προώθηση του επιχειρηματικού επίχειρα μετοίκου πνεύματος μέσω της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης

3.2.3.1. Παρά τη μεγάλη πρόοδο που φαίνεται να έχει πραγματοποιηθεί στις εντασσόμενες χώρες όσον αφορά την απλοποίηση των διαδικασιών σύστασης ΜΜΕ, συγκεκριμένα με τη δημιουργία κέντρων ενημέρωσης σε τοπικό επίπεδο, σημαντική παραμένει και η πρόσδοος που πρέπει να πραγματοποιηθεί από τις δημόσιες αρχές όσον αφορά τις προσπάθειες ενημέρωσης για τις ΕΚΟ. Εξάλλου, αυτά τα κέντρα ενημέρωσης θα πρέπει να προωθούν περισσότερο τα παραδοσιακά επαγγέλματα και τους τομείς με μεγάλη ανάπτυξη, όπως οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, οι υπηρεσίες εγγύτητας και υγείας, οι δραστηριότητες που συνδέονται με την κατασκευή, τα δημόσια έργα και τον τουρισμό.

3.2.3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι ο Χάρτης των μικρών επιχειρήσεων αναφέρει ότι «ειδικά μαθήματα, αφιερωμένα στην επιχείρηση, θα πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικό τμήμα των παιδαγωγικών προγραμμάτων σε δευτεροβάθμιο επίπεδο καθώς και στο τριτοβάθμιο και πανεπιστημιακό επίπεδο», και ακόμη «κατάλληλα προγράμματα κατάρτισης για τους επικεφαλής μικρών επιχειρήσεων». Ωστόσο πρόκειται για πολύ μακρινό στόχο για τις περισσότερες από τις εντασσόμενες χώρες. Εξάλλου, αυτά τα προγράμματα εκπαίδευσης θα πρέπει επίσης να αφορούν εν μέρει και τις ΕΚΟ πράγμα που δεν ισχύει σε γενικές γραμμές. Το δυναμικό κατάρτισης στο επιχειρηματικό πνεύμα για τις ΕΚΟ, όπως έχει διαπιστωθεί στα κράτη μέλη της ΕΕ, θα πρέπει να αξιοποιηθεί με την προώθηση μεταξύ άλλων της κατάρτισης από επιχείρηση σε επιχείρηση και με την παροχή στα στελέχη των ΕΚΟ της δυνατότητας μετάδοσης των εμπειριών τους στα κέντρα κατάρτισης στον τομέα της διαχείρισης επιχειρήσεων για επικεφαλής ΜΜΕ.

3.2.4. Προώθηση των κέντρων στήριξης και παροχής συμβουλών στην δημιουργία, στην ανάπτυξη και στη μεταβίβαση επιχειρήσεων

3.2.4.1. Είναι σαφές ότι η δημιουργία επιχειρήσεων θα πρέπει να συνεχίσει να προωθείται πολύ έντονα, κυρίως στους πολλά υποσχόμενους τομείς. Την ίδια όμως καίρια σημασία κατέχει και η επιτυχία στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων χωρίς κληρονόμο ή που βρίσκονται σε κρίση και δεν θα πρέπει να παραμεληθεί στο πλαίσιο των τρεχουσών βιομηχανικών μεταλλαγών. Οι επιτυχημένες μεταβιβάσεις

όχι μόνο μπορούν να διαφυλάξουν τη δραστηριότητα της επιχείρησης αλλά ακόμα και τις συνδεδεμένες θέσεις απασχόλησης, και κατά συνέπεια ένα σημαντικό τμήμα του τοπικού κοινωνικοοικονομικού ιστού ⁽³⁾. Οι μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους τους, κυρίως μέσω των ΕΚΟ, παρουσίασαν ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό επιτυχίας στις χώρες της ΕΕ, όταν προσφέρονταν οι απαραίτητες συμβουλές. Η εμπειρία αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί για κάθε τύπο μεταβίβασης ΜΜΕ.

3.2.4.2. Για κάθε εξέλιξη στη ζωή μιας επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων της σύστασης και της μεταβίβασής της, χρειάζεται μια πραγματική πολιτική στήριξης καθώς και ποιοτικές υπηρεσίες στήριξης, παροχής συμβουλών και ποιοτικής συνοδείας όσον αφορά τη στρατηγική της επιχείρησης, το σχεδιασμό, την καινοτομία και την τεχνολογία, την έρευνα και ανάπτυξη, την πιστοποίηση ποιότητας κτλ όπως το δείχνουν πολλές επιτυχημένες εμπειρίες στις βιομηχανικές περιοχές της ΕΕ. Μεταξύ άλλων θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη συνεργασία των κέντρων στήριξης με τα πανεπιστήμια καθώς και στην ενθάρρυνση των νέων και των γυναικών στο επιχειρηματικό πνεύμα. Επίσης πρέπει να προωθηθεί η στήριξη για την διάθεση στο εμπόριο και την εξαγωγή των προϊόντων των ΜΜΕ και ΕΚΟ, συγκεκριμένα με την αναγνώριση των τυπικών προϊόντων, τη συμμετοχή των εμπορικών και επαγγελματικών επιμελητηρίων και των επαγγελματικών οργανώσεων για τη προώθηση των εν λόγω προϊόντων.

3.2.5. Βελτίωση των όρων χρηματοδότησης και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση

3.2.5.1. Θεμελιώδες είναι το ζήτημα του κεφαλαίου για τη δημιουργία και τη μεταβίβαση των ΜΜΕ και ΕΚΟ. Η βελτίωση του χρηματοδοτικού πλαισίου στήριξης για τη σύσταση και την ανάπτυξη αυτού του τύπου επιχειρήσεων, η βελτίωση της πρόσβασης στα διαρθρωτικά ταμεία και η ενθάρρυνση των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Τράπεζας επενδύσεων, όπως το προτείνει ο Χάρτης των μικρών επιχειρήσεων, είναι το ίδιο θεμελιώδες προϋποθέσεις με τις υπηρεσίες στήριξης. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία ενός χρηματοδοτικού μηχανισμού ο οποίος να ενσωματώνει τα διάφορα μέσα παρέμβασης σε όλο τον κύκλο ανάπτυξης των ΜΜΕ και ΕΚΟ στις εντασσόμενες χώρες, με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων, των τραπεζών κοινωνικής οικονομίας καθώς και τη χρηματοδότηση μέσω των διαρθρωτικών ταμείων ⁽⁴⁾. Θα πρέπει επίσης να προωθηθούν τα συστήματα δημόσιας χρηματοδότησης για τη δημιουργία και μεταβίβαση των ΜΜΕ και ΕΚΟ καθώς και τα συστήματα στήριξης μέσω του ταμείου αλληλεγγύης, όπως εκείνα που δοκιμάστηκαν επιτυχώς σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Ακόμη, έχει παρατηρηθεί ότι οι πιθανότερες επιβιώσεις των μεταβιβάσεων είναι κατά μέσο όρο υψηλότερες από εκείνες των start-ups. Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή: «Helping the transfer of businesses», ΓΔ Επιχειρήσεις, 2003.

⁽⁴⁾ Διάφοροι ευρωπαϊκοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (Crédit Coopératif, Crédit Mutuel, ESFIN στη Γαλλία, Coorfond (Legacoop) στην Ιταλία και SOFICATRA στο Βέλγιο) εργάζονται ήδη, σε επαφή με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την δημιουργία ενός σχεδίου «Coop-Est αποτελούμενου» από διάφορα χρηματοδοτικά μέσα που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των διαρθρώσεων χρηματοδότησης των ΕΚΟ.

⁽⁵⁾ Για τους δημόσιους μηχανισμούς, συγκεκριμένα στην Ιταλία και τη Γαλλία, με την ενιαία καταβολή του επιδόματος ανεργίας. Όσον αφορά τους μηχανισμούς προώθησης, σε πολλές περιπτώσεις αριστείας στην ΕΕ, οι οργανώσεις ΕΚΟ συνέστησαν ταμεία αλληλεγγύης και επιχειρηματικών κεφαλαίων για την ανάπτυξη τους. Τα ταμεία αυτά δρουν συχνά ως μοχλός σε άλλες χρηματοδοτήσεις όπως τα δάνεια των εμπορικών τραπεζών και έχουν αποδείξει την ικανότητά τους να δημιουργούν επιχειρήσεις και απασχόληση. Τέτοια ταμεία υφίστανται σε πολλές ομοσπονδίες συνεταιρισμών στις εντασσόμενες χώρες αλλά θα πρέπει να υποστηριχθεί ενεργά μια τέτοια προσπάθεια στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων.

⁽¹⁾ Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η Σύσταση 193/2002 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας που υιοθετήθηκε ομόφωνα (με δύο αποχές) και βεβαίως από τα 15 κράτη μέλη και τις 10 εντασσόμενες χώρες και συγκεκριμένα το άρθρο 7 για τις φορολογικές πολιτικές και τις δημόσιες συμβάσεις και τα άρθρα 4 και 6 σχετικά με την κατάταξη των συνεταιρισμών σε έναν ευρύτερο τομέα στον οποίο περιλαμβάνονται και οι εταιρείες αλληλασφάλισης και οι σύνδεσμοι.

⁽²⁾ Τακτικές που περιλαμβάνονται στην έννοια της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων: Η ανάπτυξη των τακτικών αξιολόγησης (reporting) επιτρέπει τη συνεκτίμηση των διαδικασιών προόδου που ευνοεί την βιώσιμη ανάπτυξη.

3.2.5.2. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν τα δίκτυα ηθικής και αλληλέγγυας χρηματοδότησης προκειμένου να διαμορφωθούν τα κατάλληλα χρηματοδοτικά μέσα που αρμόζουν στις ΜΜΕ και ΕΚΟ των υπό ένταξη χωρών. Το Ιταλικό Κοινοβούλιο ασχολήθηκε πρόσφατα με το θέμα υιοθετώντας ομόφωνα ένα ψήφισμα τον Οκτώβριο του 2003, στο οποίο αναφέρεται επίσης ότι οι διάφορες οργανώσεις εναλλακτικής χρηματοδότησης εργάζονται επί του παρόντος σε ένα κοινό σχέδιο που μπορεί να αποτελέσει οδηγό για τη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται ⁽¹⁾.

3.2.5.3. Θα πρέπει επίσης να προωθηθούν οι εταιρείες αμοιβαίας εγγύησης μεταξύ ΜΜΕ και ΕΚΟ, σύστημα που έχει αποδείξει τη χρησιμότητά του σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συχνά με τη μορφή συνεταιρισμών, εταιρειών αλληλασφάλισης και συνδέσμων ⁽²⁾, προκειμένου να αλληλεγγυούνται τα τραπεζικά δάνεια που συνάπτουν.

3.2.5.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης τη σημασία που έχει η προώθηση της αλληλέγγυας χρηματοδότησης του κόστους ασθένειας, αναπηρίας και συντάξεων από ειδικευμένες ΕΚΟ όπως οι εταιρείες αλληλασφάλισης με τη μορφή που υφίστανται στα κράτη μέλη της ΕΕ.

3.2.6. Προώθηση των ΜΜΕ και ΕΚΟ στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης

Οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ αποτελούν τμήμα του τοπικού ιστού. Κατά συνέπεια, διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο για την τοπική ανάπτυξη και οι τοπικές αρχές θα πρέπει να δημιουργούν μαζί τους ενεργές εταιρικές σχέσεις ⁽³⁾. Οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ τοπικών αρχών και παραγόντων της κοινωνικής οικονομίας που υφίστανται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να προωθηθούν και στις εντασσόμενες χώρες ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Με τη σύσταση μιας Ομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Τραπεζών Δεοντολογικού και Εναλλακτικού Προσανατολισμού (Febea) και μια Ευρωπαϊκό Χρηματοπιστωτικό Οργανισμό Δεοντολογικού και Εναλλακτικού Προσανατολισμού (Sefea).

⁽²⁾ Βλέπε: André Douette (2003): La garantie des prêts aux petites et moyennes entreprises — Les systèmes de garantie membres de l'Association européenne du Cautionnement Mutuel, Association européenne du Cautionnement Mutuel.

⁽³⁾ Όπως εκείνες που υφίστανται στο Δίκτυο Ευρωπαϊκών Δήμων για την Κοινωνική Οικονομία (REVES) και μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις χωριστές κατηγορίες:

- η δημιουργία μεικτών δομών δημόσιου-ιδιωτικού τομέα π.χ. το Job Centre του Δήμου της Γένοβας, το πρακτορείο Gagner της πόλης Roubaix, και το day care centre SAKA BYAGARD/SOKOYAN KYATALO της πόλης Kokkola στη Φινλανδία·
- η δημόσια στήριξη στην σύσταση οργανισμών συλλογικής ωφελείας: π.χ. το Κέντρο παροχής υπηρεσιών στους μετανάστες του δήμου της Γένοβας, το τοπικό ολοκληρωμένο δίκτυο ανάπτυξης ARKESIS στην περιφέρεια της Καλαβρίας·
- η εταιρική σχέση παροχής υπηρεσιών όπου ο δημόσιος τομέας παρέχει το πλαίσιο αναφοράς για τη διαχείριση και την παροχή υπηρεσιών συλλογικής ωφελείας από τις ΕΚΟ: π.χ. Pfefferwerk gGmbH στο κέντρο του Βερολίνου, συνεταιρισμοί που διαχειρίζονται άμεσα τα κέντρα απασχόλησης των επαρχιών του Forlì, Cesena και Ραβέννας στην Ιταλία.

Όλα σημαντικά παραδείγματα πολύπλευρων εταιρικών σχέσεων σε τοπικό επίπεδο με συμμετοχή ΕΚΟ στην ΕΕ περιλαμβάνουν το σύστημα ιταλικών κοινωνικών συνεταιρισμών που εντάσσονται στο Consortium Gino Matarelli για την κοινωνική συνεργασία (CGM), ο τομέας της οικιακής βοήθειας και το νέο καθεστώς του Συνεταιρισμού Κοινής Ωφελείας (SCIC) στη Γαλλία το δίκτυο των Solidarités des Alternatives Wallones, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί στη Σουηδία κ.λπ..

⁽⁴⁾ Ibid. Βλέπε επίσης Επιτροπή των Περιφερειών: Γνωμοδότηση με θέμα «Η εταιρική σχέση των τοπικών και των περιφερειακών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνικής οικονομίας: συμβολή στην απασχόληση, την κοινωνική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή», CdR 384/2001.

3.2.7. Στήριξη της ανάπτυξης των συστημάτων επιχειρήσεων

Ο Χάρτης των μικρών επιχειρήσεων υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της ανάπτυξης ομάδων, ομίλων, δικτύων και φυτωρίων επιχειρήσεων. Η εμπειρία που αποκτήθηκε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκεκριμένα όσον αφορά τις ομάδες και τους ομίλους συνεταιρισμών και εταιρειών αλληλασφάλισης, συχνά με βάση εδαφική ή τομεακή, δείχνει ότι η ανάπτυξη συστημάτων επιχειρήσεων μπορεί να έχει θεμελιώδη ρόλο για τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ, προκειμένου να προσδιορίσουν από κοινού τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές επιχειρήσεων, να αυξήσουν τις επιχειρησιακές τους κλίμακες στον ίδιο τομέα ή περιφέρεια, να αναπτύξουν την τεχνολογική τους ικανότητα και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους, διατηρώντας ταυτόχρονα την ικανότητά τους να λαμβάνουν αποφάσεις. Εξάλλου, η διεύρυνση και η εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς συνηγορούν υπέρ της χρήσης του πανευρωπαϊκού μέσου που θα αποτελέσει ο ευρωπαϊκός συνεταιρισμός για τις ΜΜΕ και τις ΕΚΟ από τα παλαιά και τα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διαμόρφωση των διαφορετικών αυτών συστημάτων επιχειρήσεων θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ενεργά στις εντασσόμενες χώρες.

3.2.8. Ενίσχυση της θεσμικής εκπροσώπησης των ΜΜΕ και ΕΚΟ

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αναπτυχθεί, να ενισχυθεί και να γίνει πιο αποτελεσματική η εκπροσώπηση των συμφερόντων τους στις εντασσόμενες χώρες μέσω αντιπροσωπευτικών οργανώσεων, με ικανότητα διαπραγμάτευσης με τις δημόσιες αρχές, με στρατηγική δράση για την προώθηση υπηρεσιών στήριξης στην επιχείρηση καθώς και με τη μεταξύ τους σύνδεση σε όλα τα επίπεδα. Οι ΜΜΕ και οι ΕΚΟ των χωρών αυτών θα πρέπει να μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους ως σημαντικοί παράγοντες του κοινωνικού και οικονομικού ιστού. Για το λόγο αυτό προέχει η συνέχιση της σημαντικής προσπάθειας του προγράμματος στήριξης επιχειρήσεων PHARE, προκειμένου να ενισχυθούν οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις στις εντασσόμενες και στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ⁽⁵⁾.

3.2.9. Η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου

Οι ΜΜΕ και ΕΚΟ των εντασσόμενων χωρών πρέπει επίσης να εξεταστούν στο ρόλο τους ως εργοδότες, ακόμα και αν η συμβατικήμισθωτή εργασία συνυπάρχει με την αυτοαπασχόληση και την συνεργατική εργασία. Ως εργοδότες, είναι υποχρεωμένες να τηρούν τα ευρωπαϊκά και παγκόσμια πρότυπα εργασίας. Ακόμη, οι οργανώσεις εκπροσώπησης τους οφείλουν να δεσμευτούν ως ανεξάρτητοι παράγοντες στον κοινωνικό διάλογο ο οποίος αφορά όχι μόνο τις σχέσεις εργασίας αλλά και το σύνολο των κοινωνικών πολιτικών, μαζί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τους άλλους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες όλα τα επίπεδα. Οι δραστηριότητες προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να προωθηθούν ενεργά στο πλαίσιο του προτεινόμενου προγράμματος.

⁽⁵⁾ Το θέμα αυτό αναπτύσσεται σε βάθος στο σημείο 10 του Ευρωπαϊκού Χάρτη μικρών επιχειρήσεων.

3.2.10. Ανάλυση και εμβάθυνση των δραστηριοτήτων για τις ανταλλαγές καλών πρακτικών μεταξύ των ΜΜΕ και ΕΚΟ από την ΕΕ και τις εντασσόμενες χώρες

Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽¹⁾ δείχνουν πόσο σημαντικό είναι να μεταδίδεται συστηματικά η εμπειρία στις ΜΜΕ και ΕΚΟ των εντασσόμενων χωρών από τους ομολόγους τους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε καθέναν από τους τομείς που εξετάζονται στα σημεία 3.2.1 έως 3.2.9. Χρειάζεται επίσης να ενθαρρυνθούν οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία δικτύου ανταλλαγών καλών πρακτικών όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών στήριξης στις ΜΜΕ. Τέτοιες ανταλλαγές επιτρέπουν στους επιχειρηματικούς παράγοντες των εντασσόμενων χωρών, αφενός, να βελτιώσουν την αναπτυξιακή στρατηγική τους ωθώντας τους στην εξέταση των προτεινόμενων προτύπων αριστείας και, αφετέρου, να αναδειχθούν παράγοντες υπολογίσιμη κατά την διαμόρφωση των κρατικών πολιτικών.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η επιτυχία και η αποτελεσματικότητα των ΜΜΕ και των ΕΚΟ δεν είναι αυτόματες και δεν εξαρτώνται μόνο από τις ίδιες. Οι δυνατότητες ανάπτυξης των επιχειρήσεων αυτών και η αξιοποίηση του ρόλου τους στις οικονομίες σε φάση μετάβασης καθώς και η οικονομική διαφοροποίηση των εντασσόμενων χωρών, πρέπει να στηριχθούν από ένα ευνοϊκό πλαίσιο που να λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Ένα τέτοιο ευνοϊκό πλαίσιο μπορεί να προωθηθεί μέσω ενός ειδικού προγράμματος για τις χώρες αυτές το οποίο να περιλαμβάνει τις δέκα συνιστώσες που προαναφέρθηκαν. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επι-

τροπή να προωθήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα για τις ΜΜΕ και ΕΚΟ των εντασσόμενων χωρών.

4.2. Η ΕΟΚΕ, συνεπής στις γνωμοδοτήσεις και τις δηλώσεις της των τελευταίων ετών, επιδιώκει να συμβάλει στην ανάλυση νέων μέτρων στήριξης και στην παρακολούθησή τους. Ειδικότερα, στο πλαίσιο των εργασιών της για την ενιαία αγορά, θα παρακολουθήσει από κοντά την ανάπτυξη των ΜΜΕ και ΕΚΟ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με ιδιαίτερη προσοχή στα όσα συμβαίνουν στα νέα κράτη μέλη.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη οφείλει να συνεκτιμά κατά τρόπο πολύ πιο αποτελεσματικό τις ανάγκες και τις προκλήσεις στις υπό ένταξη χώρες. Εφιστά την προσοχή σε ανάγκες όπως η εκπαίδευση και κατάρτιση στη διαχείριση, η καινοτομία, η ποιότητα, ο σχεδιασμός, τα μέσα χρηματοδότησης και συνεργασίας όπως τα φυτώρια, οι δομές δεύτερου και τρίτου βαθμού, τα δίκτυα και άλλα που θα είναι ολοένα και πιο απαραίτητα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της παγκοσμιοποίησης.

4.4. Τέλος δεσμεύεται και καλεί το σύνολο των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Επιτροπής, σε εκτεταμένο διάλογο με όλες τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και τους επικεφαλής των ΜΜΕ και ΕΚΟ από τις εντασσόμενες χώρες, προκειμένου να εξευρεθούν από κοινού λύσεις για τις πολύ σοβαρές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές οι επιχειρήσεις κατά τη διαδικασία ένταξης της χώρας τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχοντας πάντοτε υπόψη ό,τι το διακύβευμα είναι η ιστορική εξέλιξη της Ευρώπης του εικοστού πρώτου αιώνα στο σύνολό της.

Βρυξέλλες, 1 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Συγκεκριμένα το πρόγραμμα στήριξης επιχειρήσεων PHARE με το BSP1 και το BSP2 de l'UAPME για τις ΜΜΕ και το SCOPE 1 et 2 de CECOP για τις ΕΚΟ, όπως αναφέρει το Έγγραφο διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Οι συνεταιρισμοί στην επιχείρηση Ευρώπη». 7.12.2001, σ. 29, σημείωση 27.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/49/ΕΚ για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών

[COM(2003) 841 τελικό — 2003/0331 (CNS)]

(2004/C 112/28)

Στις 2 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», την προετοιμασία των σχετικών εργασιών της.

Λόγω της επείγουσας φύσης των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας, της 31ης Μαρτίου και της 1ης Απριλίου 2004, (συνεδρίαση της 1ης Απριλίου) να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. BURANI και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών⁽²⁾.

1.1. Στις 3 Ιουνίου 2003 το Συμβούλιο Οικονομικών και Εσωτερικών Υποθέσεων υιοθέτησε την οδηγία 2003/49/ΕΚ σχετικά με το κοινό σύστημα φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών, που αποτελεί τμήμα του λεγόμενου «φορολογικού πακέτου». Ήδη από τη στιγμή της υιοθέτησής της το Συμβούλιο διευκρίνισε με δήλωση για εγγραφή στα πρακτικά ότι «τα ευεργετήματα της οδηγίας δεν πρέπει να παρέχονται στις εταιρείες που απαλλάσσονται από το φόρο επί του εισοδήματος που καλύπτει η εν λόγω οδηγία» και έδωσε εντολή στην Επιτροπή να προβεί στη λήψη των δεόντων μέτρων προφύλαξης.

1.2. Από την άλλη πλευρά η Επιτροπή είχε ήδη προβλέψει ότι «είναι ανάγκη να εξασφαλισθεί ότι οι πληρωμές τόκων και δικαιωμάτων θα φορολογούνται μόνο μία φορά, σε ένα κράτος μέλος». Τελικώς, η οδηγία, όπως ολοκληρώθηκε με τις τροποποιήσεις που εισάγονται από την υπό εξέταση πρόταση, τείνει στο να αποφευχθεί ότι υπάρχουν κενά στη νομοθεσία που επιτρέπουν την αποφυγή καταβολής του φόρου επί των τόκων και των δικαιωμάτων μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών.

1.3. Προκειμένου να ενταχθεί η παρούσα πρόταση στο σωστό πλαίσιο της, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η Επιτροπή έχει ήδη υποβάλει δύο προτάσεις, που απέβλεπαν στον προσδιορισμό τρόπων αντιμετώπισης των περιορισμών που επιβάλει η άμεση φορολογία στις διαμεθοριακές οικονομικές δραστηριότητες στην εσωτερική αγορά:

— η πρώτη, που τροποποιεί την οδηγία 90/435/ΕΟΚ της 23ης Ιουλίου 1990, αφορά το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών⁽¹⁾.

— η δεύτερη, που τροποποιεί την οδηγία 90/434/ΕΟΚ της 23ης Ιουλίου 1990, αφορά το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις

1.4. Στην εισαγωγή της πρότασης οδηγίας διευκρινίζεται (μολονότι αυτό είναι προφανές) ότι η ευρωπαϊκή εταιρεία, που το καταστατικό της θα αρχίσει να ισχύει από τις 8 Οκτωβρίου 2004, περιλαμβάνεται από τώρα στον κατάλογο των εταιρειών για τις οποίες ισχύουν οι διατάξεις της ίδιας της οδηγίας.

1.5. Επίσης, οι ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες, που από το 2006 θα επωφεληθούν από το νέο νομικό καθεστώς της «ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας» (SCE), υπεισέρχονται στις διατάξεις της υπό εξέταση οδηγίας: οι SCE θα αντιμετωπιστούν ως συνεταιριστικές εταιρείες που έχουν την επίσημη έδρα τους σε ένα κράτος μέλος.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Το άρθρο 1 παράγραφος 1, της πρότασης τροποποιεί το αντίστοιχο άρθρο της οδηγίας, εισάγοντας μία συνθήκη που δεν υπήρχε πριν: οι τόκοι και τα δικαιώματα που καταβάλλονται σε συνδεδεμένη εταιρεία δεν φορολογούνται εφ' όσον ο δικαιούχος είναι εταιρεία άλλου κράτους που φορολογείται στο κράτος μέλος που έχει την έδρα της. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει, διερωτάται όμως κατά πόσον η πιστοποίηση αυτής της συνθήκης δεν θα οδηγήσει στην εμφάνιση ενός προβλήματος δαπανηρών ελέγχων για τις φορολογικές αρχές του κράτους μέλους προέλευσης των πληρωμών, καθώς θα υποχρεωθούν να πιστοποιούν ότι ο δικαιούχος πράγματι υπόκειται σε φορολογία και ότι έχουν καλυφθεί οι φορολογικές του υποχρεώσεις.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση CESE EE C 32 της 5ης Φεβρουαρίου 2004, σ. 118.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση CESE 312/2004 της 25ης Φεβρουαρίου 2004.

2.2. Το άρθρο 1 παράγραφος 2 αντικαθιστά το παράρτημα της βασικής οδηγίας που ανέφερε συνοπτικώς τις διαφορές ονομασιών εταιρειών στη γλώσσα της κάθε χώρας, με έναν πιο λεπτομερή κατάλογο που περιείχε επίσης την ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE). Ο κατάλογος αυτός έχει το πλεονέκτημα ότι είναι πιο σαφής και ίσως αποφεύγονται έτσι οι ερμηνευτικές ασάφειες σε σχέση με ορισμένες χώρες: δεν επιφέρει όμως άλλες καινοτομίες εκτός απ'αυτές που αναφέρθηκαν, που ωστόσο ήταν αναγκαίες.

2.3. Το άρθρο 2 περιέχει τις διατάξεις εφαρμογής: τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν συμμορφωθεί με την οδηγία μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2004 θέσπίζοντας όλες τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις· οφείλουν επιπλέον να ανακοινώσουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων αυτών καθώς και πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ αυτών των διατάξεων και της παρούσας οδηγίας. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, λαμβανομένου υπόψη

του αναγκαίου χρόνου, ειδικά σε ορισμένα κράτη μέλη, για τη μετάφραση των κοινοτικών διατάξεων στην εθνική νομοθεσία, η προθεσμία που έχει καθοριστεί είναι μάλλον περιορισμένη. Δεδομένου ότι η οδηγία θα πρέπει να τεθεί σε ισχύ ταυτοχρόνως σε όλα τα κράτη μέλη, η προθεσμία πρέπει να παραταθεί κατά 6 μήνες περίπου.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως το στόχο της οδηγίας, που υπεισέρχεται στο πλαίσιο της προοδευτικής τελειοποίησης των φορολογικών διατάξεων με σκοπό, αφενός, να αποφευχθεί η φοροδιαφυγή και, αφετέρου, να αποκλεισθούν οι διπλές φορολογίες, και η οποία εμμέσως θα συμβάλει στη μελλοντική εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων και στην εξάλειψη των νοθεύσεων του ανταγωνισμού που είναι υπέρμετρα προφανείς σήμερα.

Βρυξέλλες, 1 Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για ενέργειες στον τομέα της μελισσοκομίας

[COM(2004) 30 τελικό — 2004/0003 (CNS)]

(2004/C 112/29)

Στις 30 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 24 Φεβρουαρίου 2004, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντα χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 407η σύνοδο ολομέλειας της 31ης Μαρτίου και 1ης Απριλίου 2004 (συνεδρίαση της 1ης Απριλίου 2004), όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. Joan CABALL I SUBIRANA και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Μετά από την ανακοίνωση του 1994 σχετικά με την κατάσταση της ευρωπαϊκής μελισσοκομίας⁽¹⁾, η Επιτροπή πρότεινε κανονισμό «περί των γενικών κανόνων εφαρμογής για ενέργειες βελτίωσης της παραγωγής και της εμπορίας του μελιού», ο οποίος και υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 1997 [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1221/97]⁽²⁾.

1.2. Το Νοέμβριο του 1997, η Επιτροπή καθόρισε τις λεπτομέρειες εφαρμογής του προαναφερόμενου κανονισμού μέσω του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2300/97⁽³⁾ και, τον Ιούνιο του 2001, βάσει

του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1221/1997, η Επιτροπή υπέβαλε την πρώτη τριετή έκθεση για την εφαρμογή του στα κράτη μέλη, στην οποία διατυπωνόταν η άποψη ότι είχε επιτευχθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, προτεινόταν να διατηρηθεί ο κανονισμός ως είχε.

1.3. Τον Ιανουάριο του 2004, η Επιτροπή υπέβαλε τη δεύτερη έκθεση αξιολόγησης για την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων στα κράτη μέλη, βάσει της οποίας προτείνει την υιοθέτηση νέου κανονισμού προκειμένου να προσαρμοστούν οι στόχοι του κλάδου της μελισσοκομίας στη σημερινή κατάσταση της Κοινότητας.

⁽¹⁾ COM(94) 256 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ L 173 της 1.7.1997, σ. 1· κανονισμός όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2070/98 (ΕΕ L 265 της 30.9.1998, σ. 1).

⁽³⁾ ΕΕ L 319 της 21.11.1997.

2. Κύρια σημεία της πρότασης

2.1. Η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση τριετών εθνικών προγραμμάτων, με τις ακόλουθες ενέργειες:

- α) τεχνική βοήθεια προς τους μελισσοκόμους και τις ομάδες μελισσοκόμων·
- β) καταπολέμηση της βαρρόας·
- γ) εξορθολογισμό της ομαδικής μελισσοκομίας·
- δ) μέτρα στήριξης για την ανασύσταση του κοινοτικού μελισσοκομικού κεφαλαίου·
- ε) συνεργασία με οργανισμούς ειδικευμένους στην υλοποίηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της μελισσοκομίας και των προϊόντων που προέρχονται από τη μελισσοκομία.

2.2. Βάσει του νέου αυτού Κανονισμού, οι ενέργειες που χρηματοδοτούνται στα πλαίσια του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 ⁽¹⁾ θα εξαιρούνται από τα μελισσοκομικά προγράμματα.

2.3. Τα κράτη μέλη θα εκπονούν μελέτη για τη διάρθρωση του τομέα της μελισσοκομίας στα αντίστοιχα εδάφη τους, τόσο σε επίπεδο παραγωγής όσο και σε επίπεδο εμπορίας, και θα την κοινοποιούν στην Επιτροπή μαζί με το μελισσοκομικό πρόγραμμα.

2.4. Η χρηματοδότηση εκ μέρους της Κοινότητας θα ανέρχεται στο 50 % και οι δαπάνες που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί το αργότερο έως τις 15 Οκτωβρίου του κάθε έτους. Η Επιτροπή θα υποβάλλει έκθεση αξιολόγησης για την εφαρμογή του Κανονισμού, ανά τριετία, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η μελισσοκομία αποτελεί αγροτική δραστηριότητα η οποία παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την διαφοροποιούν από άλλες κτηνοτροφικές παραγωγές, και οι κύριες λειτουργίες της οποίας είναι η αγροτική ανάπτυξη, η συμβολή στην οικολογική ισορροπία και, ως οικονομική δραστηριότητα, η παραγωγή μελιού και άλλων προϊόντων της κυψέλης. Είναι σημαντικό να επισημανθεί η μεγάλη σημασία των μελισσών ως κύριων φορέων επικονίασης και η συμβολή τους στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Ως προς το θέμα αυτό, η FAO εκτιμά ότι η οικονομική αξία της εντομόφιλου επικονίασης που πραγματοποιούν οι μέλισσες ισοδυναμεί με το εικοσαπλάσιο της εμπορικής αξίας όλων των προϊόντων της κυψέλης ⁽²⁾. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η μελισσοκομία αναπτύσσεται σε μειονεκτούσες περιφέρειες, όπου δεν υπάρχουν άλλες εναλλακτικές λύσεις για τη διατήρηση του αγροτικού ιστού και της αγροτικής απασχόλησης.

3.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1221/97 είναι το μοναδικό κοινό μέσο στήριξης που διαθέτουν οι μελισσο-

κόμοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η διατήρησή του. Το μέσον αυτό, ωστόσο, συνίσταται σε ένα σύστημα συγχρηματοδότησης που όχι μόνο δεν είναι συγκρίσιμο με τις ενισχύσεις που προβλέπονται επί του παρόντος στα πλαίσια της Κοινοτικής Αγροτικής Πολιτικής, αλλά είναι και εντελώς ανεπαρκές για τη διευθέτηση των διαρθρωτικών δυσχερειών και των προβλημάτων διατήρησης του εισοδήματος που αντιμετωπίζουν οι μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο ευρωπαϊκός κλάδος της μελισσοκομίας έχει να αντιμετωπίσει μια αγορά ασταθή, που εξαρτάται υπερβολικά από την παγκόσμια τιμή του μελιού, και υφίσταται τις αυξανόμενες κλιματολογικές αντιξοότητες που οφείλονται στην αλλαγή του κλίματος, καθώς και τη θνησιμότητα που πλήττει τις μέλισσες σε ορισμένες περιοχές, λόγω εξωγενών δηλητηριάσεων.

3.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η περίπλοκη διοικητική διαχείριση του εν λόγω Κανονισμού και η υπερβολική ακαμψία για τη διεύρυνση των κριτηρίων δαπανών και επενδύσεων, σε συνδυασμό με τη χρονική απόσταση μεταξύ της λήξης της χρήσης του ΕΓΤΠΕ (15 Οκτωβρίου) και της χρήσης των κρατών μελών (31 Δεκεμβρίου), καθώς και η ανά έτος λήξη της προθεσμίας των εθνικών προγραμμάτων, συντελούν στο να δυσχεραίνεται σημαντικά η εκτέλεση των δαπανών που εγκρίνονται για την κάθε χώρα. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή και από το Συμβούλιο να ενοποιηθούν τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό των δαπανών και των επενδύσεων που είναι επιλέξιμες για την καταβολή των ενισχύσεων, ούτως ώστε το σύστημα ενισχύσεων που εγκρίνεται για κάθε χώρα να επιτυγχάνει την εξασφάλιση ενός επιπέδου στήριξης όσο το δυνατόν πιο δίκαιου για όλους τους ευρωπαίους μελισσοκόμους.

3.4. Η Επιτροπή δηλώνει ότι στόχος της καταπολέμησης της βαρρόας και των συναφών ασθενειών είναι η μείωση των δαπανών που συνεπάγεται η εφαρμογή των αγωγών στις κυψέλες. Γι' αυτό, στην έκθεσή της, συνιστά την αγωγή των κυψελών με εγκεκριμένα προϊόντα (που δεν αφήνουν κατάλοιπα στο μέλι) ως μοναδικό τρόπο για να αποφευχθούν οι συνέπειες της ασθένειας αυτής. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει, επ' αυτού, την ανάγκη στήριξης της μελέτης και έρευνας εκ μέρους της φαρμακευτικής βιομηχανίας για νέα μόρια που θα περιορίζουν την επίδραση της βαρρόας, η οποία ευθύνεται κατά κύριο λόγο για την εμφάνιση συναφών ασθενειών και η οποία αντιπροσωπεύει το 41 % των δαπανών που προγραμματίζονται στα περισσότερα από τα κράτη μέλη.

3.5. Η καταπολέμηση της βαρρόας και των συναφών ασθενειών πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί μια από τις προτεραιότητες για τον κλάδο και πρέπει να εξασφαλιστεί η συγχρηματοδότηση των σχετικών ενεργειών μέσω του προτεινόμενου κανονισμού και να μεριμνήσουν τα αρμόδια κοινοτικά όργανα για τη δρομολόγηση μιας πραγματικής κτηνιατρικής πολιτικής για την καταπολέμηση των ασθενειών των μελισσών.

⁽¹⁾ ΕΕ L 160 της 26.6.1999, σ. 80· κανονισμός όπως τροποποιήθηκε τελευταία του οποίου συνιστά ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1783/2003 (ΕΕ L 270 της 21.10.2003, σ. 70).

⁽²⁾ Η πληροφορία προέρχεται από τη δημοσίευση «Frutales y abejas», Juan. B. Rallo García, 1986, MAPA, Publicaciones de Extensión Agraria, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. NIPO: 253-86-034-2, ISBN: 84-341-0529-2, σ. 13.

3.6. Η ΕΟΚΕ, σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾, έχει ήδη εκφράσει την άποψή της σχετικά με την ανάγκη να αναφέρονται στην πρόταση κανονισμού τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διακίνηση του μελιού στην εσωτερική αγορά και άλλες πτυχές σχετικές με την αγορά σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Επιτροπή θα έπρεπε να καθορίσει ορισμένα κριτήρια ποιότητας για το μέλι που παράγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να προωθήσει την κατανάλωση του ευρωπαϊκού μελιού ποιότητας, στα πλαίσια της πολιτικής για την εσωτερική προώθηση και μέσω της χρήσης των ΠΟΠ, ΠΓΕ και ΕΠΣ. Επιπροσθέτως, όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή στην έκθεσή της, θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι σημαντικότερες για την αγορά μελιού συνέπειες από την προσχώρηση της Κίνας στον ΠΟΕ και η αναθεώρηση των ισχυουσών —ή ακόμη και η θέσπιση νέων— Προτιμησιακών Συμφωνιών, οι οποίες αποτελούν μόνιμους μηχανισμούς της πολιτικής της απελευθέρωσης του εμπορίου στην παγκόσμια αγορά, γεγονός που ευνοεί τον αθέμιτο ανταγωνισμό και την πτώση των τιμών και των εισοδημάτων, που αποβαίνει επιβλαβής για τους ευρωπαίους παραγωγούς.

3.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι έλεγχοι ποιότητας του μελιού έχουν αποδείξει τη σημασία τους και, επομένως, θα έπρεπε να αυξηθούν, τόσο για το μέλι εισαγωγής όσο και για το μέλι που παράγεται εντός της ΕΕ (αναλύσεις για τη βοτανική προέλευση και τα κατάλοιπα). Οι έλεγχοι αυτοί αποτελούν ήδη έναν από τους μοναδικούς παράγοντες εξισορρόπησης της αγοράς, και καθίστανται ακόμη περισσότερο αναγκαίοι με τη νέα Οδηγία για την επισημάνση ⁽²⁾, η οποία, εξάλλου, συνιστά το μοναδικό τρόπο για να διαφοροποιείται το κοινοτικό μέλι από το εισαγόμενο. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι όλα αυτά τα στοιχεία συνηγορούν υπέρ του να μην καταργηθεί η ενίσχυση υπέρ των αναλύσεων του μελιού, όπως, αντιθέτως, υποστηρίζει η Επιτροπή στην πρότασή της. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να διατηρηθεί ως έχει ο τίτλος του Κανονισμού του Συμβουλίου, ή πάντως να έχει ως εξής: «περί ενεργειών για τη βελτίωση της παραγωγής και της εμπορίας στον κλάδο της μελισσοκομίας».

3.8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα ήταν ευκαίριο να ενισχυθεί η αρχή της συνεργασίας των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και τους συνεταιρισμούς του μελισσοκομικού κλάδου, γεγονός που θα συνέβαλλε στη βελτίωση της διαχείρισης των προγραμμάτων και την εξασφάλιση της διαφάνειας ως προς τη διοίκησή τους.

3.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη συμβολή του μελισσοκομικού κεφαλαίου στην αγροτική ανάπτυξη και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και φρονεί ότι η μελισσοκομία χρειάζεται περισσότερη στήριξη και προστασία, δεδομένου ότι οι υφιστάμενες ενισχύσεις στα πλαίσια του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1221/97 δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν την αποδοτικότητα των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων ούτε για να αποτρέψουν την εξαφάνιση της επαγγελματικής μελισσοκομίας στην Ευρώπη.

3.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των ενισχύσεων που εκχωρούνται βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) 1221/97 για την προώθηση της ανάπτυξης και της επαγγελματικής άσκησης της μελισσοκομίας, που συνάδει με τις απαιτήσεις πολυλειτουργικότητας της ευρωπαϊκής αγροτικής δραστηριότητας, και φρονεί ότι, παρά τους δημοσιονομικούς περιορισμούς που αναγνωρίζει η ίδια η Επιτροπή ότι υφίστανται, είναι αναγκαία μια αύξηση του συνολικού ποσού που

εγκρίνεται προς το σκοπό αυτό και του ποσοστού συγχρηματοδότησης που θεσπίζει ο κανονισμός.

3.11. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη εκπόνησης, εκ μέρους των κρατών μελών, μιας λεπτομερούς μελέτης της διάρθρωσης του κλάδου, την οποία και θα κοινοποιούν ανά έτος στην Επιτροπή, στα πλαίσια των τριετών εθνικών προγραμμάτων, και η οποία θα καλύπτει τόσο την παραγωγή όσο και την εμπορευματοποίηση και τη διαμόρφωση των τιμών, δεδομένου ότι ο στατιστικός αυτός μηχανισμός είναι καθοριστικός για την εκτίμηση της εξέλιξης και της ανάπτυξης της μελισσοκομικής δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.12. Προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση, κυρίως των νέων, σχετικά με τις δυνατότητες απασχόλησής τους στη μελισσοκομία, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόταση πρέπει να περιλάβει στους στόχους προτεραιότητας προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για νέους μελισσοκόμους.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει θετική την πρόταση της Επιτροπής να επεκταθούν οι ενέργειες που εφαρμόζονται στον κλάδο σε όλα τα προϊόντα που προέρχονται από τη μελισσοκομία. Εντούτοις, επισημαίνει επίσης τη στασιμότητα που παρατηρείται ως προς την πρόταση, παρά την προτροπή του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽³⁾ για μια ουσιαστική βελτίωση των προτάσεων που υποβάλλει η Επιτροπή.

4.2. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας αύξησης που θα τριπλασιάσει τουλάχιστον το συνολικό ποσό των ενισχύσεων (προς το παρόν 16,5 εκατομμύρια ευρώ για την ΕΕ-15) ώστε να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες του κλάδου και, ως προς τα ποσοστά χρηματοδότησης που βαρύνουν το ΕΓΤΠΕ-Εγγυήσεις, προτείνει να ανέρχονται τουλάχιστον στο 75 % των δαπανών. Η ΕΟΚΕ κρίνει, επιπλέον, καθοριστική την αύξηση του προϋπολογισμού ενόψει της επικείμενης διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσεχής διεύρυνση του Μαΐου του 2004 είναι η έκτη κατά σειράν και η πλέον σημαντική ως προς τον αριθμό των νέων εταίρων, και θα σημάνει αύξηση κατά 30 % του σημερινού μελισσοκομικού κεφαλαίου της Ευρώπης, δεδομένου ότι η μελισσοκομία έχει αναμφισβήτητη μεγάλη σημασία στην αγροτική δραστηριότητα των χωρών της διεύρυνσης και, ως εκ τούτου, ο παρών προϋπολογισμός είναι υπερβολικά περιορισμένος για να καλύψει τις ανάγκες της ΕΕ-25.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με το 2 % του προϋπολογισμού που θα εκχωρηθεί στον Κανονισμό για την υλοποίηση κοινών δράσεων οι οποίες θα οριστούν βάσει συμφωνίας μεταξύ της Επιτροπής και των εκπροσώπων του κλάδου, στα πλαίσια της αρχής της συνεργασίας που θεσπίζει ο ίδιος ο κανονισμός.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κοινοτική νομοθεσία ⁽⁴⁾ ορίζει ότι, από 1ης Ιανουαρίου του 2005, θα πρέπει να είναι δυνατή η ανιχνευσιμότητα των τροφίμων, τόσο κατά την παραγωγή όσο και κατά τη μεταποίηση. Θα έπρεπε, επομένως, να προβλεφθούν κατάλληλα κονδύλια ενισχύσεων για τις σχετικές δαπάνες και ως εγγύηση της ποιότητας των προϊόντων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τους γενικούς κανόνες εφαρμογής που αφορούν τις ενέργειες βελτίωσης της παραγωγής και της εμπορίας του μελιού», ΕΕ C 206 της 7.7.1997, σ. 60.

⁽²⁾ Οδηγία 2001/110/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2001, για το μέλι — ΕΕ L 10 της 12.1.2002, σ. 47-52.

⁽³⁾ 2410η συνάντηση του Συμβουλίου Γεωργίας, Βρυξέλλες, 18 Φεβρουαρίου 2004.

⁽⁴⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002 — ΕΕ L 31 της 1.2.2002, σ. 1-24.

4.5. Η ΕΟΚΕ έχει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με τη σκοπιμότητα της ανά τριετία θέσπισης των εθνικών προγραμμάτων, την οποία επικαλείται η Επιτροπή, επειδή, παρότι θα μπορούσε να συνεπάγεται μια διοικητική διευκόλυνση για τα κράτη μέλη, θα δυσχεράνει την αναγκαία ετήσια αναθεώρηση και παρουσίαση των εθνικών προγραμμάτων, προκαλώντας μια προβλέψιμη αποθάρρυνση για την εφαρμογή των ενισχύσεων αυτών και αυξάνοντας, επομένως, τις διοικητικές δυσκολίες που δημιουργούνται σε ορισμένα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με συνεπακόλουθη ζημία για τους ευρωπαίους μελισσοκόμους που παραπονούνται ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, οι μεγαλύτερες προσπάθειες προσανατολίστηκαν προς ενέργειες από τις οποίες δεν επωφελούνται άμεσα οι ίδιοι.

4.6. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι διαθέσιμοι πόροι κατανέμονται ετησίως, με βάση τις ανακοινώσεις των κρατών μελών σχετικά με τις προβλέψεις δαπανών και σε συνάρτηση με το μελισσοκομικό κεφάλαιο. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να γίνουν τριετή τα εθνικά προγράμματα, υπό τον όρο ότι θα θεσπιστεί ετήσια αναθεώρηση που θα πρέπει να συμπίπτει με την κατανομή των πόρων, όπως συνέβαινε έως τώρα, καθώς και ότι θα θεσπιστούν μηχανισμοί για την ανακατανομή των πόρων εκείνων που θα προβλέπεται ότι δεν θα μπορέσουν να δαπανηθούν από ορισμένα κράτη μέλη, προς άλλα, σε κάθε χρήση ΕΓΤΠΕ.

4.7. Η ΕΟΚΕ κρίνει πολύ θετικό το ψήφισμα⁽¹⁾ που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 9 Οκτωβρίου του 2003, όπου αντιμετωπίζεται ευνοϊκά η δρομολόγηση ενεργειών για τη συγκράτηση της απώλειας του μελισσοκομικού κεφαλαίου, καθώς και για την άμεση ανασύστασή του και, κατά συνέπεια, την συμπερίληψη της ενέργειας και στήριξης για την ανασύσταση του κοινοτικού μελισσοκομικού κεφαλαίου που προτείνει η Επιτροπή, η οποία συνιστά σαφή αναγνώριση του σοβαρού αυτού προβλήματος.

4.8. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαία η δημιουργία νέων μηχανισμών στήριξης και, μεταξύ αυτών, μιας συμπληρωματικής χρηματοδότησης για την καταπολέμηση της βαρρόας και των λοιπών ασθενειών των μελισσών (πρέπει να ληφθεί υπόψη η εμφά-

νιση νέων, νεοεμφανιζόμενων, ασθενειών) ούτως ώστε να αντισταθμίζεται το υψηλό κόστος των κτηνιατρικών φαρμάκων.

4.9. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης απαραίτητη τη θέσπιση πριμοδότησης για την επικοινωνία, για να αντισταθμίζεται η περιβαλλοντική συμβολή των μελισσών στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και ετήσιας αντισταθμιστικής πριμοδότησης για τις απώλειες εισοδημάτων που προκύπτουν από την απουσία κοινοτικής προτίμησης στον κλάδο της ευρωπαϊκής μελισσοκομίας.

4.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σωστό η πρόταση κανονισμού, αξιοποιώντας τον ίδιο της τον τίτλο, να μεριμνήσει πραγματικά και επείγοντως για την προώθηση του μελιού ποιότητας και για τη βελτίωση της εμπορίας του, καθώς και για την προστασία του καταναλωτή, και τούτο μέσω της συμπερίληψης ενεργειών που θα προωθούν την από κοινού εμπορευματοποίηση, τις επενδύσεις για εξοπλισμό κέντρων συσκευασίας και τυποποίησης, καθώς και μέτρα για την προώθηση των προϊόντων που παράγουν οι μελισσοκόμοι. Γι' αυτό θα ήταν ιδιαίτερα σκόπιμο να διατηρηθεί, στα πλαίσια του κανονισμού αυτού, η ενέργεια υπέρ των αναλύσεων του μελιού, δεδομένου ότι συνιστά ένα βασικό και στρατηγικής σημασίας μέτρο για την ανάδειξη των ευρωπαϊκών προϊόντων μελισσοκομίας, την προστασία της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων για τους καταναλωτές.

4.11. Προκειμένου να βελτιωθεί το στατιστικό μέσον σχετικά με τη διάρθρωση του κλάδου της μελισσοκομίας, η ΕΟΚΕ ζητά την υποστήριξη της Επιτροπής και συνιστά τη σύσταση Εθνικών Παρατηρητηρίων στα κράτη μέλη, με τη συμμετοχή των οργάνων παραγωγών, μεταξύ των αρμοδιοτήτων των οποίων θα περιλαμβάνεται η παρακολούθηση των τιμών στον τόπο προέλευσης, στην εσωτερική αγορά και στα σύνορα, η ενημέρωση των δαπανών παραγωγής (σταθερών και μεταβλητών ανάλογα με τις μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις), η εξέλιξη της απογραφής του εθνικού μελισσοκομικού κεφαλαίου, οι δομές εμπορίας και οι δαπάνες συσκευασίας.

Βρυξέλλες, 1η Απριλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Ψήφισμα σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή μελισσοκομία — Στοιχεία: RSP/2003/2569.